

KANCELÁRIA NÁRODNEJ RADY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**Malý parlamentný slovník
VII. volebné obdobie
Národnej rady Slovenskej republiky**

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky

Odbor Parlamentný inštitút

Oddelenie parlamentného výskumu a vzdelávania

Malý parlamentný slovník

**VII. volebné obdobie Národnej rady
Slovenskej republiky**

Spracoval: Parlamentný inštitútu pod odborným vedením *JUDr. Milana Hodása, PhD.*

Mgr. Barbora Blašková

Mgr. Petra Ďurinová

Ing. Martina Hogenová

Adam Janko

Ing. Anna Kováčiková

RNDr. Katarína Kubišová

PhDr. Ivana Martinkovičová

JUDr. Eva Panenková

PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.

Mgr. Natália Švecová

JUDr. Peter Vodráška

Recenzenti: *doc. JUDr. Jiří Jirásek, CSc.*

Martin Kavěna, LL.B., B.C.L

JUDr. Eubomír Fajták

Grafická úprava a obálka: *Štefan Ósze*

Tlač: Reprografia Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky

Rok vydania: 2017

Materiál neprešiel jazykovou korektúrou.

3. vydanie

Náklad: 250 ks

© Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky

ISBN 978-80-89052-81-3

EAN 9788089052813

OBSAH

PREDSLOV	5
1. VŠEOBECNÁ ČASŤ	7
TEORETICKOPRÁVNA TERMINOLÓGIA	7
PARLAMENTNÁ TERMINOLÓGIA	26
2. OSOBITNÁ ČASŤ	42
ZAHRANIČNÁ POLITIKA	42
BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA	51
FINANCIE	64
HOSPODÁRSKA POLITIKA	69
POĽNOHOSPODÁRSTVO	77
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	83
ZDRAVOTNÍCTVO	90
VZDELANIE, VEDA, MLÁDEŽ A ŠPORT	95
ĽUDSKÉ PRÁVA A NÁRODNOSTNÉ MENŠINY	101
KULTÚRA A MÉDIÁ	107
VEREJNÁ SPRÁVA	115
ZÁLEŽITOSTI EURÓPSKEJ ÚNIE	125
SOCIÁLNA POLITIKA	141
DOSLOV	159
UŽITOČNÉ EXTERNÉ ODKAZY	161
BIBLIOGRAFIA	163
VECNÝ REGISTER	179

PREDSLOV

V minulom volebnom období Národnej rady Slovenskej republiky publikoval Odbor Parlamentný inštitút druhé vydanie Malého parlamentného slovníka. V VII. volebnom období prinášame jeho tretie, aktualizované, vydanie, ktoré objasňuje dôležité pojmy používané v našom ústavodarnom a zákonodarnom zbore.

Uvedený slovník je určený najmä poslancom NR SR a ich asistentom a jeho ambíciou zostáva poskytnúť základnú orientáciu vo výrazoch, ktoré sú spojené s rokovaním Národnej rady Slovenskej republiky a jej výborov. Nenahrádza odbornú literatúru v oblastiach politického, spoločenského alebo ekonomického života, ale sprostredkúva pojmy používané pri prerokúvaní jednotlivých problémov.

Slovník popri úvodnej všeobecnej časti obsahuje osobitnú časť, ktorá sa člení podľa vecnej náplne výborov Národnej rady Slovenskej republiky, a to s uvedením pravidelne prerokúvaných materiálov. V závere sa nachádza prehľad použitej alebo odporúčanej literatúry, ako aj vecný register.

Vzhľadom na skutočnosť, že od času prvého vydania tejto publikácie sa udiali viaceré zmeny v právnych predpisoch upravujúcich postavenie Národnej rady Slovenskej republiky, jej výborov a poslancov, a došlo i k zmenám v mapovaných odvetviach správy verejných vecí, pristúpil kolektív autorov Odboru Parlamentný inštitút k vypracovaniu nového znenia, ktoré máte pred sebou.

Parlamentný inštitút

1. VŠEOBECNÁ ČASŤ

TEORETICKOPRÁVNA TERMINOLÓGIA

aplikácia práva – ako forma realizácie práva je procesným právom upravený postup a činnosť štátnych orgánov s príslušnou právomocou a kompetenciou, ktorá vyúsťuje do vydávania aktov aplikácie práva a zabezpečovania ich plnenia. Je to postup štátnych orgánov pri konaní, dokazovaní, rozhodovaní, preskúmaní a výkone ich rozhodnutí, prípadne aj pri výkone rozhodnutí iných orgánov. U nás je tento postup dvojinštančný a uskutočňuje sa konaním na prvom stupni a v prípade uplatnenia opravného prostriedku aj na druhom stupni. Výsledkom aplikácie práva je individuálny právny akt.

deľba moci – štátna moc je v demokratických krajinách spravidla rozdelená medzi zákonodarnú moc, výkonnú moc a súdnu moc (tzv. horizontálna deľba moci). Táto deľba je predpokladom na skutočnú deľbu moci, ktorej zásadami sú oddelenosť moci, nezlučiteľnosť moci, nezávislosť moci (zložky moci majú byť kreačne nezávislé), samostatnosť moci (neexistencia vzájomných vzťahov nadriadenosti a podriadenosti), vzájomná ústavno-politická nezodpovednosť moci a rovnováha moci [medzi jednotlivými zložkami moci musí existovať tzv. systém brzd a rovnováhy moci (tzv. checks and balances), ktorý zabezpečuje rovnováhu medzi mocami a zabraňuje uzurpovaniu všetkej moci v štáte jednou z jej zložiek, čo sa v praxi prejavuje najmä tým, že jednotlivé zložky moci sú nútené spolupracovať]. Druhým spôsobom deľby moci je vertikálna deľba moci.

demokracia – jeden zo základných pojmov, vzťahujúcich sa na štát a na jeho formu vlády, ktorý v prapodstate znamená vládu ľudu. Demokracia dnes znamená, že moc v štáte pochádza od ľudí (od občanov), ktorí sú jej originálnymi nositeľmi. Občania v slobodných voľbách delegujú svoju moc na časovo ohraničenú dobu na volené orgány; súčasťou demokracie je teda aj vláda ustanovená na zákonom určené obdobie. Demokracia znamená vládu ľudu na základe rozhodovania väčšiny, ktorá sa realizuje na princípe limitovanej väčšiny, ktorá je obmedzovaná občianskymi právami jednotlivca a právom (politickej) menšiny, ktorej poskytuje nevyhnutnú ochranu. Demokratická forma vlády je daná najmä postavením človeka v spoločnosti, jeho postavením v štáte. Ide o rozsah garantovania a zabezpečenia základných práv a slobôd nielen v ich formálnom deklarovaní, ale aj v ich materiálnom zabezpečení. Ďalej je to miera participácie občanov na štátnej moci. Demokraciu deľme na demokraciu priamu (napr. referendum, plebiscit, ľudová iniciatíva, opcia) a na demokraciu zastupiteľskú (napr. pokyny voličov, petície, vŕeľudové diskusie).

filibustering – jav, ktormu sa snažia arlamenty pri organizácii svojej činnosti vyhnúť. Ide o časovo a vecne neobmedzenú reč v zákonodarnom zbore,

ktorou sa menšina snaží zdržovať rozhodnutie väčšiny a donútiť ju k novému rokovaniu; ide o techniku obštrukcie. Filibustering je charakteristický pre Senát Kongresu USA a používa sa ako obštrukcia v prípadoch zámerného marenia a brzdenia činnosti Senátu pri schvaľovaní návrhu zákona.

frakcia – v parlamentnej terminológii sa týmto pojmom označuje združenie poslancov parlamentu, ktorí boli zvolení za jednu politickú stranu a túto v parlamente reprezentujú. V podmienkach Národnej rady Slovenskej republiky frakcii zodpovedá združovanie poslancov v poslaneckých kluboch. Frakciou sa rozumie aj skupina členov politickej strany, ktorá sa odštiepuje.

hlava štátu – osobitné postavenie v systéme ústavných orgánov je vyhradené hlave štátu – prezidentovi republiky. Je štátnym orgánom, ktorý je predstaviteľom vnútornej suverenity (nezávislosť štátnej moci od iného politického subjektu vo vnútri štátu) a aj vonkajšej suverenity štátu (právo štátu uzatvárať medzinárodné dohody a zmluvy, nadväzovať a udržiavať diplomatické styky – politický a právny výraz nezávislosti a samostatnosti štátu). Postavenie hlavy štátu ovplyvňujú tak ústavné, ako politické činitele. Charakter a „silu“ postavenia hlavy štátu určujú najmä jej ústavné kompetencie, spôsob kreácie (volený priamo občanmi), formulácia ústavnop politickej zodpovednosti, resp. „nezodpovednosti“ a formulácia právnej, najmä trestnej zodpovednosti. V kompetencii hlavy štátu je zvyčajne uzavieranie a dojednávanie medzinárodných zmlúv, zastupovanie štátu navonok, kreácia štátnych funkcionárov, hlavné vojenské velenie a tradičné výsadné/výlučné práva (prerogatívy) hlavy štátu.

imunita – v právnom zmysle slova znamená vyňatie/výnimku zo zásady rovnosti pred zákonom. Výkon niektorých verejných funkcií zriadených ústavou sa zabezpečuje ochranou spočívajúcou v poskytnutí privilégií slúžiacich na odstránenie predvídateľných prekážok neopodstatnene obmedzujúcich výkon verejnej funkcie. Tieto privilégiá sa od seba odlišujú intenzitou ochrany. Ústavné právo Slovenskej republiky pozná dva odlišné inštitúty imunity, a to hmotnoprávnu imunitu (indemnitu) a procesnú imunitu, aj keď obe slúžia podobnému účelu. Indemnitou (tiež *materiálnou*, resp. *vnútornou imunitou* vzťahujúcou sa na osobu poslanca a bezprostredne súvisiacou s jeho parlamentnou prácou – hlasovanie a výroky v parlamente) sa zakladá absolútne právo, ktoré nemožno odňať. Pomocou procesnej imunity (tiež *jurisdikčnej*, *formálnej*, resp. *vonkajšej*) sa vytvára procesná výnimka nestíhatelnosti, ktorou sa inak príslušnému orgánu bráni v uplatnení jeho právomoci voči osobám, ktorým sa priznáva imunita. Indemnita a imunita vznikajú a zanikajú ex constitutione (v zmysle ústavy). Ich držiteľ nemá právo sa ich vzdať. Ako konštatoval Ústavný súd SR vo svojom rozhodnutí (PL.ÚS 76/1999), poslanecká imunita aj napriek bežne používanému adjektívu tohto pojmu nie je právom poslanca. Nie je ani jeho osobnou beztrestnosťou, resp. nezodpovednosťou. Podstatou, zmyslom

a cieľom „poslaneckej imunity – ochrany“ je ochrana zákonodarného zboru s cieľom, aby tento orgán mohol nerušene plniť svoju funkciu. Chráni sa ňou sloboda rozhodovania zákonodarného zboru, nie osobná sloboda poslanca. Napriek historickému vývoju a zmenám v inštitúte imunity, jej podstata a cieľ ostali nezmenené. Indemnita a jurisdikčná imunita sú upravené v čl. 78 Ústavy SR. Za hlasovanie v Národnej rade SR a jej výboroch nemožno poslanca stíhať, a to ani po zániku jeho mandátu. Za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade SR alebo v jej orgáne nemožno poslanca trestne stíhať, avšak tento podlieha disciplinárnej právomoci Národnej rady SR. Novelou Ústavy SR (ústavný zákon č. 232/2012 Z.z. ktorým sa mení Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov) došlo dňom 1. septembra 2012 k zrušeniu trestnoprávnej imunity poslancov, ktorá spočívala v tom, že poslanca nebolo možné bez súhlasu Národnej rady SR trestne stíhať. V zmysle súčasnej koncepcie trestnoprávnej imunity nie je možné bez súhlasu Národnej rady SR vziať jej poslanca do väzby. Ak Národná rada SR súhlas odoprie, vzatie do väzby je počas trvania poslaneckého mandátu vylúčené. Ak bol poslanec pristihnutý a zadržaný pri trestnom čine, príslušný orgán je povinný to ihneď oznámiť predsedovi Národnej rady SR. Ak Mandátový a imunitný výbor Národnej rady SR následný súhlas na zadržanie nedá, poslanec musí byť ihneď prepustený. Ak je poslanec vo výkone väzby, jeho mandát nezaniká, iba sa neuplatňuje.

legitimita – princíp právneho štátu vyjadrený v obsahu Ústavy SR, ako jej základný princíp, ktorý vyžaduje, aby štátna moc bola nadobudnutá a vykonávaná spôsobom, ktorý je občianskou spoločnosťou všeobecne prijímaný ako správny a vhodný. Legitimita štátnej moci v demokratickom ústavnom systéme je založená na slobodnom rozhodovaní voličov v riadnej (zákonnej) volebnej procedúre, prostredníctvom ktorej nadobúdajú volené orgány verejnej moci (volené ústavné orgány, ako aj volené orgány územnej samosprávy) priamy mandát a ďalšie, nimi kreované orgány verejnej moci, nepriamy mandát na výkon štátnej moci od jej pôvodného nositeľa – občana. Plné a dôsledné uplatnenie uvedeného ústavného princípu v praxi vyžaduje, aby bol výkon základného práva občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí slobodnou voľbou svojich zástupcov umožnený v kvalite, ktorej ústavný rámec je daný v jednotlivých ustanoveniach ústavy. Nelegitímna štátna moc sa presadzuje prostredníctvom nátlakových a silových metód.

mandát – výsledkom volieb je vytvorenie zastupiteľského zboru, ktorý je tvorený zástupcami voličov – občanov, ktorí dostali od občanov časovo obmedzený mandát na výkon svojej ústavnej funkcie. Mandát teda predstavuje splnomocnenie člena zastupiteľského zboru na vykonávanie ústavnej funkcie a predstavuje súhrn práv a povinností spojených s výkonom funkcie poslanca. Rozlišujeme niekoľko druhov mandátu (napr. imperatívny, voľný, voľne-viazaný) v závislosti od toho, aké je postavenie

poslanca pri jeho výkone. Historicky starším bol mandát, ktorý označujeme ako imperatívny, či viazaný. V podmienkach Slovenskej republiky sa upustilo od princípu imperatívneho mandátu a jeho zákaz bol zakotvený v Ústave z roku 1992, čo je zrejmé z obsahu sľubu poslanca. Voľný mandát (tiež reprezentatívny, resp. slobodný) je založený na myšlienke, že občania si zvolia zástupcu, ktorý však nie je ďalej viazaný ich názormi. Poslanec koná len na základe svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný žiadnymi príkazmi neviazanosti zo strany voličov, občanov, resp. akýchkoľvek právnických osôb. Špecificky sa to prejavuje aj v tom, že poslanec nemôže byť viazaný ani príkazmi svojej vlastnej strany, ktorá ho do parlamentu kandidovala. Poslanec nesie len politickú zodpovednosť voči voličom za svoje konanie v parlamente. Poslanec však ani pri takomto mandáte nemôže konať neobmedzene, pretože je viazaný ústavou, zákonmi a sľubom, ktorý zložil pri ujatí sa mandátu. Poslanec pri takomto mandáte nie je odvolateľný, či už voličmi alebo politickou stranou, ktorá ho do parlamentu kandidovala. Nespokojnosť s činnosťou takéhoto reprezentanta môžu voliči vyjadriť až pri nasledujúcich voľbách jeho opätovným nezvolením. Status poslanca založený na voľnom, neviazanom mandáte má viaceré závažné dôsledky, medzi ktoré o. i. patrí, že poslanec je zástupcom občanov (reprezentatívny mandát), nie konkrétneho, percentuálne vyjadreného počtu voličov. V rozhodovacej činnosti má teda presadzovať verejný/spoločenský záujem alebo, povedané terminológiou J. J. Rousseaua, presadzovať „volonté generale“ („všeobecná vôľa“) na rozdiel od „volonté de tous“ („vôľa všetkých prihládajúca na súkromný záujem; súhrn jednotlivých vôlí“).

ministerstvo – ústredný monokratický orgán štátnej správy, ktorý disponuje normotvornou právomocou; riadi ho a za jeho činnosť zodpovedá člen vlády – minister. Ministra v čase jeho neprítomnosti zastupuje v rozsahu jeho práv a povinností štátny tajomník. Štátny tajomník má pri zastupovaní ministra na rokovaní vlády poradný hlas. Jednotlivé ministerstvá sa zriaďujú zákonom. V zmysle zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy sa ministerstvá podieľajú na tvorbe jednotnej štátnej politiky v jednotlivých oblastiach, uskutočňujú túto politiku, vykonávajú v rozsahu svojej pôsobnosti štátnu správu a plnia ďalšie úlohy ustanovené v ústavných zákonoch, zákonoch a iných všeobecne záväzných právnych predpisoch. Ministerstvá tiež skúmajú problematiku vo veciach, ktoré sú v ich pôsobnosti a analyzujú dosahované výsledky. Robia opatrenia na riešenie aktuálnych otázok a spracúvajú koncepcie rozvoja zverených oblastí a riešenia základných otázok, ktoré po zverejnení a po pripomienkovom konaní predkladajú vláde. Ministerstvá sa starajú o náležitú právnu úpravu vecí patriacich do ich pôsobnosti. Pripravujú návrhy zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, zverejňujú ich a po prerokovaní v pripomienkovom konaní predkladajú vláde; dbajú aj o dodržiavanie zákonnosti v oblasti svojej pôsobnosti.

nevyvrátiteľná domnienka znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov (t. j. „neznalosť zákona neospravedlňuje“) – v zmysle § 15 zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov „O všetkom, čo bolo v zbierke zákonov vyhlásené, sa má za to, že dňom vyhlásenia sa stalo známym každému, koho sa to týka.“; domnienka o znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov je nevyvrátiteľná. Obdobné ustanovenie obsahuje i zákon č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie. Táto domnienka zabezpečuje, aby sa nikto nemohol odvolávať na to, že právne predpisy, ktoré porušil, nepozná. Predpokladom realizácie tohto princípu je nielen dostupnosť Zbierky zákonov SR, ale aj zrozumiteľnosť uverejnených textov a ich včasné vydávanie.

nezávislosť súdnictva – je jedným z ústavných atribútov súdnictva v Slovenskej republike, čo potvrdzuje napr. čl. 141 ods. 1 Ústavy SR, v ktorom sa uvádza, že „v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy“ a čl. 144 ods. 1 Ústavy SR, ktorý uvádza, že „sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom“. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojakým významom: označuje nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť) a nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť), ktoré však nemožno stotožňovať. Ústavné zásady nezávislosti súdov a sudcov však nemožno ani oddeľovať, keďže nezávislosť súdnej moci treba považovať za základný predpoklad nezávislosti sudcov samých. Nezávislosť súdov znamená predovšetkým ich nezávislosť na ostatných zložkách štátnej, resp. verejnej moci a ich autonómiu v rámci delby štátnej moci. Vzťahuje sa na všetky súdy, teda ako na Ústavný súd SR, tak aj na súdy všeobecné. Účelom nezávislosti súdov je zabezpečiť im také postavenie, ktoré zodpovedá ich úlohe v právnom štáte, a to tak vo vzťahu k ďalším orgánom štátu (v horizontálnej úrovni vzťahov), ako aj vo vzťahu k subjektom podliehajúcim ich jurisdikcii. Všeobecne možno pojem nezávislosť súdov charakterizovať tak, že zahŕňa rozhodovanie bez akýchkoľvek právnych a faktických vplyvov na výkon ich právomoci a taktiež vylúčenie ich akejkoľvek podriadenosti pri výkone ich právomoci. Nezávislosť sudcov znamená jednak nezávislosť od ostatných zložiek štátnej správy, resp. verejnej moci, jednak nezávislosť na zložkách politického systému, a tiež nezávislosť v rámci súdnej moci, v rámci daného súdu, ako predpoklad ich nestrannosti, ktorú podľa Ústavy SR nesmie nikto ohrozovať. Zabezpečiť nezávislosť sudcov znamená vytvoriť také podmienky, aby bol sudca pri svojej rozhodovacej činnosti viazaný len ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy SR a zákonom, a nie inými príkazmi alebo vplyvmi. Sudcu nemožno proti jeho vôli odvolať alebo preložiť na iný súd; výnimky vyplývajúce najmä z disciplinárnej zodpovednosti ustanovuje zákon.

Výkon funkcie sudcu je podľa čl. 145a Ústavy SR nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, ani s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti a členstva v Súdnej rade Slovenskej republiky.

odvetvia práva – právny systém každého štátu sa vyznačuje určitou štruktúrou. Základným prvkom právneho systému je právna norma záväzne stanovujúca správanie subjektov práva. Podľa predmetu právnej úpravy, ktorým sú spoločenské vzťahy, delíme právne normy na odvetvia práva. Právne odvetvie je teda časť systému práva, ktorá sa vyznačuje relatívnou autonómiou na základe rozlišujúcich kritérií, na základe ktorých dochádza k deleniu na ústavné, občianske, obchodné, pracovné, rodinné, správne, trestné, finančné právo a ďalšie. Podľa spôsobu právnej regulácie rozoznávame právo súkromné a právo verejné. Právne odvetvia prináležiace k verejnému právu upravujú vzťahy medzi štátom a občanom (napr.: trestné právo, ústavné právo, správne právo, finančné, resp. daňové právo), kým v právnych odvetviach prináležiacich k súkromnému právu vystupuje do popredia rovnoprávnosť subjektov (napr.: občianske právo, obchodné právo). Niektoré právne odvetvia môžu mať zmiešanú verejno-súkromnú povahu, napr. pracovné právo. Vzťah účelu a prostriedku delí právo napokon na právo hmotné a na právo procesné.

parlament – volený kolektívny a zastupiteľský orgán, ktorý je reprezentantom suverenity ľudu a jediným ústavodarným, zákonodarným orgánom a najvyšším zastupiteľským orgánom, prostredníctvom ktorého sa občania zúčastňujú na správe vecí verejných. Postavenie a funkcie parlamentu upravuje ústava. Bezprostrednosť puta medzi parlamentom a ľuďmi, teda medzi druhotným a prvotným orgánom, sa prejavuje v tom, že vôľa parlamentu je považovaná priamo za vôľu ľudu: ľud je v parlamente prítomný, resp. stále znovu sprítomňovaný (re-praesentatio) a svoju vôľu prejavuje prostredníctvom neho (B. Baxa). Zákonodarný zbor môžeme tiež definovať ako teleso vytvorené s cieľom schvaľovania opatrení, ktoré tvoria právo krajiny (P. Norton). Najvlastnejšou funkciou parlamentu je zákonodarná funkcia; medzi jeho ďalšie významné funkcie patrí aj kontrola vlády. Kontrolu vlády, okrem parlamentu ako celku, vykonávajú aj výbory ako orgány parlamentu. Niektoré parlamenty, ktoré majú aj vyšetrovacie právomoci, môžu zriaďovať vyšetrovacie výbory. Parlament má aj svoju autonómnu funkciu; prijíma svoje rokovacie pravidlá, overuje mandát poslancov, vykonáva disciplinárne konanie a volí si funkcionárov a orgány. Niektoré parlamenty majú aj justičnú funkciu, ktorú vykonáva zväčša druhá komora (senát). Parlament môže byť buď jednokomorový, alebo

dvojkomorový. Komory sa odlišujú najmä dĺžkou funkčného obdobia, kompetenciami a názvom. V zložených štátoch federatívneho typu býva úlohou druhej komory reprezentovať záujem štátov (krajín) tvoriacich federáciu. Postavenie a právomoci parlamentu sú iné v parlamentnej forme vlády a iné v prezidentskej forme vlády. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že parlament v prezidentskej forme vlády nemôže vysloviť vláde (na čele ktorej je priamo volený prezident) nedôveru, na rozdiel od parlamentnej formy vlády, kde vláda aj s jej predsedom je parlamentu zodpovedná.

parlamentarizmus – forma vlády, v ktorej je princíp trojdelenia moci modifikovaný princípom zodpovednosti vlády voči parlamentu, z čoho vyplýva závislosť exekutívnej moci od moci legislatívnej. Tým je vytvorená v ústavnom systéme dominancia parlamentu. Protikladom je prezidentská forma vlády, avšak politické systémy vo svete sú zväčša kombináciou oboch foriem. Slovenská republika sa od svojho vzniku v roku 1993 deklaruje a vyvíja ako parlamentná demokracia. Národná rada SR ako inštitúcia legitimizovaná priamymi voľbami generuje a kontroluje výkonnú moc a má reprezentatívnu funkciu, jej suverenita sa odvodzuje od suverenity ľudu, od tézy o tom, že štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo (čl. 2 Ústavy SR). Ide o reprezentatívnu, konsenzuálnu demokraciu (inštitucionálne vychádzajúcu z pomerného volebného systému a multipartizmu ako stranického systému s viac ako dvoma stranami) charakteristickú systémom vzájomnej závislosti exekutívy a legislatívy. Na jednej strane je výkonná moc závislá od podpory parlamentu, ktorý odsúhlasuje jej programové vyhlásenie a môže jej, ako celku, resp. jej jednotlivým členom, vysloviť súhlasom nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov nedôveru, teda odvolať ju. Na strane druhej má exekutíva právomoc za ústavne vymedzených okolností rozpustiť parlament a vypísať nové voľby. Z týchto vzťahov vzájomnej závislosti vyplýva potreba získania a zachovania väčšinovej podpory vlády v parlamente.

Parlamentná rada SR – ústavný orgán, ktorého postavenie upravuje *ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu*. Ak je v čase vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu znemožnená činnosť Národnej rady SR, vykonáva jej ústavné právomoci až do času obnovenia jej činnosti Parlamentná rada SR, s výnimkou uznášania sa na ústave a ústavných zákonoch, volebných zákonoch, zákonoch o politických stranách a politických hnutiach a na zákonoch o spôsobe vykonania referenda, vyslovovania súhlasu s medzinárodnou zmluvou, uznášania sa na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta a na návrhoch na vyhlásenie referenda a podania obžaloby na prezidenta. Predsedom Parlamentnej rady SR je predseda Národnej rady SR. Ďalšími členmi Parlamentnej rady SR sú podpredsedovia Národnej rady SR, predsedovia a podpredsedovia jej výborov a predsedovia poslaneckých

klubov. Parlamentná rada SR zodpovedá za svoju činnosť Národnej rade SR. Parlamentná rada SR rozhoduje v zbore. Na prijatie uznesenia je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny jej členov. Ak Národná rada SR opätovne začne vykonávať svoju činnosť, na jej prvej schôdzi po obnovení svojej činnosti schváli alebo zruší uznesenie Parlamentnej rady SR.

petičné právo – základné právo zahrnuté do politických práv, ktoré predstavuje jednu z foriem priamej demokracie – patrí medzi najstaršie občianske a ľudské práva – je súčasťou princípu suverenity občanov, ktorá im umožňuje zúčastňovať sa na správe vecí verejných. Podľa čl. 27 Ústavy SR má každý právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami. Petíciou nemožno vyzývať na porušovanie základných práv a slobôd a petíciou nemožno ani zasahovať do nezávislosti súdu. Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov obmedzuje petičné právo profesionálnych vojakov vo veciach súvisiacich s výkonom štátnej služby na individuálne žiadosti, návrhy a sťažnosti profesionálneho vojaka. Petíciu možno doručiť aj Národnej rade SR, jej výborom, predsedovi a podpredsedom Národnej rady; ak ju podpísalo aspoň 100 000 občanov Národná rada SR petíciu prerokuje.

plebiscit – je forma priamej demokracie; Ústava SR plebiscit neupravuje. Plebiscit (ľudové hlasovanie) je spolu s referendum a opciou jednou z foriem priamej demokracie, v rámci ktorej občania priamo rozhodujú o veciach verejných. Plebiscitom sa spravidla rozhoduje o forme štátneho zriadenia, o pričlenení územia k určitému štátu, o oddelení alebo osamostatnení národov, o jazykových otázkach a pod. Podstatný rozdiel medzi referendum a plebiscitom je v právnych účinkoch. Kým referendum je formou priamej demokracie, ktorá má záväzné účinky, plebiscit takéto účinky nevyvoláva, resp. s jeho využitím nie sú spojené. Plebiscit má konzultatívny charakter.

politická kultúra – v politických vedách predstavuje pojem politická kultúra súborné označenie psychickej orientácie ľudí k atribútom politického systému. Uvedené orientácie sa prejavujú predovšetkým v názoroch, hodnotách, postojoch alebo v symboloch. Náhľady na aspekty politického systému je možné rozdeliť na kognitívne (vedomé) orientácie (napr. politické presvedčenie), citové orientácie (napr. pocit spolunáležitosti) a orientácie hodnotiace (napr. názory na politické programy). Na rozdiel od termínu verejná mienka, pojem politická kultúra v sebe zahŕňa dlhodobé hodnotové postoje, a nie krátkodobé reakcie na aktuálne politické dianie. Politická kultúra predstavuje subjektívny faktor vytvárajúci dispozície pre politické konanie, čím výrazne upevňuje a replikuje charakter politického systému. V postmodernej spoločnosti čoraz častejšie dochádza k dezinterpretácii pojmu politická kultúra na označenie všetkého politického, čo nie je možné vysvetliť iným spôsobom. V zásade však platí, že pojem politická kultúra je

možné aplikovať rovnako na verejných činiteľov, ako aj na občanov. Zjednodušene povedané, politická kultúra je súbor názorov, postojov a hodnôt, ktoré vedú človeka (bez ohľadu na to, či je, alebo nie je verejný činiteľ) k určitému politickému konaniu.

politické ideológie – pojem politickej ideológie nadobúda rôznorodé pejoratívne významy, a to predovšetkým preto, že je vo väčšine prípadov používaný na označenie myšlienok názorovej opozície. Termín politickej ideológie súborne označuje rozvinutú sociálnu filozofiu alebo svetonázor, ktorý je platformou pre organizované politické aktivity s cieľom zachovania, zmeny alebo úplného zvrhnutia existujúceho politického systému. Ide o viac či menej koherentný súbor myšlienok skladajúci sa z hodnotenia jestvujúceho stavu politickej reality, vízie modelu žiaducej budúcnosti a načrtnutia spôsobu, akým by sa predkladaná zmena mala dosiahnuť. Pojem ideológia po prvýkrát použil v roku 1796 francúzsky filozof Destutt de Tracy na označenie vedy o ideách s cieľom objaviť pôvod jednotlivých myšlienok. Od prvotného použitia pojmu, význam termínu politickej ideológie začal byť výrazne ovplyvňovaný subjektivitou jednotlivých myšlienkových prúdov; Marx pojmom ideológie označoval výlučne len aspekty vtedajšej politickej reality, liberáli odmietali vnímať liberalizmus ako politickú ideológiu a konzervatívci už tradične zastávali názor, že dôležitejšie ako teoretické východiská sú praktické výsledky. Ideálne vnímanie politickej ideológie sa však nevyhnutne musí prikloniť k hodnotiacej neutralite. Medzi fundamentálne politické ideológie patrí liberalizmus zdôrazňujúci predovšetkým individualizmus, negatívnu slobodu, racionalitu človeka, toleranciu, konsenzus a konštitucionalizmus, konzervativizmus zdôrazňujúci tradičné sociálne hodnoty, pragmatizmus, organické vnímanie spoločnosti, spoločenskú hierarchiu a potrebu autority v sociálnom systéme a socializmus zdôrazňujúci pospolitosť, sociálnu rovnosť a tendenciu o limitáciu socioekonomických štiepných línií v spoločnosti.

politický pluralizmus – vyjadruje mnohosť politických ideológií a na ich základe rôznorodosť názorov a slobodnú súťaž politických programov. Konečným cieľom je presadiť určité spoločenské ciele, ako aj konkrétne spôsoby ich realizácie reprezentované vo verejnom živote najmä politickými stranami. Podstatou politického pluralizmu ako právnej inštitúcie (ktorá je v demokratických štátoch zakotvená a garantovaná ústavou a zákonmi) je sloboda prejavu a sloboda združovania občanov v politických stranách, hnutiach a iných spoločenstvách. Pluralitný systém by mal zabrániť trvale dominantnému postaveniu jednej zo skupín a monopolu moci v spoločnosti.

pramene práva – pojem, ktorý má viacero významov; vo formálnom zmysle znamená vonkajšiu formu právnych noriem, v materiálnom zmysle označuje zdroj obsahu týchto noriem a v gnozeologickom zmysle je zdrojom poznania práva. Prameňmi práva sú teda všeobecne záväzné formy vyjadrenia právnych noriem určené ústavou a zákonmi štátu. Právna náuka pozná tieto

pramene práva: normatívne právne akty, súdne precedensy, normatívne právne zmluvy a právne obyčaje. Normatívne právne akty, inak nazývané aj všeobecne záväzné právne predpisy, sa definujú ako výsledky normotvornej činnosti subjektov tvorby práva. V každom štáte a jeho právnom poriadku existuje niekoľko druhov normatívnych právnych aktov, v rámci hierarchickej sústavy ktorých majú najvyššiu právnu silu zákony (a medzi nimi potom ústavné zákony). V našom kontinentálnom právnom systéme sú normatívne právne akty základným prameňom práva, na rozdiel od anglo-amerického právneho systému. Súdny precedens je druh judikátu, t.j. súdneho rozhodnutia, ktoré je prvým riešením daného prípadu záväzným pre podobné prípady v budúcnosti. Normatívna právna zmluva je druhom zmluvy, obsahujúcej právne normy ako všeobecne záväzné pravidla chovania. Má veľký význam v medzinárodnom práve. V dôsledku jej prevzatia (inkorporácie) do vnútroštátneho práva je spravidla ústavou stanovený okruh týchto zmlúv rovnako prameňom práv v právnych poriadkoch demokratických štátov. Právne obyčaje, ktoré vznikli spontánne na základe dlhodobej tradície a všeobecnej akceptácie verejnosťou a štátom (resp. spoločenstvom štátov) majú v súčasnosti len obmedzený význam. Za podporné pramene práva sa niekedy považujú aj nepísané právne princípy, odborná právna literatúra a pod.

právna norma – je základom právneho systému. Je to pravidlo regulujúce správanie, činnosť a postup fyzických osôb a právnických osôb, ktoré má svoju danú štruktúru. Právna norma sa od ostatných sociálnych noriem (ako napr. normy morálky, politiky, športu) odlišuje svojimi špecifickými znakmi: všeobecnosťou, štátom uznanou formou, záväznosťou, normatívnosťou a štátnym donútením. Právna norma predpisuje žiadúce konanie (to, čo má byť) prostredníctvom dovolenia, zákazu a príkazu, (tzv. modality normatívnosti) určeným adresátom daného pravidla. Právna norma sa skladá z hypotézy (ak nastanú stanovené podmienky), dispozície (potom sa môže uplatniť ustanovené pravidlo chovania) a sankcie (ktorá nastúpi, ak sa neuplatní pravidlo chovania obsiahnuté v dispozícii). Právne normy bez sankcie sa považujú za imperfektné. Klasifikácia právnej normy je možná z viacerých hľadísk, pričom významné je najmä rozlíšenie právnych noriem podľa právnej sily. Pôsobnosťou právnej normy rozumieme vymedzenie obsahu jej realizácie a aplikácie z hľadiska časového, priestorového, osobného a vecného. Pojem právnej normy nie je totožný s pojmom zákona; zákon môže obsahovať viaceré normy majúce spravidla podobu jednej vety či jedného odseku v paragrafe, alebo aj jedného paragrafu. Súhrn právnych noriem upravujúcich jeden druh spoločenského vzťahu sa označuje ako právny inštitút.

právne vedomie – je tvorené dvoma rovinami – predstavou o práve a názormi na právo. Predstavy o práve, tzn. čo ako právo v danom štáte platí, sú špecifickou formou spoločenského vedomia, predstavujúcou súhrn

právnych názorov, ideí a predstáv ľudí o práve, v ktorých sa prejavujú ich vzťahy k právu, poznanie a hodnotenie práva. Tieto predstavy sa však od platného práva často odlišujú, a to podstatne. Druhú rovinu predstavujú názory na právo, tzn. hodnotenie platného práva a v tej súvislosti, čo by sa malo v budúcnosti zmeniť, upraviť inak a pod. Rozlišujeme individuálne, skupinové a spoločenské právne vedomie a ďalej právne vedomie, ktoré odráža platné právo (de lege lata) a právne vedomie o tom, aké by malo právo z hľadiska správnosti a spravodlivosti byť (de lege ferenda).

právny štát – štát, ktorého podstatou je nadradenosť práva nad všetkými cieľmi subjektov práva. Kľúčové myšlienky právneho štátu sformulovali už klasickí antickí filozofi (Platón, Aristoteles), ale historicky najstaršou je anglická doktrína Rule of Law (panstvo práva) vyjadrujúca viazanosť štátu právom a druhou je americká verzia Due Process of Law (povinnosť právneho postupu). Albert Dicey vo svojom diele z roku 1885 (*An Introduction to the Study of the Law of the Constitution*) vymedzil tri základné princípy Rule of Law, a to absenciu arbitrárneho rozhodovania exekutívy, rovnosť všetkých pred právom, ktorú garantujú všeobecné súdy, a normatívne zakotvenie ľudských práv, ktoré nie je podmienkou, ale dôsledkom ich prirodzeno-právnej existencie. Kontinentálny prístup k právnemu štátu doplnil princíp slobody o rovnosť a bratstvo. A. Bröstl k princípom právneho štátu zaraďuje záruky základných práv a slobôd, legitimitu a legalitu, suverenitu ľudu, deľbu moci, vzájomné brzdy a rovnovážnosť mocí, zvrchovanosť ústavy a zákona a právnu istotu. Ústava SR pojem právneho štátu nedefinuje priamo; jednotlivé jeho aspekty však možno odvodiť z rozhodnutí Ústavného súdu SR, ktorý rozvinul princíp materiálneho právneho štátu. Formálny právny štát (formálne prijímanie a vykonávanie právnych predpisov) totiž negarantuje obsahovú kvalitu zákonov, ani v ňom nie sú vytvorené záruky proti zneužitiu alebo svojvôli moci alebo záruky dodržiavania ľudských práv a ochrany menších. Základnými princípmi materiálneho právneho štátu sú podľa Ústavného súdu SR právna istota a spravodlivosť; medzi ďalšie základné princípy právneho štátu patria princíp univerzality a prirodzenosti ľudských práv, zvrchovanosti ústavy a zákona, spravodlivosti a právnej istoty, deľby výkonu verejnej moci, legality a legitimacy a ochrany ústavnosti a sudcovskej nezávislosti.

priestupková imunita – zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších prepisov poskytoval poslancom Národnej rady SR takmer do konca V. volebného obdobia Národnej rady SR špecifický druh priestupkovej imunity (nevzťahovala sa iba na priestupky spáchané v súvislosti s porušením zákazu požívať alkoholické nápoje alebo iné návykové látky). S účinnosťou od 1. marca 2012 sa v zmysle ustanovení zákona č. 79/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a o doplnení niektorých zákonov konanie, ktoré je priestupkom podľa tohto zákona alebo podľa osobitného

predpisu, ktorého sa dopustil poslanec Národnej rady SR, sudca Ústavného súdu SR a sudca prejedná podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších, čo v praxi znamená úplné zrušenie priestupkovej imunity poslancov Národnej rady SR. V prípade, že poslanec Národnej rady SR spácha priestupok a nesúhlasí s jeho prejednaním na mieste samom, konajúci orgán o tom vykoná záznam a vec odstúpi vecne a miestne príslušnému správne mu orgánu. Ten na uľahčenie prejednanie priestupku alebo z iného dôvodu postúpi vec na prejednanie inému vecne príslušnému správne mu orgánu, v ktorého územnom obvode má poslanec Národnej rady SR bydlisko alebo miesto výkonu svojej funkcie. Ak konanie poslanca Národnej rady SR, ktoré je priestupkom, prejedná alebo prejednáva príslušný orgán, poslanca už v predmetnej veci nemožno disciplinárne stíhať. S účinnosťou od 26. februára 2013 bola zákonom č. 31/2013 Z. z., ktorým sa mení zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov zrušená povinnosť orgánu, ktorý priestupok prejednal, informovať o tejto skutočnosti Mandátový a imunitný výbor Národnej rady SR.

princíp právnej istoty – jeden z atribútov právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy SR). Princíp právnej istoty je jedným z dvoch základných znakov materiálneho právneho štátu, ako ich definoval Ústavný súd SR; druhým znakom je spravodlivosť. Obsahom princípu právnej istoty je oprávnená dôvera v právo, ochrana nadobudnutých práv a predvídateľnosť postupu orgánov verejnej moci. Ak má mať občan oprávnenú dôveru v právo, právo musí spĺňať tieto kritériá: byť prístupné, poznateľné (obsahovo jasné a zrozumiteľné, jednoznačné, určité a bezrozporné) a predvídateľné (stabilita zákonov a ich neretroaktívne pôsobenie). Požiadavka právnej istoty sa zabezpečuje aj tým, že sa všeobecne záväzné právne predpisy nemenia náhodne a subjektivisticky, ale iba v súlade s Ústavou SR a objektívne zisteným vývojom spoločnosti (stabilita práva). Požiadavka zákazu retroaktívneho (t. j. spätného) pôsobenia zákonov súvisí s ochranou nadobudnutých práv, keďže v právnom a demokratickom štáte vládnu zákony a nie subjektívne predstavy ľudí, a teda právny predpis má pôsobiť iba do budúcnosti a nie do minulosti. V prípade spätného pôsobenia zákonov by sa porušila požiadavka na ich bezrozpornosť a poznateľnosť, čím by dochádzalo k situácii, že subjekty práva by nemali istotu, či nimi v minulosti riadne a zákonne nadobudnuté práva budú chránené aj v prípade prijatia novej právnej úpravy. Ústavný súd SR pri hodnotení spätnej pôsobnosti právnych predpisov vychádzal zo zásady, že kto konal na základe dôvery v platný a účinný právny predpis, nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný. Právna istota spočíva ďalej aj v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov a že ich budú správne vykladať a aplikovať.

referendum – ústavnoprávny inštitút, ktorého účelom je zabezpečiť občanom štátu, aby bezprostredne spolupôsobili pri tvorbe štátnej vôle (jedna z foriem priamej demokracie a doplnenie reprezentatívnej demokracie). Aj keď občania delegujú svoje práva parlamentu (štátna moc pochádza od občanov), ostáva im právo rozhodovať o niektorých zásadných otázkach týkajúcich sa verejného záujmu. Občania v referende uplatňujú toto svoje oprávnenie hlasovaním, ktoré má právne účinky. Toto základné právo občanov však nie je absolútnej povahy, vzniká a realizuje sa iba v rámci podmienok ustanovených ústavou. Ústava SR rozoznáva obligatórne referendum (podľa čl. 93 ods. 1 „Referendom sa potvrdí ústavný zákon o vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku“) a fakultatívne referendum (podľa čl. 93 ods. 2 „Referendom sa môže rozhodnúť aj o iných dôležitých otázkach verejného záujmu“). Predmetom referenda nemôžu byť základné práva a slobody, dane, odvody a štátny rozpočet (čl. 93 ods. 3 Ústavy SR). Ďalšia kategorizácia referenda je možná podľa záväznosti výsledku referenda na záväzné a odporúčacie (konzultatívne) a ďalej podľa toho, či sa uskutočňuje v celom štáte alebo na menšom území na referendum celoštátne a miestne referendum. Referendum vyhlasuje prezident SR, ak o to petíciou požiada aspoň 350 000 občanov alebo ak sa na tom uznesie Národná rada SR, a to do 30 dní od prijatia petície občanov alebo prijatia uznesenia Národnej rady SR. Prezident SR môže pred vyhlásením referenda podať na Ústavný súd SR návrh na rozhodnutie, či predmet referenda je v súlade s Ústavou SR alebo s ústavným zákonom.

retroaktivita právnych noriem – je spätné pôsobenie právnej normy do minulosti. Právne normy v podmienkach demokratického štátu majú pôsobiť v zásade do budúcnosti a nie do minulosti. Na princípe zákazu retroaktivity je založená ochrana občianskej slobody jednotlivca, ochrana jeho právneho konania v minulosti a právnych účinkov tohto konania aj smerom k prítomnosti a budúcnosti vrátane ochrany ním nadobudnutých práv v minulosti. Teória rozoznáva pravú a nepravú retroaktivitu. Za pravú retroaktivitu sa pokladá také konanie zákonodarcu, pri ktorom zákonodarca v novom právnom predpise (zákone) neuzná práva (alebo povinnosti) založené právnymi skutočnosťami, ktoré sa ako právne skutočnosti uznávali na základe skoršieho (predchádzajúceho) právneho predpisu (zákona); pravá retroaktivita je z hľadiska právnej istoty nežiadúca. Za nepravú retroaktivitu sa pokladá také konanie zákonodarcu, pri ktorom zákonodarca v novom právnom predpise uzná právne skutočnosti, ktoré vznikli počas platnosti skoršieho zákona, no zároveň prinesie určité zmeny práv (alebo povinností), ktoré vznikli na základe týchto právnych skutočností, alebo na ich základe zavedie aj nové práva alebo povinnosti. Výsledkom rozlišovania medzi pravou retroaktivitou a nepravou retroaktivitou je poznanie, že zďaleka nie každú zmenu, ktorú prinesie nový zákon na právne vzťahy

založené právnymi skutočnosťami v predchádzajúcom zákone (na vzťahy, ktoré vznikli počas platnosti minulej právnej normy), je možné spájať so spätným pôsobením zákona a ako takú odmietiť.

rozpor záujmov poslanca – podľa *ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení zákona č. 545/2005 Z. z. stav, keď verejný funkcionár pri výkone svojej funkcie uprednostní osobný záujem (prinášajúci majetkový prospech alebo iný prospech jemu alebo jemu blízkym osobám) pred verejným záujmom (prinášajúci majetkový prospech alebo iný prospech všetkým občanom alebo mnohým občanom). Povinnosti poslanca ako verejného funkcionára definujú čl. 4 až 8 citovaného ústavného zákona. Poslanec v sľube, ktorý skladá na ustanovujúcej schôdzi, o. i. sľubuje, že „Svoje povinnosti budem plniť v záujme jej občanov.“ Okrem toho je v zmysle čl. 77 Ústavy SR funkcia poslanca nezlučiteľná s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, verejného ochrancu práv, príslušníka ozbrojených síl, príslušníka ozbrojeného zboru a poslanca Európskeho parlamentu. Ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády SR, jeho mandát poslanca počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje.*

súdna moc – je súčasťou štátnej moci, a ako špecifická činnosť štátu je vykonávaná v mene republiky nezávislými súdmi. Podstata súdnej právomoci spočíva v nezávislom a nestrannom rozhodovaní o právach, povinnostiach a právom chránených záujmoch, o vine a uložení trestu alebo iného opatrenia a vo veciach ochrany ústavnosti a zákonnosti. V Slovenskej republike predstavujú súdnu moc Ústavný súd SR a sústava súdov, ktorú tvoria Najvyšší súd SR a ostatné súdy; súčasťou sústavy súdov je aj ich inštančná organizácia na súdy nižšieho stupňa a súdy vyššieho stupňa. Súdnictvo je u nás organizované v dvojinštančnej sústave, ktorú tvorí okresný súd, krajský súd a Najvyšší súd SR. Okrem toho *zákonom č. 291/2009 Z. z. o špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov* bol zriadený Špecializovaný trestný súd, ktorého pôsobnosť sa vzťahuje na osobitne vymedzené, spravidla najťažšie trestné činy. Všeobecné súdy, pokiaľ ide o slovenský právny systém, rozhodujú v občianskoprávných veciach a trestnoprávných veciach. *Prijatím zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok* sa základným článkom organizácie správneho súdnictva stali krajské súdy ako súdy prvej inštancie. Najvyšší súd SR rozhoduje na základe kasačnej sťažnosti, ako nového opravného prostriedku, ktorý nahradí inštitút odvolania proti právoplatným rozhodnutiam krajských súdov. S rozhodovaním Najvyššieho súdu SR ako súdu prvej inštancie sa počíta iba výnimočne, a to v osobitných konaniach (napr. niektoré volebné veci). *Zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok* zaviedol aj osobitnú úpravu niektorých typov konaní v správnom súdnictve, ktorú si vyžiadala súdna prax.

štátne symboly – vonkajším prejavom štátnosti je označenie (názov) štátu a jeho štátne symboly. Štátnymi symbolmi sa každý štát reprezentuje navonok a zároveň nimi vyjadruje svoju históriu, štátnu formu i národnú identitu. Štátnymi symbolmi Slovenskej republiky sú v zmysle Ústavy SR štátny znak, štátna vlajka, štátna pečať a štátna hymna. Používanie štátnych symbolov ustanovuje *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 63/1993 Z.z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní*.

ústava – „zákon zákonov právneho poriadku“, resp. normatívny právny akt najvyššej právnej sily, právny základ štátu. Ide o základný zákon, ktorý upravuje organizáciu štátu, jeho formu a štruktúru, ochranu ústavnosti, ako aj zásady vzťahov medzi štátom a občanmi. Z hľadiska právnej sily má ústava dva rozmery: systémový a vyžarovací. Systémový rozmer sa premieta do princípu, že žiaden právny predpis nemôže byť v rozpore s ústavou, čo nadobúda význam najmä pri tvorbe právnych predpisov. Vyžarovací rozmer znamená, že ústava sa stáva automatickou súčasťou obsahu právnych noriem všetkých právnych predpisov, čo je dôležité najmä pri realizácii a aplikácii právnych predpisov. Ústava má osobitné funkcie, ktoré ju odlišujú od ostatných právnych predpisov. Právna funkcia vyplýva z jej osobitného postavenia v právnom poriadku. Integračná funkcia slúži na zjednotenie spoločnosti, obsah ústavy je totiž výrazom širokého konsenzu politickej reprezentácie štátu. Politicko-organizačná funkcia ústavy spočíva v tom, že vymedzuje základné pravidlá politického boja o štátnu moc a organizáciu výkonu tejto moci. Väčšina štátov má písanú ústavu, ktorú možno meniť spravidla osobitne predpísaným spôsobom, niektoré štáty majú ústavu nepísanú (napr. Veľká Británia, ktorej ústavu tvorí súbor zákonov – aktov parlamentu, ústavné zvyklosti a obyčajové pravidlá). Z hľadiska zmeny ústavy rozoznávame ústavy tuhé (rigidné), ktoré môžu byť zmenené alebo dopĺňané osobitným, spravidla zložitejším spôsobom ako zákony a ústavy pružné (flexibilné), ktoré je možné meniť tak ako zákon. Obsahom ústavy býva spravidla organizácia štátu (určenie územia, obyvateľstva, formy vlády, členenie štátu, štátne symboly a pod.) a vzťah štátu a jednotlivca (úprava, garancie a obmedzenie základných práv a slobôd). Pre ústavu sa v rôznych právnych systémoch a štátoch používa rozličné označenie, ktorým sa odlišuje od ostatných právnych predpisov štátu, napr. základný zákon (SRN), konštitúcia (USA, Taliansko). Ústava SR má polylegálny charakter, keďže okrem Ústavy SR (*ústavný zákon č. 460/1992 Zb.*) ju tvorí aj niekoľko osobitných ústavných zákonov. Ústava SR je ústavou písanou a rigidnou (k jej zmene je predpísaná relatívne sťažaná procedúra a musí byť dosiahnutá ústavná väčšina).

Ústavný súd Slovenskej republiky – súdny orgán ochrany ústavnosti. Ústavnosťou rozumieme súlad postupu všetkých štátnych orgánov, orgánov samosprávy a ostatných právnických osôb a fyzických osôb s Ústavou SR. Ochranou ústavnosti treba rozumieť aj ochranu demokratického poriadku

vytvoreného a fungujúceho na základe Ústavy SR. Ústavný súd SR je upravený v čl. 124 – 140 Ústavy SR. Podrobnosti ustanovuje zákon *Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov*. Ústavný súd SR rozhoduje o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov s ústavou, s ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada SR a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, ďalej rozhoduje o tom, či predmet referenda je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, rozhoduje kompetenčné spory medzi ústrednými orgánmi štátnej správy, ak zákon neustanovuje, že tieto spory rozhoduje iný štátny orgán; rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd; rozhoduje o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému rozhodnutiu alebo inému neústavnému alebo nezákonnému zásahu do vecí územnej samosprávy, ak o jej ochrane nerozhoduje iný súd; o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR, o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta SR, volieb do Národnej rady SR, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu; v neposlednom rade Ústavný súd podáva výklad ústavy alebo ústavného zákona, ak je vec sporná. Rozhodnutia Ústavného súdu o súlade právnych predpisov, o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, niektorých ustanovení, o zrušení pozastavenej účinnosti, ako aj rozhodnutia o výklade Ústavy alebo ústavného zákona sa uverejňujú v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

vertikálna del'ba moci – spôsob rozdelenia kompetencií medzi centrálnymi orgánmi štátnej moci a orgánmi alebo inštitúciami kreovanými na územnom princípe. Mieru vyváženosti centralizmu a decentralizácie štátnej moci ovplyvňujú predovšetkým historické, kultúrne, ekonomické a politické faktory. Primárnym determinantom je umiestnenie suverenity v ústavnom systéme daného štátu – práve ústavná architektúra vytvára možnosti, v rámci ktorých sa bude vzťah medzi centrom a periferiou odohrávať. Sekundárnym determinantom je administratívne členenie štátu. Forma vzťahu medzi centrom a jednotlivými administratívnymi jednotkami sa v praxi výrazne líši, a preto v teoretickej rovine neexistuje zhoda ohľadom precíznejšieho vymedzenia právomocí uvedených subjektov v jednotlivých formách vertikálnej del'by moci. V zásade môžeme hovoriť o troch základných formách vertikálnej del'by moci – unitárny štát, federácia a konfederácia. Konfederácia ako nanajvýš decentralizovaná politická únia poskytujúca centru len minimálne kompetencie sa pochopiteľne ukazuje z hľadiska štátu

ako neutržateľná forma vertikálnej delby moci. Princíp konfederácie sa z tohto dôvodu uplatňuje predovšetkým v rámci medzivládnej spolupráce, napr. na pôde NATO alebo OSN. EÚ v tomto kontexte kombinuje niektoré federatívne a niektoré konfederatívne prvky. Z historického hľadiska znaky konfederácie naplňali Spojené štáty americké v rokoch 1781 – 1787, Švajčiarsko pred prijatím ústavy v roku 1848 alebo Rakúsko-Uhorsko. Výhodiskovým rozdielom medzi federáciou a konfederáciou je fakt, že konfederatívna vertikálna delba moci prenecháva centru oslabené, v zásade len reprezentatívne, nevynútiteľné a dohliadajúce kompetencie; konštituujuce prvky si aj po integrácii do konfederácie ponechávajú väčšinu právomocí. Unitárny štát znamená takú vertikálnu delbu moci, že prakticky žiaden decentralizovaný orgán alebo inštitúcia nie sú od centrálnej moci nezávislé. Ústavná nadriadenosť je priznaná práve centrálnej, resp. ústrednej vláde. Štátna moc je konzistentná a homogénna. V prípade federácie je moc rozdelená medzi centrum a jednotlivé subcelky takým spôsobom, že určité kompetencie sú vo výlučnej autonómnej právomoci týchto subcelkov. Suverenita je založená na oddelených oblastiach ústavnej autonómie ústrednej federálnej vlády a vlády provincie alebo členského štátu federácie. Vláda – vrcholný orgán výkonnej moci, ktorý sa skladá z predsedu, podpredsedov a ministrov. Ustava SR nestanovuje počet jej členov ani počet rezortov. Avšak *ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu* hovorí o konkrétnych ministroch, takže vláda SR musí vždy mať ministra obrany, ministra vnútra, ministra financií a ministra zahraničných vecí. Členstvo vo vláde SR je nezlučiteľné s výkonom poslaneckého mandátu, ako aj s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti. Predseda vlády SR je členom vlády s osobitným postavením, ktoré nemá žiaden z ďalších členov vlády. Odráža sa to napr. v skutočnosti, že v prípade ak Národná rada SR vysloví nedôveru predsedovi vlády SR, prezident SR ho odvolá. Odvolanie predsedu vlády má za následok odstúpenie vlády. Vláda na vykonanie zákonov prijíma nariadenia. V parlamentnej forme vlády je vláda zodpovedná parlamentu, ktorý jej môže vysloviť nedôveru. Poslanci Národnej rady SR majú voči vláde okrem možnosti vyslovenia nedôvery aj iné kontrolné oprávnenia, napr. právo vyžadovať správy a informácie alebo inštitút hodiny otázok a interpelácií.

voľby – ako slobodná súťaž predstavujú primárnu podmienku fungovania zastupiteľskej demokracie. Základom slobodných a spravodlivých volieb je všeobecné, rovné a priame volebné právo s tajným hlasovaním. Voľbami sa

moc prenáša z občana na jeho predstaviteľov – zastupiteľov. V zastupiteľskej demokracii je potrebné, na fungovanie princípu delegovania moci občanmi na volených zástupcov, vytvoriť právny systém, ktorý občanom zabezpečí volebné právo ovplyvňujúce legitimitu parlamentu. Právna regulácia určuje, ako voliť a akým spôsobom premietnuť volebné výsledky do zloženia parlamentu, čím volič ovplyvňuje rozloženie politických síl a záujmov spoločnosti. V rôznych krajinách a pri rôznych funkciách sa odlišujú rôzne volebné systémy, a teda spôsoby voľby, dĺžka volebného obdobia a podobne. Priamymi voľbami celoštátneho významu sú parlamentné a prezidentské voľby, ale dôležité sú aj voľby do orgánov samospráv a územných celkov (u nás voľby starostov/primátorov, obecných/mestských zastupiteľstiev a orgánov vyšších územných celkov). Voľby do 150-člennej Národnej rady SR sa konajú každé štyri roky. Aktívne volebné právo je limitované vekovou hranicou 18 rokov, pasívne volebné právo hranicou 21 rokov. Občania Slovenskej republiky môžu do Národnej rady SR voliť aj poštou zo zahraničia. Od roku 1999 sa u nás ustálila priama voľba prezidenta v dvoch kolách. Hlavu štátu, podobne ako 13 poslancov Európskeho parlamentu, volia občania na päť rokov.

volebné právo – patrí v modernej demokratickej spoločnosti medzi základné právo a jeho uplatňovanie je nevyhnutné na udržiavanie pluralitného systému demokracie. Aktívne volebné právo, teda možnosť vyberať si svojich zástupcov, je na Slovensku podmienené vekom 18 rokov. Volebné právo je v demokracii všeobecné (platí pre všetkých), tajné (nikto nemôže mať možnosť kontrolovať voľbu jednotlivca), rovné (rovnaká váha všetkých hlasov) a priame. Vekový limit pri pasívnom volebnom práve, čiže možnosť uchádzať sa o verejné funkcie, môže byť rôzny v závislosti od konkrétnej funkcie.

volebný systém – súhrn všetkých pravidiel, ktoré regulujú volebné vzťahy a určujú ako sa budú počty získaných hlasov prevádzať na poslanecké (či iné) mandáty. Volebné systémy sa v zásade delia na väčšinové a pomerné. Pri väčšinovom volebnom systéme zvyčajne víťaz získava určený mandát, pri pomernom sa počet mandátov delí medzi zúčastnené strany podľa volebných ziskov. Ďalšími dôležitými vlastnosťami volebného systému sú počet obvodov, počet kôl hlasovania, počet rozdeľovaných mandátov v obvode, prah zvoliteľnosti (volebné kvórum), volebná formula (spôsob prepočítavania hlasov) a iné. Parlamentné voľby v Slovenskej republike sú upravené *zákonom č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Do Národnej rady SR sa volí pomerným volebným systémom. Slovensko je v týchto voľbách jedným volebným obvodom, v ktorom sa súťaží o 150 mandátov. Voľby sú jednokolové, uskutočňujú sa v jeden deň, spravidla v sobotu. Podmienkou pre vstup politickej strany do parlamentu (volebné kvórum) je získanie najmenej 5 % platných hlasov, pre koalíciu zloženú z dvoch alebo troch politických strán

získanie najmenej 7 % platných hlasov a pre koalíciu zloženú zo štyroch a viac politických strán získanie najmenej 10 % platných hlasov. Pri voľbách do Národnej rady SR existuje aj inštitút tzv. preferenčného hlasovania. Každý volič disponuje štyrmi preferenčnými hlasmi, ktoré môže dať vybraným kandidátom na poslancov z jednej politickej strany/koalície. Ak kandidát na poslanca získa aspoň 3 % z celkového množstva hlasov jeho strany/koalície, tak má prednosť pred kandidátmi, ktorí sú na kandidátke umiestnení vyššie.

zákonodarný proces – osobitný druh ústavného procesu, ktorého úprava je určená na to, aby rokovanie o návrhoch zákonov malo stanovené relatívne pevné pravidlá umožňujúce poslancom Národnej rady SR na konci tohto procesu hlasovať za návrh zákona alebo proti návrhu zákona. Je postupom navrhovania, prerokúvania, schvaľovania a zverejňovania ústavných zákonov a zákonov. Národná rada SR okrem návrhov zákonov prerokúva a vyslovuje súhlas aj s medzinárodnými zmluvami a opätovne prerokúva zákony vrátené prezidentom SR. V zmysle čl. 92 ods. 2 Ústavy SR rokovanie Národnej rady SR a jej výborov ustanoví zákon. Je ním *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky*. Zákonodarný proces upravujú aj Legislatívne pravidlá tvorby zákonov prijaté uznesením Národnej rady Slovenskej republiky z 18. decembra 1996 č. 519, uverejnené v Zbierke zákonov SR pod č. 19/1997 Z. z., *Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky*, ktoré schvaľuje Národná rada SR uznesením a *Stanoviská Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky*.

Zbierka zákonov Slovenskej republiky – je v zmysle zákona č. 400/2015 Z. z. *o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov* štátnym publikačným nástrojom Slovenskej republiky; Zbierka zákonov SR sa vydáva v elektronickej podobe a v listinnej podobe. Vydavateľom Zbierky zákonov SR je Ministerstvo spravodlivosti SR. Elektronická podoba a listinná podoba Zbierky zákonov SR majú rovnaké právne účinky a zhodný obsah; ak je rozdiel v texte elektronickej podoby a listinnej podoby Zbierky zákonov SR, prednosť má text uverejnený v listinnej podobe Zbierky zákonov SR. Elektronická podoba Zbierky zákonov SR je dostupná bezplatne prostredníctvom Slo-Lexu. Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečí, aby každý záujemca o listinnú podobu Zbierky zákonov SR mal možnosť si ju odplatne obstaráť; zasiela bezplatne listinnú podobu každého vydania Zbierky zákonov SR obci, ktorá preukázateľne nemá žiadne pracovisko s prístupom na internet. Obec je povinná zabezpečiť, aby Zbierka zákonov SR bola v sídle obecného úradu alebo na mieste, ktoré určí obec, prístupná na nazretie každému, kto o to prejaví záujem. Obec je oprávnená pre záujemcu vyhotoviť informatívny výtlačok zo Zbierky zákonov SR, a to bezplatne s výnimkou úhrady vo výške, ktorá nesmie prekročiť materiálne náklady spojené so zhotovením takého výtlačku; úhrada je príjmom obce; toto platí rovnako pre samosprávny kraj a okresný

úrad. V Zbierke zákonov SR sa uverejnením vyhlasujú právne predpisy, iné právne akty (napr.: rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, návrhy prijaté v referende) a akty medzinárodného práva (napr. medzinárodná zmluva ratifikovaná prezidentom alebo medzinárodná zmluva, ktorá obsahuje úpravu týkajúcu sa právneho postavenia osôb alebo ich oprávnených záujmov). Právne predpisy, iné akty a akty medzinárodného práva sa v Zbierke zákonov SR označujú poradovými číslami; číslovanie sa začína 1. januárom a končí sa 31. decembrom toho istého roka. V citácii právnych predpisov sa namiesto názvu "Zbierka zákonov Slovenskej republiky" používa skratka "Z. z."

PARLAMENTNÁ TERMINOLÓGIA

Druhé čítanie – štádium zákonodarného procesu, do ktorého postupuje návrh zákona, o ktorom NR SR rozhodla, že sa prerokuje v druhom čítaní.

V rámci druhého čítania rokujú o návrhu zákona výbory a NR SR. O návrhu zákona rokujú výbory, ktorým bol návrh zákona rozhodnutím NR SR pridelený. Poslanci, ktorí nie sú členmi výborov, ktorým bol návrh zákona pridelený, môžu svoje stanovisko oznámiť gestorskému výboru. Návrh zákona vo výboroch odôvodňuje člen vlády, ak ide o návrh výboru alebo skupiny poslancov, návrh zákona odôvodní nimi poverený poslanec, a ak ide o návrh poslanca, odôvodní ho navrhujúci poslanec. Po navrhovateľovi zákona vystúpi spravodajca, ktorého na prerokovanie návrhu zákona určí výbor zo svojich členov. Každý výbor, ktorému bol z rozhodnutia NR SR pridelený návrh zákona, vypracuje pre NR SR písomnú správu o výsledku prerokovania návrhu zákona v druhom čítaní. Táto písomná správa obsahuje stanovisko výboru, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť; ak sa výbor uznesie na pozmeňujúcich alebo na doplňujúcich návrhoch, správa obsahuje ich znenie.

Ak návrh zákona prerokovali viaceré výbory, podajú NR SR písomnú spoločnú správu vypracovanú gestorským výborom, ktorý rokuje o návrhu zákona ako posledný a pôsobí na zjednotenie stanovísk výborov. Táto spoločná správa obsahuje informáciu o stanoviskách výborov vrátane vlastného, najmä o tom, či odporúčajú NR SR návrh zákona schváliť, o stanoviskách poslancov, ktorí podali svoje stanoviská gestorskému výboru, pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov a svoje záverečné stanovisko k tomu, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť alebo ho vrátiť navrhovateľovi zákona na dopracovanie, alebo odložiť rokovanie o ňom, alebo nepokračovať v rokovaní o ňom. Gestorský výbor určí tiež spoločného spravodajcu výborov na prerokovanie návrhu zákona v NR SR, ktorý informuje NR SR o výsledku rokovania výborov. Ak gestorský výbor neschválil spoločnú správu alebo stanovisko, podáva spoločný spravodajca len informáciu o výsledkoch rokovania výborov a predkladá návrh na ďalší postup. O návrhu zákona v druhom čítaní môže NR SR rokovať najskôr po

uplynutí 48 hodín od doručenia spoločnej správy výborov alebo informácie spoločného spravodajcu, ak NR SR nerozhodne o skrátení tejto lehoty. Na schôdzi NR SR v druhom čítaní možno podávať k návrhu zákona pozmeňujúce a doplňujúce návrhy, na ktoré je potrebný súhlas aspoň 15 poslancov; súhlas sa vyjadruje podpisom poslanca pod písomný a odôvodnený pozmeňujúci alebo doplňujúci návrh. V druhom čítaní sa na schôdzi NR SR hlasuje o podaných pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch. Hlasovanie o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch uvedených v správe výboru alebo v spoločnej správe výborov má prednosť pred ostatnými návrhmi podanými v rozprave.

Etický kódex poslanca – národná rada môže uznesením schváliť Etický kódex poslanca. Poslanec je povinný pri výkone svojej funkcie správať sa v súlade so zásadami slušného správania a dobrých mravov a dodržiavať ústavu, zákony a Etický kódex poslanca.

Faktická poznámka – poslanci majú právo reagovať v rozprave na vystúpenie posledného rečníka jednou faktickou poznámkou v trvaní dvoch minút. Faktickou poznámkou nemôže poslanec reagovať na inú faktickú poznámku. Rečník, na ktorého poslanci reagovali, môže vystúpiť so svojim stanoviskom k vystúpeniam poslancov v trvaní dvoch minút.

Funkcie Národnej rady Slovenskej republiky – NR SR vykonáva svoje funkcie, ako jej prináležia podľa Ústavy SR, v zákonodarnej a kontrolnej činnosti, v oblasti zahraničných vzťahov a v zriaďovaní vlastných a iných orgánov (kreačná činnosť), ako aj v ďalších činnostiach, ak to ustanovuje zákon (napr. činnosť NR SR v záležitostiach EÚ).

Gestorský výbor – navrhuje ho predseda NR SR do prvého čítania. V prípade rozhodnutia NR SR prerokovať návrh zákona v druhom čítaní sa rozhodne aj o návrhu predsedu NR SR na pridelenie návrhu zákona výborom a na určenie gestorského výboru. Gestorský výbor je vecne zastrešujúcim výborom pre daný návrh zákona, svojím zameraním mu je najbližšie. Rokuje o danom návrhu zákona ako posledný. Poslanci, ktorí sú členmi gestorského výboru, tak rokujú o návrhu zákona dvakrát. Prvýkrát v pozícii členov výboru, keď majú možnosť predkladať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy k návrhu zákona. Druhýkrát v pozícii členov gestorského výboru, keď sa vyjadrujú k návrhom a stanoviskám ostatných výborov. Gestorskému výboru môžu oznámiť svoje stanovisko k návrhu zákona poslanci, ktorí nie sú členmi výborov, ktorým bol návrh zákona podelený. Úloha gestorského výboru spočíva vo vypracovaní a schválení spoločnej správy výborov, ktoré návrh zákona prerokovali.

Spoločná správa výborov obsahuje informáciu, ktorým výborom bol návrh zákona pridelený a ktoré výbory návrh zákona prerokovali, informáciu o stanoviskách poslancov, ktoré boli podané gestorskému výboru, o stanoviskách výborov vrátane vlastného a o tom, či výbory odporúčajú NR SR návrh zákona schváliť. Ďalej spoločná správa obsahuje pozmeňujúce

a doplňujúce návrhy výborov spolu s ich odôvodnením, stanoviskom gestorského výboru k nim spolu so záverečným stanoviskom gestorského výboru k tomu, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť alebo ho vrátiť navrhovateľovi zákona na dopracovanie, alebo odložiť rokovanie o ňom, alebo nepokračovať v rokovaní o ňom. Ak sú stanoviská výborov rozdielne, gestorský výbor pôsobí na ich zjednotenie a môže aj zvolať spoločnú schôdzu výborov.

Hlasovanie – Národná rada slovenskej republiky rozhoduje o každom návrhu hlasovaním. Podrobnosti o hlasovaní ustanovuje zákon o rokovačom poriadku. Národná rada je schopná uznášať sa, ak je na schôdzi prítomná nadpolovičná väčšina všetkých jej poslancov. Hlasovanie sa spravidla uskutoční bezprostredne po skončení alebo po uzavretí rozpravy, ak NR SR nerozhodne bez rozpravy inak. Jednotlivé hlasovanie nemožno prerušiť; počas neho predsedajúci nikomu nemôže udeliť slovo. Hlasovanie je verejné alebo tajné. Poslanci hlasujú spravidla z miest, ktoré im boli určené zasadacím poriadkom NR SR. Spravodajca hlasuje z miesta určeného pre spravodajcu.

Na správnosť hlasovania dozerajú overovatelia NR SR a v prípade pochybností o výsledku hlasovania môže na návrh predsedajúceho NR SR bez rozpravy rozhodnúť, že overovatelia NR SR spočítajú hlasy.

Na platné uznesenie NR SR je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných poslancov, čo platí napr. na prijímanie zákonov. Na prijatie ústavy, zmenu ústavy, ústavného zákona, na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 Ústavy SR, na prijatie uznesenia o ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta SR, na podanie obžaloby na prezidenta a na vypovedanie vojny inému štátu je potrebný súhlas aspoň trojpätinovej väčšiny všetkých poslancov. Na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 3 a 4 Ústavy SR a na prijatie zákona vráteného prezidentom SR podľa čl. 102 písm. o) Ústavy SR je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov.

Hlasovanie vo výbore upravuje zákon o rokovačom poriadku; na hlasovanie vo výbore sa primerane použijú ustanovenia o hlasovaní na schôdzach Národnej rady.

Hodina otázok – bod programu schôdze NR SR so začiatkom o 14. hodine, ak je rokovačím dňom schôdze NR SR štvrtok okrem schôdze NR SR zvolenej na písomnú žiadosť najmenej pätiny jej poslancov. Na hodine otázok odpovedajú členovia vlády, prokurátor a predseda Najvyššieho kontrolného úradu SR na aktuálne otázky najmä z ich pôsobnosti. Otázky predkladajú poslanci písomne do 12. hodiny predchádzajúceho dňa. Prvých 15 minút je venovaných otázkam položeným predsedovi vlády. NR SR môže rozhodnúť, že na hodine otázok sa bude diskutovať len o určitom probléme.

Interpelácia – kvalifikovaná otázka, ktorá sa vzťahuje na uplatňovanie a vykonávanie zákonov, plnenie programového vyhlásenia vlády a uznesení

NR SR vládou a jej členmi. Poslanec môže interpelovať vládu, člena vlády alebo vedúceho iného ústredného orgánu štátnej správy vo veciach ich pôsobnosti.

Interpelácie sú pravidelnou súčasťou programu schôdze NR SR; to neplatí pri schôdzi NR SR zvolanej na písomnú žiadosť najmenej pätiny jej poslancov. Interpelácia sa podáva písomne predsedovi NR SR, poslanec môže predniesť interpeláciu aj ústne v rámci bodu programu schôdze NR SR určeného na interpelácie. Interpelovaný je povinný písomne odpovedať na interpeláciu do 30 dní, okrem prípadu ak NR SR vyhlási interpeláciu za naliehavú a určí na odpoveď lehotu, ktorá nesmie byť kratšia ako 15 dní. Po doručení odpovede sa na najbližšiu schôdzu NR SR zaradí rozprava o odpovedi interpeláciu. NR SR zaujme uznesením stanovisko k odpovedi na interpeláciu, ktorú interpelujúci nepovažuje za uspokojivú. Na návrh vlády sa hlasovanie o uznesení môže spojiť s hlasovaním o dôvere vláde.

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky – štátna rozpočtová organizácia. Plní odborné, organizačné a technické úlohy spojené so zabezpečovaním činnosti NR SR, jej výborov, osobitných kontrolných výborov a komisií vrátane parlamentnej dokumentácie a tlačovej služby. Za týmto účelom zamestnáva štátnych zamestnancov a zamestnancov. Kanceláriu riadi a vystupuje v jej mene vedúci kancelárie; za činnosť kancelárie zodpovedá predsedovi NR SR, ktorý ho do funkcie vymenúva a aj z funkcie odvoláva.

Kvórum – predstavuje najnižší počet prítomných poslancov, nevyhnutný pre uznávaniaschopnosť NR SR. NR SR je schopná uznášať sa, ak je prítomná nadpolovičná väčšina všetkých jej poslancov, t. j. 76 poslancov.

Legislatívne pravidlá tvorby zákonov – záväzné pravidlá, ktoré určujú pre navrhovateľov ústavných zákonov, zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov spôsob ich tvorby, podrobnosti o postupe pri ich príprave, predkladaní a prerokúvaní a o ich forme až po ich vyhlásenie v Zbierke zákonov. Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky schválené uznesením vlády Slovenskej republiky z 2. marca 2011 č. 163 upravujú postup ministerstiev a ostatných orgánov verejnej moci ako predkladateľov pri príprave, predkladaní a prerokúvaní zákonov, ktorých návrhy podáva vláda Slovenskej republiky až do ich podania národnej rade, a nariadení vlády a ostatných vykonávacích predpisov až po ich vyhlásenie v Zbierke zákonov. Legislatívne pravidlá tvorby zákonov schválené v zmysle § 69 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku uznesením národnej rady a vyhlásené pod č. 19/1997 Z. z. upravujú postup od momentu podania návrhov ústavných zákonov a zákonov do NR SR. Legislatívne pravidlá tvorby zákonov upravujú legislatívne postupy s cieľom pripraviť a schváliť taký zákon, ktorý sa stane prirodzenou súčasťou vyváženého, prehľadného a stabilného právneho poriadku zlučiteľného s právom EÚ.

Legislatívny proces – postup navrhovania, prerokovania, schvaľovania a zverejňovania ústavných zákonov, zákonov a iných všeobecne záväzných predpisov. Upravený je *Ústavou SR, zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, zákonom č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Legislatívnymi pravidlami tvorby zákonov č. 19/1997 Z. z., Podrobnejšími pravidlami rokovania Národnej rady Slovenskej republiky, Legislatívnymi pravidlami vlády a internými normatívnymi aktmi ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy.*

Medzinárodná zmluva – dohoda uzavretá medzi dvoma alebo viacerými subjektmi medzinárodného práva písomnou formou, ktorá má z vôle týchto subjektov právne účinky a spravuje sa medzinárodným právom. Medzinárodné zmluvy sú hlavnými prameňmi medzinárodného práva verejného.

Návrh zákona – návrh právnej úpravy, ktorá sa v zákonom stanovenej forme predkladá do NR SR s cieľom jej riadneho prerokovania a schválenia. Návrh zákona musí byť vypracovaný v paragrafovom znení, t. j. v podobe, v akej má byť schválený, a jeho súčasťou musí byť aj dôvodová správa. Dôvodová správa musí obsahovať zhodnotenie súčasného stavu najmä zo spoločenskej, ekonomickej a právnej stránky s uvedením dôvodov potreby novej zákonnej úpravy, jej hospodárskeho a finančného dosahu, najmä vplyvu na štátny rozpočet, ako aj rozbor ďalších otázok nevyhnutný na všestranné posúdenie návrhu zákona. V dôvodovej správe sa musí uviesť súlad návrhu zákona s ústavou, súvislosť s inými zákonmi a medzinárodnými zmluvami a súlad návrhu zákona s právom EÚ. Ak návrh zákona nespĺňa náležitosti, predseda NR SR odporučí navrhovateľovi zákona, aby nedostatky odstránil. Ak navrhovateľ zákona s odporúčaním nesúhlasí, predloží predseda NR SR svoje odporúčanie spolu so stanoviskom navrhovateľa zákona na najbližšiu schôdzu NR SR, ktorá o nich rozhodne bez rozpravy. Predseda NR SR zaradí návrh zákona do programu schôdze NR SR.

Nepriama novela právnej úpravy – nežiaduci jav v legislatívnom procese; je to taká novelizácia zákona, ktorá svojím obsahom nerešpektuje legislatívne požiadavky kladené na prípravu novely zákona, tzn. v úvodnej vete zákona výslovne neuvádza, ktorý zákon sa má novelizovať, a ďalej mení a dopĺňa iný zákon (zákony) bez uvedenia citácie novelizovaného zákona v samostatnom článku (článkoch) označenom rímskou číslicou (číslicami), resp. v samostatnom novelizačnom článku zákon (zákony) novelizuje bez toho, aby sa uviedlo, ktoré konkrétne ustanovenie novelizovaného zákona (zákonov) sa mení alebo dopĺňa.

Osobitné kontrolné výbory Národnej rady Slovenskej republiky – NR SR si z poslancov zriaďuje osobitné kontrolné výbory na kontrolu činnosti

Národného bezpečnostného úradu, Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva. Práva a povinnosti osobitných kontrolných výborov a ich členov upravujú osobitné predpisy.

Členovia osobitných kontrolných výborov sú volení podľa princípu pomerného zastúpenia členov poslaneckého klubu vzhľadom na určený počet členov osobitného kontrolného výboru. Rokovanie osobitných kontrolných výborov je verejné. Ustanovenia zákona o rokovanom poriadku sa na rokovanie týchto výborov vzťahujú primerane.

Overovatelia – dozerajú na správnosť hlasovania a na konanie volieb na schôdzach NR SR a výborov a v prípade pochybností o výsledku hlasovania spočítajú hlasy; zodpovedajú aj za správnosť a úplnosť zápisníc zo schôdzi, podpisujú uznesenia a iné schvaľované listiny. Overovateľov NR SR volí NR SR na svojej ustanovujúcej schôdzi po zložení sľubu poslancov a po schválení volebného poriadku; overovatelia výborov sú volení na ustanovujúcej schôdzi výboru.

Overovatelia ďalej zabezpečujú meranie dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému do programu, ak sa NR SR uznesie na určení dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému do programu schôdze NR SR. Overovatelia spočítajú hlasy, ak poslanec bezprostredne po verejnom hlasovaní podá námietku proti výsledku hlasovania z dôvodu nefunkčnosti technického zariadenia.

Overovatelia dozerajú aj na priebeh tajného hlasovania na ktoré sa použijú hlasovacie lístky, ktoré overovatelia NR SR vydajú poslancom pri vstupe do priestoru určeného na tajné hlasovanie. Poverený overovateľ NR SR oznámi počet vydaných hlasovacích lístkov, počet poslancov, ktorí hlasovali za navrhnutého kandidáta, počet poslancov, ktorí hlasovali proti navrhnutému kandidátovi, počet poslancov, ktorí sa zdržali hlasovania, počet poslancov, ktorí neodovzdali hlasovacie lístky, a počet neplatných hlasov.

Platnosť a účinnosť zákona – platnosť zákona nastáva dňom jeho verejného vyhlásenia v zbierke, v ktorej je publikovaný. V podmienkach SR sú zákony zverejňované v Zbierke zákonov SR. Účinnosť zákona vzniká buď súčasne s jeho platnosťou, alebo neskôr. Až nadobudnutím účinnosti vyplývajú z právnych predpisov záväzné práva a povinnosti a nastupuje aj možnosť aplikácie štátneho donútenia. V zmysle zákona o Zbierke zákonov vo všeobecnosti platí, že zákon nadobúda účinnosť pätnástym dňom po jeho vyhlásení v Zbierke zákonov, ak nie je v nich ustanovený neskorší deň nadobudnutia účinnosti. Ak je to odôvodnené naliehavým všeobecným záujmom, môže sa v zákone výnimočne ustanoviť skorší začiatok jeho účinnosti, najskôr však dňom vyhlásenia v Zbierke zákonov. Čas, ktorý plynie medzi platnosťou a účinnosťou, sa nazýva *vacatio legis* alebo legisvakačná lehota.

Podpredsedovia Národnej rady Slovenskej republiky – zastupujú predsedu NR SR a sú zodpovední NR SR. Podpredsedovia NR SR riadia

a organizujú úseky činnosti NR SR podľa poverenia predsedom NR SR, zastupujú predsedu NR SR v určenom poradí a v plnení jeho úloh, ktorými ich poverí a vykonávajú ďalšie činnosti podľa Ústavy SR a zákona o rokovacom poriadku. Počas prerušenia zasadania NR SR vykonávajú podpredsedovia NR SR svoju pôsobnosť.

Podpredsedovia NR SR môžu byť poverení predsedom NR SR riadením schôdze a môžu sa zúčastňovať poslaneckého grémia. Počas rokovania NR SR sa podpredsedom NR SR udelí slovo, kedykoľvek o to požiadajú.

Kandidátov na podpredsedov NR SR vrátane návrhov na určenie ich počtu podávajú doterajšiemu predsedovi NR SR poslanecké kluby alebo poslanci. Podpredsedovia NR SR sú volení a odvolávaní v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Do rúk doterajšieho podpredsedu NR SR skladá sľub doterajší predseda NR SR, ak bol znovuzvolený za poslanca.

Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky – boli schválené uznesením Národnej rady SR č. 522 dňa 4. februára 1997, ide o podrobnejší výklad niektorých ustanovení zákona o rokovacom poriadku a NR SR ich môže prijať na základe zmocnenia v § 1 ods. 2 tohto zákona.

Poslanecké grémium – skladá sa z členov delegovaných poslaneckými klubmi. Počet členov poslaneckého grémia sa určí tak, že počet poslancov každého poslaneckého klubu sa vydolí pätnástimi a výsledok sa zaokrúhli na celé číslo podľa štatistických zásad. Poslanecké grémium posudzuje otázky politickej a procedurálnej povahy, ktoré súvisia s činnosťou NR SR a jej orgánov. Stanoviská poslaneckého grémia majú charakter odporúčaní. Poslanecké grémium zvoláva predseda NR SR podľa potreby z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť aspoň dvoch poslaneckých klubov, v tom prípade ho zvolá bezodkladne.

Poslanecký klub – poslanci sa môžu združovať v poslaneckých kluboch podľa príslušnosti k politickým stranám, politickým hnutiam alebo k volebným koalíciám, za ktoré boli zvolení do NR SR. Ak dôjde počas volebného obdobia k rozdeleniu volebných koalícií alebo k zlúčeniu politických strán alebo hnutí, rozdelia sa alebo zlúčia sa aj ich poslanecké kluby. Ak by sa chceli poslanci združiť do poslaneckého klubu iným spôsobom, vtedy musí utvorenie poslaneckého klubu schváliť NR SR. Na utvorenie poslaneckého klubu treba najmenej osem poslancov. Ak počas volebného obdobia klesne počet členov poslaneckého klubu pod túto hranicu, poslanecký klub zaniká. Každý poslanec môže byť členom len jedného poslaneckého klubu.

Poslanecký prieskum – inštitút zákona o rokovacom poriadku; je jedným z nástrojov kontrolnej funkcie NR SR, zameranej na získanie poznatkov súvisiacich s vykonávaním zákonov. Poslanecký prieskum v orgánoch verejnej správy vykonávajú výbory, ktoré si NR SR zriaďuje z poslancov ako svoje iniciatívne a kontrolné orgány.

Pozmeňujúci návrh – poslanci môžu v rozprave k návrhu zákona podávať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy, ktoré musia byť vyhotovené písomne, riadne sformulované a odôvodnené. Je možné ich podať v druhom čítaní na schôdzi výboru alebo na schôdzi NR SR. Na schôdzi výboru môže podať pozmeňujúci návrh ktorýkoľvek poslanec, avšak na schôdzi NR SR je potrebný súhlas aspoň 15 poslancov. Súhlas poslanca sa vyjadruje jeho podpisom pod písomný a odôvodnený pozmeňujúci alebo doplňujúci návrh. Ak poslanec zoberie svoj súhlas späť pred hlasovaním o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch, takže chýba súhlas potrebného počtu poslancov, považuje sa pozmeňujúci a doplňujúci návrh za vzatý späť. Poslanec môže svoj pozmeňujúci alebo doplňujúci návrh vziať späť, až kým NR SR nepristúpi k hlasovaniu o ňom.

Predseda Národnej rady Slovenskej republiky – riadi a organizuje činnosť NR SR, ktorej je zodpovedný. Predseda NR SR zvoláva a riadi schôdze NR SR; počas prerušenia zasadania NR SR môže predseda NR SR zvolať schôzdu NR SR aj pred určeným termínom a urobí tak vždy, ak o to požiada vláda alebo najmenej pätina poslancov.

Predseda NR SR podpisuje ústavu, ústavné zákony a zákony, prijíma sľub poslancov NR SR a vyhlasuje voľby do NR SR a orgánov územnej samosprávy.

Predsedomi NR SR sa odovzdávajú návrhy kandidátov na prezidenta, ktorý následne vyhlási voľbu prezidenta. Predseda NR SR vyhlasuje aj ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta.

Na predsedu NR SR prechádzajú v čase, keď nie je prezident zvolený alebo sa funkcia prezidenta uvoľní a ešte nie je zvolený nový prezident, alebo ak bol zvolený nový prezident, ale ešte nezložil sľub, alebo ak prezident nemôže vykonávať svoju funkciu pre závažné dôvody, niektoré oprávnenia prezidenta týkajúce zvolania ustanovujúcej schôdze NR SR, vymenúvania a odvolávania predsedu a ostatných členov vlády, vedúcich ústredných orgánov, sudcov, sudcov Ústavného súdu SR, generálneho prokurátora a ďalších funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanoví osobitný zákon. Na predsedu NR SR prechádza aj oprávnenie prezidenta vypovedať vojnu na základe rozhodnutia NR SR, a na návrh vlády nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl, vyhlásiť vojnový stav, alebo vyhlásiť výnimočný stav a ich skončenie.

Predseda NR SR volí a odvoláva v tajnom hlasovaní NR SR nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Predseda NR SR ostáva vo funkcii aj po uplynutí volebného obdobia, kým si NR SR nezvolí nového predsedu.

Procedurálny návrh – poslanci majú právo podávať procedurálny návrh, ktorý sa týka spôsobu prerokovania veci, časového a vecného postupu rokovania NR SR s výnimkou hlasovania o veci samej. Vystúpenie poslanca, v ktorom podáva procedurálny návrh, môže trvať najviac jednu minútu.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky – základ programu a činnosti vlády na celé jej funkčné obdobie. Uchádza sa ním o vyslovenie dôvery parlamentom. V zmysle čl. 113 Ústavy SR vláda je povinná do 30 dní po svojom vymenovaní predstúpiť pred NR SR, predložiť jej svoj program a požiadať ju o vyslovenie dôvery.

Prvé čítanie – prvé z troch štádií procesu prijímania zákonov v NR SR. Začína sa zaradením návrhu zákona do programu schôdze NR SR predsedom NR SR. Predseda NR SR navrhne NR SR prideliť návrh zákona ústavnoprávnemu výboru a podľa povahy veci aj ďalším výborom. Súčasne navrhne výbor, ktorý je pre tento návrh zákona gestorský.

V prvom čítaní sa o návrhu zákona, najmä o jeho podstate, koná všeobecná rozprava. V nej nemožno predkladať návrhy na jeho zmeny a doplnky. Návrh zákona uvedie navrhovateľ zákona. Po ňom vystúpi spravodajca, ktorého určí navrhnutý gestorský výbor. NR SR sa uznesie tak, že buď vráti návrh zákona jeho navrhovateľovi na dopracovanie, alebo nebude pokračovať v rokovaní o návrhu zákona, alebo ho prerokuje v druhom čítaní.

Ak sa NR SR rozhodne prerokovať návrh zákona v druhom čítaní, rozhodne aj o návrhu predsedu NR SR na pridelenie návrhu zákona výborom a na určenie gestorského výboru; návrh zákona sa vždy pridelí ústavnoprávnemu výboru. NR SR určí aj lehotu na prerokovanie návrhu zákona vo výboroch, ktorým bol pridelený. Táto lehota nesmie byť kratšia ako 30 dní odo dňa pridelenia.

Rečnicky čas – určená dĺžka času poslanca na vystúpenie v rozprave, v prípade písomne prihláseného poslanca v rozprave je to najviac 20 minút, a ak ide o člena povereného poslaneckým klubom, dĺžka rečnickeho času v rozprave je najviac 30 minút, ak národná rada bez rozpravy nerozhodne o predĺžení rečnickeho času. Dĺžka rečnickeho času ústne prihláseného poslanca v rozprave je najviac 10 minút, ak národná rada bez rozpravy nerozhodne o predĺžení rečnickeho času. Do dĺžky rečnickeho času sa nezapočítava čas prednesu písomne vyhotoveného pozmeňujúceho alebo dopĺňujúceho návrhu.

Rokovanie o návrhu zákona – proces, ktorý sa začína podaním písomného návrhu zákona predsedovi NR SR a prebieha v troch čítaniach. Ak podaný návrh zákona spĺňa zákonom predpísané náležitosti, predseda NR SR zabezpečí jeho doručenie poslancom, navrhne jeho pridelenie ústavnoprávnemu výboru a ďalším výborom podľa povahy veci a tiež navrhne gestorský výbor. Predseda NR SR zaradí návrh zákona do programu najbližšej schôdze NR SR, na ktorej prebieha prvé čítanie, ktorého účelom je oboznámenie sa s návrhom, ktorý uvedie navrhovateľ (poslanec alebo za vládu jej člen) a zdôvodní, prečo je potrebné návrh prijať a ozrejmi jeho podstatu a účel, ktorý sleduje. V rámci prvého čítania sa o návrhu zákona, najmä o jeho podstate, koná všeobecná rozprava, čiže diskusia, v ktorej nemožno podávať pozmeňujúce ani dopĺňujúce návrhy. NR SR sa uznesie, či

návrh zákona prerokuje v druhom čítaní. Druhé čítanie prebieha najprv vo výboroch, ktorým bol návrh zákona pridelený, z ktorých gestorský výbor schvaľuje spoločnú správu obsahujúcu všetky pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov a svoje stanovisko. Následne prebieha druhé čítanie na schôdzi NR SR. V tejto fáze vzniká priestor na podávanie pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov, na podanie ktorých je potrebný súhlas aspoň 15 poslancov. Po skončení rozpravy sa pristúpi k hlasovaniu o návrhoch zo spoločnej správy a o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch podaných na schôdzi NR SR. V treťom čítaní hlasuje NR SR o návrhu zákona ako o celku.

Rokovací jazyk – jazyk, ktorým sa na schôdzach národnej rady a jej orgánov rokuje. Rokovací jazyk je štátny jazyk. Ak vystúpi na schôdzi cudzinec, kancelária zabezpečí tlmočníka.

Rozprava – znamená debatu, resp. diskusiu, ktorú otvára predsedajúci schôdze NR SR alebo výboru s cieľom umožniť poslancom vyjadriť sa k návrhu zákona alebo k inému prerokúvanému materiálu, resp. prerokúvanej veci. Do rozpravy o prerokúvanej veci sa poslanci prihlasujú písomne zápisom do zoznamu rečníkov a ústne po vystúpení rečníkov v rozprave zapísaných do zoznamu rečníkov. Predsedajúci prideliť slovo rečníkom v poradí, v akom sa prihlásili. V rozprave možno vystúpiť len od rečníckeho pultu. Poslanec môže v rozprave podať k prerokúvanej veci pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy. Ak v rozprave vystúpili všetci prihlásení rečníci, predsedajúci rozpravu skončí; o bezprostrednom skončení rozpravy môže rozhodnúť NR SR na návrh predsedu NR SR. Ak sa člen vlády ujme slova po skončení rozpravy a pred hlasovaním, otvára sa tým rozprava znova.

NR SR sa môže v niektorých prípadoch uznieť na určení dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému do programu schôdze; táto dĺžka času na rozpravu nemôže byť kratšia ako 12 hodín.

Schôdza Národnej rady Slovenskej republiky – hovorovo nazývaná „plénium“. Poslanci sa schádzajú na schôdzu s cieľom vykonávať svoj mandát, t. j. rokovať a hlasovať o návrhoch zákonov a vykonávať kontrolnú právomoc voči vláde, ako aj iné právomoci vyplývajúce z Ústavy SR. Schôdze NR SR zvoláva jej predseda. Schôdze NR SR riadi predseda alebo ním poverený podpredseda NR SR, v tejto funkcii označovaný ako predsedajúci. Rokovacími dňami sú spravidla utorok až piatok.

Skrátené legislatívne konanie – režim rokovania o návrhu zákona, v ktorom sa nepoužijú ustanovenia týkajúce sa lehôt na doručovanie návrhov zákonov poslancom a na prerokovanie návrhu zákona vo výboroch, ktorým bol pridelený, a lehota, ktorá musí uplynúť medzi doručením spoločnej správy a prerokovaním zákona v druhom čítaní a v ktorej sa môže konať tretie čítanie.

O skrátrenom legislatívnom konaní môže NR SR rozhodnúť na návrh vlády,

ak ide o mimoriadne okolnosti, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody, a vtedy, ak si rozhodnutie Rady bezpečnosti Organizácie Spojených národov o akciách na zabezpečenie medzinárodného mieru a bezpečnosti vydané podľa čl. 41 Charty Organizácie Spojených národov vyžaduje neodkladné prijatie zákona.

Poslanci môžu na návrh vlády rozhodnúť, že budú rokovať o návrhu zákona v skrátanom legislatívnom konaní, len ak si to vyžadujú mimoriadne okolnosti presne stanovené zákonom. V takomto prípade sa neberú do úvahy časové obmedzenia, ktoré ustanovuje rokovací poriadok pri bežnom postupe pri prijímaní zákonov.

Spoločná správa výborov – výsledok rokovania gestorského výboru. Ak návrh zákona prerokovali viaceré výbory, podajú NR SR písomnú spoločnú správu, ktorú vypracuje a schvaľuje osobitným uznesením gestorský výbor. Ak gestorský výbor neschválil spoločnú správu alebo stanovisko, podáva spoločný spravodajca len informáciu o výsledkoch rokovania výborov.

Spoločná správa výborov obsahuje informáciu, ktorým výborom bol návrh zákona pridelený a ktoré výbory návrh zákona prerokovali, informáciu o stanoviskách poslancov, ktoré boli podané gestorskému výboru, o stanoviskách výborov vrátane vlastného a o tom, či výbory odporúčajú NR SR návrh zákona schváliť. Ďalej spoločná správa obsahuje pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov spolu s ich odôvodnením, stanoviskom gestorského výboru k nim spolu so záverečným stanoviskom gestorského výboru k tomu, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť alebo ho vrátiť navrhovateľovi zákona na dopracovanie, alebo odložiť rokovanie o ňom, alebo nepokračovať v rokovaní o ňom.

Pri hlasovaní v druhom čítaní na schôdzi NR SR spoločný spravodajca upozorní na súvislosť medzi návrhmi uvedenými v spoločnej správe výborov s návrhom zákona a ostatnými pozmeňujúcimi a doplňujúcimi návrhmi.

Spoločný spravodajca výborov – člen gestorského výboru, ktorý bol gestorským výborom určený na prerokovanie návrhu zákona v NR SR. Ak gestorský výbor neurčí spoločného spravodajcu, určí ho predseda tohto výboru. Spoločný spravodajca informuje NR SR o výsledku rokovania výborov a odôvodňuje návrh a stanovisko gestorského výboru. Ak gestorský výbor neschválil spoločnú správu alebo stanovisko, podáva spoločný spravodajca len informáciu o výsledkoch rokovania výborov a predkladá návrh na ďalší postup.

Spravodajca – člen výboru, ktorého výbor poveril v súvislosti s konkrétnym návrhom zákona funkciou spravodajcu. Úlohou spravodajcu je informovať výbor o vyjadreniach, posudkoch a informáciách, ktoré si výbor alebo spravodajca vyžiadal alebo mu boli doručené. Navrhnuté pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy z tohto stanoviska si môže ktorýkoľvek poslanec osvojiť.

Tretie čítanie – štádium zákonodarného procesu konajúce sa na schôdzi NR SR. Návrh zákona postupuje ihneď do tretieho čítania, v ktorom sa hlasuje o návrhu zákona ako o celku vtedy, ak v druhom čítaní neboli schválené nijaké pozmeňujúce ani doplňujúce návrhy.

Ak v druhom čítaní boli schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy, koná sa tretie čítanie najskôr na druhý deň po ich schválení.

V treťom čítaní NR SR rokuje len o tých ustanoveniach návrhu zákona, ku ktorým boli v druhom čítaní schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy; poslanec môže navrhnúť len opravu legislatívnotechnických chýb a jazykových chýb. Iné návrhy smerujúce k odstráneniu iných chýb vzťahujúcich sa na ustanovenia, ku ktorým boli v druhom čítaní schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy, môže predložiť najmenej 30 poslancov.

Najmenej 30 poslancov môže predložiť aj návrh na opakovanie druhého čítania. V opakovanom druhom čítaní sa rokuje o návrhu zákona v znení doteraz schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov a možno ho ďalej meniť a doplňať. Na návrh predsedu NR SR sa NR SR uznesie na tom, že návrh zákona opakovane prerokujú všetky výbory, ktorým bol pridelený, alebo len gestorský výbor, alebo sa opakovane prerokuje len na schôdzi NR SR.

Ustanovujúca schôdza Národnej rady Slovenskej republiky – je schôdza NR SR, ktorú zvoláva prezident tak, aby sa uskutočnila do 30 dní odo dňa vyhlásenia výsledkov volieb do NR SR. Ustanovujúcu schôdzu pripravuje a riadi do zvolenia nového predsedu NR SR doterajší predseda NR SR. Na ustanovujúcej schôdzi skladajú poslanci NR SR sľub, po ktorom sa ujímajú svojej funkcie a začínajú vykonávať svoj mandát NR SR na ustanovujúcej schôdzi schvaľuje volebný poriadok a overovateľov NR SR, predsedu a ďalších členov Mandátového a imunitného výboru NR SR a Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií štátnych funkcionárov. Poslanci predložia mandátovému a imunitnému výboru osvedčenie o svojom zvolení za poslanca, ktorý ich preskúma a správu o ich preskúmaní s návrhom na rozhodnutie o overení platnosti voľby poslancov predloží NR SR.

Po overení platnosti voľby poslancov doterajší predseda NR SR preruší ustanovujúcu schôdzu na čas potrebný na utvorenie poslaneckých klubov. Poslanecké kluby alebo poslanci podávajú doterajšiemu predsedovi NR SR písomné návrhy kandidátov na predsedu NR SR a podpredsedov NR SR vrátane návrhov na určenie ich počtu, ako aj písomné návrhy na zriadenie ďalších výborov, ktoré nie sú ustanovené zákonom. Súčasne podajú písomné návrhy kandidátov na predsedov výborov a členov výborov.

Predsedu NR SR volí NR SR v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Po zvolení predsedu NR SR doterajší predseda NR SR odovzdá riadenie schôdze zvolenému predsedovi NR SR, ktorý dá vykonať voľbu podpredsedov NR SR, schváliť návrh na zriadenie ďalších

Podpredsedov NR SR volí národná rada v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Predsedov výborov NR SR volí NR SR v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou prítomných poslancov.

Verejnosť a neverejnosť schôdzí Národnej rady Slovenskej republiky – schôdze NR SR sú verejné; účasť verejnosti sa na schôdzach NR SR umožňuje do naplnenia kapacity miest určených pre verejnosť. Schôdze NR SR, na ktorých sa prerokávajú návrhy týkajúce sa štátneho rozpočtu, daňových vecí a poplatkov sú vždy verejné. Ak sa koná verejná schôdza NR SR, z tejto schôdze nemožno obmedziť zverejnenie vystúpenia poslanca.

Neverejné schôdze NR SR alebo ich časti sa konajú, ak sa na nich prerokávajú veci, ktoré tvoria predmet utajovanej skutočnosti alebo obchodného tajomstva, alebo ak to ustanoví osobitný zákon. Schôdze NR SR alebo ich časti, na ktorých sa prerokávajú správy osobitných kontrolných výborov na kontrolu činnosti služieb vykonávaných podľa osobitných predpisov, sú neverejné. NR SR sa môže trojpätinovou väčšinou hlasov všetkých poslancov uznieť na konaní neverejnej schôdze alebo neverejnej časti schôdze NR SR aj z iných dôvodov.

Schôdze výborov a hlasovanie vo výbore sú verejné; účasť verejnosti sa umožňuje do naplnenia kapacity miest v miestnosti, v ktorej výbor rokuje, ak nie je zákonom neustanovené inak. Schôdze mandátového a imunitného výboru a rokovania osobitných kontrolných výborov sú vždy neverejné. Rokovanie výboru pre nezlučiteľnosť funkcií vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov podľa osobitného predpisu je vždy verejné.

Verejnosť a tajnosť hlasovania – hlasovanie v NR SR je verejné alebo tajné.

Verejne sa hlasuje použitím technického zariadenia, zdvihnutím ruky, použitím hlasovacích lístkov alebo iným spôsobom, na ktorom sa uznesie NR SR. Každý poslanec môže bezprostredne po verejnom hlasovaní podať námietku proti výsledku hlasovania z dôvodu nefunkčnosti technického zariadenia. Ak NR SR námietke vyhovie, musí sa verejné hlasovanie opakovať. Predsedajúci tiež môže požiadať overovateľov NR SR, aby hlasy spočítali.

Pätina prítomných poslancov môže navrhnúť hlasovanie podľa mien. Pri hlasovaní podľa mien sú poslanci vyzývaní predsedajúcim. Vyzvaný poslanec hlasuje tak, že vysloví „hlasujem za návrh" alebo „hlasujem proti návrhu", alebo „zdržiavam sa hlasovania". Predsedajúci hlasovanie poslanca zopakuje.

Tajne sa hlasuje v prípadoch ustanovených ústavou alebo ak sa na tom na návrh najmenej 15 poslancov bez rozpravy uznesie NR SR. Taký návrh sa podáva najneskôr do začiatku rokovania o tomto bode programu schôdze NR SR. V tajnom hlasovaní NR SR volí a odvoláva predsedu a podpredsedov NR SR alebo schvaľuje návrh na obžalobu na prezidenta republiky. Na tajné hlasovanie sa použijú hlasovacie lístky, ktoré overovatelia NR SR vydajú

poslancom pri vstupe do priestoru určeného na tajné hlasovanie. Na priebeh tajného hlasovania dozerajú overovatelia NR SR, ktorí spočítavajú hlasy a vyhotovujú zápisnicu o výsledku tajného hlasovania.

Vrátenie zákona prezidentom Slovenskej republiky – prezident republiky má právo vrátiť schválený zákon s pripomienkami na opätovné prerokovanie do NR SR do 15 dní odo dňa doručenia. Toto tzv. právo veta môže prezident republiky využiť iba pri zákonoch, nie však pri ústavných zákonoch. Ak prezident využije právo veta, vrátený zákon sa prerokuje v druhom a treťom čítaní. Predmetom rokovania sú len pripomienky prezidenta, ktoré musia obsahovať presné znenie navrhovanej úpravy, ak prezident nenavrhne neprijatie celého zákona. NR SR hlasuje osobitne o pripomienkach k vrátenému zákonu a osobitne o zákone ako o celku; na prijatie zákona vráteného prezidentom je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov NR SR. Ak NR SR po opätovnom prerokovaní schváli zákon aj napriek pripomienkam prezidenta republiky a prezident zákon nepodpíše, zákon sa vyhlási aj bez podpisu prezidenta.

Výbory Národnej rady Slovenskej republiky – iniciatívne a kontrolné orgány, ktoré si zriaďuje NR SR. Výbory prerokujú veci, ktoré im predseda NR SR alebo NR SR prideli, a veci, na ktorých prerokovaní sa uznesú. Ich hlavnou úlohou je v druhom čítaní podrobne prerokovať návrh zákona, ktorý im NR SR pridela. Výbory majú právo zákonodarnej iniciatívy, na svoje schôdze môžu pozývať členov vlády, vedúcich iných orgánov štátnej správy a generálneho prokurátora a vyžadovať od nich správy, vysvetlenia a potrebné podklady.

Schôdze výboru zvoláva a riadi predseda výboru spravidla počas rokovacích dní. Predseda výboru je povinný zvolať schôdzu výboru, ak sa na tom uznesie NR SR alebo ak o to požiada predseda NR SR alebo aspoň tretina členov výboru. Schôdze výborov sú verejné, ak zákon neustanovuje inak. Výbor rozhoduje uznesením. Na hlasovanie vo výbore, ktoré je verejné, sa primerane použijú ustanovenia o hlasovaní na schôdzach NR SR. Zo schôdzi výboru sa vyhotovujú zápisnice.

Výbory môžu po vzájomnej dohode konať spoločné schôdze; o zvolanie spoločnej schôdze výborov môže požiadať aj predseda NR SR, ktorý môže zvolať spoločnú schôdzu všetkých výborov.

NR SR zriaďuje zo zákona Mandátový a imunitný výbor NR SR, Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií, Výbor NR SR pre európske záležitosti a Ústavnoprávny výbor NR SR; rovnako zo zákona zriaďuje osobitné kontrolné výbory a výbor na preskúmavanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu, ktorých práva a povinnosti upravujú osobitné predpisy; ďalšie výbory zriaďuje podľa potreby a určuje im úseky ich činnosti. V VII. volebnom období NR SR zriadila tieto výbory (celkovo 19 výborov):

Mandátový a imunitný výbor NR SR,
Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií,

Výbor NR SR pre európske záležitosti,
Ústavnoprávny výbor NR SR,
Výbor NR SR pre financie a rozpočet,
Výbor NR SR pre hospodárske záležitosti,
Výbor NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie,
Výbor NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj,
Výbor NR SR pre sociálne veci,
Výbor NR SR pre zdravotníctvo,
Výbor NR SR pre obranu a bezpečnosť,
Zahraničný výbor NR SR,
Výbor NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport,
Výbor NR SR pre kultúru a médiá,
Výbor NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny,
Osobitný kontrolný výbor NR SR na kontrolu činnosti NBÚ,
Osobitný kontrolný výbor NR SR na kontrolu činnosti SIS,
Osobitný kontrolný výbor NR SR na kontrolu činnosti
Vojenského spravodajstva,
Výbor NR SR na preskúmavanie rozhodnutí NBÚ.

Zákon o rokovanom poriadku – zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Je to zákon upravujúci rokovanie a činnosť NR SR, ako aj postavenie jej orgánov a jej vzťahy navonok. Poslanci sú povinní sa ním pri svojej činnosti riadiť. Bol prijatý v zmysle čl. 92 ods. 2 Ústavy SR.

Zákonodarná iniciatíva – právo predložiť návrh zákona na rokovanie NR SR, ktoré dáva Ústava SR poslancom NR SR, výborom NR SR a vláde SR.

Ústavnoprávny výbor Národnej rady Slovenskej republiky – jeho pôsobnosť je vymedzená priamo v zákone o rokovanom poriadku (§ 59). Ústavnoprávny výbor najmä:

- podáva národnej rade podnety na zdokonalenie právneho poriadku v Slovenskej republike,
- prerokúva všetky návrhy zákonov najmä z hľadiska ich súladu s ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, zákonmi Slovenskej republiky a s právom Európskej únie,
- odporúča predsedovi národnej rady spôsob zabezpečenia úloh súvisiacich s konaním pred ústavným súdom,
- prerokúva a odporúča národnej rade návrhy na kandidátov na sudcov

ústavného súdu a v prípade poverenia aj na ďalších ústavných činiteľov volených národnou radou podľa osobitných predpisov,

- prerokúva správy o stave zákonnosti a činnosti prokuratúry, súdnictva a väzenstva.

2. OSOBITNÁ ČASŤ

ZAHRANIČNÁ POLITIKA

Africká únia – medzinárodná organizácia, ktorá vznikla transformáciou Organizácie africkej jednoty (OAJ). Zakladajúca zmluva bola podpísaná v Lomé v roku 2000, pričom na základe výsledkov summitu v Lusake v roku 2001 bol stanovený časový horizont vzniku Africkej únie. Prvý oficiálny kongres Africkej únie sa konal o rok neskôr v Durbane. Cieľom organizácie je podpora súdržnosti a solidarity afrických štátov, kohézia zahraničnopolitických postojov v oblasti spolupráce s okolitými krajinami a budovanie vlastnej zodpovednosti za prekonávanie konfliktov a problémov s chudobou a hladom. V roku 2013 prijali členské štáty Africkej únie tzv. Agendu 2063, ktorej cieľom je socio-ekonomická transformácia kontinentu na nasledujúcich 50 rokov. Africká únia je financovaná prevažne z príspevkov členských štátov. Sídлом organizácie je etiópske hlavné mesto Addis Abeba. V súčasnosti má 55 členov.

aide-mémoire – označenie pre neformálny diplomatický zápis ohľadom informácií, ktoré už boli predstreté verbálne.

anexia – sekundárny odvodený spôsob získania štátneho územia na základe násilného pripojenia celého územia iného štátu alebo určitej jeho časti jednostranným právnym aktom. K anexii dochádzalo obyčajne po vojenskej porážke na základe podpisu dohody vynútenej silou. Od prijatia Charty OSN je zákaz použitia sily alebo hrozby silou jednou zo zásad medzinárodného práva, a teda medzinárodné právo nedovoľuje násilnú anexiu určitého územia.

ANZUS (Tichomorský bezpečnostný pakt) – vojenský pakt, resp. zmluva o bezpečnosti medzi Austráliou, Novým Zélandom a USA podpísaná v roku 1951 v San Franciscu s cieľom kooperovať v oblasti obrany a stabilizácie priestoru Tichého oceánu. Názov združenia je akronymom zostaveným zo začiatkových písmen členských štátov.

arbitráž – spôsob riešenia konfliktu medzi zainteresovanými stranami prostredníctvom tretej dobrovoľne a slobodne vybranej strany za predpokladu súhlasu všetkých zúčastnených strán konfliktu. Oproti súdu je arbitráž flexibilnejším inštitútom, pretože riešenie sporu je v rukách ad hoc poroty zmierovacieho konania, ktorá je ustanovená na riešenie konkrétneho prípadu alebo konkrétnej kategórie prípadov. Strany majú možnosť výberu rozhodcov, pričom negociované sú rovnako aj procesné aspekty riešenia konfliktu. Niektorí autori uvádzajú, že za historicky prvý príklad arbitráže možno považovať vôľu Francúzska a Anglicka podriaďiť sa rozhodnutiu holandských generálov v otázkach pirátstva v roku 1655.

ASEAN (Združenie národov juhovýchodnej Ázie, Association of Southeast Asian Nations) – združenie založené v roku 1967 v Bangkoku. Predchodcom

ASEAN bola organizácia ASA (Association of Southeast Asia), ktorá vznikla v roku 1961. Medzi primárne ciele organizácie patrí zlepšenie hospodárskej, kultúrnej a sociálnej spolupráce v regióne. V roku 1971 bola kooperácia rozšírená na posilnenie mieru, slobody a neutrality. O zónu voľného obchodu bola pôsobnosť združenia expandovaná v roku 1992 a v roku 1995 došlo k rozšíreniu cieľov aj na oblasť bezatómového pásma. V súčasnosti má ASEAN 10 členov – Brunej, Indonézia, Kambodža, Laos, Malajzia, Myanmar, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam. Sídлом združenia je Jakarta.

autarkia – autonómna nezávislosť štátu od iných aktérov; ekonomická a diplomatická izolácia štátu z vlastnej vôle v dôsledku objektívnej alebo subjektívnej sebestačnosti štátu.

balancér – štát, ktorý úmyselne dotvára ekvilibrium mocenskej rovnováhy. Existencia balancéra je špecifikom multipolarity, pretože balancér sa spravidla prikláňa na stranu slabšieho mocenského centra, čím obnovuje rovnováhu takým spôsobom, ktorý je pre neho výhodný. Aby mohol byť štát považovaný za balancéra musí nevyhnutne spĺňať tri podmienky: predmet mocenského konfliktu nepredstavuje bazálny záujem balancéra; balancér disponuje takou mierou „sily“, ktorá dáva priestor rozhodnúť o výsledku konfliktu tak, že sa pridá na ktorúkoľvek jeho stranu; balancér sa nezúčastňuje mocenských konfliktov z morálnych alebo právnych dôvodov, práve naopak, účasťou v spore sleduje vlastný záujem. Historickým archetypom balancéra je Veľká Británia medzi Napoleonskými vojnami a prvou svetovou vojnou.

bandwagoning – pojem, ktorý sa využíva vo všeobecnosti vo viacerých kontextoch (v ekonomických, politických a sociálnych vedách). V teóriách medzinárodných vzťahov predstavuje bandwagoning stratégiu slabších štátov, ktoré vstupujú do koalície so silnejšími štátmi, pričom tieto štáty očakávajú, že náklady spojenectva sú nižšie ako náklady samostatného postavenia v systéme. Slabé štáty presadzujú bandwagoning, ak im politická situácia alebo geografická poloha neumožňujú vytvorenie efektívnej rovnováhy v rámci systému.

BRICS – označenie spoločného hospodárskeho zoskupenia Brazílie, Ruska, Číny, Indie a Južnej Afriky. Po prvýkrát toto označenie použila investičná banka Goldman Sachs v roku 2001, v tom čase pod názvom BRIC. Prvý formálny samit zoskupenia krajín BRIC sa konal v roku 2009 v Jekaterinburgu, v roku 2010 bola prizvaná aj Južná Afrika. Cieľom zoskupenia je zlepšenie kooperácie v oblasti obchodu, politiky a kultúry. Činnosti zoskupenia sú financované prostredníctvom Novej rozvojovej banky (New Development Bank).

Čiernomorská hospodárska spolupráca (Black Sea Economic Cooperation, BSEC) – zoskupenie vytvorené v dôsledku spoločensko-politických zmien koncom 80-tych rokov 20. storočia, kedy sa národy čiernomorskej oblasti

znovu objavili na svetovej politickej scéne. Využívajúc spoločného menovateľa, akým sú zemepisná blízkosť a spoločné kultúrne a historické dedičstvo, krajiny tohto regiónu urýchlene nadviazali vzájomné bilaterálne a multilaterálne vzťahy. Po formálnej rovine bola Čiernomorská hospodárska spolupráca ustanovená na základe spoločného vyhlásenia zainteresovaných štátov podpísaného v Istanbule v júni 1992 s cieľom posilnenia hospodárskej, obchodnej, sociálnej, kultúrnej a politickej kooperácie v regióne. Parlamentné zhromaždenie Čiernomorskej hospodárskej spolupráce bolo založené o osem mesiacov neskôr, vo februári 1993.

deklarácia – jednostranné, bilaterálne alebo multilaterálne písomné vyhlásenie štátu, štátov alebo medzinárodných organizácií k zásadným vnútropolitickým alebo medzinárodnopolitickým otázkam

hegemón – bezkonkurenčne ekonomicky a vojensky najsilnejší štát so schopnosťou koordinovať pravidlá medzinárodnej politiky a ovplyvňovať ostatných medzinárodnopolitických aktérov, aby s ním súhlasili. Hegemonizmus je taký prejav politiky jedného alebo viacerých štátov, ktorý smeruje k politickej, hospodárskej, vojenskej alebo ideologickej dominancii nad inými štátmi. Postavenie hegemóna však nie je totožné s neobmedzenou nadvládou, pretože hegemón je v kontinuálnom zápase o zachovanie si svojej pozície. Postavenie hegemóna nie je len otázkou výhod, ale zároveň prináša hegemónovi aj extra náklady a určitú mieru zodpovednosti za udržanie stability existujúceho systému.

intervencionizmus – typ zahraničnej politiky jedného alebo viacerých štátov, ktorý sa vyznačuje zasahovaním do vnútornej, ale aj vonkajšej suverenity iných štátov. Z právneho hľadiska je intervencia zásahom do imanentných práv suveréna. Neintervencia, s výnimkou ohrozenia mieru, je jedným z kľúčových princípov svetového politického systému. Reálna politika však ukazuje, že intervencia je vo viac či menej koncentrovanej podobe všadeprítomným javom. V praxi možno empiricky rozlíšiť viaceré typy intervencie: intervencia na základe pozvania legálnej vlády daného štátu; preventívna intervencia; kontraintervencia, či dokonca humanitárna intervencia.

iredentizmus – akékoľvek nacionálne hnutie, ktoré sa snaží pripojiť k určitému národnému štátu územie s národnostnou menšinou rovnakého pôvodu žijúcom v inom štáte.

Liga arabských štátov (League of Arab States, LAS) – voľný zväzok afrických a ázijských arabských štátov založený v roku 1945 v Káhire. Cieľom združenia je posilnenie vzťahu členských štátov v oblasti politickej, kultúrnej, sociálnej a hospodárskej. Prioritou je obrana suverenity a nezávislosti členských štátov pri hájení arabských záujmov. Organizácia má v súčasnosti 21 členov – Alžírsko, Bahrajn, Džibuti, Egypt, Irak, Jordánsko, Komory, Kuvajt, Libanon, Líbya, Mauretánia, Maroko, Omán, Palestína, Katar, Saudská Arábia, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Sudán, Tunisko, Jemen.

V novembri 2011 Liga arabských štátov pozastavila členstvo Sýrii z dôvodu nedodržania dohody, ktorej cieľom bolo zastavenie násilného potláčania protivládnych protestov. Sídлом organizácie je Káhira.

medzinárodné organizácie – predstavujú spôsob inštitucionalizácie medzinárodných vzťahov. Spravidla pozostávajú z viacerých orgánov, ktoré majú v kompetencii konať v medziach delegovaných právomocí účastníckymi štátmi, pričom ich pôsobenie vyjadruje snahu naplňovania cieľov danej medzinárodnej organizácie. Primárne je možné rozlíšiť vládne medzinárodné organizácie (t. j. medzinárodné organizácie v užšom zmysle slova) a nevládne, resp. mimovládne medzinárodné organizácie (t. j. medzinárodné organizácie v širšom zmysle slova). Medzinárodné vládne organizácie sú združeniami suverénnych štátov (prípadne aj iných medzinárodných organizácií) s pevnou inštitucionálnou architektúrou (napr. OSN). Medzinárodné mimovládne organizácie nepredstavujú zoskupenia štátov, práve naopak, môžu združovať napr. neziskové mimovládne organizácie (napr. Transparency International). Z hľadiska územnej pôsobnosti diferencujeme medzinárodné organizácie univerzálne (napr. OSN) a medzinárodné organizácie regionálne (napr. Liga arabských štátov). Z pohľadu definovaných cieľov je možné rozlíšiť medzinárodné organizácie všeobecné (napr. OSN) a medzinárodné organizácie odborné zamerané len na určitú oblasť (napr. Medzinárodná organizácia práce ILO).

medzinárodné orgány – orgány kreované na základe dohody štátnymi orgánmi účastníckych štátov s cieľom vytvorenia určitej nadnárodnej inštitucionálnej architektúry. Pôsobnosť medzinárodných orgánov presahuje suverenitu jedného štátu; medzinárodné orgány majú v kompetencii konať v mene účastníckych štátov, ale len v medziach delegovaných právomocí.

Medziparlamentná únia (MPÚ; Inter-parliamentary Union, IPU) – medzinárodná organizácia združujúca parlamenty suverénnych štátov. Ako ústredný prvok celosvetového medziparlamentného dialógu pôsobí MPÚ od roku 1889, a to s primárnym cieľom udržiavania spolupráce medzi ľuďmi a upevňovania reprezentatívnych inštitúcií. Za týmto účelom sprostredkúva a posilňuje výmenu informácií a skúseností medzi parlamentmi, vytvára platformu pre riešenie aktuálnych otázok medzinárodného záujmu a prispieva k ochrane ľudských práv. Rozširuje povedomie nielen o ľudských právach, ale aj o význame slobodne zvolených demokratických inštitúcií snažiac sa o ich nastolenie a zakotvenie v praxi. MPÚ zdieľa ciele Organizácie spojených národov, podporuje jej úsilie a úzko s ňou spolupracuje. Každý parlament vytvorený v súlade s právnymi predpismi suverénneho štátu, ktorý reprezentuje obyvateľstvo na určitom území a na tomto území vykonáva svoje funkcie, má právo požiadať o členstvo v MPÚ. V súčasnosti má MPÚ 173 riadnych a 11 asociovaných členov. Medzi asociovanými členmi figurujú niektoré medziparlamentné zhromaždenia ako napr. Európsky parlament či Parlamentné zhromaždenie Rady Európy.

modus vivendi – označenie pre výslovnú alebo tichú dohodu o predbežnom a dočasnom vyriešení situácie. Spôsob bezkonfliktného spolužitia. Príkladom vykonania modus vivendi je uznanie nezávislosti Kuvajtu Irakom v roku 1961 po britskej intervencii.

neutralita – medzinárodnoprávny pojem používaný na označenie štátu, ktorého záujmom je z vlastnej vôle sa nezainteresovať do cudzieho sporu alebo vojny. Do obyčajového práva sa princípy neutrality dostali v rámci medzinárodných zmlúv v 17. a 18. storočí. Práva a povinnosti štátov deklarujúcich neutralitu kodifikovala v roku 1907 haagska konferencia. Vyhlásenie neutrality sa zvyčajne uskutočňuje formou jednostranného právneho aktu (napr. Spojené štáty americké v roku 1793) alebo formou mnohostrannej dohody (napr. neutralita Švajčiarska). Právom neutrálnych štátov je garancia nedotknuteľnosti ich štátneho územia. Povinnosťou neutrálnych štátov je „zákaz“ zapojenia sa do vojen vedených inými štátmi a rovnako aj „zákaz“ poskytnutia pomoci týmto štátom.

Organizácia amerických štátov (Organization of American States, OAS) – regionálna celoamerická organizácia založená v roku 1948 s cieľom posilnenia mieru, bezpečnosti, celistvosti a suverenity členských štátov popri hospodárskej, sociálnej a kultúrnej spolupráci. V súčasnosti má 35 členov. Sídлом organizácie je Washington.

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE; Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE) – najväčšia resp. geograficky najširšia regionálna bezpečnostná organizácia na svete, pričom v súčasnosti zahŕňa 57 štátov z Európy, Ázie a Severnej Ameriky. OBSE zastáva komplexný prístup k problematike bezpečnosti obsahujúci politicko-vojenské, ekonomické a ľudsko-právne aspekty a hľadiská životného prostredia, pričom ponúka priestor pre politické rokovania v otázkach včasného varovania, prevencie konfliktov, krízového manažmentu a postkonfliktnej obnovy. Spoločným cieľom účastníckych krajín OBSE je udržiavať vzájomnou spoluprácou mier a bezpečnosť v teritoriálnej oblasti OBSE. Účastnícke krajiny OBSE sa zaväzujú rešpektovať ľudské práva a základné slobody, demokraciu, princípy právneho štátu a zabezpečovať sociálnu spravodlivosť a ochranu životného prostredia.

Organizácia spojených národov (OSN; United Nations, UN) – globálna medzištátna univerzálna organizácia, ktorej cieľom je udržiavať medzinárodný mier a bezpečnosť, posilňovať priateľskú kooperáciu medzi štátmi, poskytovať súčinnosť pri riešení medzinárodných problémov a zvyšovať úctu k ľudským právam a slobodám. Z principiálneho hľadiska OSN pre dosahovanie uvedených cieľov sformulovala viaceré pracovné zásady: právnu rovnosť členských štátov, nezasahovanie do vnútorných záležitostí v suverenite členských štátov, podporovanie riešenia prípadných sporov predovšetkým mierovou cestou a dodržiavanie zásad Charty OSN.

Organizácia Spojených národov bola založená 51 štátmi v júni 1946. Za člena OSN môžu byť v zmysle Charty OSN prijaté všetky mierumilovné štáty ctiace si Chartu OSN. Medzi najvýznamnejšie orgány OSN patrí: Valné zhromaždenie ako fórum všetkých členských štátov rokujúce o otázkach patriacich do pôsobnosti OSN (s výnimkou otázok spadajúcich do pôsobnosti Bezpečnostnej rady OSN); Bezpečnostná rada OSN ako orgán zodpovedajúci za udržiavanie medzinárodného mieru zložený z 5 stálych členov (Čína, Rusko, USA, Veľká Británia a Francúzsko) a 10 nestálych členov volených Valným zhromaždením na geografickom základe. Pri hlasovaní vo Valnom zhromaždení platí rovnosť hlasov všetkých členských štátov, uznesenia Valného zhromaždenia nemajú právne záväznú povahu. Pri hlasovaní v Bezpečnostnej rade platí zásada jednomyselnosti stálych členov, resp. právo veta pre ktoréhokoľvek stáleho člena. Medzi ostatné orgány patrí Hospodárska a sociálna rada, Medzinárodný súdny dvor, generálny tajomník a sekretariát. Medzi pridružené organizácie OSN patrí napr. UNCTAD (Konferencia Spojených národov pre obchod a rozvoj), UNCITRAL (Komisia OSN pre medzinárodné právo obchodné), UNFPA (Fond Spojených národov pre záležitosti populácie), UNICEF (Fond OSN pre deti), UNESCO (Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru) a podobne.

parlamentná diplomacia – mnohoznačný pojem predstavujúci celé spektrum medzinárodných aktivít poslancov parlamentov za účelom zvýšenia vzájomného porozumenia medzi štátmi. Parlamentná diplomacia reprezentuje dôležitú strednú úroveň ležiacu medzi tradičnými aktérmi medzištátnej diplomacie (vládami) a novými aktérmi medzinárodných vzťahov (napr. nadnárodné záujmové skupiny). Z hľadiska aktérov parlamentná diplomacia predstavuje nielen kontakty parlamentov ako celkov alebo účasť zástupcov parlamentov v delegáciách do medziparlamentných orgánov medzinárodných organizácií, ale aj kontakty medzi jednotlivými poslancami, či politickými stranami. V zásade tak možno vymedziť štyri hlavné kategórie aktérov parlamentnej diplomacie: parlamenty (či už lokálne, regionálne alebo celoštátne), výbory parlamentov, poslanci parlamentov, politické strany. Títo aktéri vykonávajú parlamentnú diplomaciu prostredníctvom niekoľkých formálnych a neformálnych spôsobov na vnútroštátnej úrovni (najmä cestou kontroly zahraničnej politiky vlády), medzištátnej úrovni (prostredníctvom medziparlamentných štruktúr v rámci medzinárodných organizácií a bilaterálnych skupín priateľstva medzi parlamentmi), vnútroregionálnej (napr. cestou medziparlamentnej spolupráce v rámci EÚ) a medziregionálnej úrovni (napr. v rámci Medziparlamentnej únie).

preliminárna dohoda – predbežná úprava, ktorá má byť v budúcnosti nahradená konečnou verziou dohody. Obsahom preliminárnej dohody je zvyčajne konsenzuálny náčrt podstatných bodov budúceho usporiadania.

Rada Európy (RE; Council of Europe, CoE) – medzinárodná organizácia založená v roku 1949 desiatimi štátmi (Spojené kráľovstvo, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko, Švédsko, Nórsko, Dánsko, Taliansko a Írsko). Slovenská republika sa stala členom Rady Európy dňa 30. júna 1993. Rada Európy v súčasnosti so svojimi 47 členskými štátmi pomyselné pokrýva väčšinu európskeho svetadielu. Hlavným cieľom tejto medzinárodnej organizácie je ochrana ľudských práv, pluralitnej demokracie a právneho štátu. Tieto hodnoty sú základom pre tolerantnú občiansku spoločnosť nevyhnutnú pre európsku stabilitu, ekonomický rast a sociálnu kohéziu. Na základe uvedených primárnych pilierov sa Rada Európy aktuálne snaží nájsť spoločné riešenie problémov ako sú terorizmus, organizovaný zločin a korupcia, počítačová kriminalita, bioetika a klonovanie, násilie na deťoch a ženách a obchodovanie s ľuďmi. Spoluprácu medzi všetkými členskými štátmi vníma ako jediný spôsob ako vyriešiť hlavné problémy, ktorým čelí dnešná spoločnosť.

SAARC (Juhoázijské združenie pre regionálnu spoluprácu; South Asia Association for Regional Cooperation) – založené formálne v roku 1983 v New Delhi; prvá konferencia sa uskutočnila v Dháke. Cieľom organizácie je spolupráca v hospodárskej, technickej a kultúrnej oblasti, pričom zámerom SAARC nie je politická kooperácia. V súčasnosti má združenie 8 členov – Afganistan, Bangladéš, Bhután, India, Maledivy, Nepál, Pakistan, Srí Lanka. Sídлом organizácie je Káthmándú.

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP) – politika Európskej únie vytvorená v roku 1993 Zmluvou o Európskej únii s cieľom zachovávať mier, posilňovať medzinárodnú bezpečnosť a presadzovať medzinárodnú spoluprácu. Oblasť SZBP sa významne dotkla Lisabonská zmluva, ktorá vstúpila do platnosti 1. decembra 2009. Kľúčovou zmenou bolo najmä vytvorenie postu Vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku, ktorý je zároveň podpredsedom Európskej komisie. Hlavným cieľom spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ je prispieť k zachovaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti a podporiť hodnoty demokracie, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv vo svete. Článok 24 Zmluvy o Európskej únii určuje, že kompetencia EÚ v oblasti SZBP sa vzťahuje na všetky oblasti zahraničnej politiky a tiež na všetky otázky súvisiace s bezpečnosťou EÚ. Hlavné zásady a línie SZBP určuje Európska rada, pričom ústredným rozhodovacím orgánom je Rada pre zahraničné veci (FAC) skladajúca sa z ministrov zahraničných vecí všetkých členských štátov EÚ. V oblasti SZBP platí pri prijímaní väčšiny rozhodnutí požiadavka konsenzu.

Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky za uplynulý kalendárny rok a jej zameranie na aktuálny kalendárny rok – hodnotiaco-plánovací materiál pripravený Ministerstvom

zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Táto správa vyhodnocuje spôsob a mieru naplnenia cieľov a úloh v oblastiach zahraničnej a európskej politiky SR v uplynulom kalendárnom roku. Pri zostavovaní správy sa uplatňuje snaha o komplexné pokrytie celej problematiky zahraničnej politiky SR vo vzťahu ku všetkým geopolitickým oblastiam, medzinárodným zoskupeniam a agendám medzinárodných vzťahov s osobitným dôrazom na štruktúru kopírujúcu napĺňanie zahraničnopolitických priorít SR za konkrétny rok. Cieľom je zároveň vymedziť aj smerovanie slovenskej zahraničnej politiky v konkrétnom roku s dôrazom na oblasti identifikujúce základné národné a štátne záujmy.

Stredoeurópska iniciatíva (SEI; Central European Initiative, CEI) – regionálne medzivládne fórum orientované na podporu európskej integrácie cestou spolupráce medzi členskými štátmi SEI, Európskou úniou, zainteresovanými verejnými inštitúciami, tretím sektorom a regionálnymi a medzinárodnými organizáciami. SEI kombinuje prvky multilaterálnej diplomacie a projektového manažmentu (jednak ako donor, jednak ako príjemca) za účelom vyrovnávania rozdielov medzi európskymi makroregiónmi. Od svojho založenia v roku 1989 sa SEI usiluje o politický a sociálnoekonomický rozvoj v regióne stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy. Za týmto účelom sa SEI zameriava na posilňovanie kapacít v štátoch mimo EÚ s cieľom upevniť ich inštitucionálne a sociálnoekonomické zázemie a tak ich priblížiť EÚ. Cieľom SEI je podpora ekonomickej a kultúrnej spolupráce medzi členskými krajinami, podpora štátov kandidujúcich na členstvo v Európskej únii a posilnenie transformačného procesu v tranzitívnych krajinách. SEI združuje 18 štátov stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy. Práca SEI je založená na trojpilierovej štruktúre – parlamentná dimenzia, vládna dimenzia a obchodná dimenzia.

subjekty medzinárodného práva – entity, ktorým medzinárodné právo priznáva spôsobilosť byť nositeľom medzinárodných práv a povinností alebo aj spôsobilosť na medzinárodné právne úkony. Subjekty medzinárodného práva je možné kategorizovať podľa pôvodu subjektivity na pôvodné (napr. štáty) a odvodené (napr. medzinárodné organizácie). Z časového hľadiska možno subjekty medzinárodného práva klasifikovať ako trvalé (napr. štáty a medzinárodné organizácie) alebo dočasné (napr. národy bojujúce za nezávislosť). Z pohľadu rozsahu subjektivity možno subjekty medzinárodného práva rozdeliť na subjekty s úplnou subjektivitou (napr. štáty), subjekty so špecializovanou (limitovanou) subjektivitou (napr. medzinárodné organizácie) a subjekty s marginálnou subjektivitou (napr. jednotlivci).

superverľmoc – termín pochádzajúci od W. Foxa, ktorý ho použil v roku 1944 v názve svojej publikácie. Superverľmoc je štát nielen s ambíciou naplňať globálne, prípadne aj kozmické ciele, ale aj s reálnou možnosťou ich

dosahovania. Okrem uvedeného je supervelmocou rovnako aj štát schopný po útoku ktoréhokoľvek iného štátu použitím zbraní hromadného ničenia uskutočniť druhý odvetný, približne rovnako zničujúci protiútok.

suverenita – z etymologického hľadiska termín suverenita pochádza od francúzskeho právnika a politického filozofa Jeana Bodina (1530 – 1596), ktorý ním označoval neobmedzenú, nescudziteľnú, trvalú a stálu moc štátu vydávať zákony, čím došlo k oddeleniu svetskej a cirkevnej suverenity. Princíp suverenity však formálne začlenil do medzinárodného práva až Vestfálsky mier ukončujúci tridsaťročnú vojnu v roku 1648. Zásada suverenity štátu má dva fundamentálne aspekty: po prvé ide o vnútornú suverenitu štátu predpokladajúcu zvrchovanú pôsobnosť štátu nad obyvateľstvom a územím, na ktorom sa rozkladá. Vnútorná suverenita je chápaná ako garancia práva štátu slobodne si vybrať a dotvárať svoje politické, hospodárske, kultúrne a sociálne usporiadanie. Žiaden iný aktér nie je oprávnený zasahovať do vnútorných záležitostí daného štátu. Žiadna vnútorná jednotka daného štátu nedisponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou. Po druhé ide o vonkajšiu suverenitu znamenajúcu medzinárodnoprávnou rovnosť štátu s ostatnými štátmi, zaručujúcu štátu rovnoprávne postavenie v medzinárodnom spoločenstve. Výlučne štát má právo na vlastné zahraničnopolitické správanie, pričom jeho zahraničná politika je limitovaná rovnakými pravidlami, aké platia pre ostatné štáty.

uznanie štátu – jednostranný prejav vôle štátu, ktorým štát reaguje explicitne alebo implicitne na vznik nového štátu, ktorý vznikol napr. uplatnením sebaurčovacieho práva, v prípade rozpadu štátu alebo oddelenia časti územia štátu. Uznávajúci štát tým súčasne prejavuje vôľu nadviazať s novým štátom právne či iné vzťahy. Uznanie *de iure* je uznanie plné, konečné a neodvolateľné a prestane platiť len zánikom štátu. Uznanie *de facto* je obsahovo obmedzené, napr. ide o uzatvorenie dohôd s uznávaným štátom. Uznanie môže byť tiež konkludentné (oficiálny akt uznávajúceho štátu, z ktorého nepriamo, ale nepochybne vyplýva, že uznáva nový štát) alebo výslovné (formálny akt, ktorým uznávajúci štát priamo deklaruje svoju vôľu uznať nový štát).

Únia pre Stredomorie (Union for the Mediterranean, UfM) – medzivládna organizácia podporujúca ekonomickú integráciu a implementáciu demokratických reforiem v štátoch v južnom Stredomorí, severnej Afrike a na Blízkom východe susediacich s južnou a juhovýchodnou časťou EÚ. Zmluvy o spolupráci, známe ako tzv. Barcelonský proces a následne Eurostredomorské partnerstvo, boli obnovené v roku 2008 vo forme UfM. Opätovné zahájenie spolupráce v regióne je zamerané na konkrétnejšie a viditeľnejšie projekty so skutočným dosahom na miestnych obyvateľov. Projekty sa týkajú prioritných oblastí ako je najmä rozvoj obchodu, doprava a rozvoj miest, životné prostredie, vodné hospodárstvo, energetika, školstvo, výskum a sociálne veci. Popri členských štátoch EÚ je členom UfM 15 štátov južného Stredomorja, severnej Afriky a Blízkeho východu.

veľmoc – štát disponujúci možnosťami zaistenia vlastnej bezpečnosti bez pomoci iných štátov. Z určitého hľadiska je skutočným suverénom moci práve iba veľmoc, pretože každý štát požadujúci pomoc pri zaistení vlastnej bezpečnosti v skutočnosti za uvedenú pomoc „platí“ delegovaním alebo vzdaním sa časti svojej suverenity.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Zahraničný výbor Národnej rady Slovenskej republiky**, ktorý prerokúva v tejto oblasti najmä:

- medzinárodné zmluvy podľa čl. 7 Ústavy SR a predkladá k nim stanoviská a odporúčania;
- otázky vývoja zahraničnej politiky SR a zahraničných vzťahov NR SR;
- Správu o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky za uplynulý kalendárny rok a jej zameranie na aktuálny kalendárny rok;
- návrh zamerania činnosti diplomatickej misie alebo stálej misie, ktorý výboru predkladá vedúci diplomatickej misie alebo stálej misie pred nástupom do funkcie;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA

azyl – ochrana cudzinca pred prenasledovaním z dôvodov uvedených v medzinárodnej zmluve alebo v osobitnom predpise. Podľa čl. 53 Ústavy SR č. 460/1992 Zb. poskytuje SR azyl cudzincom prenasledovaným za uplatňovanie politických práv a slobôd. Azyl možno odoprieť tomu, kto konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami. Podľa zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa udeľí azyl žiadateľovi, ktorý má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo v prípade, že v krajine pôvodu je za uplatňovanie politických práv a slobôd prenasledovaný.

Na účely udelenia azylu je prenasledovaním každé konanie spôsobujúce vážne porušovanie základných ľudských práv, ktoré spočíva najmä v použití násilia, diskriminačných zákonných, správnych, policajných alebo súdnych opatrení, v odmietnutí súdnej ochrany, v diskriminačnom trestnom stíhaní a v konaní namierenom proti osobám určitého pohlavia alebo proti deťom. Jednou z podmienok poskytnutia azylu je, že pôvodcom prenasledovania je

štát, politické strany alebo politické hnutia alebo organizácie, ktoré ovládajú štát alebo podstatnú časť jeho územia, alebo neštátni pôvodcovia, ak možno preukázať, že štát, politické strany alebo politické hnutia alebo spomenuté organizácie nie sú schopné alebo ochotné poskytnúť ochranu pred prenasledovaním. Ak žiadosť o udelenie azylu nebola zamietnutá ako neprípustná, resp. neopodstatnená a boli splnené podmienky stanovené zákonom, SR udelí žiadateľovi azyl, ktorý sa stáva azylantom. Azyl môže byť udelený aj z humanitných dôvodov alebo na účely zlúčenia rodiny, a to manželovi azylanta (cudzinec, ktorému bol udelený azyl), jeho slobodným deťom a rodičom slobodného azylanta mladšieho než 18 rokov. Ak nie je žiadateľovi poskytnutý azyl, poskytne sa mu doplnková ochrana, ak existujú vážne dôvody domnievať sa, že by bol prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia.

Bezpečnostná rada Slovenskej republiky – poradný orgán vlády, ktorého postavenie upravuje *ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu*. Bezpečnostná rada SR je v mieri poradným orgánom vlády, ktorý sa podieľa na vytváraní a realizácii bezpečnostného systému Slovenskej republiky, na plnení medzinárodných záväzkov v oblasti bezpečnosti a vyhodnocuje bezpečnostnú situáciu v SR a vo svete. Pripravuje pre vládu návrhy opatrení na zachovávanie bezpečnosti SR, na predchádzanie krízovým situáciám, ako aj návrhy na riešenie vzniknutej krízovej situácie. Ak je v čase vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu znemožnená činnosť vlády, vykonáva jej ústavné právomoci až do obnovenia činnosti Bezpečnostná rada SR s výnimkou rozhodovania o programe vlády a jeho plnení, o požiadaní o vyslovenie dôvery a o udelení amnestie vo veciach priestupkov.

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky – základný strategický a koncepčný dokument bezpečnostnej politiky SR, schválený Národnou radou SR 27. septembra 2005, ktorý definuje a vytvára rámec pre celkový postoj SR voči bezpečnosti. Poskytuje zásadné východiská realizácie bezpečnostnej politiky SR s cieľom zaručiť požadovanú úroveň bezpečnosti občana a štátu. Dokument identifikuje bezpečnostné prostredie, najvyššie bezpečnostné záujmy, hlavné hrozby a riziká a zároveň rámcovo definuje bezpečnostnú politiku SR.

Hlavné záujmy SR v oblasti bezpečnosti:

- zaručiť bezpečnosť občanov a chrániť ich ľudské práva a základné slobody,
- zaručiť územnú celistvosť, zvrchovanosť, nedotknuteľnosť hraníc, politickú nezávislosť a identitu,
- rozvíjať demokratické štátne zriadenie, právny štát a trhovú ekonomiku,
- vytvárať predpoklady trvalo udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a kultúrneho rozvoja spoločnosti,

- posilňovať transatlantické strategické partnerstvo, byť spolugarantom bezpečnosti spojencov,
- rozvíjať dobré partnerské vzťahy a všetky formy vzájomne výhodnej spolupráce s krajinami, s ktorými SR má spoločné záujmy,
- prispievať k posilňovaniu a šíreniu slobody a demokracie, dodržiavania ľudských práv, právneho štátu, medzinárodného práva, mieru a stability vo svete.

Za najväčšie hrozby pre SR sa považuje najmä: šírenie zbraní hromadného ničenia, medzinárodný terorizmus, zlyhávajúce štáty a ich potenciál vytvárať nestabilitu medzinárodného prostredia, organizovaný zločin, zraniteľnosť informačných systémov, nelegálna a nekontrolovateľná migrácia, aktivity cudzích informačných služieb pôsobiacich proti SR, prehlbujúca sa ekonomická nerovnováha vo svete; extrémistický nacionálny, politický a náboženský fanatizmus; energetická závislosť; znečistenie životného prostredia a súvisiace prírodné pohromy či šírenie nákazlivých chorôb.

bezpečnosť – v zmysle *ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového ide o stav, v ktorom je zachovávaný mier a bezpečnosť štátu, jeho demokratický poriadok a zvrchovanosť, územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc štátu, základné práva a slobody a v ktorom sú chránené životy a zdravie osôb, majetok a životné prostredie.*

Biela kniha o obrane Slovenskej republiky – bola schválená Bezpečnostnou radou SR a vládou SR dňa 28. septembra 2016. Poskytuje politicko-strategický a zdrojový rámec dlhodobého rozvoja obrany štátu. Je strategickou víziou a komplexným východiskovým opatrením na zvyšovanie obranyschopnosti Slovenskej republiky. Zároveň je dôležitou súčasťou naplňovania Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky.

Biela kniha o obrane SR zhrňa výsledky implementácie predošlej verzie z roku 2013 a aktualizuje rozvojové zámery v súlade s prioritami Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky. Pritom zohľadňuje zásadnú zmenu bezpečnostného prostredia a súvisiace opatrenia prijaté vládou Slovenskej republiky, ako aj v rámci NATO a EÚ.¹

Bojová skupina (Battle Group) – osobitná forma jednotiek rýchlej reakcie Európskej únie. Zložená je z jednotiek vyčlenených jedným členským štátom alebo viacerými členskými štátmi vo veľkosti práporu (okolo 1 500 vojakov). Prápor môžu dopĺňať jednotky bojového zabezpečenia a jednotky logistickej a administratívnej podpory. Okrem toho môžu byť podľa charakteru misie doplnené ďalšie operačné prvky a nástroje. V zmysle článku 28 Zmluvy o EÚ, ak si medzinárodná situácia vyžaduje operačnú akciu Únie, prijme Rada rozhodnutie v tomto smere.

¹ <http://www.mod.gov.sk/bielakniha/>

civilná ochrana – systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenia postupov a činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. V zmysle zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva je poslaním civilnej ochrany chrániť život, zdravie a majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

Mimoriadnou situáciou je obdobie ohrozenia alebo pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, počas ktorej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti, ktorou je živelná pohroma, havária, katastrofa alebo teroristický útok. Mimoriadna situácia sa vyhlasuje a odvoláva prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov.

Civilnú ochranu riadi Ministerstvo vnútra SR, ktoré vypracúva koncepciu organizácie a rozvoja civilnej ochrany a organizuje a riadi informačný systém civilnej ochrany. Informačný systém civilnej ochrany tvorí hlásna služba, ktorá zabezpečuje včasné varovanie obyvateľov, obcí a vyrozumenie osôb činných pri riešení následkov mimoriadnej udalosti, a informačná služba civilnej ochrany, ktorá zabezpečuje zber, spracovanie, vyhodnocovanie a poskytovanie informácií. Výdavky na civilnú ochranu sa financujú zo štátneho rozpočtu SR prostredníctvom rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra SR.

Na vykonávaní úloh civilnej ochrany sa okrem jednotiek civilnej ochrany, ako organizovaných skupín osôb odborne pripravených a materiálne vybavených na plnenie úloh civilnej ochrany, sú v prípadoch mimoriadnej udalosti povinné spolupracovať primerane svojmu veku a zdravotnému stavu osobnými úkonmi aj osoby, ktoré nie sú podľa zákona povinné sa zúčastniť civilnej ochrany.

dobrovoľná vojenská príprava – je činnosť, ktorou sa vojak dobrovoľnej vojenskej prípravy v stave bezpečnosti pripravuje podľa zákona č. 378/2015 Z. z. o dobrovoľnej vojenskej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov na obranu Slovenskej republiky

EUROJUST (Jednotka pre súdnu spoluprácu Európskej únie) – orgán pôvodne založený rozhodnutím Rady 2002/187/JHA na posilnenie boja proti závažnej trestnej činnosti zlepšením koordinácie a spolupráce v trestnej oblasti vo veciach, ktoré presahujú územie jedného členského štátu. Je zložený z jedného zástupcu všetkých členských štátov, zväčša ide o sudcov, prokurátorov alebo vyšetrovateľov. Podľa čl. 85 Zmluvy o EÚ poslaním EUROJUST-u je podporovať a posilňovať koordináciu a spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi zodpovednými za vyšetrovanie a stíhanie závažnej trestnej činnosti, ktorá sa týka dvoch alebo viacerých členských štátov alebo

ktorá si vyžaduje trestné stíhanie na spoločnom základe, a to na základe vykonaných operácií a informácií poskytovaných orgánmi členských štátov a Europolom. Sídлом EUROJUST-u je Haag. EUROJUST plní svoje úlohy prostredníctvom jedného príslušného národného člena alebo viacerých svojich príslušných národných členov, alebo ako Kolégium.

EUROPOL (Európsky policajný úrad) – agentúra EÚ presadzujúca právo; so sídlom v Haagu. Podporuje vzájomnú spoluprácu členských štátov EÚ v oblasti prevencie a boja proti závažným formám medzinárodného organizovaného zločinu. Europol nemá výkonné právomoci (napr. právomoc zatýkať), podporuje príslušné národné orgány pri zhromažďovaní, analýze a šírení informácií a koordinácii operácií. Národné orgány využívajú túto podporu pri prevencii, zisťovaní, vyšetrowaní trestných činov a pátraní, ako aj trestnom stíhaní tých, ktorí ich spôsobili. Podľa čl. 88 Zmluvy o EÚ poslaním Europolu je podporovať a posilňovať činnosť policajných orgánov a iných orgánov členských štátov presadzujúcich výkon práva, ako aj ich vzájomnú spoluprácu pri predchádzaní závažnej trestnej činnosti (ktorá sa týka dvoch alebo viacerých členských štátov) terorizmu a formám trestnej činnosti, ktoré zasahujú do spoločného záujmu, na ktorý sa vzťahuje politika EÚ, a v boji proti nim. Každá operačná činnosť Europolu sa musí vykonávať v spojení a so súhlasom orgánov členského štátu, resp. členských štátov, ktorých územia sa dotýka. Uplatňovanie donucovacích opatrení je vo výlučnej právomoci príslušných vnútroštátnych orgánov.

extrémizmus – označuje konanie a prejavy vychádzajúce z postojov krajne vyhrotenej, demokratickému systému nepriateľskej ideológie, ktoré či už priamo, alebo v určitom časovom horizonte deštruktívne pôsobia na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty. Druhou charakteristickou črtou extrémizmu a s ním spájaných aktivít je, že útočia na systém základných práv a slobôd garantovaný ústavou a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, alebo sa snažia svojimi aktivitami uplatňovanie týchto práv sťažiť, či znemožniť. Za ďalšie charakteristické znaky extrémizmu sa považuje snaha o obmedzenie, potláčanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich pohlavím, národnosťou, rasou, etnikom, farbou pleti, vierovyznaním, jazykom, sexuálnou orientáciou, príslušnosťou k spoločenskej triede, majetkom, ako aj používanie fyzického násillia namiereného voči názorovým či politickým oponentom alebo ich majetku.²

Hasičský a záchranný zbor – jednotne organizovaný zbor, ktorý plní úlohy v rozsahu a za podmienok ustanovených *zákonom č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore* a *zákonom č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi*. Hasičský a záchranný zbor (ďalej len „zbor“) je budovaný podľa zásady nadriadenosti a podriadenosti a je podriadený ministrovi vnútra SR.

² <http://www.minv.sk/?extremizmus>

Plní úlohy štátnej správy na úseku ochrany pred požiarmi, pri zdolávaní požiarov, pri poskytovaní pomoci a vykonávaní záchranných prác pri haváriách, živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach a pri ochrane životného prostredia, poskytuje pomoc pri ohrození života a zdravia fyzických osôb, majetku právnických osôb a fyzických osôb, vykonáva záchranné práce pri núdzovom odstraňovaní stavieb a ľadových bariér, zabezpečuje jednotné uplatňovanie technických požiadaviek protipožiarnej bezpečnosti, posudzovanie zhody a vykonávanie dohľadu nad výrobkami, plní úlohy v oblasti výchovy, vzdelávania a odbornej prípravy na úseku ochrany pred požiarmi a v oblasti preventívno-výchovného pôsobenia a vykonáva štátny požiarny dozor. Zbor sa podieľa na plnení úloh pri poskytovaní predlekárskej pomoci a na odsune ranených a chorých najmä pri požiaroch, haváriách, živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach, na zabezpečovaní núdzového zásobovania a núdzového ubytovania obyvateľstva, na poskytovaní humanitárnej pomoci, podieľa sa na plnení úloh integrovaného záchranného systému, civilnej ochrany, pri príprave na obranu štátu a úloh súvisiacich s mobilizačnými prípravami. Zbor sa podieľa aj na plnení úloh vedecko-technického rozvoja na úseku ochrany pred požiarmi.

Zbor spolupracuje pri riešení otázok na úseku ochrany pred požiarmi s príslušnými orgánmi iných štátov a s medzinárodnými organizáciami a poskytuje pomoc iným štátom v rozsahu medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná. Prezídium zboru ako jedna z jeho organizačných jednotiek je súčasťou Ministerstva vnútra SR. Zbor je financovaný zo štátneho rozpočtu SR a pri plnení svojich úloh spravuje majetok vo vlastníctve štátu.

integrovaný záchranný systém – koordinovaný postup zložiek integrovaného záchranného systému. Podľa zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme pôsobia v integrovanom záchrannom systéme Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, obvodné úrady v sídle kraja a záchranné zložky integrovaného záchranného systému. Činnosti a opatrenia súvisiace s poskytovaním pomoci v tiesni vykonávajú základné záchranné zložky (Hasičský a záchranný zbor, poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby, kontrolné chemické laboratóriá civilnej ochrany, Horská záchranná služba a Banská záchranná služba) a ostatné záchranné zložky (ozbrojené sily SR, hasičské zbory a útvary, pracoviská vykonávajúce štátny dozor alebo činnosti podľa osobitných predpisov, jednotky civilnej ochrany, obecná polícia, Slovenský Červený kríž a útvary Policajného zboru). Na privolanie záchranných zložiek integrovaného záchranného systému v tiesni sa zriaďuje vo verejnej telekomunikačnej sieti jednotné európske číslo tiesňového volania 112.

Úlohy na úseku integrovaného záchranného systému riadi a koordinuje Ministerstvo vnútra SR a tiež zabezpečuje vyžadovanie pomoci a vysielanie záchranných zložiek integrovaného záchranného systému v rámci

medzinárodnej pomoci a humanitárnej spolupráce.

Výdavky na integrovaný záchranný systém sa financujú zo štátneho rozpočtu prostredníctvom rozpočtovej kapitoly ministerstva.

kriminalita – konanie, ktoré je trestným činom. Podľa zákona č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov je každý podľa svojich možností a schopností povinný konať tak, aby predchádzal alebo zamedzil vzniku a šíreniu kriminality. Prevenciou kriminality je cieľavedomé, plánovité, koordinované a komplexné pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu, s cieľom jej predchádzania, potlačania a zamedzovania.

Pôsobnosť v oblasti prevencie kriminality vykonávajú vláda SR, ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, okresné úrady v sídlach krajov a iné miestne orgány štátnej správy a ostatné orgány verejnej moci, ktoré predchádzajú kriminalite tým, že v rozsahu svojej pôsobnosti pôsobia na dodržiavanie zákonnosti fyzickými osobami a právnickými osobami. Vláda SR schvaľuje stratégiu prevencie kriminality ako základný programový dokument. Poradným, iniciatívnym, koordinačným a odborným orgánom vlády SR pre oblasť prevencie kriminality je Rada vlády SR pre prevenciu kriminality. Predsedom rady je minister vnútra SR. Rada je kontaktným miestom v rámci Európskej siete na prevenciu kriminality.

V oblasti prevencie kriminality sa na financovanie projektov v uvedenej oblasti poskytujú dotácie zo štátneho rozpočtu. Na financovanie projektu v oblasti prevencie kriminality, ktorý schválila Rada vlády SR pre prevenciu kriminality, poskytuje dotáciu okresný úrad v sídle kraja, na financovanie projektu v oblasti prevencie kriminality, ktorý schválilo príslušné ministerstvo, poskytuje dotáciu príslušné ministerstvo.

krízová situácia – v zmysle ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu je obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v tomto ústavnom zákone na jej riešenie vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav alebo výnimočný stav, alebo núdzový stav.

The North Atlantic Treaty Organization (NATO) – je medzivládna organizácia - obranná aliancia založená v súlade s článkom 51 Charty OSN, ktorej základnou úlohou je chrániť slobodu a bezpečnosť svojich členov všetkými dostupnými politickými a vojenskými prostriedkami. Základný princíp fungovania aliance je spoločný záväzok a vzájomná politická a vojenská spolupráca medzi suverénnymi štátmi – členskými krajinami, ktoré sú založené na predpoklade nedeliteľnosti bezpečnosti jej členov. Členstvo v aliancii je dobrovoľné. Vstupom do aliance sa členské krajiny zaviazali ochraňovať slobodu, spoločné dedičstvo a civilizáciu svojich obyvateľov, založené na princípoch demokracie, individuálnej slobody

a právneho štátu. Každá členská krajina tiež prijala na seba záväzok podieľať sa na riziku a zodpovednosti, ale aj na výhodách kolektívnej bezpečnosti vyplývajúcich z Washingtonskej zmluvy. Rozhodnutia NATO sú prijímané na základe konsenzu, po diskusii a konzultáciách medzi členskými krajinami. NATO je tiež výrazom transatlantického spojenectva medzi jeho európskymi členmi, USA a Kanadou. V súčasnosti má aliancia 28 členov a Slovenská republika sa stala členskou krajinou 29. marca 2004. Sídлом riaditeľstva organizácie je Brusel.

NATO Force Integration Unit (NFIU) – Slovakia – úlohou je zabezpečovať a koordinovať rýchle nasadenie spojeneckých síl v danom regióne, podpora kolektívnej obrany NATO v plánovacom procese a asistencia pri výcviku a cvičeniach. Každé NFIU je zložené zo 40 národných a NATO špecialistov. Každá krajina, na území ktorej je takýto regionálny prvok, obsadzuje 20 miest národným personálom. NATO partneri poskytnú zostávajúcich 20 príslušníkov medzinárodného štábu na rotačnom princípe.

V zodpovednosti NFIU je identifikovanie logistických možností a obmedzení, transportných možností, podpornej infraštruktúry tak, aby bolo zabezpečené čo najrýchlejšie a najplynulejšie nasadenie síl okamžitej reakcie NATO.³

Obranná stratégia Slovenskej republiky – vychádza z Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky a formuluje politicko-vojenské východiská obrany SR s perspektívou desiatich rokov. Nahrádza obrannú a vojenskú stratégiu obdobia prechodu od individuálnej ku kolektívnej obrane a sústreďuje pozornosť SR ako člena NATO a EÚ na plnenie záväzkov a efektívne využitie možností, ktoré jej poskytuje členstvo v týchto organizáciách. Obranná stratégia Slovenskej republiky identifikuje určujúce tendencie vývoja bezpečnostného prostredia pre oblasť obrany a charakterizuje novú dimenziu jej obrannej politiky. Určuje jej základný cieľ, požiadavky na efektívnu obranu, ako aj na spôsobilosti Ozbrojených síl SR a ostatné súčasti systému obrany štátu. Za základný cieľ svojej obrannej politiky SR považuje bezpečnosť svojich občanov a zaručenie obrany štátu spočívajúce vo využívaní vlastných síl a možností kolektívnej obrany, aktívnu účasť na upevňovaní mieru a stability vo svete, predchádzaní konfliktom a urovnávaní krízových situácií v súlade s medzinárodným právom a budovaním dôvery. Poslaním tejto politiky prevencie bude zabrániť ohrozeniu bezpečnostných záujmov SR, vrátane odvrátenia ozbrojeného konfliktu na jej území. Obranná stratégia Slovenskej republiky bola schválená Národnou radou SR dňa 23. septembra 2005.

Ozbrojené sily Slovenskej republiky – rozhodujúci výkonný prvok systému obrany štátu. Hlavnou úlohou Ozbrojených síl SR je zaručovať obranu SR a bezpečnosť štátu pred vonkajším ozbrojeným napadnutím

³ <http://www.mosr.sk/nfiu/>

cudzou mocou a plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná, a podieľať sa na zachovávaní verejného poriadku a bezpečnosti štátu, jeho zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc. Ozbrojené sily SR tvoria v stave bezpečnosti profesionálni vojaci, vojaci v zálohe povolaní na pravidelne cvičenie alebo na plnenie úloh ozbrojených síl a vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy, v čase vojny a vojnového stavu profesionálni vojaci, vojaci v zálohe povolaní na pravidelné cvičenie alebo na plnenie úloh ozbrojených síl, vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy, vojaci v zálohe povolaní na výkon mimoriadnej služby a registrovaní občania povolaní na výkon mimoriadnej služby, ktorí sú na základe odvodného konania odvedení a v čase výnimočného stavu a núdzového stavu profesionálni vojaci, vojaci v zálohe povolaní na pravidelné cvičenie alebo na plnenie úloh ozbrojených síl, vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy a vojaci v zálohe povolaní na výkon mimoriadnej služby. *Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky* upravuje postavenie základných zložiek ozbrojených síl SR ako rozhodujúceho výkonného prvku systému obrany republiky, ich úlohy, použitie, riadenie, velenie, kontrolu, mobilizáciu a prípravu. *Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov* ustanovuje podrobne vykonávanie štátnej služby profesionálnych vojakov.

Policajný zbor Slovenskej republiky – ozbrojený bezpečnostný zbor podľa zákona *Národnej rady slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore*, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku, bezpečnosti, boja proti zločinnosti vrátane jej organizovaných foriem a medzinárodných foriem a úlohy, ktoré pre Policajný zbor vyplývajú z medzinárodných záväzkov SR. Policajný zbor SR je podriadený ministrovi vnútra SR a činnosť Policajného zboru SR kontroluje Národná rada SR a vláda SR. Policajný zbor SR spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku a odhaľuje trestné činy a zisťuje ich páchatel'ov. Policajný zbor SR pri plnení svojich úloh spolupracuje s orgánmi verejnej moci, ozbrojenými silami, ozbrojenými bezpečnostnými zbormi, ozbrojenými zbormi, Slovenskou informačnou službou, s právnickými osobami a fyzickými osobami; s orgánmi územnej samosprávy spolupracuje najmä pri určovaní priorít prevencie kriminality, ochrany verejného poriadku a zamerania boja s kriminalitou. Policajný zbor SR spolupracuje s políciami iných štátov, s medzinárodnými policajnými organizáciami, medzinárodnými organizáciami a organizáciami pôsobiacimi na území iných štátov.

Policajný zbor SR sa člení na službu kriminálnej polície, službu finančnej polície, službu poriadkovej polície, službu dopravnej polície, službu železničnej polície, službu ochrany objektov, službu cudzineckej polície, službu hraničnej polície, službu osobitného určenia, službu ochrany určených osôb a inšpekčnú službu, ktoré pôsobia v rámci útvarov Policajného

zboru SR, ktoré zriaďuje a zrušuje minister. Organizačnou súčasťou Policajného zboru SR je aj útvar kriminalisticko-expertíznych činností, ktorý vykonáva odbornú činnosť a znaleckú činnosť podľa osobitných predpisov. Služby Policajného zboru SR a útvary Policajného zboru SR riadi prezident Policajného zboru SR, ktorý je zodpovedný za výkon svojej funkcie ministrovi vnútra SR.

Schengenský priestor – územie 26 členských štátov Európskej únie, ktoré sa medzi sebou dohodli na zrušení hraničných kontrol, územie dvoch ďalších krajín Európskeho hospodárskeho priestoru (Nórsko, Island) a Švajčiarska. Členské štáty EÚ, ktoré zatiaľ neimplementovali *acquis* v plnom rozsahu (spolupracujú so Schengenskými štátmi iba v určitých oblastiach sú Veľká Británia, Írsko a Cyprus. Budúce štáty Schengenského priestoru sú Bulharsko a Rumunsko.

V 80. rokoch 20. storočia sa začala v Európskom spoločenstve diskusia týkajúca sa koncepcie voľného pohybu osôb a zrušenia vnútorných hraníc v Spoločenstve. Avšak v rámci Spoločenstva sa nepodarilo dosiahnuť dohodu, päť členských krajín Európskeho spoločenstva (Francúzsko, Nemecko a krajiny Beneluxu) uzavrelo v Schengene 14. júna 1985 tzv. *Schengenský dohovor o postupnom rušení kontrol na vonkajších hraniciach* (odtiaľ názov priestoru). Proces vytvorenia tohto priestoru urýchlilo prijatie *Maastrichtskej zmluvy* v r. 1992.

Kľúčovými opatreniami sú napr. odstránenie osobných kontrol na vnútorných hraniciach, spoločné pravidlá pre prechod a opatrenia na vonkajších hraniciach EÚ alebo vytvorenie Schengenského informačného systému.⁴

spoločná obranná a bezpečnostná politika (SOBP) – stanovuje rámec politických a vojenských štruktúr EÚ vojenských a civilných misií a operácií v zahraničí. Globálna stratégia EÚ 2016 určuje stratégiu SOBP, zatiaľ čo Lisabonská zmluva objasňuje inštitucionálne aspekty a posilňuje úlohu Európskeho parlamentu. SOBP nedávno prešla zásadnými strategickými a operačnými zmenami. Naďalej sa vyvíja, aby dokázala čeliť bezpečnostným výzvam a dopytu po silnejšej reakcii EÚ.⁵

súkromná bezpečnostná služba (SBS) – znamená prevádzkovanie súkromnej bezpečnosti. Druhmi SBS sú: strážna služba (zabezpečuje ochranu majetku a osôb na verejne prístupnom mieste a na inom než verejne prístupnom mieste, pri ich preprave a ich prepravu a prevádzkuje zabezpečovací systém alebo poplachový systém); profesionálna cezhraničná preprava eurovej hotovosti cestnou dopravou; detektívna služba (hľadanie

⁴ <https://www.minv.sk/?schengensky>

⁵ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0026>

osoby, majetku, získavanie údajov, ktoré môžu slúžiť ako dôkazný prostriedok v konaní pred súdom alebo správnym orgánom, získavanie údajov o osobnom stave fyzickej osoby a o konaní fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo o ich majetkových pomeroch a získavanie informácií v súvislosti s vymáhaním pohľadávky alebo údajov o protiprávnom konaní ohrozujúcom obchodné tajomstvo; odborná príprava a poradenstvo. Poskytovanie služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti upravuje zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti).

Bezpečnostnú službu možno prevádzkovať na základe licencie na prevádzkovanie bezpečnostnej služby. O udelení licencie, ktorá sa vydáva na desať rokov, rozhoduje krajské riaditeľstvo Policajného zboru. Licencia je verejnou a neprevoditeľnou listinou. Ministerstvo vnútra SR vedie informačný systém súkromnej bezpečnosti, v ktorom sa vedie evidencia prevádzkovateľov súkromnej bezpečnosti. Prevádzkovateľ je povinný predložiť ministerstvu písomnú správu o činnosti bezpečnostnej služby za uplynulý kalendárny rok.

štátna hranica – plocha, ktorá vertikálne prechádza hraničnými čiarami po zemskom povrchu a oddeľuje územie SR, jej vzdušný priestor, priestor pod zemským povrchom, nadzemné a podzemné stavby a zariadenia všetkého druhu od území susedných štátov. Štátne hranice SR sú určené medzinárodnými mierovými zmluvami a na ne nadväzujúcimi medzinárodnými dokumentmi, medzinárodnými zmluvami uzatvorenými medzi SR a susednými štátmi a inými medzinárodnými zmluvami, ktorými je SR viazaná.

Priebeh štátnych hraníc musí byť jednoznačný, zreteľný a vyznačený hraničnými znakmi. Ich polohu, tvar, rozmery, materiál a popis určujú medzinárodné zmluvy. Práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri správe štátnych hraníc a pôsobnosť orgánov štátnej správy upravuje zákon č. 298/1999 Z. z. o správe štátnych hraníc. Ústredným orgánom štátnej správy pre správu štátnych hraníc je Ministerstvo vnútra SR.

štátne občianstvo – trvalý právny zväzok medzi fyzickou osobou a štátom, ktorého dôsledkom je komplex vzájomných práv a povinností občana a štátu určených a zabezpečených štátom, ktorý občanovi umožňuje aktívne sa zúčastňovať na politickom, štátnom, ekonomickom a kultúrnom živote štátu a spoločnosti. Skutočnosť, že výlučným právom každého štátu je určiť okruh osôb, ktoré považuje za svojich občanov, je v súlade so zásadami medzinárodného práva. Podmienky nadobúdania, straty a osvedčovania štátneho občianstva SR upravuje zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky. Štátne občianstvo sa môže nadobudnúť určením, voľbou, narodením resp. osvojením alebo jeho udelením na žiadosť. V zmysle § 2 citovaného zákona sa štátnym občanom Slovenskej republiky určením stáva osoba, ktorá bola 31. decembru 1992

štátnym občanom Slovenskej republiky. Osoba si môže zvoliť štátne občianstvo Slovenskej republiky, ak bola k 31. decembru 1992 štátnym občanom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a nebola štátnym občanom Slovenskej republiky. Maloleté deti majú štátne občianstvo rodičov, ak sú rodičia štátnymi občanmi SR alebo získajú štátne občianstvo voľbou. Štátne občianstvo SR nadobúda dieťa narodením, ak aspoň jeden z rodičov je štátnym občanom SR alebo bolo narodené na území SR. Osvojením nadobúda dieťa štátne občianstvo SR, ak bolo osvojené osvojiteľmi, z ktorých aspoň jeden je štátnym občanom SR. Štátne občianstvo možno udeliť žiadateľovi, ak splnil zákonom predpísané podmienky. Žiadateľ môže podať žiadosť po dovŕšení veku 14 rokov; pred dovŕšením veku 18 rokov podpisujú jeho žiadosť aj jeho rodičia. Pri vyplňaní dotazníka žiadateľa sa overuje ovládanie slovenského jazyka žiadateľom. Štátne občianstvo SR udeľuje Ministerstvo vnútra SR a nadobúda sa prevzatím listiny o udelení štátneho občianstva a zložením sľubu štátneho občana. Štátne občianstvo SR je rovnocenné bez ohľadu na právny titul jeho nadobudnutia.

Štátne občianstvo Slovenskej republiky možno stratiť prepustením zo štátneho zväzku SR na vlastnú žiadosť alebo nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle. Štátne občianstvo sa stráca dňom prevzatia listiny o prepustení zo štátneho zväzku SR.

utajovaná skutočnosť – na účely zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov je utajovanou skutočnosťou informácia alebo vec určená pôvodcom utajovanej skutočnosti, ktorú vzhľadom na záujem Slovenskej republiky treba chrániť pred vyzradením, zneužitím, poškodením, neoprávneným rozmnožením, zničením, stratou alebo odcudzením a ktorá môže vzniknúť len v oblastiach, ktoré ustanoví vláda Slovenskej republiky svojim nariadením.

vojna – v zmysle ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu je stavom, keď je SR napadnutá cudzou mocou, ktorá jej vypovedala vojnu alebo ktorá bez vypovedania vojny narušila jej bezpečnosť. Vojnu vypovedá prezident SR na základe rozhodnutia NR SR. Prezident SR vypovie vojnu na základe rozhodnutia NR SR aj vtedy, ak SR plní záväzky vyplývajúce z členstva v organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti alebo z medzinárodnej zmluvy o spoločnej obrane proti napadnutiu. Vypovedanie vojny sa vzťahuje na celé územie SR.

zbraň – prenosné zariadenie, ktoré vystreľuje, je konštruované alebo môže byť upravené tak, aby vystreľovalo strelu, a ktorého princípom funkcie je okamžité uvoľnenie energie pri výstrele; za zbraň sa považuje aj jej hlavná časť, súčasť zbrane, replika zbrane a napodobenina zbrane. Druhy a kategórie strelných zbraní a streliva, podmienky nadobúdania vlastníctva, držania, nosenia a používania zbraní a streliva, práva a povinnosti držiteľov zbraní a streliva, podmienky na vývoz, dovoz a prevoz zbraní a streliva, podmienky

zriaďovania a prevádzkovania strelníc, podmienky vystavovania zbraní a streliva ustanovuje zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zbrane a strelivo sa v zmysle tohto zákona rozdeľujú na: zbraň kategórie A (zakázaná zbraň, zakázané strelivo a zakázané doplnky zbrane), ktorú je zakázané nadobudnúť do vlastníctva, držať alebo nosiť, zbraň kategórie B (podliehajúca povolovaciemu konaniu a evidenčnej povinnosti), zbraň kategórie C (podliehajúca ohlasovacej povinnosti a evidenčnej povinnosti, ktorú môže nadobudnúť do vlastníctva len držiteľ zbrojného preukazu, zbrojnej licencie alebo zbrojného sprievodného listu), zbraň kategórie D, ktorej držiteľ musí mať 18 rokov a musí mať pri manipulácii s ňou pri sebe doklad totožnosti. Každá zbraň kategórie A, B a C musí byť zaevidovaná. Pri cestách do iných členských štátov EÚ oprávňuje držiteľa európskeho zbrojného pasu je mať so sebou zbraň, ktorá je v ňom zapísaná.

V zmysle § 122 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, trestný čin je spáchaný so zbraňou, ak páchatel' alebo s jeho vedomím niektorý zo spolupáchatel'ov použije zbraň na útok, na prekonanie alebo zamedzenie odporu, alebo ju má na taký účel pri sebe; zbraňou sa rozumie, ak z jednotlivého ustanovenia nevyplýva niečo iné, každá vec, ktorou možno urobiť útok proti telu dôraznejším. Trestný čin je spáchaný so zbraňou aj vtedy, ak páchatel' použije napodobeninu zbrane alebo ju má pri sebe s úmyslom, aby bola považovaná za pravú.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre obranu a bezpečnosť**, ktorý prerokúva najmä:

- zásady a návrhy zákonov z oblasti obrany, zabezpečenia výstavby a činnosti ozbrojených síl, vnútorného poriadku a bezpečnosti, civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru. Pripravuje k nim stanoviská a uznesenia.
- návrhy medzinárodných zmlúv týkajúcich sa spolupráce v oblasti obrany, ozbrojených síl, vnútorného poriadku a bezpečnosti, civilnej ochrany a pripravuje k nim stanoviská a uznesenia,
- návrhy koncepcie činnosti a organizácie ozbrojených síl, bezpečnosti (policajného zboru) civilnej ochrany, hasičského a záchranného zboru Sleduje ich realizáciu a pripravuje k nim stanoviská a uznesenia, zúčastňuje sa na ich rozpracovaní a realizácii,
- zásadné otázky stavu a vývoja ozbrojených síl, bezpečnosti štátu, bezpečnostnej situácie, kriminality, stavu pripravenosti civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru. Informácie a ďalšie správy, ktoré si priebežne vyžiada,

- zásadné otázky stavu a vývoja ozbrojených síl, bezpečnosti štátu, bezpečnostnej situácie, kriminality, stavu pripravenosti civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru. Informácie a ďalšie správy, ktoré si priebežne vyžiada,
- zásadné otázky stavu a vývoja ozbrojených síl, bezpečnosti štátu, bezpečnostnej situácie, kriminality, stavu pripravenosti civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru. Informácie a ďalšie správy, ktoré si priebežne vyžiada.
- podnety Ministerstva obrany SR a Ministerstva vnútra SR a ďalších orgánov Slovenskej republiky na zvýšenie účinnosti ochrany bezpečnosti štátu, bezpečnosti a ochrany osôb, majetku a verejného poriadku.
- Návrh na vyslovenie súhlasu na vyslanie ozbrojených síl mimo územia SR, resp. aj zmenu mandátu ozbrojených síl;
- Návrh na vyslovenie súhlasu s prítomnosťou zahraničných ozbrojených síl na území SR.
- Výbor požaduje od Ministerstva obrany SR a Ministerstva vnútra SR, Správy štátnych hmotných rezerv SR, rozpracovanie Programového vyhlásenia vlády SR na podmienky ich činnosti vo forme konkrétnych a termínovaných úloh a zabezpečuje priebežnú kontrolu ich plnenia.

FINANCIE

Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity (ARDAL) – rozpočtová organizácia Ministerstva financií SR, ktorá organizuje a realizuje splácanie štátneho dlhu. Agentúra je orgánom štátnej správy a zároveň je obchodníkom s cennými papiermi.

Bailout – štátna finančná pomoc krachujúcej súkromnej spoločnosti, alebo inému štátu; finančná výpomoc.

Balík šiestich legislatívnych aktov (Six-pack) – súbor opatrení, ktorý sprísnil Pakt stability a rastu. Tvorí ho päť nariadení a jedna smernica.

Vstúpil do platnosti 13. decembra 2011. Reforma zavádza automatickejšie procesy využívaním reverznej kvalifikovanej väčšiny pri uvalovaní trestov. Za klamlivé štatistické údaje o deficite a dlhu hrozí pokuta 0,2 % HDP. Viac pozornosti sa venuje aj makroekonomickým nerovnováham a štátom, ktoré ani po výzve neprijmú nápravné opatrenia hrozí sankcia vo výške 0,1 % HDP.

Banková únia – ďalší krok smerom k hospodárskej a finančnej integrácii v EÚ a krajinách eurozóny s cieľom posilniť reguláciu a rozšíriť dohľad nad bankovým sektorom v Európe.

Dlhová brzda – stanovenie záväzných pravidiel, ktoré určujú maximálne úrovne verejného dlhu a deficitu, a dôsledky pri ich prekročení. Tiež aj: skrátenejší názov pre Zákon o rozpočtovej zodpovednosti.

ECOFIN – Rada pre hospodárske a finančné záležitosti, pozostávajúca z ministrov financií Európskej únie.

Euroskupina (Eurogroup) – pravidelné zasadnutia ministrov financií krajín európskej menovej únie.

Európska centrálna banka (ECB) – založená 1. júna 1998, sídli vo Frankfurt nad Mohanom. Základné imanie ECB pochádza od národných centrálnych bánk všetkých členských štátov EÚ. Pri uvedení eura v roku 1999, ECB prevzala plnú zodpovednosť za menovú politiku v celej eurozóne. Cieľom menovej politiky ECB je cenová stabilita, ktorú definuje ako infláciu pod alebo blízko úrovne 2 %.

Európsky mechanizmus pre stabilitu (EMS) – EMS bol zriadený v roku 2012 ako trvalý mechanizmus na riešenie kríz v krajinách eurozóny. EMS, ktorého úverová kapacita dosahuje 500 miliárd EUR. Aby bola daná krajina oprávnená čerpať úvery z EMS, musí mať podpísanú „fiškálnu dohodu“ a dodržať konkrétny program makroekonomických úprav.

Eurosystem – systém centrálnych bánk tvorený Európskou centrálnou bankou (ECB) a centrálnymi bankami členských krajín eurozóny.

Fiat peniaze – peniaze s núteným obehom; súčasný peňažný systém je postavený práve na systéme nekrytých papierových peňazí, ktorých hodnota je postavená na dôvere v centrálnu banku a bankový systém.

Finančná perspektíva EÚ – (viacročný finančný rámec) – označuje rámec pre rozpočtové priority EÚ na niekoľko rokov vopred. Vo všeobecnosti predstavuje vymedzenie štruktúry rozpočtu EÚ a záväzného stropu výdavkov ako aj príjmov, keďže rozpočet EÚ musí byť vyrovnaný.

Fiškálna politika – činnosť štátu spojená so štátnym rozpočtom (od vládnej až po miestnu úroveň) zameraná na stabilizáciu ekonomiky. Jadro fiškálnej politiky tvorí ovplyvňovanie príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu s cieľom meniť kúpyschopný dopyt a tým výšku a zmenu HDP, ceny a zamestnanosť.

Fiškálny kompakt v rámci Zmluvy o stabilite, koordinácii a správe v Hospodárskej a menovej únii zakotvuje európske fiškálne pravidlá do národnej legislatívy. Slovensko implementovalo fiškálny kompakt s účinnosťou od januára 2014 novelou zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Zo zákona vyplývajú nové rozpočtové povinnosti, najmä pravidlo vyrovnaného štrukturálneho rozpočtu a aplikácia korekčného mechanizmu v prípade výraznej odchýlky od tohto pravidla.

Hrubý domáci produkt (HDP) – predstavuje súhrn výrobkov a služieb vyprodukovaných v ekonomike krajiny v danom období. HDP možno členiť podľa tvorby, použitia alebo dôchodku. Najdôležitejšími agregovanými zložkami použitého HDP sú konečná spotreba domácností, konečná spotreba verejnej správy, tvorba hrubého fixného kapitálu, zmeny stavu zásob a dovoz a vývoz tovarov a služieb.

Kapitálové výdavky – najmä rozpočtové výdavky na obstaranie a zhodnotenie hmotného a nehmotného majetku, výdavky na tvorbu hmotných a mobilizačných rezerv, ako aj príspevky a dotácie iným právnickým osobám a fyzickým osobám na uvedené účely podľa zákona o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok.

Kvantitatívne uvoľňovanie (quantitative easing, QE)

Nástroj monetárnej politiky, používaný na stimulovanie ekonomiky, ak sú štandardné nástroje menovej politiky málo efektívne. Hlavnou podstatou kvantitatívneho uvoľňovania je nákup finančných aktív zo strany centrálnej banky od komerčných bánk, prípadne iných súkromných inštitúcií. S určitým zjednodušením sa označuje ako „tlačenie peňazí“.

Medzinárodný menový fond MMF (International Monetary Fund – IMF) Medzinárodná finančná inštitúcia so sídlom vo Washingtone, založená 45 krajinami (vrátane bývalej Československej republiky) v júli 1944. V roku 2017 zoskupuje 189 štátov. MMF je zodpovedný za globálny finančný systém a výpomoc jej členom na udržanie finančnej rovnováhy. Cieľom je podporovať medzinárodnú menovú spoluprácu a uľahčovať rozmach a vyrovnaný rast medzinárodného obchodu, rovnako aj podporovať stabilitu výmenných kurzov.

Národná banka Slovenska (NBS) – vznikla 1. januára 1993 na základe *zákona NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska* ako nezávislá centrálna banka SR. Od zavedenia eura v SR (od 1.1.2009) sa stala súčasťou Eurosystemu, tvoriaceho systém centrálného bankovníctva eurozóny v rámci Európskeho systému centrálnych bánk.

Návrh rozpočtového plánu – je súčasťou nových požiadaviek vyplývajúcich z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o spoločných ustanoveniach o monitorovaní a posudzovaní návrhov rozpočtových plánov a zabezpečení nápravy nadmerného deficitu členských štátov v eurozóne (súčasť tzv. Two-packu) schválenom v máji 2013. Konkrétnym nástrojom je predkladanie návrhu rozpočtového plánu členskej krajiny eurozóny Európskej komisii. Návrh prezentuje vývoj fiškálnej pozície danej krajiny, predpokladaný vývoj ekonomiky a popis opatrení rozpočtovej politiky na dosiahnutie stanovených cieľov v strednodobom horizonte.

Oficiálna rozvojová pomoc – (Official Development Aid/Assistance ODA) Súhrn aktivít štátu zameraných na pomoc a podporu rozvojových krajín smerom k trvalo udržateľnému rozvoju. Oficiálna rozvojová pomoc je postavená na báze finančných prostriedkov, ktoré národné vlády vyčleňujú zo štátnych rozpočtov a následne ich buď transferujú medzinárodným inštitúciám ako napr. OSN, OECD, EÚ, zameraným na rozvojovú pomoc (mnohostranná rozvojová pomoc), alebo nimi financujú projekty a programy vo vybraných krajinách (dvojstranná rozvojová pomoc). V prípade dohody s partnerom ide o trojstrannú rozvojovú pomoc.

Pakt stability a rastu – dohoda (od r. 1997) medzi členmi eurozóny o koordinácii ich rozpočtových politík tak, aby prípadnými vysokými schodkami štátnych rozpočtov a vysokými verejnými dlhmi neohrozovali stabilitu eura a nezvyšovali infláciu v eurozóne. Podľa ustanovení Paktu stability a rastu sa členské štáty zaviazali splniť dve kritériá: udržať pomer deficitu k HDP pod hranicou 3 % a pomer verejného dlhu k HDP pod hranicou 60 %. Pakt stability a rastu vymedzuje konkrétny postup pri nadmernom deficite.

Procedúra nadmerného deficitu (Excessive Deficit Procedure EDP) – každá krajina, ktorá vstúpi do eurozóny je v zmysle Zmluvy o Európskej únii (podpísaná členskými štátmi vo februári 1992 v Maastrichte) zodpovedná za svoju rozpočtovú politiku. V zmysle ods. 1 článku 104 sú členovia eurozóny povinní zabráňovať existencii nadmerného deficitu verejných financií.

Program stability – Programy stability a konvergenčné programy sú požiadavkou Paktu stability a rastu, krajiny eurozóny ich predkladajú každoročne Európskej komisii a Rade EÚ. Ich cieľom je prezentovať vývoj fiškálnej pozície, predpokladaný vývoj ekonomiky a popis opatrení rozpočtovej politiky na dosiahnutie stanovených cieľov v strednodobom horizonte. Program stability prezentuje rozpočtovú stratégiu, ktorá by mala predchádzať tvorbe nadmerného deficitu (resp. viesť k jeho odstráneniu) a viesť k dosiahnutiu fiškálnej pozície, ktorá vytvorí podmienky pre dosiahnutie dlhodobej udržateľnosti verejných financií.

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť – vznikla (v roku 2012) ako nezávislý orgán monitorovania a hodnotenia vývoja hospodárenia Slovenskej republiky a tiež hodnotenia plnenia pravidiel rozpočtovej zodpovednosti. Hlavné úlohy rady sú definované v *ústavnom zákone č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti*.

Ratingová agentúra – firma vytvárajúca analýzy bonity jednotlivých emitentov cenných papierov; hodnotenie spočíva v zaradení emitenta podľa štandardizovaného systému do určitej skupiny spoľahlivosti (resp. rizikovosti).

Recesia – situácia, kedy hrubý domáci produkt klesne dva po sebe nasledujúce štvrtroky.

Rozpočet verejnej správy – strednodobý ekonomický nástroj finančnej politiky štátu, ktorý sa zostavuje za štátny rozpočet a rozpočty ostatných subjektov verejnej správy na obdobie najmenej troch rozpočtových rokov. Základnou súčasťou rozpočtu verejnej správy je štátny rozpočet a zabezpečuje sa ním financovanie hlavných funkcií štátu v príslušnom rozpočtovom roku.

Rozpočtová kapitola – ministerstvo alebo iná štátna organizácia, ktorej výdavky a príjmy sú samostatne vyčlenené v rozpočte.

Rozpočtový proces – zákonom upravené postupy pre prípravu, analýzu, realizáciu a hodnotenie štátneho a verejného rozpočtu.

Run (beh) na banku – situácia, kedy vkladatelia strácajú dôveru v banku a neočakávane dochádza k masívnemu výberu peňažných prostriedkov z banky, čo môže viesť až k jej bankrotu. Tzv. tichý run na banku nastáva, ak vkladatelia presúvajú svoje peniaze do iných bánk elektronicky.

Stratégia riadenia štátneho dlhu – hlavný a východiskový dokument, ktorý na uvedené časové obdobie stanovuje základné rámce a smerovanie politiky riadenia dlhu. Stratégia pokrýva iba tú časť dlhu a likvidity, ktorá je riadená Ministerstvom financií SR, t. j. štátny dlh a likviditu tých subjektov, ktoré sú riadené centrálnou vládou. Stratégia sa tvorí na obdobie štyroch rokov kopírujúc volebné obdobia vlády s každoročnou aktualizáciou.

Strednodobý finančný výhľad – odhad hlavných ukazovateľov vývoja verejných financií, najmä rozpočtových príjmov a výdavkov na obdobie 3-5 rokov. Jeho cieľom je efektívne riadenie a znižovanie deficitu verejných financií.

Štátne dlhopisy – úvery prijaté národnými vládami, ktoré predávajú dlhopisy investorom, aby získali peniaze a splatili svoje dlhy. Tieto úvery sú spojené s príslubom splatiť nominálnu hodnotu k dátumu splatnosti a tiež s pravidelnými výplatami úrokov.

Štátny záverečný účet – správa o rozpočtovom hospodárení Slovenskej republiky, ktorá obsahuje výsledky rozpočtového hospodárenia subjektov verejnej správy za príslušný rozpočtový rok. Vláda predkladá ňou schválený návrh štátneho záverečného účtu NR SR a Najvyššiemu kontrolnému úradu SR.

Úroková sadzba ECB – základná úroková sadzba, ktorú stanovuje Európska centrálna banka (ECB). ECB za túto sadzbu vykonáva hlavné refinančné operácie a požičiava komerčným bankám.

Verejné financie – súhrn rozpočtov organizácií pod verejnou kontrolou. Eurostat definuje zoznam subjektov verejnej správy. Najdôležitejšie sú: centrálna vláda (štátny rozpočet), Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne a samosprávy.

Východiská rozpočtu – počiatočná suma výdavkov rozpočtovej kapitoly na nasledujúci rozpočtový rok vyčíslená na základe rokovania medzi kapitolou a ministerstvom financií.

Zlatý štandard – peňažný systém založený na vymeniteľnosti peňazí za zlato – peniaze sú len vyjadrením množstva zlata.

* * *

Výbor NR SR pre financie a rozpočet bol zriadený pre oblasť:

- finančnú, s dôrazom na colnú a daňovú politiku v kontexte na územnú samosprávu,
- rozpočtovú, s dôrazom na tvorbu a kontrolu štátneho rozpočtu v kontexte so štátnou pokladnicou,
- bankového sektora a finančného trhu v nadväznosti na možnosť ich kontroly.

Výbor sa zameriava najmä na prerokúvanie:

- správ a informácií zameraných najmä na rozpočtovú politiku, finančný a hospodársky rozvoj Slovenskej republiky,
- programového vyhlásenia vlády a návrhu štátneho rozpočtu a štátneho záverečného účtu.

HOSPODÁRSKA POLITIKA

Digitálna agenda /Digital Agenda in the Europe 2020 strategy/ – Digitálna agenda pre Európu vymedzuje kľúčovú úlohu, ktorú budú musieť v tomto úsilí zohrať informačno-komunikačné technológie (ďalej „IKT“), pričom sa zameriava na technológie 21. storočia a online služby, ktoré umožnia širokou škálou spôsobov oživiť vznik pracovných príležitostí, podporiť hospodársku prosperitu a zlepšiť každodenné životy občanov a podnikov v Európskej únii. Digitálna agenda vytýčila sedem prioritných oblastí pre opatrenia: vytvorenie jednotného digitálneho trhu, širšia interoperabilita, zvýšenie dôvery a bezpečnosti internetu, oveľa rýchlejší prístup na internet, vyššie investície do výskumu a vývoja, zlepšenie digitálnej gramotnosti a inklúzie a uplatňovanie IKT pri riešení problémov, ktorým spoločnosť čelí (zmena klímy, starnúca populácia a pod).

Európa 2020 – dňa 3. marca 2010 uviedla Európska komisia novú stratégiu nazvanú Európa 2020. Nová vízia má nahradiť Lisabonskú stratégiu a jej cieľom je vymaniť EÚ z krízy a pripraviť jej hospodárstvo na nasledujúce desaťročie. EK určila v stratégii tri kľúčové faktory rastu, ktoré bude potrebné implementovať na úrovni EÚ i na úrovni členských štátov prostredníctvom konkrétnych opatrení: inteligentný rast (podpora vedomostí, inovácie, vzdelávania a digitálnej spoločnosti), udržateľný rast (zefektívňovanie produkcie vo vzťahu k zdrojom pri súčasnom zvyšovaní konkurencieschopnosti) a inkluzívny rast (zvyšovanie účasti na trhu práce, získavanie zručností a boj proti chudobe). Dokument stanovuje päť ukazovateľov, ktoré definujú cieľové pozície EÚ v roku 2020 a v priebehu nadchádzajúceho desaťročia budú slúžiť na sledovanie a hodnotenie tempa napredovania.

Dňa 5. 3. 2014 zverejnila Európska komisia svoje oznámenie o stave naplňovania stratégie Európa 2020 pod názvom *Zhodnotenie vykonávania stratégie Európa*

2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Na základe doterajšieho vývoja v SR považuje Komisia za reálne splnenie dvoch slovenských cieľov: v oblasti klímy a energetiky a vzdelávania, nie však v troch cieľoch v oblasti zamestnanosti, výskumu a vývoja a boja proti chudobe. V roku 2014 Európska komisia vyhlásila verejnú konzultáciu v súvislosti so strednodobou revíziou stratégie Európa 2020.

Odporúčanie Rady (EÚ) 2015/1184 zo 14. júla 2015 o hlavných smeroch hospodárskych politík členských štátov a Európskej únie upravuje časť I pôvodných integrovaných usmernení stratégie Európa 2020 z roku 2010. Odporúčanie definuje štyri usmernenia pre hospodárske politiky (v roku 2010 ich bolo šesť), ktorými odráža prístup „novej“ Európskej komisie v kontexte meniacich sa podmienok pre zabezpečovanie rastu a zamestnanosti.

HORIZONT 2020 – program Európskej Únie pre financovanie výskumu a inovácií. Investície do výskumu a inovácií sú rozhodujúce pre budúcnosť Európy. Program Horizont 2020 spája výskum s inováciami a zameriava sa na tri hlavné oblasti: excelentnú vedu, vedúce postavenie priemyslu a spoločenské výzvy. Cieľom je zaistiť, aby Európa produkovala špičkovú svetovú vedu a technológie, ktoré sú hybnou silou hospodárskeho rastu.

Týmto nástrojom sa budú naplňovať záväzky a závery zasadnutia Európskej rady zo 4. februára 2011 a uznesenia Európskeho parlamentu z 12. mája 2011 o Inovácii v Únii.

hospodárska politika – súhrn cieľov, nástrojov, metód a foriem, ktoré uplatňuje štát a jeho príslušné orgány v jednotlivých oblastiach hospodárskej činnosti (napr. v oblasti peňažnej, rozpočtovej, daňovej, obchodnej, sociálnej atď.). Vyspelé ekonomiky orientujú svoju hospodársku politiku na zabezpečenie hospodárskej stability (vnútornej a vonkajšej rovnováhy, cenovej stability, dostatočnej zamestnanosti, rovnováhy platobnej bilancie), hospodárskej dynamiky (udržateľný rast), na adaptáciu národnej ekonomiky na medzinárodné štrukturálne zmeny a na realizáciu sociálnych cieľov. Na dosiahnutie týchto cieľov uplatňujú špecifické nástroje hospodárskej politiky, napr. nástroje peňažnej (monetárnej) politiky, rozpočtovej (fiškálnej) politiky, dôchodkovej politiky, obchodnej a menovej politiky, sociálnej politiky atď.

Hospodárska politika Európskej únie – Integrované usmernenia (Integrated guidelines) – koordinácia hospodárskej politiky EÚ prebieha prostredníctvom monitorovania hospodárskeho vývoja v každom členskom štáte i na úrovni celého Spoločenstva. Jedným z nástrojov tohto multilaterálneho dohľadu nad hospodárskou politikou je kontrola prostredníctvom Integrovaných usmernení. Dokument predstavuje komplexnú stratégiu makroekonomickej a mikroekonomickej politiky a politiky zamestnanosti EÚ a jeho cieľom je posilniť realizáciu základných priorít hospodárskej politiky EÚ: ekonomický rast a tvorbu pracovných miest. Do tohto komplexného dokumentu boli v rámci procesov

sprevádzajúcich obnovenie Lisabonskej stratégie zlúčené dve základné a dovtedy samostatné usmernenia: Všeobecné usmernenia pre hospodárske politiky (Broad Economic Policy Guidelines – BEPGs) a Usmernenia pre politiky zamestnanosti (Employment guidelines).

V prvej časti dokumentu je predložený program makroekonomických politík podporujúcich rast a zamestnanosť. Usmernenia sú sústredené na ciele makroekonomickej stability, ktorá je základným predpokladom vyváženej ekonomickej expanzie a úplnej realizácie súčasného ekonomického potenciálu.

Druhá časť smerníc prezentuje súbor mikroekonomických reformných opatrení, ktoré majú vytvoriť podmienky na zvýšenie výkonnosti a adaptability európskej ekonomiky a na zvýšenie jej rastového potenciálu. Usmernenia pre politiky zamestnanosti sú koncipované so zámerom dosiahnuť v Európe plnú zamestnanosť a využiť synergiu medzi kvalitou práce, produktivitou a zamestnanosťou. Opatrenia v tejto oblasti majú posilniť sociálnu inklúziu, zabrániť exklúzii, podporiť integráciu znevýhodnených skupín ľudí do trhu práce, redukovať regionálne disparity v zamestnanosti, nezamestnanosti a v produktivite práce (zvlášť v okrajových regiónoch), zabezpečiť rovnaké príležitosti pre mužov i ženy a bojovať proti rodovej diskriminácii.

Hospodárska politika Slovenskej republiky – Slovenská republika, ako aj ostatné členské štáty EÚ navzájom koordinujú svoje politiky v súlade s čl. 5 hlavy I Lisabonskej zmluvy. Pre tieto politiky prijíma Rada základné usmernenia. Základné ciele hospodárskej politiky vlády SR sú sformulované v Programe stability Slovenskej republiky na roky 2016 až 2019.

hospodárska súťaž – súbor pravidiel správania podnikateľských subjektov na trhu, ktorých dodržiavanie je predpokladom ďalšieho hospodárskeho rozvoja. Hospodárska súťaž funguje efektívne, ak podnikateľské subjekty pôsobiace na trhu môžu robiť svoje obchodné rozhodnutia samostatne. Predpokladom efektívnej hospodárskej súťaže je vylúčenie akýchkoľvek kontaktov medzi konkurentmi s cieľom ovplyvniť správanie konkurenta. Korektnosť hospodárskej súťaže vylučuje, aby podnikatelia prezrádzali vlastné podnikateľské zámery konkurentom.

Hlavným cieľom politiky hospodárskej súťaže v rámci EÚ je zabezpečiť také fungovanie vnútorného trhu, aby všetci účastníci mali rovnaké podmienky. Preto všetky podnikateľské praktiky, ktoré sú v rozpore s týmto cieľom, podliehajú preskúmaniu a prípadnému finančnému postihu. Hlavnými činnosťami v tejto oblasti sú: protimonopolná činnosť, kontrola fúzií, liberalizácia monopolov, štátne intervencie a štátna pomoc. V Slovenskej republike je hospodárska súťaž upravená *zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov* a *zákonom č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky*.

Hospodársky a finančný výbor (Economic and Financial Committee, EFC) – permanentne sleduje ekonomickú a finančnú pozíciu EÚ. Ďalšími hlavnými oblasťami jeho aktivít v rámci multilaterálneho dohľadu sú: hodnotenie programov stability a konvergenčných programov členských štátov EÚ a príprava stanoviska pre Radu ministrov pre hospodárske a finančné záležitosti EÚ /ECOFIN/ k týmto programom v konfrontácii s odporúčaniami EK, pravidelné sledovanie dodržiavania Paktu stability a rastu a Všeobecných usmernení pre hospodárske politiky v rámci členských štátov Spoločenstva, participácia na správe EK o verejných financiách eurozóny a na správe o pohybe kapitálu, monitorovanie implementácie Akčného plánu finančných služieb a monitorovanie finančnej stability a činnosti Výboru pre finančné služby.

Každá krajina vymenúva do Výboru dvoch zástupcov. Slovenskú republiku zastupuje štátny tajomník Ministerstva financií SR a zástupca Národnej banky Slovenska.

Klimaticko-energetický balíček 2030 – predstavuje legislatívny rámec, ktorým sa bude riadiť klimatická a energetická politika EÚ do roku 2030. Jeho hlavnými úlohami sú:

- Zníženie emisií uhlíka aspoň o 40% voči referenčnému roku 1990, ktoré presadzovalo najmä Nemecko a severské krajiny.
- Zníženie emisií o 43% v odvetviach, ktoré spadajú do tzv. Systému obchodovania s emisiami (ETS).
- Rezerva 2% emisií EÚ, ktoré budú použité na podporu modernizácie a diverzifikácie energetických sektorov krajín, ktorých HDP nedosahuje 60% európskeho HDP.
- Podiel obnoviteľných zdrojov energie na energetickom mixe EÚ by sa do roku 2030 mal zvýšiť o aspoň na 27%.
- Zníženie energetickej spotreby o 27%.
- Zvýšenie prepojenosti elektrických a plynových sietí členských štátov na 15%. (Slovensko má prepojenosť so susednými krajinami na úrovni približne 50%. Tento cieľ sa týka najmä Pobaltských štátov, Španielska a Portugalska kde sa pohybujeme v jednociferných číslach).

Lisabonská stratégia – je predchodkyňou stratégie Európa 2020. Bola prijatá na jarnom zasadnutí Európskej rady v roku 2000 v súvislosti s potrebou naštartovať na úrovni EÚ vlnu štrukturálnych reforiem. Cieľom stratégie bola vysoká dynamika rastu hospodárstva a viac kvalitných pracovných miest.

Stratégia bola zameraná na koordináciu štrukturálnych politík, ktoré patria pod kompetencie jednotlivých členských štátov EÚ. Potreba koordinácie bola založená na poznatku, že konanie ktorejkoľvek členskej krajiny bude omnoho efektívnejšie, pokiaľ bude v súlade s konaním ostatných členských krajín. Preto boli v rámci lisabonskej stratégie vytýčené pre všetky krajiny spoločné priority, ktorých naplnenie spadalo plne do kompetencií členských štátov. Piliermi lisabonskej stratégie boli od roku 2000 štyri prioritné oblasti

- výskum, vývoj a inovácie, vzdelávanie, zamestnanosť a podnikateľské prostredie, ku ktorým bola po jarnom zasadaní Európskej rady v roku 2007 priradená ďalšia priorita – klimatické zmeny a energetika.

malé a stredné podniky – na základe odporúčania Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 o definícii malých a stredných podnikov (MSP) platí:

za podnik sa považuje každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právnu formu. Sem patria najmä samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti a partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Kategóriu mikro, malých a stredných podnikov (MSP) tvoria podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov euro a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov EUR.

- malý podnik sa definuje ako podnik, ktorý zamestnáva menej ako 50 osôb a ktorého ročný obrat a /alebo celková ročná súvaha nepresahuje 10 miliónov EUR,
- mikro podnik sa definuje ako podnik, ktorý zamestnáva menej ako 10 osôb a ktorého ročný obrat a /alebo celková ročná súvaha nepresahuje 2 milióny EUR.

Činnosti, ktoré podniky vykonávajú, upravuje zákon č. 513/1991 Zb. *Obchodný zákonník* a ďalšie nadväzujúce zákony.

priemyselné vlastníctvo a priemyselné právo – priemyselné vlastníctvo je podskupinou duševného vlastníctva, ktorá zahŕňa tie typy duševného vlastníctva, ktoré majú priemyselné využitie. Priemyselné právo je právom na ochranu predmetov priemyselného vlastníctva, ktoré sa vytvárajú tvorivou duševnou činnosťou, ako sú napr. vynálezy, ochranná známka, technické riešenia alebo vonkajšie úpravy výrobkov (dizajny). Medzi priemyselné práva patrí aj skupina priemyselných práv na označenie, ako sú označenia tovarov a služieb, ktoré slúžia na zlepšenie marketingovej kvality produktov a služieb. Do priemyselných práv nepatrí autorské právo a jemu príbuzné práva. Priemyselné práva predstavujú vzácne hodnoty, ktoré môžu úplne odlíšiť podnikanie subjektu od konkurencie, a to tým, že pomôžu identifikovať jeho produkty a služby u zákazníkov ako originálne. Často tvoria základ nového podnikania a formujú kľúčové časti dobrého a komplexného podnikateľského plánu. Ústredným orgánom štátnej správy pre túto oblasť je Úrad priemyselného vlastníctva SR na základe *zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy*. Do jeho kompetencií patrí o. i. ochrana vynálezov, úžitkových vzorov, topografií polovodičových výrobkov, dizajnov, ochranných známok, označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení. Vede ústredný fond patentovej a známkovej dokumentácie, sprístupňuje ho verejnosti a pôsobí ako špecializované stredisko patentových informácií v SR. Je gestorom medzinárodných zmlúv na ochranu priemyselného vlastníctva, ktorými je SR viazaná.

Rada pre hospodárske a finančné záležitosti (The Economic and Financial Affairs Council, ECOFIN) – jedna z deviatich konfigurácií Rady EÚ (často sa používa aj označenie Rada ministrov), je rozhodovacím orgánom pre ekonomické a finančné otázky EÚ a zasadá raz mesačne. Slovenskú republiku zastupuje v Rade minister financií. Prípravnými orgánmi Rady ECOFIN sú Výbor stálych zástupcov – COREPER (Committee of Permanent Representatives) a ďalšie výbory, a to Hospodársky a finančný výbor a Výbor pre hospodársku politiku.

regulácia sieťových odvetví – upravuje ju *zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach* a ďalšie osobitné predpisy. Predmetom regulácie podľa cit. zákona a osobitných predpisov je určovanie resp. schvaľovanie spôsobu, postupov a podmienok na pripojenie a prístup do prenosovej a distribučnej sústavy, prepravnej a distribučnej siete, prenos, resp. preprava a distribúcia elektriny a plynu na vymedzenom území, poskytovanie podporných služieb v elektroenergetike a plynárenstve, poskytovanie služieb prevádzkovateľa prenosovej sústavy, prevádzkovateľa distribučnej sústavy a prevádzkovanie sústavy, prístup a pripojenie nových výrobcov elektriny a plynu do sústavy alebo do siete, výroba a rozvod tepla, prístup do podzemných zásobníkov plynu a uskladňovanie plynu. Citlivou oblasťou regulácie v sieťových odvetviach je regulácia ceny tovarov a ceny poskytovaných služieb a určenie podmienok na ich uplatňovanie. Cenová regulácia musí zladať dva navzájom protikladné záujmy výrobcov a dodávateľov energií na jednej strane a odberateľov na strane druhej. Uvedené činnosti spadajú do kompetencie Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO), ktorý má v štruktúre orgánov štátnej správy mimoriadne postavenie. Jeho poslaním je vytvárať monopolom (tzn. výrobcom a dodávateľom elektriny, plynu, tepla a vody) v takej oblasti, kde neexistuje prirodzená konkurencia, prostredie blízke konkurenčnému prostrediu, a pritom dbať tak na ochranu záujmov spotrebiteľov, ako aj na záujmy investorov.

smart cities – inteligentné mestá pomocou pokrokových digitálnych technológií chránia životné prostredie a menia život svojich občanov k lepšiemu. Smart City technológia môže pomocou digitálnych a dátových nástrojov pomôcť pri riešení najnaliehavejších problémov udržateľnosti v mestách. Tieto nástroje ponúkajú zvýšenie odolnosti, rast environmentálneho, sociálneho a ekonomického rozvoja a zlepšenie kvality života občanov. Inteligentné mesto je miestom, kde sú tradičné siete a služby vyrobené efektívnejšie s využitím digitálnych a telekomunikačných technológií, v prospech jeho obyvateľov a podnikov.

smart energy city – je vysoko energeticky efektívne mesto, ktoré tvorí základ konceptu Smart city. Svojim občanom ponúka cenovo dostupné a udržateľné energetické služby pre všetkých spotrebiteľov energie, klimaticky šetrné a pútavé prostredie, ktoré podporuje ich potreby a záujmy a je založené na udržateľnom hospodárstve. Toto energeticky úsporné mesto si kladie za cieľ znížiť emisie uhlíka prostredníctvom odklonu od fosílnych

palív a efektívneho využívania obnoviteľných zdrojov energie a zároveň postupným upúšťaním od znečisťujúcich zdrojov energie a produkcie ako je zemný plyn a uhlie.

Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo /TTIP/ – prebiehajúca dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a USA. Jej cieľom je spojiť najväčšie ekonomiky sveta, ktoré predstavujú takmer polovicu svetovej ekonomiky – najväčší a najbohatší trh na svete, ktorý tvorí viac ako tri štvrtiny svetového finančného trhu a viac ako polovicu svetového obchodu. TTIP si za cieľ kladie pokryť odvetvia, vrátane:

- Automobilový priemysel v SR,
- Farmaceutický sektor,
- Energetický sektor,
- Verejné obstarávanie.

Technická normalizácia, metrológia, skúšobníctvo – nástrojmi infraštruktúry kvality pre konkurencieschopné podnikateľské prostredie sú v európskom ponímaní technická normalizácia, metrológia, posudzovanie zhody, akreditácia a najnovšie aj trhový dozor v rozsahu, v ktorom sa vykonávajú činnosti zamerané na vymožiteľnosť smerníc. Tieto nástroje sú prierezové a neslúžia len podnikateľským subjektom, ale aj vládnej a verejnému sektoru. Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy sa pri tvorbe svojich právnych úprav a pri realizácii vlastných strategických zámerov môžu oprieť o infraštruktúru kvality. Tak získavajú dôveru v ich realnosť a transparentnosť. Ústredným orgánom štátnej správy pre túto oblasť je Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky, ktorého kompetencie a činnosť upravuje zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. Ústav vypracúva v týchto oblastiach koncepciu štátnej politiky. Súčinnosť technickej normalizácie, metrológie, skúšobníctva, akreditácie a zabezpečovania kvality poskytuje slovenským podnikateľským subjektom istotu v medzinárodnom obchode a nástroje na podporu konkurencieschopnosti slovenského priemyslu nielen na európskom, ale aj svetovom trhu.

verejné obstarávanie – zákonný postup dodržiavaný pri zadávaní zákaziek na dodanie tovarov, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, pri koncesii na stavebné práce, súťaži návrhov a v správe verejného obstarávania. Zmyslom verejného obstarávania je dodržanie princípu priehľadnosti, rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie uchádzačov a záujemcov, dodržanie zásad hospodárskej súťaže a zásad hospodárnosti pri vynakladaní finančných prostriedkov.

Výkonom štátnej správy a dohľadom je poverený Úrad pre verejné obstarávanie. Úrad o. i. vypracúva koncepcie verejného obstarávania, spolupracuje s EK a plní voči nej svoje informačné povinnosti, najmenej raz ročne predkladá vláde SR a na požiadanie aj príslušnému výboru NR SR

správu o výsledkoch a fungovaní verejného obstarávania. Vydáva Vestník verejného obstarávania, v ktorom v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov uverejňuje všetky predpísané informácie.

Výbor pre hospodársku politiku (Economic Policy Committee, EPC) – nositeľ koordinácie politík EÚ (ďalej len „výbor“) a jeho pracovné skupiny. Úlohou výboru je podieľať sa na koordinácii ekonomických politík členských štátov a poskytovať poradenstvo EK a Rade EÚ. Štatút výboru sústreďuje jeho činnosť na štrukturálne politiky smerujúce k zvýšeniu rastového potenciálu a zamestnanosti v EÚ (predovšetkým v oblasti fungovania trhu tovarov, služieb a kapitálu, v oblasti verejného sektora so zameraním na zabezpečenie jeho efektívnosti, dlhodobej kvality a udržateľnosti verejných financií) a na riešenie širokých ekonomických dôsledkov špecifických horizontálnych politík týkajúcich sa životného prostredia, výskumu a vývoja a sociálnej kohézie. Štruktúra pracovných skupín výboru je podriadená uvedeným problémovým okruhom. Výbor poskytuje pomoc Rade EÚ pri formulovaní Všeobecných usmernení pre hospodárske politiky (Broad Economic Policy Guidelines), pri dohľade nad implementáciou štrukturálnych politík v členských štátoch EÚ, pri makroekonomickom dialógu so sociálnymi partnermi v rámci Cologne procesu a pri príprave Usmernení pre politiky zamestnanosti (Employment Guidelines) v rámci Luxemburského procesu vrátane odporúčaní pre politiky zamestnanosti členských štátov EÚ a Spoločnej správy o zamestnanosti. Každý členský štát má vo výbore dvoch zástupcov z kľúčových ministerstiev (z ministerstva financií alebo z ministerstva hospodárstva) a zo svojej národnej banky. SR zastupuje zástupca ministerstva financií z Inštitútu finančnej politiky a zástupca ministerstva hospodárstva.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre hospodárske záležitosti**, ktorý popri rokovaní o návrhoch zákonov v tejto oblasti prerokúva najmä:

- návrhy rozvojových zámerov a stratégií týkajúcich sa priemyslu, energetiky, podpory malého a stredného podnikania, vnútorného a zahraničného obchodu, ochrany spotrebiteľa, ochrany a používania nerastných surovín, privatizácie majetku štátu v podnikateľskej sfére, výroby stavebných výrobkov, cestnej, železničnej a vodnej dopravy, civilného letectva, pôšt a telekomunikácií;
- správy o činnosti, návrh rozpočtu, návrhy na použitie majetku a správy o výsledkoch kontroly týkajúcich sa Fondu národného majetku SR;
- správy o činnosti a hospodárení Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, Úradu pre reguláciu železničnej dopravy, Poštového regulačného úradu a Telekomunikačného úradu;

- návrhy rozpočtu a záverečných účtov kapitol: Ministerstvo hospodárstva SR; Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR; Úrad pre verejné obstarávanie SR; Úrad priemyselného vlastníctva SR; Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR; Protimonopolný úrad SR; Úrad jadrového dozoru SR.

POĽNOHOSPODÁRSTVO

bonitovaná pôdno-ekologická jednotka (BPEJ) – bonitácia poľnohospodárskych pôd používa klasifikačný systém bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek, ktoré sú predmetom bonitácie, čiže ocenenia. Tento klasifikačný systém je nezávislý od kategórií bonitácie pôd, ktoré sú na jeho základe vytvorené, ako je cena pôdy, alebo rôzne účelové kategórie (§ 2 zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EAFRD) – fond na financovanie rozvoja vidieka v programovacom období 2007 – 2013, z ktorého sa financujú programy rozvoja vidieka v členských štátoch a regiónoch EÚ. Programy sú vytvárané v spolupráci s EK a členskými štátmi, pričom sa v nich zohľadňujú strategické usmernenia pre politiku rozvoja vidieka, ktorú prijala Rada, a priority ustanovené v národných strategických plánoch. Počas programovacieho obdobia 2007 – 2013 sa fond bude sústrediť na tri hlavné ciele, a to na

- zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesníctva,
- zlepšenie životného prostredia a správy vidieka,
- zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach

(zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskej únie).

geneticky modifikovaný organizmus (GMO) – organizmus, ktorého genetický materiál bol úmyselne zmenený. Zásahy do genetického materiálu organizmov môžeme rozdeliť na

- náhodné – odrody získané pôsobením mutagénov (napríklad odrody pšenice získané ožarovaním ich semien),
- cielené – odrody získané tak, že do rastliny sa vnesú alebo sa v nej cielenne deaktivujú nejaké konkrétne gény (zákon č. 151/2002 Z. z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných orgánov).

kataster nehnuteľností – geometrické určenie, súpis a popis nehnuteľností. Súčasťou katastra sú údaje o právach k týmto nehnuteľnostiam, a to

o vlastníckom práve, záložnom práve, vecnom bremene, o predkupnom práve, ak má mať účinky vecného práva, ako aj o právach vyplývajúcich zo správy majetku štátu, zo správy majetku obcí, zo správy majetku vyšších územných celkov, o nájomných právach k pozemkom, ak nájomné práva trvajú alebo majú trvať najmenej päť rokov [§ 1 zákona NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon)].

krížové plnenie (Cross Compliance) – rešpektovanie štandardov na úrovni farmy, ktoré sa týkajú ochrany životného prostredia, kvality a bezpečnosti potravín, pohody zvierat a správnej poľnohospodárskej praxe. Krížové plnenie je súhrnné označenie pre zákonné požiadavky hospodárenia, podľa článku 4 a prílohy III nariadenia Rady (ES) č. 1782/2003 a štandardy dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok podľa článku 5 a prílohy IV nariadenia.

[zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch (vodný zákon), zákon č. 188/2003 Z. z. o aplikácii čistiarenského kalu a dnových sedimentov do pôdy a o doplnení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona NR SR č. 145/1995 Z. z., zákon č. 152/1995 Z. z. o potravinách, zákon č. 271/2005 Z. z. o výrobe, uvádzaní na trh a používaní krmív (krmivársky zákon), zákon č. 136/2000 Z. z. o hnojivách].

Leader (Liaison Entre Actions de Développement de le Économie Rurale) – ide o spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka. V programovom období 2014 – 2020 zostáva LEADER povinnou súčasťou programov rozvoja vidieka ako prierezový nástroj pre miestny rozvoj a zavádzanie inovácií vrátane zmierňovania klimatických zmien. Integrovaný rozvoj vidieka má vychádzať z vnútra vidieckych oblastí za účasti zástupcov obcí, podnikateľov, farmárov a ostatných aktérov vidieka (zástupcovia 3 sektorov: občiansky, súkromný, verejný – miestna samospráva). Metóda LEADER môže hlavne prispieť k riešeniu problémov spojených s lokálnou nezamestnanosťou, kedy práve prístupom zdola nahor je možné identifikovať potreby v danom území aj v oblasti tvorby pracovných miest. (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskej únie).

miestna akčná skupina (MAS) – pracovná a iniciatívna skupina ustanovená na vytvorenie integrovanej stratégie zameranej na využívanie endogénnych zdrojov územia pre všestranný rozvoj a na implementáciu tejto stratégie do života regiónu. MAS združuje verejnú správu, podnikateľov, neziskové organizácie, poľnohospodárske a lesnícke subjekty, aktívnych obyvateľov

a ostatných dôležitých aktérov na miestnej úrovni, ktorí usilujú o rôzne spoločné ciele. Z hľadiska právnej subjektivity musí mať MAS právnu formu občianskeho združenia v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. MAS predstavuje verejno-súkromné partnerstvo, zavádza do praxe princípy prístupu Leader v záujme miestnej komunity, ktoré smeruje k integrovanému rozvoju vidieckeho územia (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov EÚ).

Natura 2000 – sústava chránených území, ktorú tvoria dva typy území:

- osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) – vyhlasované na základe smernice o vtákoch; v národnej legislatíve chránené vtáčie územia,
- osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC), ktoré sú vyhlasované na základe smernice o biotopoch; v národnej legislatíve územia európskeho významu. Pred vyhlásením a po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevyklučuje hospodárske aktivity v územiach, ak tento priaznivý stav nenarušujú.

Slovenská republika prispela do Natura 2000 41 chránenými vtáčimi územiami a 473 územiami európskeho významu (zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Národná sieť rozvoja vidieka (NSRV) – zahŕňa beneficiary Programu rozvoja vidieka, sú to organizácie, ktoré sú podporované z programu a zohrávajú dôležitú úlohu pri určovaní aktivít. Okrem centrálnej jednotky úlohy NSRV SR vykonávajú 8 decentralizovaných jednotiek siete NSRV/regionálne antény. Regionálne antény NSRV SR pôsobia v 8 regiónoch Slovenska – v bratislavskom, trnavskom, nitrianskom, trencianskom, banskobystrickom, žilinskom, prešovskom a v košickom kraji. NSRV v období 2014 - 2020 bude spájať organizácie a správne orgány, ktoré sa podieľajú na rozvoji vidieka za účelom správnej a plynulej implementácie Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 v zmysle čl. 55 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka z EPFRV a čl. 5 Princíp partnerstva a viacúrovňová správa nariadenia (EÚ) č. 1303/2013. Hlavným cieľom vidieckej siete bude zvýšiť účasť zainteresovaných strán na vykonávaní rozvoja vidieka, zlepšiť kvalitu vykonávania programov rozvoja vidieka, informovať širšiu verejnosť a potenciálnych prijímateľov o politike rozvoja vidieka a o možnostiach financovania, podporovať inovácie v poľnohospodárstve, výrobe potravín, lesnom hospodárstve a vo vidieckych oblastiach (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri

poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov EÚ).

Plán rozvoja vidieka 2004 – 2006 (PRV) – programovací dokument pre rozvoj vidieka predkladaný Ministerstvom pôdohospodárstva SR. Cieľom programov je financovanie infraštruktúry, vytváranie nových zárobkových príležitostí vo vidieckych oblastiach, podpora rastu a boj proti nezamestnanosti. Na jeho základe sa prerozdeľujú finančné prostriedky z garančnej sekcie Európskeho poľnohospodárskeho a garančného fondu (EAGGF) (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskej únie).

poľnohospodárske priame platby – jeden z nástrojov Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie, ktorý má zabezpečovať produkčnú funkciu poľnohospodárstva, obhospodarovanie pôdy, udržanie obyvateľstva na vidieku a tiež primeraný príjem pre poľnohospodárov. Všetko usmerňuje Európska Komisia a udáva legislatíva na úrovni EÚ (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci, nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 488/2010 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou priamych platieb).

pozemkové úpravy – výsledkom pozemkových úprav je z hľadiska katastra nové usporiadanie nehnuteľností a určenie jednoznačných práv k týmto nehnuteľnostiam. Znamená to, že v obvode pozemkových úprav dochádza k usporiadaniu dovtedy neusporiadaných právnych vzťahov, ako aj zosúladeniu skutočného a právneho stavu (zákon Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, obvodných pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách).

Pôdohospodárska platobná agentúra (PPA; APA) – platobná agentúra zriadená podľa doterajších zákonov je platobnou agentúrou podľa zákona č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka. Platobná agentúra ako akreditovaný orgán štátnej správy zabezpečuje administratívnu činnosť pri poskytovaní podpory:

- v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom hospodárstve a rybnom hospodárstve z prostriedkov štátneho rozpočtu podľa osobitných predpisov,
- pre pôdohospodárstvo, rozvoj vidieka a rybné hospodárstvo podľa osobitných predpisov (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov EÚ).

Program rozvoja vidieka 2007 – 2013 – programovací dokument pre rozvoj vidieka predkladaný Ministerstvom pôdohospodárstva SR. Cieľom programu bolo financovanie infraštruktúry, vytváranie nových zárobkových príležitostí vo vidieckych oblastiach, podpora rastu a boj proti nezamestnanosti. Na jeho základe sa prerozdeľujú finančné prostriedky z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EAFRD) (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskej únie).

Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 – je dokumentom národného charakteru, na základe ktorého je poskytovaná pomoc z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v programovacom období 2014 – 2020. Tvorený je vyvážené, aby naplňal tri hlavné ciele – konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva; udržateľné využívanie prírodných zdrojov a opatrenia v oblasti klímy, a tiež vyvážený územný rozvoj vidieckej ekonomiky. Tie sa budú naplňovať prostredníctvom opatrení zameraných na podporu poľnohospodárskych a lesníckych podnikov prostredníctvom investícií do hmotného majetku, podporu podnikania a investícií do lesných technológií, vrátane preventívnych opatrení pre poľnohospodársku pôdu a lesy. Podpora je orientovaná hlavne na tvorbu pracovných miest, zvýšenie konkurencieschopnosti a podporu živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby. Program rozvoja vidieka na Slovensku sa sústreďuje na šesť priorít, pričom hlavnou prioritou je obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom. Jej primárnym cieľom je zamedzovať opúšťanie pôdy a podporovať postupy ekologického poľnohospodárstva. Ďalšími prioritami sú prenos znalostí a inovácií, konkurencieschopnosť odvetvia poľnohospodárstva a udržateľné lesné hospodárstvo, organizácia potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkov a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve, ako aj efektívnosť využívania zdrojov a klíma, a tiež sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach. (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskej únie).

Spoločná poľnohospodárska politika (Common Agricultural Policy, CAP) – jedna zo supranacionálnych politických oblastí Európskej únie. Patrí k najdôležitejším politickým oblastiam EÚ a pohlcuje najväčšiu časť jeho rozpočtu. Spoločná poľnohospodárska politika má aj veľký symbolický význam, lebo bola prvá oblasť, kde sa najviac právomoci prenieslo na EÚ. Navyše, je veľmi úzko spojená s dvoma kľúčovými oblasťami EÚ: vnútorným trhom a hospodárskou a menovou úniou. Spoločná poľnohospodárska politika EÚ sa sústreďuje na dva hlavné ciele: pomoc farmárom zameraná na

zvýšenie ich konkurencieschopnosti na medzinárodných trhoch, podpora rozvoja vidieka najmä v chudobnejších oblastiach. Poľnohospodárska politika zohráva v EÚ kľúčovú úlohu z dvoch dôvodov – viac ako 90 % pôdy sa využíva v poľnohospodárstve alebo v lesníctve a vďaka Spoločnej poľnohospodárskej politike môže Európa nájsť riešenia na hlavné otázky, ako sú: bezpečné a vysokokvalitné potraviny pre spotrebiteľov, ochrana životného prostredia, prispôsobenie sa zmenám v pravidlách medzinárodného obchodu.

Správa o lesnom hospodárstve za daný kalendárny rok (tzv. zelená správa o lesnom hospodárstve) – každoročne hodnotí stav lesníctva na Slovensku a prezentuje údaje hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho charakteru. Zelená správa v kontexte s vývojom makroekonomickej situácie v národnom hospodárstve SR podáva informáciu o medziročnom vývoji hlavných ukazovateľov lesného hospodárstva s predpokladom vývoja rozhodujúcich hospodárskych a ekonomických ukazovateľov na ďalšie roky. Zelená správa podáva informáciu aj o svetovom a európskom lesníctve, o cieľoch a prioritách lesníckej politiky. Správa sa predkladá na schválenie vláde SR aj NR SR. Každoročne o nej rokuje príslušný výbor NR SR (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka).

Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve za daný kalendárny rok (tzv. zelená správa o poľnohospodárstve a potravinárstve) – každoročne hodnotí stav poľnohospodárstva a potravinárstva na Slovensku. V správe sa v kontexte s vývojom makroekonomickej situácie v SR podáva informácia o svetovom poľnohospodárstve, poľnohospodárstve krajín EÚ, o situácii v poľnohospodárstve a potravinárstve SR, o výrobe v poľnohospodárstve a potravinárstve, o agropotravinovom trhu, ekonomicko-finančnej situácii podnikateľských subjektov v agropotravinárskom komplexe SR a o súčasnej technickej úrovni v agropotravinárskom komplexe. Správa sa predkladá na schválenie vláde SR a NR SR. Každoročne o nej rokuje príslušný výbor NR SR. (zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka).

znevýhodnené oblasti (Less Favoured Areas, LFA) – ich vymedzenie je stanovené podľa kritérií nariadenia Rady (ES) č. 1257/1999 zo 17. mája 1999 o podpore rozvoja vidieka z Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EPUZF) a ktorým sa menia a rušia niektoré nariadenia, čl. 16 – 21 s prihliadnutím na prírodné, ekonomické a demografické podmienky SR. Znevýhodnené oblasti sú súvislé územné celky, v ktorých vplyvom nepriaznivých podmienok, nadmorskej výšky, svahovitosti a nízkej úrodnosti pôdy a iných nepriaznivých prírodných podmienok, prípadne v spojení s osobitnými miestnymi hospodárskymi a sociálnymi podmienkami sú náklady na jednotku výroby v poľnohospodárskej činnosti trvalo nadpriemerné.

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie**, ktorý pravidelne prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- Správu o poľnohospodárstve a potravinárstve za daný kalendárny rok;
- Správu o lesnom hospodárstve za daný kalendárny rok;
- správy, koncepcie rozvoja a ďalšie súhrnné koncepčné materiály;
- návrhy rozpočtov a záverečných účtov kapitoly: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo životného prostredia SR; Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Aarhuský dohovor – dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia, podpísaný 25. júna 1998 na 4. ministerskej konferencii Európskej hospodárskej komisie OSN „Životné prostredie pre Európu“ v dánskom Aarhuse. Dohovor podpísalo priamo na konferencii 35 štátov a Európske spoločenstvo a následne aj ďalšie 4 štáty. Platnosť nadobudol 30. októbra 2001 a Európske spoločenstvo ho schválilo 17. februára 2005. NR SR vyslovila súhlas s dohovorom uznesením č. 1840 z 23. septembra 2005. Listina o pristúpení SR k dohovoru bola uložená u depozitára (generálny tajomník OSN) 5. decembra 2005. Platnosť pre SR nadobudol 90. deň po dátume uloženia listiny o pristúpení, a to 5. marca 2006 (*Oznámenie č. 43/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia*).

Bazilejský dohovor – dohovor o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní, podpísaný 22. marca 1989 v Bazileji. Listina o pristúpení ČSFR k dohovoru bola uložená u generálneho tajomníka OSN 24. júla 1991. Dohovor nadobudol platnosť pre ČSFR 5. mája 1992 na základe čl. 25 ods. 1. Notifikácia sukcesie SR do dohovoru sa uskutočnila 28. mája 1993 s platnosťou od 1. januára 1993 (*Oznámenie č. 60/1995 Z. z.*). Dohovor upravuje pravidlá prepravy nebezpečných odpadov s prihliadnutím na dosiahnutie minimalizácie pohybu odpadov v súlade so zásadou, že každý štát má na svojom území zabezpečiť zneškodňovanie v ňom produkovaných nebezpečných odpadov. Dovoz, vývoz a tranzit nebezpečných odpadov je možný len so súhlasom všetkých dotknutých krajín, pričom každý členský štát má právo úplne zakázať dovoz nebezpečných odpadov na svoje územie.

biocentrum – ekosystém alebo skupina ekosystémov, ktorá vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na

zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

biokoridor – priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktorý priestorovo nadväzujú interakčné prvky (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

biologická diverzita – znamená rôznorodosť všetkých živých organizmov vrátane ich suchozemských, morských a ostatných vodných ekosystémov a ekologických komplexov, ktorých sú súčasťou; zahŕňa rôznorodosť v rámci druhov, medzi druhmi a rozmanitosť ekosystémov (čl. 2 Dohovoru o biologickej diverzite, Oznamenie č. 34/1996 Z. z.).

biotop druhu – prostredie definované špecifickými abiotickými a biotickými faktormi, v ktorom druh žije v ktoromkoľvek štádiu jeho biologického cyklu (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

biotop európskeho významu – prírodný biotop, ktorý je v Európe ohrozený vymiznutím alebo má malý prirodzený areál, alebo predstavuje typické ukážky jednej alebo viacerých biogeografických oblastí Európy (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

biotop národného významu – prírodný biotop, ktorý nie je biotopom európskeho významu, ale je v Slovenskej republike ohrozený vymiznutím alebo má malý prirodzený areál, alebo predstavuje typické ukážky biogeografických oblastí Slovenskej republiky (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

Dohovor CITES – dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín, podpísaný 3. marca 1973 vo Washingtone platný od 1. júla 1975. Pre ČSFR tento dohovor nadobudol platnosť 28. mája 1992 (Oznamenie č. 572/1992 Zb.). Po rozdelení ČSFR zabezpečila SR pokračovanie členstva dňom 1. januára 1993. V súčasnosti k tomuto dohovoru pristúpilo už 151 členských štátov sveta. Je to dôsledok skutočnosti, že určité druhy, vďaka neustále narastajúcemu medzinárodnému obchodu s nimi, sa dostali na pokraj vyhuby. Účelom dohovoru je postaviť medzinárodný obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a voľne rastúcimi rastlinami pod spoločnú kontrolu všetkých štátov sveta, aby sa zabezpečila ochrana ohrozených druhov pred úplným vyhubením vplyvom bezohľadného drancovania na obchodné účely. Dohovor CITES obmedzuje hlavne obchod s jedincami ohrozených druhov získaných z voľnej prírody, kontroluje však i obchod so živočíchmi odchovanými v zajatí.

Dohovor o biologickej diverzite – 5. júna 1992 bol v Riu de Janeiro otvorený na podpis. V mene SR bol podpísaný 19. mája 1993 v New Yorku. S dohovorom vyslovila súhlas NR SR 18. augusta 1994 svojím uznesením č. 556/1994 a prezident republiky ho ratifikoval 23. augusta 1994. Ratifikačná

listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN 25. augusta 1994. Dohovor nadobudol platnosť pre SR 23. novembra 1994 na základe čl. 36 ods. 3 (*Oznámenie č. 34/1996 Z. z.*). Dohovor je zmluvou pre tretie tisícročie, ktorá je postavená na uznaní hodnoty spoločného prírodného dedičstva a na úcte ku všetkým ostatným formám života, s ktorými sa delíme o miesto zachovania generácií a ich prežitie na našej spoločnej planéte. Dohovor pokrýva široký rozsah problémov, je však možné rozlíšiť jeho tri hlavné ciele, ktorými sú: ochrana biologickej diverzity, trvalo udržateľné využívanie jej zložiek a spravodlivé a rovnocenné rozdeľovanie prínosov z využívania genetických zdrojov

ekologická stabilita – schopnosť ekosystému vyrovnávať zmeny spôsobené vonkajšími činiteľmi a zachovávať svoje prirodzené vlastnosti a funkcie (§ 4 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

ekologická ujma – strata alebo oslabenie prirodzených funkcií ekosystémov vznikajúca poškodením ich zložiek alebo narušením vnútorných väzieb a procesov v dôsledku ľudskej činnosti (§ 10 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

ekosystém – funkčná sústava živých a neživých zložiek životného prostredia, ktoré sú navzájom spojené výmenou látok, tokom energie a odovzdávaním informácií a ktoré sa vzájomne ovplyvňujú a vyvíjajú v určitom priestore a čase (§ 3 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

emisie – každé priame alebo nepriame vypustenie znečisťujúcej látky do ovzdušia (§ 2 zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší).

emisná kvóta – jedna tona emisie povolená vypustiť počas určitej doby; v prípade emisie skleníkových plynov jedna tona ekvivalentu oxidu uhličitého (§ 2 zákona č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Environmentálny fond – štátny fond na uskutočňovanie štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie. Fond je právnická osoba so sídlom v Bratislave. Správu fondu vykonáva Ministerstvo životného prostredia SR. Na čele fondu je riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva minister životného prostredia. Minister zriaďuje Radu Environmentálneho fondu ako svoj poradný orgán na poskytovanie a použitie finančných prostriedkov fondu (§ 1 a 2 zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

genofond – súbor dedičných vlastností rastlín a živočíchov (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

jednotka zníženia emisií (Emission Reduction Units, ERU) – jednotka rovnajúca sa tona ekvivalentu oxidu uhličitého vydaná podľa čl. 6 Kjótskeho protokolu a rozhodnutí prijatých podľa čl. 7 dohovoru alebo čl. 8 Kjótskeho protokolu (§ 2 zákona č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Kjótsky protokol (doplnok Rámcového dohovoru OSN o zmenách klímy; United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) – medzinárodná dohoda vyjednaná v súvislosti s globálnym otepľovaním. Krajiny, ktoré podpísali protokol, sa zaviazali znížiť emisie oxidu uhličitého a 5 ďalších skleníkových plynov v období rokov 2008 – 2012 v priemere o 5,2 % oproti úrovni roku 1990. Spolu 141 krajín sveta doteraz podpísalo tento protokol. Ku kľúčovým mechanizmom a nástrojom Kjótskeho protokolu, ktoré sú zamerané na splnenie redukčných cieľov s ohľadom na špecifické podmienky krajiny, patria (a) spoločné plnenie záväzkov (čl. 6), (b) mechanizmus čistého rozvoja (čl. 12) a (c) obchodovanie s ušetrenými emisiami (čl. 17). Protokol bol vyjednaný v japonskom meste Kjóto v decembri 1997. Dohoda nadobudla platnosť 16. februára 2005. Slovenská republika Kjótsky protokol ratifikovala 31. mája 2002, pričom samotné znenie protokolu bolo uverejnené v Zbierke zákonov SR *Oznámením č. 139/2005 Z. z.* Pre SR prístupenie k protokolu predstavuje záväzok, v zmysle ktorého v období rokov 2008 – 2012 (tzv. prvé obdobie) neprekročí úroveň emisií skleníkových plynov z roku 1990 zníženú o 8 %. Rovnaké podmienky platia aj pre ostatné krajiny EÚ.

V roku 2012 na 18. konferencii v Katare bola predĺžená platnosť Kjótskeho protokolu do roku 2020 pomocou tzv. *dotatku z Dauhá*. Behom druhého záväzkového obdobia (2013 - 2020) sa strany protokolu zaviazali znížiť emisie skleníkových plynov o 18 % oproti roku 1990. Dodatok ale zatiaľ nevstúpil do platnosti.

V decembri 2015 sa v Paríži konala 21. konferencia zmluvných strán, na ktorej vznikla nová globálna klimatická dohoda. Krajiny sa zaviazali, že do konca storočia udržia globálne otepľovanie pod hranicou 2 stupňov Celzia a budú sa snažiť smerovať k ešte nižšiemu teplotnému cieľu – 1,5 stupňov Celzia. Podľa parížskej dohody by mal svet v druhej polovici storočia dosiahnuť rovnováhu medzi vypúšťanými emisiami a emisiami prirodzene pohlcovanými v prírode, tak, aby boli výsledné emisie nulové. Emisie by mali dosiahnuť svojho vrcholu čo najskôr a potom by už mali len klesať. Záväzky jednotlivých štátov však nie sú záväzné a vo svojej súčasnej podobe k dosiahnutiu cieľa nestačia. Zásadnú rolu preto bude hrať v nasledujúcich rokoch mechanizmus pre pravidelné päťročné vyhodnocovanie národných plánov a možné zvyšovanie záväzkov.

látka poškodzujúca ozónovú vrstvu Zeme – látky uvedené v prílohe I nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 zo 16. septembra 2009 o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu.

odpad – hnutelná vec alebo látka, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je v súlade so zákonom alebo osobitnými predpismi povinný sa jej zbaviť (§ 2 ods. 1 zákona č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

ochrana prírody a krajiny – starostlivosť štátu, právnických osôb a fyzických osôb o voľne rastúce rastliny, voľne žijúce živočíchy a ich spoločenstvá, prírodné biotopy, ekosystémy, nerasty, skameneliny, geologické a geomorfologické útvary, ako aj starostlivosť o vzhľad a využívanie krajiny. Ochrana prírody a krajiny sa realizuje najmä obmedzovaním a usmerňovaním zásahov do prírody a krajiny, podporou a spoluprácou s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, ako aj spoluprácou s orgánmi verejnej správy (§ 2 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

ochrana životného prostredia – zahŕňa činnosti, ktorými sa predchádza znečisťovaniu alebo poškodzovaniu životného prostredia alebo sa toto znečisťovanie alebo poškodzovanie obmedzuje a odstraňuje. Zahŕňa ochranu jeho jednotlivých zložiek alebo konkrétnych ekosystémov a ich vzájomných väzieb, ale aj ochranu životného prostredia ako celku (§ 9 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

osobitne chránená časť prírody a krajiny – časť prírody a krajiny, ktorou sú chránené druhy, chránené územia, územia európskeho významu, súkromné chránené územia, chránené objekty, ochranné pásma (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

Parížska dohoda – Parížska dohoda bola prijatá 12. decembra 2015 ako výsledok medzinárodného úsilia od roku 2011 konsenzom 196 strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (ďalej len „dohovor“). Nahradí sa ňou prístup prijatý v Kjótskom protokole z roku 1997, ktorý obsahuje záväzky do konca roku 2020. Tieto záväzky po roku 2020 s najväčšou pravdepodobnosťou nebudú pokračovať.

Cieľom novej dohody je obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia na maximálne 2 °C a podľa možnosti významne pod túto hodnotu, až na 1,5 °C. V druhej polovici 21. storočia by sa mala dosiahnuť uhlíková neutralita, t.j. vypustiť len toľko emisií skleníkových plynov, koľko ekosystémy dokážu zachytiť.

Parížska dohoda nadobudne platnosť v 30. deň po dni, keď najmenej 55 zmluvných strán dohovoru, ktoré celkovo zodpovedajú minimálne za 55 % globálnych emisií skleníkových plynov, uloží svoje listiny o ratifikácii, prijatí, schválení alebo pristúpení u jej depozitára. Na vykonanie Parížskej dohody je potrebný zákon. Národná rada SR vyslovila so zmluvou súhlas dňa 21. septembra 2016. Európsky parlament schválil Parížsku dohodu dňa 4. októbra 2016.

prírodné zdroje – sú tie časti živej alebo neživej prírody, ktoré človek využíva alebo môže využívať na uspokojovanie svojich potrieb. Obnoviteľné prírodné zdroje majú schopnosť sa pri postupnom spotrebúvaní čiastočne alebo úplne obnovovať, a to samy alebo za prispenia človeka. Neobnoviteľné prírodné zdroje spotrebúvaním zanikajú (§ 7 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

prírodný biotop – suchozemské alebo vodné územie prírodného alebo poloprírodného charakteru rozlíšené geografickými, abiotickými

a biotickými charakteristikami (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

skleníkové plyny – plynné zložky atmosféry, prírodné aj antropogénne, ktoré absorbujú a znova vyžarujú infračervené žiarenie (čl. 1 ods. 5 Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, Oznámenie č. 548/2006 Z. z.).

tona ekvivalentu oxidu uhličitého – jedna metrická tona oxidu uhličitého (CO₂) alebo také množstvo akéhokoľvek iného skleníkového plynu uvedeného v prílohe č. 2 zákona č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré má ekvivalentný potenciál globálneho otepľovania (§ 2 zákona).

trvalo udržateľný rozvoj – taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby, a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov (§ 6 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

únosné zaťaženie územia – také zaťaženie územia ľudskou činnosťou, pri ktorom nedochádza k poškodzovaniu životného prostredia, najmä jeho zložiek, funkcií ekosystémov alebo ekologickej stability (§ 5 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

územný systém ekologickej stability – taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

voľne rastúca rastlina – jedinec rastlinného druhu alebo druhu húb, ktorého populácia sa udržuje samovoľne, a to i v prípade jeho držby alebo pestovania mimo jeho prirodzeného výskytu v biotopoch (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

voľne žijúci živočích – jedinec živočíšneho druhu, ktorého populácia sa udržuje samovoľne, a to aj v prípade jeho držby vrátane chovu v ľudskej opatere (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

vplyv na životné prostredie a jeho hodnotenie – akýkoľvek dopad navrhovanej činnosti na životné prostredie vrátane zdravia ľudí a ich bezpečnosti, flóry, fauny, pôdy, vody, ovzdušia, podnebia, krajiny a historických pamiatok alebo iných stavieb alebo vzájomného pôsobenia týchto činiteľov; obsahuje taktiež pôsobenie na kultúrne dedičstvo alebo sociálno-ekonomické podmienky, ktoré vyplývajú zo zmien týchto činiteľov. Vplyv na životné prostredie a jeho hodnotenie znamená štátnu procedúru vyhodnotenia pravdepodobného vplyvu navrhovanej činnosti na životné prostredie (Dohovor o hodnotení vplyvov na životné prostredie presahujúcich hranice štátov Espoo 1991).

významný krajinný prvok – taká časť územia, ktorá utvára charakteristický vzhľad krajiny alebo prispieva k jej ekologickej stabilite, najmä les, rašelinisko, brehový porast, jazero, mokrad', rieka, bralo, tiesňava, kamenné more, pieskový presyp, park, aleja, remíza (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

závažná priemyselná havária – udalosť, akou je závažný únik nebezpečnej látky, požiar alebo výbuch v dôsledku nekontrolovateľného vývoja počas prevádzky podniku vedúci k vážnemu bezprostrednému alebo následnému ohrozeniu zdravia ľudí, životného prostredia alebo majetku s prítomnosťou jednej alebo viacerých nebezpečných látok (§ 2 zákona č. 128/2015 Z.z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

zmena klímy – zmena spôsobená priamo alebo nepriamo ľudskou činnosťou, ktorá mení zloženie svetovej atmosféry a ktorá je navyše pozorovaná okrem prirodzených zmien klímy za porovnateľné časové obdobie (čl. 1 ods. 2 Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, Oznamenie č. 548/2006 Z. z.).

znečisťovanie a poškodzovanie životného prostredia – znečisťovanie životného prostredia je vnášanie takých fyzikálnych, chemických alebo biologických činiteľov do životného prostredia v dôsledku ľudskej činnosti, ktoré sú svojou podstatou alebo množstvom cudzorodé pre dané prostredie. Poškodzovanie životného prostredia je zhoršovanie jeho stavu znečisťovaním alebo inou ľudskou činnosťou nad mieru ustanovenú osobitnými predpismi (§ 8 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

životné prostredie – všetko, čo vytvára podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda a organizmy (§ 2 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie**, ktorý pravidelne prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- Správu o poľnohospodárstve a potravinárstve;
- Správu o lesnom hospodárstve;
- správy, koncepcie rozvoja a ďalšie súhrnné koncepčné materiály
- návrhy rozpočtov a záverečných účtov kapitoly: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo životného prostredia SR; Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Účtovná uzávierka Slovenského pozemkového fondu.

Z D R A V O T N Í C T V O

diagnosticko-terapeutické systémy – normy na zabezpečenie kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti, ustanovujú minimálne požiadavky na zabezpečenie kvalitnej a bezpečnej zdravotnej starostlivosti a tiež jej rozsahu a obsahu.

dispenzarizácia – aktívne a systematické sledovanie zdravotného stavu osoby, u ktorej je predpoklad zhoršovania zdravotného stavu, jej vyšetrenie a liečba.

dohľad nad zdravotnou starostlivosťou – vykonáva Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou podľa zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

droga – je substancia (prirodzená alebo umelá), ktorá akýmkoľvek spôsobom vpravená do organizmu môže za určitých okolností vyvolať chorobný stav – závislosť.

farmácia – je zdravotnícky odbor vedecky aj prakticky zameraný na výskum liečiv a liekov, na získavanie vedeckých poznatkov o nich, na hodnotenie a kontrolu akosti liečiv a liekov, na ich výrobu a rozdeľovanie, na organizáciu a riadenie farmaceutických funkcií, na výchovu a výučbu odborníkov na výkon farmaceutických funkcií a na získavanie, skladovanie a využitie dokladov o výkone týchto funkcií a odvetví v minulosti a súčasnosti.

choroba – je porucha zdravia, presnejšie porucha telesných, kognitívnych, sociálnych a/alebo psychických funkcií, ktoré zreteľne negatívne ovplyvňujú výkonnosť a zdravie organizmu, prípadne sa môžu takého ovplyvnenia očakávať. Je to súhrn reakcií organizmu na vplyv činiteľov, ktoré môžu vyvolať poškodenie organizmu. Choroba je každá odchýlka od normálneho priebehu životných procesov živočícha a človeka. Choroba je spojená s oslabením napadnutého organizmu alebo jeho časti. Vzniká porušením rovnováhy medzi organizmom a prostredím. Každá choroba má svoje prejavy a príznaky (symptómy). Za istých okolností môže skončiť smrťou organizmu.

kúpeľná starostlivosť – zdravotná starostlivosť poskytovaná v prírodných liečebných kúpeľoch a v kúpeľných liečebniach. Choroby, pri ktorých sa kúpeľná starostlivosť plne alebo čiastočne uhrádza na základe verejného zdravotného poistenia, indikačné podmienky a dĺžka liečebného pobytu sú uvedené v Indikačnom zozname pre kúpeľnú starostlivosť, ktorý je prílohou č. 6. zákona č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej) na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

lekárska služba prvej pomoci – zdravotná starostlivosť, ktorou sa zabezpečuje nepretržitá dostupnosť všeobecnej ambulantnej starostlivosti

pre dospelých, všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast a špecializovanej zubno-lekárskej ambulantnej starostlivosti.

liečba – vedomé ovplyvnenie zdravotného stavu osoby s cieľom navrátiť jej zdravie, zabrániť ďalšiemu zhoršovaniu jej zdravotného stavu alebo zmierniť prejavy a dôsledky jej choroby.

liečivo – do zoznamu liekov sa môže zaradiť liečivo, ak sa klinickými skúškami preukáže, že podávaním tohto liečiva sa dosiahne záchrana života, vyliečenie choroby, zabránenie vzniku závažných zdravotných komplikácií, zabránenie zhoršenia závažnosti choroby alebo jej prechodu do chronického štádia, účinná profylaxia alebo zmiernenie príznakov choroby. Zaradenie liečiva alebo kombinácie liečiv do zoznamu liekov, zmenu zaradenia a vyradenie liečiva zo zoznamu liekov určuje ministerstvo zdravotníctva kategorizáciou liečiv.

liek – je prípravok používaný v diagnostike alebo terapii ochorení. Je zložený z liečiv (účinných látok) a pomocných látok upravovaných do určitej liekovej formy (masť, sirup, tableta).

neodkladná zdravotná starostlivosť – zdravotná starostlivosť poskytovaná osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, ktorá bezprostredne ohrozuje jej život alebo niektorú zo základných životných funkcií, bez rýchleho poskytnutia zdravotnej starostlivosti môže vážne ohroziť jej zdravie, spôsobuje jej náhlu a neznesiteľnú bolesť alebo spôsobuje náhle zmeny jej správania a konania, pod vplyvom ktorých bezprostredne ohrozuje seba alebo svoje okolie. Neodkladná starostlivosť je aj zdravotná starostlivosť poskytovaná pri pôrode. Súčasťou neodkladnej starostlivosti je neodkladná preprava osoby do zdravotníckeho zariadenia, neodkladná preprava medzi zdravotníckymi zariadeniami a neodkladná preprava darcov a príjemcov orgánov, tkanív a buniek určených na transplantáciu; neodkladnú prepravu vykonávajú poskytovatelia záchranej zdravotnej služby.

ošetrovateľská prax – praktické uskutočňovanie činnosti sestry a činnosti pôrodnej asistentky pri poskytovaní ošetrovateľskej starostlivosti a pôrodnej asistencii, riadení a poskytovaní ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti metódou ošetrovateľského procesu. Poskytuje sa v rámci neodkladnej starostlivosti, prevencie, diagnostiky, liečby a dispenzarizácie.

ošetrovateľská starostlivosť – zdravotná starostlivosť, ktorú poskytuje sestra s odbornou spôsobilosťou podľa osobitného predpisu (*zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov*) metódou ošetrovateľského procesu v rámci ošetrovateľskej praxe. Ošetrovateľská starostlivosť sa môže poskytovať aj v zariadeniach sociálnych služieb podľa osobitného predpisu (*zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní*).

ošetrojúci zdravotnícky pracovník – pracovník určený poskytovateľom zdravotnej starostlivosti na poskytovanie zdravotnej starostlivosti osobe; ak je takýmto ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom lekár alebo zubný lekár, ide o ošetrojúceho lekára, ak je ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom sestra alebo pôrodná asistentka, ide o ošetrojúcu sestru alebo o ošetrojúcu pôrodnú asistentku. Ak je poskytovateľom fyzická osoba, ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom je táto osoba.

pacient – je človek, ktorý sa z najrôznejších príčin dostal do starostlivosti lekára – utrpel úraz, má infekčné, zápalové, nádorové alebo iné ochorenie. Ak ide o preventívnu prehliadku, z psychologických dôvodov sa často používa termín klient.

poskytovateľ zdravotnej starostlivosti – fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia, alebo povolenia na poskytovanie lekárenskej starostlivosti podľa osobitného predpisu, alebo živnostenského oprávnenia podľa osobitného predpisu, prípadne je to fyzická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Poskytovateľom môže byť aj fyzická osoba – podnikateľ alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia na prevádzkovanie prírodných liečebných kúpeľov alebo povolenia na prevádzkovanie kúpeľnej liečby. Podrobnosti upravuje zákon č. 578/2004Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

poskytovatelia záchranej zdravotnej služby – sú základnou záchrannou zložkou integrovaného záchranného systému, ktorá vykonáva záchrannú zdravotnú službu v zásahovom území podľa pokynov koordinačného strediska integrovaného záchranného systému.

prevencia – výchova a vzdelávanie s cieľom ochrany, zachovania alebo navrátenia zdravia osobe, aktívne vyhľadávanie možných príčin chorôb, ich odstraňovanie a predchádzanie vzniku chorôb, vyhľadávanie patologických procesov v ich asymptomatickom období s cieľom liečby, ktorou sa predchádza ich klinickému prejavu, aktívne sledovanie choroby s cieľom predchádzania zhoršeniu zdravotného stavu osoby a aktívne vyhľadávanie možných príčin chorôb v súvislosti s prácou, ich odstraňovanie a predchádzanie vzniku chorôb z povolania v súvislosti s výkonom lekárskej preventívnej prehliadky vo vzťahu k práci.

stanica záchranej zdravotnej služby – je stacionárne pracovisko, na ktorom sa zdržiava zásahová skupina záchranej zdravotnej služby a ambulancia záchranej zdravotnej služby mimo času výjazdu; nie je vytvorená na príjem tiesňového volania a je vybavená komunikačnými prostriedkami v neprerušenej prevádzke na spojenie s operačným strediskom záchranej zdravotnej služby.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) – je medzinárodná organizácia systému OSN, vystupujúca ako koordinačné centrum v medzinárodnom verejnom zdraví. Centrálu má v Ženeve vo Švajčiarsku. WHO bola založená OSN 7. apríla 1948.

štátna politika zdravia – vychádza z Ústavy Slovenskej republiky, ale akceptuje aj stratégie Svetovej zdravotníckej organizácie, ktorými sú napríklad Európska stratégia pre prevenciu a kontrolu neprenosných ochorení či Charta proti obezite alebo Európsky akčný plán pre životné prostredie a zdravie detí. Základnou stratégiou pre rozvoj zdravia je podpora a posilňovanie zdravia u zdravých občanov, ochrana občanov ohrozených biologickými, chemickými, či fyzikálnymi faktormi prostredia a navrátenie zdravia u občanov s oslabeným alebo poškodeným zdravím. Pre dosiahnutie cieľov je potrebný komplexný prístup, tzv. zdravie vo všetkých politikách. Presadzuje zdravie ako neoddeliteľnú súčasť každej rozvojovej politiky, ktorá bez akceptovania zdravia ako jedného zo základných hodnôt nemôže byť úspešná.

urgentná zdravotná starostlivosť – neodkladná starostlivosť poskytovaná osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, ktorá bezprostredne ohrozuje jej život alebo niektorú zo základných životných funkcií.

verejné zdravie – úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti. Determinantami sú životné prostredie, pracovné prostredie, genetické faktory, zdravotná starostlivosť, ochrana a podpora zdravia a spôsob života.

verejné zdravotníctvo – je systém zameraný na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia. Jeho organizáciu a výkon upravuje *zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

záchranná zdravotná služba – poskytuje neodkladnú zdravotnú starostlivosť. Zabezpečujú ju operačné stredisko tiesňového volania záchrannej zdravotnej služby a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti na základe povolenia na prevádzkovanie ambulancie záchrannej zdravotnej služby na zásahovom území. Podrobnosti upravuje *zákon č. 579/2004 Z. z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

závislosť – je v medicíne podľa definície Svetovej zdravotníckej organizácie choroba (teda nie iba prejav slabého charakteru či vôle). Špecifikuje sa ako duševný, prípadne aj telesný stav, charakterizovaný prítomnosťou naliehavej túžby alebo nepremožiteľnej potreby opakovane a periodicky privádzať do svojho tela príslušnú látku.

Závislosti môžeme rozdeliť podľa ich predmetu na dve skupiny:

- drogové závislosti
- návykové konanie (závislosti na určitých činnostiach).

zdravotná poisťovňa – verejnoprávna alebo súkromná organizácia vykonávajúca činnosť na základe zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

zdravotná starostlivosť – súbor pracovných činností, ktoré vykonávajú zdravotnícki pracovníci, vrátane poskytovania liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín s cieľom predĺženia života fyzickej osoby, zvýšenia kvality jej života a zdravého vývoja budúcich generácií; zdravotná starostlivosť zahŕňa prevenciu, dispenzarizáciu, diagnostiku, liečbu, biomedicínsky výskum, ošetrovateľskú starostlivosť a pôrodnú asistenciu. Upravená je zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

zdravotné poistenie – je

- povinné verejné zdravotné poistenie, na základe ktorého sa poskytuje jeho poistencom za podmienok ustanovených zákonom zdravotná starostlivosť a služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v rozsahu ustanovenom osobitným predpisom
- individuálne zdravotné poistenie, na základe ktorého sa poskytuje jeho poistencom zdravotná starostlivosť v rozsahu určenom v zmluve podľa osobitného predpisu.

Vykonávanie verejného zdravotného poistenia upravuje zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ide o činnosť vo verejnom záujme, pri ktorej sa hospodári s verejnými prostriedkami, vykonávajú ho zdravotné poisťovne za podmienok ustanovených zákonom č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach.

zdravotný obvod – administratívne určenie časti územia Slovenskej republiky poskytovateľovi všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre dospelých, poskytovateľovi všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast, poskytovateľovi špecializovanej gynekologickej ambulantnej starostlivosti a poskytovateľovi špecializovanej zubno-lekárskej ambulantnej starostlivosti v rozsahu verejnej minimálnej siete. Zdravotný obvod tvorí zoznam určených obcí, ulíc, prípadne popisných čísel domov, ktoré určí poskytovateľovi ambulantnej starostlivosti orgán príslušný na vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia.

zdravotný výkon – ucelená činnosť zdravotníckeho pracovníka, ktorá predstavuje základnú jednotku poskytovania zdravotnej starostlivosti.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre zdravotníctvo**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Ministerstva zdravotníctva SR;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Všeobecnej zdravotnej poisťovne;
- činnosť Úradu na dohľad nad zdravotnou starostlivosťou a ďalšie.

VZDELANIE, VEDA, MLÁDEŽ A ŠPORT

Agentúra na podporu výskumu a vývoja – existuje zo zákona od roku 2005 ako rezortná organizácia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej ministerstvo školstva) a ako jediná národná grantová agentúra poskytuje finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na projekty v tejto oblasti.

akreditácia – nestranné a nezávislé posúdenie a osvedčenie spôsobilosti subjektu akreditačnou autoritou o tom, že subjekt je spôsobilý vykonávať činnosti špecifikované v osvedčení a trvalo plniť požiadavky spôsobilosti určené príslušným normatívnym dokumentom. Akreditáciu v oblasti vysokého školstva zabezpečuje Akreditačná komisia, ktorá bola zriadená v roku 1990 ako poradný orgán vlády SR. Tá vymenúva jej 21 členov na obdobie šesť rokov. Činnosť komisie finančne a materiálne zabezpečuje ministerstvo školstva, zodpovedá za ňu vláde SR, ktorej raz za dva roky predkladá správu. Základnou úlohou komisie je sledovať, posudzovať a nezávisle hodnotiť kvalitu vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti vysokých škôl. Komplexne posudzuje podmienky, v ktorých sa tieto činnosti na jednotlivých vysokých školách uskutočňujú. Problematiku upravuje *zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

celoživotné vzdelávanie – vzdelávanie pre osobné, občianske, sociálne a pracovné účely občanov. V slovenskej legislatíve sa používa i termín „ďalšie vzdelávanie“. Pozostáva z formálneho vzdelávania (uskutočňuje sa vo výchovno-vzdelávacej inštitúcii), neformálneho vzdelávania (uskutočňuje sa vo výchovno-vzdelávacej inštitúcii mimo národnej výchovno-vzdelávacej sústavy) a informálneho vzdelávania (výsledok nezámerného poznávania). Celoživotné vzdelávanie je výsledkom nárastu potreby investícií do ľudí a poznatkov, presadzuje získanie základných zručností vrátane digitálnej gramotnosti, rozšírenie príležitostí pre inovácie, viac flexibilnejších foriem vzdelávania. Cieľom je poskytnúť všetkým osobám, bez ohľadu na vek, rovnaký a otvorený prístup ku kvalitným vzdelávacím príležitostiam. Celoživotné vzdelávanie zahŕňa všetky fázy učenia, od predškolského po dôchodkové. Dôležitou podmienkou aplikácie celoživotného vzdelávania je zrozumiteľný kreditový systém, ktorý umožní evaluáciu a uznanie diplomov a certifikátov požadovaných školou, univerzitou. Celoživotné vzdelávanie je jedným z prostriedkov ako dosiahnuť strategický cieľ EÚ – stať sa

najvýkonnejšou a konkurencieschopnou ekonomikou založenou na poznatkoch. Problematiku upravuje *zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

centrá voľného času – v súlade so *zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov* vytvárajú podmienky na neformálne vzdelávanie, organizujú a zabezpečujú výchovno-vzdelávaciu, záujmovú, rekreačnú a športovú činnosť prostredníctvom rozvoja záujmov detí a mládeže, a to v priebehu celého kalendárneho roka, vrátane školských prázdnin. Na pomoc pri výchove vo voľnom čase využívajú metodickú, školiacu, informačnú a poradenskú činnosť IUVENTY.

deti a mládež – prostredníctvom ministerstva školstva sa zabezpečuje realizácia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži, jeho úlohou je aj tvorba a koordinácia koncepčných a metodických činností v oblasti výchovy a výučby ľudských práv a práv dieťaťa. Časť problematiky detí a mládeže sa riadi *zákonom č. 282/2008 o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých*. Ten upravuje podporu tejto práce, jej financovanie, akreditáciu vzdelávacích zariadení a dobrovoľnícku službu v tejto oblasti. Inštitucionálny rozvoj nadania detí alebo žiakov podporujú aj základná umelecká škola, jazyková škola a centrum voľného času.

Europass – spôsob, ako pomôcť ľuďom prezentovať jasne a zrozumiteľne svoje zručnosti a kvalifikácie v Európe (v Európskej únii, EHP/EZVO a v kandidátskych krajinách) a taktiež pohybovať sa kdekoľvek v Európe. Europass je podporovaný sieťou národných stredísk Europass, bol zriadený rozhodnutím EP a Rady č. 2241/2004/ES z 15. decembra 2004 o jednotnom rámci Spoločenstva pre transparentnosť kvalifikácií a schopností Europass). Okrem iného:

- slúži na zdokumentovanie schopností a skúseností získaných v inom štáte; uľahčuje a pomáha v praxi pri hľadaní práce, pri uchádzaní sa o rôzne vzdelávacie programy; pomáha zamestnávateľovi uľahčiť posúdenie kvalifikácie uchádzača o jeho zamestnanie,
- má jednotnú štruktúru, čím sa stáva všeobecne zrozumiteľným,
- jeho sprístupnenie a propagáciu koordinuje Národné stredisko pre Europass (NSE),
- pozostáva z piatich dokumentov: 1. Europass – životopis (CV), 2. Europass – jazykové portfólio, 3. Europass – mobilita, 4. Europass – dodatok k osvedčeniu, 5. Europass – dodatok k diplomu.

financovanie školstva – financovanie regionálneho školstva je postavené na normatívnom princípe a jeho cieľom je:

- zaviesť transparentný normatívny systém financovania na žiaka,

- zmeniť centralizovaný systém financovania na dvojstupňový decentralizovaný systém,
- motivovať zriaďovateľov k efektívnejšiemu využívaniu existujúcich kapacít a finančných zdrojov,
- zaviesť viacdrojové financovanie regionálneho školstva,
- podporiť rovnosť všetkých zriaďovateľov škôl.

Z rozpočtovej kapitoly Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR sú financované:

- školy všetkých zriaďovateľov, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie,
- materské školy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v zriaďovateľskej pôsobnosti KŠÚ,
- školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti KŠÚ.

Upravuje to zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení.

Od roku 2005 sú materské školy, základné umelecké školy, jazykové školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC a od roku 2007 tie v zriaďovateľskej pôsobnosti cirkevných a súkromných zriaďovateľov financované prostredníctvom podielových daní v zmysle zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Fond na podporu vzdelávania – vznikol 1. januára 2013 zákonom č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania ako právny nástupca Študentského pôžičkového fondu a Pôžičkového fondu pre začínajúcich pedagógov. Hlavnou činnosťou fondu je poskytovanie pôžičiek študentom vysokých škôl, pedagogickým zamestnancom, odborným zamestnancom škôl a študentom doktorandského študijného programu v dennej forme štúdia. Pri svojej činnosti fond úzko spolupracuje s ministerstvom školstva, Študentskou radou vysokých škôl ako aj s Asociáciou doktorandov Slovenska.

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže je štátna inštitúcia, priamo riadená a financovaná ministerstvom školstva. Predmetom jej činnosti je práca s mládežou mimo školy a rodiny a mládežnícka politika na Slovensku aj mimo neho. Cieľom aktivít je implementácia štátnej politiky voči deťom a mládeži.

Rada vysokých škôl SR – je podľa zákona o vysokých školách najvyšším orgánom samosprávy vysokých škôl. Spolu so Študentskou radou vysokých škôl a Slovenskou rektorskou konferenciou patrí medzi tri orgány reprezentácie tohto školstva, ktorý zastupuje vysoké školy najmä voči ministerstvu školstva. Tvoria ju zástupcovia vysokých škôl zvolení akademickými senátmi vysokých škôl a akademickými senátmi fakúlt.

regionálne školstvo – zahrňa predškolskú výchovu a vzdelávanie detí v predškolských zariadeniach (od dvoch rokov veku spravidla do šesť rokov veku), základné vzdelávanie a výchovu v základných školách a základných umeleckých školách, stredoškolské vzdelávanie a výchovu v gymnáziách, stredných odborných školách a konzervatóriách a špeciálnu výchovu a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Na úrovni regionálneho školstva sa rieši tiež problematika detských a ľudských práv v rezorte školstva vrátane odstránenia všetkých foriem diskriminácie, systém výchovného a psychologického poradenstva a prevencia sociálno-patologických javov, akými sú napríklad kriminalita a šikanovanie v školách a školských zariadeniach a drogové závislosti. Problematiku upravujú zákony: *zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, *zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov* a *zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

SAIA, n. o. – Slovenská akademická informačná agentúra je mimovládna nezisková organizácia. Vznikla v roku 1990 na pôde ministerstva školstva. Jej poslaním je najmä zabezpečovať prístup k informáciám a poradenstvo o možnostiach štúdia v zahraničí, ako aj vytvárať transparentný systém uchádzania sa o štipendiá.

Slovenská akadémia vied (SAV) – bola zákonne ustanovená v roku 1953 a odvtedy prešla viacerými zmenami, najvýraznejšími v roku 1989. V súčasnosti je to samosprávna vedecká ustanovizeň neuniverzitného typu, národná inštitúcia zriadená *zákonom č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied*. Financovaná je primárne z verejných zdrojov. Zameriava sa na rozvoj vedy, vzdelanosti, kultúry a ekonomiky. Hlavným poslaním SAV a jej organizácií je realizovať základný a aplikovaný výskum v širokom spektre technických, prírodných, humanitných a spoločenských vied, a to aj na medzinárodnej úrovni. Organizácie akadémie sa v spolupráci s vysokými školami podieľajú na vzdelávaní. Najvyšším samosprávnym orgánom je Snem SAV.

Slovenská rektorská konferencia – vznikla zo Slovenskej sekcie Klubu rektorov českých a slovenských vysokých škôl v novembri 1992. V súčasnosti sa riadi *zákonom o vysokých školách z roku 2002*. Je to orgán zložený z rektorov vysokých škôl, ktorý koordinuje a podporuje činnosť rektorov v záujme utvárania vysokoškolskej politiky.

školský systém v Slovenskej republike – tvoria tri základné stupne škôl: primárny, sekundárny a terciárny. Štruktúru výchovno-vzdelávacej sústavy určujú zákony a podrobnosti fungovania jej jednotlivých súčastí upravujú vyhlášky ministerstva školstva. Sústavu inštitúcií formálneho a neformálneho vzdelávania riadi a spravuje ministerstvo školstva. Pre správu primárneho a sekundárneho stupňa sa používa termín regionálne

školsťvo. Problematiku upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Šport – Šport, osoby v športe, právne vzťahy pri športovej činnosti, pôsobnosť orgánov verejnej moci a orgánov verejnej správy v oblasti športu a opatrenia proti negatívnym javom v športe či pôsobnosť orgánov verejnej moci a orgánov verejnej správy v oblasti športu, vrátane kompetencií ministerstva školstva a sú v SR upravené zákonom č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon o športe zaviedol od r. 2015 nový systém, ktorý umožňuje zverejňovať údaje o športových organizáciách, športovcoch i športových odborníkoch a tiež o zmluvách, ktoré preukážu hospodárenie s verejnými financiami, ale aj sponzorské dary, prostredníctvom takzvaného transparentného účtu. Športovci a kluby dostali priestor, aby sa podieľali aj na riadení a kontrole ich zväzov (čo im umožnili nové povinné pravidlá pre stanovy a fungovanie zväzov). Zákon umožnil financovanie športu nielen nárazovo, ale aj dlhodobo a systémovo.

Študentská rada vysokých škôl – je najvyšším zastupiteľským orgánom študentov VŠ na Slovensku, ktorý zastupuje záujmy študentov navonok. Ako nezávislý a samostatný orgán bola zriadená zákonom o vysokých školách. Vyvíja vlastnú činnosť na národnej aj medzinárodnej úrovni. Združuje zástupcov študentov zo všetkých vysokých škôl na Slovensku, verejných, štátnych i súkromných.

Učiace sa Slovensko – Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorý zverejnilo v marci 2017 ministerstvo školstva. Stáva sa východiskom pre uskutočnenie zásadnej reformy školstva. Dokument vznikol na základe tiež tímu expertov z konca roka 2016 pre oblasť regionálneho a vysokého školstva.

uznávanie dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikáciách – posudzovanie štúdia v zahraničí, ekvivalencia alebo prevod známok do slovenskej klasifikačnej stupnice a zrovnocnenie s príslušným ročníkom základnej alebo strednej školy v SR, uznávanie skončeného vzdelania kvôli výkonu povolania alebo pokračovaniu štúdia v SR, potvrdzovanie pedagogickej spôsobilosti pre pedagógov so vzdelaním získaným v SR pre zahraničné úrady a apostilovanie slovenských verejných listín vydaných v pôsobnosti rezortu Ministerstva školstva SR pre potreby zahraničných úradov. Uznávanie dokladov o vzdelaní, úradne overených (obvykle apostilou) príslušným orgánom štátu, vykonáva Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní, ktoré je súčasťou medzinárodnej siete UNESCO, ENIC a medzinárodnej siete Európskej únie, NARIC. Problematiku upravuje zákon č. 422/2015 Z. z. o uznávaní dokladov o vzdelaní a o uznávaní odborných kvalifikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

veda a technika – zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády

a organizácii ústrednej štátnej správy ustanovuje podmienky poskytovania tejto podpory, postavenie a úlohy orgánov s pôsobnosťou v oblasti vedy a techniky vrátane Agentúry na podporu výskumu a vývoja, dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky, národný program rozvoja vedy a techniky a informačné zabezpečenie výskumu a vývoja. Definuje tiež kompetencie ministerstva školstva v tejto oblasti: štátna vedná a technická politika vrátane tvorby koordinačných, legislatívnych a finančných nástrojov, koordinácia činnosti ústredných orgánov štátnej správy SR a Slovenskej akadémie vied, financovanie vrátane zabezpečenia a kontroly efektívneho využívania prostriedkov štátneho rozpočtu, štátne programy výskumu a vývoja, štátne programy rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja, medzinárodná vedecko-technická spolupráca. Ministerstvo o. i. prevádzkuje Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie.

vedomostná spoločnosť – pojem úzko významovo súvisí s vedomostnou ekonomikou. Tá sa dostala do popredia v druhej polovici 90. rokov 20. storočia, keď opisovala spôsob, akým viaceré odvetvia s vysokou technologickou úrovňou, napr. informačné a komunikačné technológie, biotechnológie, nanotechnológie a podobne, ako aj vzdelávacie a vedecké inštitúcie prispievajú výraznou mierou k tvorbe bohatstva v krajine. Vedomostná spoločnosť cielene a aktívne investuje do osobnostného rozvoja každého jednotlivca, prostredníctvom podpory vzdelávania, vedeckých a výskumných aktivít rozvíja svoju inovačnú kapacitu a taktiež sa snaží rozvíjať a podporovať podnikateľské prostredie.

výchovné poradenstvo a prevencia – základnými zložkami tohto systému sú poradenské zariadenia (zariadenia výchovného, psychologického a špeciálnopedagogického poradenstva a prevencie), ktorých súčasťou je centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrum špeciálnopedagogického poradenstva. K ďalším zložkám systému patria: výchovný poradca, školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg a koordinátor prevencie.

vysoké školstvo – tretí stupeň vzdelávacieho systému. Poslaním vysokých škôl, ktoré sú súčasťou európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a spoločného európskeho výskumného priestoru, je rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku a prispievať k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia. V SR pôsobia verejné, súkromné, štátne a zahraničné vysoké školy. Problematiku upravuje *zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

vysoké školy v SR – delia sa na verejné, štátne a súkromné. Verejná vysoká škola je verejnoprávna a samosprávna inštitúcia, ktorá sa zriaďuje a zrušuje zákonom. Zákon tiež ustanoví jej názov, zaradenie a sídlo. Ak sa verejná vysoká škola člení na fakulty, pri jej zriadení sa súčasne zriaďujú aj tieto fakulty. Na Slovensku patrí medzi verejné vysoké školy 17 univerzít a tri umelecké vysoké školy. Zároveň tu pôsobia tri štátne vysoké školy (vojenská,

policajná, zdravotná). Súkromné vysoké školy sú právnické osoby zriadené alebo založené na vzdelávanie a výskum. Sú oprávnené pôsobiť, ak im na to udelila vláda SR súhlas v mene štátu.

zahraničné vysoké školy – poskytujú vysokoškolské vzdelávanie na území Slovenskej republiky podľa právnych predpisov štátu ich sídla na základe udelenia oprávnenia vydaného ministerstvom školstva. Práva a povinnosti ich študentov nie sú upravené zákonom o vysokých školách, ale právnymi predpismi štátu ich sídla. O rovnocennosti získaného dokladu o vzdelaní s dokladmi o vzdelaní vydávaných v Slovenskej republiky (vysokoškolský diplom, vysvedčenie o štátnej skúške, dodatok k diplomu) sa rozhoduje rovnako, ako v prípade dokladov o vzdelaní získaných štúdiom v zahraničí.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Ministerstva školstva SR;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Slovenskej akadémie vied;
- Výročnú správu Fondu na podporu vzdelávania;
- Správu o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike.

ĽUDSKÉ PRÁVA A NÁRODNOSTNÉ MENŠINY

antisemitizmus – je také vnímanie Židov, ktoré sa môže prejaviť ako nenávisť voči Židom. Slovné a fyzické prejavy antisemitizmu sú namierené proti židovským aj nežidovským osobám a/alebo ich majetku, proti inštitúciám židovskej komunity alebo náboženským inštitúciám.⁶

diskriminácia – pochádza z latinského slova *discriminare*, ktoré znamená rozlišovanie, rozdeľovanie. Diskriminácia je nežiaduce a nespravodlivé konanie, kedy sa zaobchádza s človekom či skupinou ľudí inak, ako s iným človekom na základe jeho odlišnosti, napr. rasového alebo etnického pôvodu, zdravotného či mentálneho stavu, veku, pohlavia, sexuálnej orientácie alebo vierovyznania. Diskriminujúco sa môže správať akýkoľvek subjekt (fyzická osoba, skupina ľudí, právnická osoba aj štát). Problematiku upravuje zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*antidiskriminačný zákon*).

⁶ Definícia antisemitizmu podľa Medzinárodnej aliancie pre pripomienku holokaustu (IHRA) <https://holocaustremembrance.com/media-room/stories/working-definition-antisemitism>.

genocída – alebo genocídium⁷ je čiastočné alebo úplné vyvraždenie skupiny osôb alebo jej ťažké duševné či telesné poškodenie s cieľom zničiť ju, zvyčajne z náboženských, rasových, jazykových, národnostných, niekedy aj kultúrnych či politických, príčin. Známa je napríklad genocída židovského obyvateľstva počas druhej svetovej vojny. Považuje sa za najťažší zločin proti ľudskosti. Podľa medzinárodného práva je genocída nepremlčateľný medzinárodný zločin. Na genocídu sa vzťahuje Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy (1948) a Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov proti ľudskosti (1968). Podľa týchto dohovorov je genocída akýkoľvek z nasledujúcich činov, ak sú páchané s úmyslom zničiť národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu.

jazyk národnostných menšín – na účely zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín sa jazykom národnostných menšín rozumie kodifikovaný alebo štandardizovaný jazyk tradične používaný na území Slovenskej republiky jej občanmi patriacimi k národnostnej menšine, ktorý je odlišný od štátneho jazyka. Jazykom menšiny je bulharský jazyk, český jazyk, chorvátsky jazyk, maďarský jazyk, nemecký jazyk, poľský jazyk, rómsky jazyk, rusínsky jazyk a ukrajinský jazyk.

komisár pre deti – sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná (každý má právo obrátiť sa na komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa a tiež dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov), a to najmä posudzovaním dodržiavania práv dieťaťa na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy, monitorovaním dodržiavania práv dieťaťa, vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a presadzovaním záujmov detí v spoločnosti, či spoluprácou s deťmi priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv detí. Problematiku upravuje zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

komisár pre osoby so zdravotným postihnutím – sa podieľa na ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím podporou a presadzovaním práv priznaných osobe so zdravotným postihnutím medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná (každý má právo obrátiť sa na komisára pre osoby so zdravotným postihnutím vo veci porušovania práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ohrozovania práv osoby so

⁷ § 418 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov definuje skutkovú podstatu trestného činu genocídiu.

zdravotným postihnutím), a to najmä posudzovaním dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy, monitorovaním dodržiavania práv osôb

so zdravotným postihnutím vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, presadzovaním záujmov osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti, či spoluprácou s osobami so zdravotným postihnutím priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím. Problematiku upravuje zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

menšinové spoločenstvo – etnické (národnostné), náboženské a jazykové menšiny a nie inak definované skupiny ľudí. Práva priznávané vnútroštátnymi právnymi poriadkami jednotlivých štátov i záujem chránený medzinárodným právom sa týkajú predovšetkým týchto menšín. Medzinárodné právo, či už na úrovni univerzálneho (OSN) alebo regionálneho (RE, OBSE) systému ochrany ľudských práv, sa zameriava na hľadanie optimálnych foriem ochrany práv menšín, ako aj definície pojmu „menšina“.

Do dnešného dňa chýba zhoda v definícii menšiny, ktorá by bola všeobecne akceptovaná ako v medzinárodnom práve, tak aj v jednotlivých štátoch.

Najširšie akceptovaná definícia menšiny ju interpretuje ako „skupinu počtom podriadenú zvyšku populácie štátu, v nedominantnej pozícii, ktorej členovia – sú štátnymi príslušníkmi – majú etnické, náboženské alebo jazykové charakteristiky odlišné od tých, ktoré má zvyšok populácie a skupina prejavuje, aj keď len nepriamo, pocit spolupatričnosti smerovaný k zachovaniu jej kultúry, tradícii, náboženstva alebo jazyka“.⁸

V praxi je však právnou i politickou realitou bežné používanie termínov „národnostné menšiny“ alebo „etnické, náboženské a jazykové menšiny“. Doposiaľ nie je jednoznačné, ktorý koncept je významovo širší, teda „národnostný“ v. „etnický, náboženský a jazykový“.

Z doposiaľ známych prístupov k vymedzeniu pojmu „národnostná menšina“ možno, aj napriek existujúcim sporom, vyvodiť určité prevládajúce črty. Za také sa považuje: zotrvanie na stanovisku tzv. „tradičných“ (konštantných) menšín, zdôraznenie prvku nedominantného postavenia, zachovanie kritéria štátneho občianstva a požiadavky existencie vôle príslušníkov menšiny k zachovaniu svojich odlišností. Uvedené znaky môžu byť dobrým základom na vypracovanie oficiálneho, univerzálne použiteľného vymedzenia

⁸ Definícia navrhovaná zvláštnym spravodajcom subkomisie OSN na ochranu proti diskriminácii a na ochranu menšín F. Capotortim v r. 1979

„národnostnej menšiny" v medzinárodnom práve, ktoré by v určitom dlhšom období mohlo byť prijateľné aj pre štáty, ktoré doposiaľ majú rezervovaný (resp. odmietavý) postoj k zakotveniu všeobecného systému ochrany práv menšín.

V zmysle vyššie uvedeného a vzhľadom na právny poriadok Slovenskej republiky predstavujú „národnostná menšina" a „etnická skupina" synonymické pojmy, nakoľko požívajú identickú právnu ochranu.

Významné druhy sociálno-psychologických menšín sú: etnická menšina, zvyčajne vymedzená jazykom a kultúrou; náboženská menšina, určená náboženským vyznaním; jazyková menšina. Problematiku upravuje *Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.* V podmienkach Slovenskej republiky sa v tomto kontexte rozumie menšina dlhodobo žijúca na jej území.⁹

národ – historicky vzniknuté spoločenstvo ľudí vytvorené pôsobením rôznych faktorov, ako sú spoločné územie, kultúra, jazyk, hospodárska história, psychika, náboženstvo a podobne, a ktoré má spravidla vôľu tieto spoločné faktory brániť či rozvíjať. Pojem „národ" sa v detailoch väčšinou inak chápe v etnografii, politológii a inak v historických vedách.

občianska spoločnosť (civilná spoločnosť) – súhrn dobrovoľných občianskych a spoločenských organizácií a inštitúcií spoločnosti, spravidla rozdielných od inštitúcií verejnej správy, ktoré majú donucovací charakter. Za súčasť funkčnej občianskej spoločnosti sa pokladá vysoký podiel účasti občanov na spravovaní vecí verejných a to práve cez nepolitické štruktúry. Ide o vytváranie mimovládnych organizácií, podieľanie sa na ich činnosti, prípadne podieľanie sa na tzv. verejnej kontrole, ktorú spravidla vykonávajú masmédiá, organizácie zamerané na kontrolu ľudských práv, ale aj neorganizovaní jednotlivci. Funkčná občianska spoločnosť nevyhnutne potrebuje legislatívnu podporu. Jej miera závisí hlavne na konkrétnej podobe legislatívy upravujúcej niektoré politické práva. Problematiku upravuje viacero zákonov:

- legislatíva umožňujúca uskutočnenie práva združovať sa (*zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov, zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka a pod.*),
- *zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve,*
- *zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovacom práve,*
- *zákon č. 211/2000 Z. z. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií),*
- *zákon č. 167/2008 o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon),*

⁹ Okrem normatívneho textu Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov poukazuje na etnické skupiny aj text Preambuly.

- daňové predpisy (ktoré môžu výrazne podporiť sponzorovanie mimovládnych organizácií, prípadne pre mimovládne organizácie vytvoriť špecifické zdroje financovania – ako napr. podiel z istých typov daní) a iné.

osobné údaje – údaje týkajúce sa určenej alebo určiteľnej fyzickej osoby, pričom takou osobou je osoba, ktorú možno určiť priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecne použiteľného identifikátora alebo na základe jednej či viacerých charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú, fyziologickú, psychickú, mentálnu, ekonomickú, kultúrnu alebo sociálnu identitu. Problematiku upravuje *zákon č. 122/2013 Z. z. Zákon o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

rasizmus – diskriminačná teória, ktorá rozdeľuje ľudí podľa rasy. Podľa časti zástancov rasizmu možno ľudský druh rozdeliť do niekoľkých kategórií podľa rasy, ktoré možno zoradiť do hierarchickej štruktúry. V niektorých prípadoch však rasizmus nehovorí o nerovnocennosti, ale snaží sa o zachovanie jednotnosti rasy na danom území. Človek, ktorý zastáva rasizmus sa označuje slovom rasista. Rasistické názory v minulosti v niektorých prípadoch viedli ku genocíde, vyhladzovaniu príslušníkov inej rasy. Problematiku upravuje *zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)*. Právny rámec je vymedzený v čl. 12 *Ústavy Slovenskej republiky* č. 460/1992 Zb.

úradný jazyk – je jazyk stanovený zákonom pre komunikáciu medzi úradmi a s nimi, vrátane školstva, na určitom území (v štáte, na závislom území, v regióne). Pojem nie je obsahovo zhodný s pojmom štátny jazyk,

ale vo väčšine štátov sa tak chápe. V prvom rade je to jazyk ústavy, preto krajiny bez kodifikovanej ústavy nemajú oficiálny jazyk. Vo väčšine prípadov je úradný jazyk aj hlavným národným a najpoužívanejším jazykom štátu. Zákony niektorých štátov alebo štátnych celkov vyžadujú, aby boli vládne dokumenty prekladané aj do iných jazykov. Problematiku upravuje *zákon Národnej rady Slovenskej republiky* č. 270/1995 Z. z. *o štátnom jazyku Slovenskej republiky*.

verejný ochranca práv („ombudsman“) – nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným *zákonom* č. 564/2001 Z. z. *o verejnom ochrancovi práv* chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnemu ochrancovi práv potrebnú súčinnosť. Verejný ochranca

práv nemôže zrušiť alebo zmeniť rozhodnutie žiadneho orgánu. Môže príslušný orgán upozorniť, že jeho rozhodnutie alebo konanie je nesprávne alebo je nečinné. Je realizátorom tzv. nežného práva, v rámci ktorého svojou autoritou a apeláciou na príslušné orgány zabezpečuje výkon svojej pôsobnosti. Problematiku upravuje priamo aj *Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.* (ôsma hlava, druhý oddiel, čl. 151a – verejný ochranca práv).

xenofóbia – označuje nepriateľstvo ku všetkému cudziemu, cudzincom, strach z neznámeho, ba až chorobný strach z cudzincov a cudzích krajín (chorobný strach pred niečím, niekým). Dá sa povedať, že je to prejav averzie voči cudzincom. Psychológia xenofóbiu definuje ako pocit alebo percepciu založenú na sociálne skonštruovaných predstavách, ktoré sú neobjektívne a iracionálne

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny**. Výbor NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny najmä:

- posudzuje návrhy zákonov predložených oprávnenými subjektmi z pohľadu dodržiavania a podpory ľudských práv, práv príslušníkov národnostných menšín, ostatných zraniteľných skupín, ochrany osobných údajov, rovnoprávnosti žien a mužov s dôrazom na princíp zákazu diskriminácie,
- venuje osobitnú pozornosť zákonom, ktoré upravujú činnosť nezávislých ľudskoprávných inštitúcií (verejný ochranca práv, komisár pre deti a komisár pre osoby so zdravotným postihnutím, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Úrad na ochranu osobných údajov, Ústav pamäti národa),
- prerokúva správy prekladané týmito inštitúciami národnej rade,
- spolupracuje aj s relevantnými mimovládnyimi organizáciami, ako aj so splnomocnencom vlády pre rómske komunity, resp. so splnomocnencom vlády pre národnostné menšiny,
- sleduje plnenie niektorých vládnych programov, ako napr. Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv, Stratégia SR pre integráciu Rómov do r. 2020, Národný akčný plán na elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014–2019,
- prerokúva súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti za príslušný kalendárny rok,
- pripravuje voľby predsedu Úradu na ochranu osobných údajov, verejného ochrancu práv, predsedu a členov Správnej rady Ústavu pamäti národa, členov Dozornej rady Ústavu pamäti národa, voľby komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím,

Na základe podnetov členov výboru a verejnosti môže rokovať o aktuálnych spoločenských problémoch, ak sa domnieva, že boli porušené, resp. hrozí porušovanie ľudských práv konkrétnej skupiny osôb.

KULTÚRA A MÉDIÁ

audiovizuálny fond – vznikol počnúc rokom 2009 na základe zákona č. 516/2008 Z. z. o audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov ako verejnoprávna inštitúcia na podporu a rozvoj audiovizuálnej kultúry a priemyslu. Fond nahradil grantový program Ministerstva kultúry SR. Základom zdrojov fondu je spojenie verejných financií (štátny rozpočet) a príspevkov od neštátnych subjektov, ktoré vo svojom podnikaní používajú audiovizuálne diela. Najvyšším orgánom fondu je rada, ktorá má deväť členov vymenúvaných ministrom kultúry na šesť rokov. Rada volí na päť rokov riaditeľa fondu.

audiovizuálny zákon – zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovízii a o zmene a doplnení niektorých zákonov nahradil pôvodný zákon č. 343/2007 Z. z. Upravuje práva a povinnosti osôb pôsobiacich v oblasti audiovízie; evidenciu slovenských audiovizuálnych diel, osôb pôsobiacich v audiovízii a nezávislých producentov; ďalej jednotný systém označovania; postavenie a pôsobnosť Slovenského filmového ústavu, ako aj podmienky na odborné uchovávanie originálnych nosičov tvoriacich audiovizuálne dedičstvo.

autorské právo – je definované zákonom č. 185/2015 Z. z. *Autorský zákon*. Upravuje vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti s vytvorením a použitím autorského diela alebo umeleckého výkonu, v súvislosti s výrobou a použitím zvukového záznamu, audiovizuálneho záznamu alebo vysielania a v súvislosti s vytvorením alebo zhotovením a použitím počítačového programu alebo databázy tak, aby boli chránené práva a oprávnené záujmy autora, výkonného umelca, výrobcu zvukového záznamu, výrobcu audiovizuálneho záznamu, rozhlasového vysielateľa a televízneho vysielateľa, autora počítačového programu, autora databázy a zhotoviteľa databázy. Predmetom autorského práva je dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami. Majetkové práva vyplývajúce z autorských práv trvajú spravidla počas autorovho života a 70 rokov po jeho smrti.

cenzúra – snaha kontrolovať a korigovať mediálne obsahy, resp. informácie, ktoré sa od médií dostanú k príjemcom (recipientom). Mocensky garantovaná kontrola zverejňovaných informácií. Z hľadiska časového horizontu, keď ku cenzúre dochádza, rozlišujeme cenzúru predbežnú (preventívnu), a cenzúru následnú. Preventívnou cenzúrou rozumieme každý inštitucionalizovaný zásah do mediálneho obsahu ešte pred tým, ako sa má dostať k príjemcom. Následná cenzúra znamená akýkoľvek zásah proti mediálnemu obsahu alebo proti samotnému médiu po vydaní informácie.

Z historického aspektu cenzúra nie je novým javom, k jej rozvoju dochádza krátko po Gutenbergovom vynájdení kníhtlače. Svoje špecifické miesto získala cenzúra predovšetkým v totalitných a autoritatívnych režimoch.

cirkvi a náboženské spoločnosti – sú podľa zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkvi a náboženských spoločností dobrovoľné združenia osôb rovnakej náboženskej viery v organizácii utvorenej podľa príslušnosti k nej. Štát uznáva len tie, ktoré sú registrované podľa tohto zákona na Ministerstve kultúry SR. V súčasnosti je ich 18. Štát môže s nimi uzatvárať zmluvy o vzájomnej spolupráci. Je garantované ich rovnoprávne postavenie ako právnických osôb. Majú vlastnú štruktúru, orgány, vnútorné predpisy a obrady. Môžu sa vzájomne združovať, vytvárať komunity, rády, spoločnosti. Spravujú svoje záležitosti, najmä ustanovujú svoje orgány, svojich duchovných a zriaďujú rehoľné a iné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov. Bez obmedzenia nadväzujú a udržujú kontakty s príslušníkmi náboženských komunít a organizácií v zahraničí.

digitálne vysielanie – digitalizácia obrazu je vo všeobecnosti konverzia grafickej (analogovej) informácie do digitálneho tvaru (do zápisu pomocou čísel). NR SR prijala zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní). Zákon sa týka najmä televízneho vysielania. Televízie museli skončiť vysielanie na analógových vlnách, keďže spektrum frekvencií je plné. Po novom môžu na jednej voľne šírenej frekvencii vysielajú viaceré televízie, rádiá aj internet. Prechod na digitálne vysielanie do roku 2012 odporučila krajinám Európskej únie aj Európska komisia. Zákon upravuje podrobnosti o udeľovaní licencií na digitálne vysielanie Radou pre vysielanie a retransmisiu, ako aj ďalšie podmienky vysielania. Výkon štátnej správy v oblasti digitálneho vysielania prináleží na prvom mieste Ministerstvu kultúry SR.

divadelníctvo – vrcholnou štátnou divadelnou inštitúciou je Slovenské národné divadlo (SND). Vzniklo v roku 1920 a skladá sa z troch zložiek: opery, činohry a baletu. V apríli 2007 bola slávnostne otvorená novostavba SND. Okrem SND, divadla Nová scéna, Štátnej opery v Banskej Bystrici a Štátneho divadla v Košiciach sú všetky ostatné štátne profesionálne divadlá v správe vyšších územných celkov alebo obcí. Táto oblasť sa riadi zákonom č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uchovávať a rozvíjať divadelnú kultúru je poslaním Divadelného ústavu, ktorého zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR.

dotčný systém – Ministerstvo kultúry SR podporuje prostredníctvom dotácií ochranu, obnovu a rozvoj kultúrneho dedičstva v oblasti pamiatkového fondu, kultúrnu aktivitu osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva, sprístupňovanie kultúrnych hodnôt žiakom základných škôl, žiakom stredných škôl

a pedagogickým zamestnancom základných škôl a stredných škôl. Oblasť sa riadi najmä *zákonom č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky*. Podstatnú časť dotačného systému v oblasti kultúry nahrádza Fond na podporu umenia.

duálny systém vysielania – na zabezpečenie plurality elektronických médií sa popri existencii verejnoprávnych inštitúcií umožnilo vznikanie komerčných rozhlasových a televíznych staníc. Prvé sa vytvorili v roku 1990 bez špeciálnej legislatívy. Až *zákonom č. 468/1991 Zb. o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania* sa právne zakotvilo pridelovanie vysielacích licencií. V súčasnosti upravuje problematiku *zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách*, ktorý ustanovil vznik Rady pre vysielanie a retransmisiiu. Zákon definuje základné rámce vysielania, práva a povinnosti vysielateľov, určuje pravidlá na zabezpečenie plurality a slobody médií, chráni občanov pred ich neprimeraných správaním, zamedzuje ich koncentracii a monopolizácii, upravuje podmienky krížového vlastníctva printových a audiovizuálnych médií.

Fond na podporu umenia – je verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorá vznikla na základe *zákona č. 284/2014 o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z.* Nahradil veľkú časť dotačného, predtým grantového systému, ako aj v minulosti existujúci fond Pro Slovakia. Fond je nezávislý od ústredných orgánov štátnej správy, pričom jeho hlavným poslaním je podpora „živého“ umenia a kultúry. Fond poskytuje finančné prostriedky najmä na tvorbu, šírenie a prezentáciu umeleckých diel; podporu medzinárodnej spolupráce; na vzdelávacie programy v oblasti umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu; na štipendiá pre fyzické osoby, ktoré sa tvorivo či výskumne podieľajú na rozvoji umenia a kultúry.

Fond na podporu kultúry národnostných menšín – ako verejnoprávnu inštitúciu zakotvil *zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov* s cieľom zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín; výchovy a vzdelávania k právam osôb patriacich k národnostným menšinám; ako aj zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi.

financovanie cirkví a náboženských spoločností – je upravené najmä *zákonom č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom*. Štát priamymi dotáciami prostredníctvom rozpočtovej kapitoly Ministerstva kultúry SR financuje platy a poistné odvody duchovným cirkví a z väčšej časti kryje prevádzkové náklady cirkevných

ústredí (biskupských úradov). Prispieva tiež na opravu a údržbu sakrálnych objektov. Cirkvám poskytuje aj zvähodnenia v daňovej a colnej oblasti.

kultúrne dedičstvo – ochranu, obnovu, reštaurovanie, využívanie a prezentáciu kultúrneho dedičstva zabezpečuje v zmysle svojej pôsobnosti Ministerstvo kultúry SR, a to najmä na úseku starostlivosti o pamiatkový fond, zbierkové fondy múzeí a galérií a o knižničné fondy. *Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu* špecifikuje Pamiatkový úrad SR a krajské pamiatkové úrady. Vrcholnými štátnymi inštitúciami v ostatných týchto oblastiach sú Slovenské národné múzeum, Slovenská národná galéria a Slovenská národná knižnica, resp. Univerzitná knižnica. Ich zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR.

kultúrno-osvetová činnosť a tradičná kultúra – problematiku upravuje *zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti*. Ten ju definuje ako činnosť, ktorá svojím pôsobením prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k utváraniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov Slovenskej republiky a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrotvornej hodnoty spoločnosti. Na túto oblasť sa dominantne zameriava Národné osvetové centrum – špecializované zariadenie zriadené Ministerstvom kultúry SR. Do ingerencie ministerstva patria v sfére tradičnej kultúry Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV), súbory Lúčnica a Slovenský ľudovoumelecký kolektív (SLUK).

masové médiá – z etymologického hľadiska pojem médium/médiá súborne označuje akéhokoľvek sprostredkujúceho činiteľa. V rámci sociálnej, respektíve medziľudskej komunikácie termín médiá nadobúda rôznorodé konotácie – niekedy sa pod týmto označením myslí technológia výroby a prenosu informácií, inokedy sa pod výrazom médiá rozumejú osoby tvoriace a sprostredkujúce mediálne obsahy. V systéme spoločenských inštitúcií však pojem médiá bezprostredne označuje inštitúcie, ktoré sa zaoberajú produkciou a distribúciou všetkých foriem informácií, vedomostí a zábavy. Masový charakter médií súvisí s rozsahom príjemcu (recipienta) informácie. Informácie sú sprostredkované širokej nediferencovanej množine divákov, čitateľov alebo poslucháčov. Podľa formy distribúcie mediálneho obsahu rozlišujeme médiá audiovizuálne a médiá printové (tlačové). Audiovizuálne médiá používajú paralelne zvukové a obrazové komunikačné kanály, čím je prenos mediálnych obsahov dynamickejší a zároveň menej kognitívne náročný pre recipientov. Printové médiá distribuujú informácie prevažne po obrazovej línii, čím pôsobia statickejšie, no na druhej strane prenos informácie si vyžaduje vyššiu mieru porozumenia u príjemcu. Rozvoj „nových“ médií (internet, televízia) obsah pojmu masových médií posunul k zmnoženiu výstupov, fragmentácii príjemcov informácií a ku selekcii prijímaných informácií.

Matica slovenská – právny podklad jej fungovania sa v súčasnosti odvíja od zákona č. 68/1997 Z. z. o *Matici slovenskej*, ktorý ju definuje ako verejnoprávnu ustanovizeň. Pri prijatí zákona vychádzala NR SR, podľa jeho preambuly, zo „skutočnosti, že Matica slovenská je historicky osvedčená významná ustanovizeň slovenského národa v oblasti kultúrnej, spoločenskej a vedeckej činnosti“. Štát jej na základe toho zveruje úlohy ktoré financuje prostredníctvom kapitoly Ministerstva kultúry SR zo štátneho rozpočtu.

mediálny systém – subsystém sociálneho systému, ktorý je vymedzený štyrmi základnými faktormi: prvým je hodnotenie vývoja mediálnych trhov v kontexte posúdenia miery nákladu tlače; druhým je politický paralelizmus, resp. stranícko-tlačový paralelizmus ako zohľadnenie miery a povahy prepojenia médií a politického (predovšetkým stranického) systému; tretím je vývoj novinárskeho profesionalizmu; štvrtým je posúdenie spôsobu intervencie štátu do mediálneho systému. Uvedené faktory poskytli bázu na vytvorenie troch ústredných vzorcov vzťahov medzi vlastnosťami politického a mediálneho systému: liberálneho modelu, demokraticko-korporativistického modelu a modelu polarizovaného pluralizmu.

objektivita – špecifický postoj k zhromažďovaniu, spracúvaniu a distribúcii informácií. Mediálne praktiky vedúce k eliminácii nevyhnutnej a zákonitej subjektivity. Snaha o objektivitu sa najčastejšie prejavuje, resp. mala by sa najčastejšie prejavovať v rámci spravodajstva, konkrétne, aby spravodajstvo bolo z vecnej stránky čo najpresnejšie, najúplnejšie a najneutrálnejšie. Základným predpokladom objektivity je teoretická možnosť, aby si každý uskutočnenú výpoveď mohol preveriť, aby bolo aspoň teoreticky možné informáciu sledovať od samého vzniku a dospieť k tomu istému záveru, ako predložil reportér.

Rada pre vysielanie a retransmisiu (RVR) – na základe zákona č. 308/2000 Z. z. o *vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách* nahradila pôvodnú Radu pre rozhlasové a televízne vysielanie zriadenú 12. júna 1992. Rada je právnická osoba so sídlom v Bratislave, skladá sa z deviatich členov volených v NR SR na šesť rokov; volí predsedu a podpredsedu rady. Má postavenie orgánu štátnej správy s celorepublikovou pôsobnosťou. Poslaním rady je dohliadať nad uchovaním plurality médií a nad dodržiavaním právnych predpisov v danej oblasti, presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu, ako aj vykonávať štátnu reguláciu v danej oblasti. Jej kompetenciou je najmä rozhodovať o licenciách na vysielanie, o registráciách retransmisie, o pozastavení retransmisie programovej služby, o pridelení ďalších frekvencií vysielateľovi, začať konanie o udelení licencie na vysielanie, ukladať sankcie. NR SR predkladá každoročne Výročnú správu.

Rada Rozhlasu a televízie Slovenska (Rada RTVS) – zriadená *zákonom č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov* (nahradila Rozhlasovú radu a Radu STV). Rada má deväť členov. Volí ich na šesť rokov NR SR z kandidátov na členov rady, ktorých jej navrhuje príslušný výbor NR SR. Rada v tajnom hlasovaní volí dvojtretinovou väčšinou všetkých členov na dva roky predsedu a podpredsedu rady. Podrobnosti činnosti rady upravuje Štatút Rady RTVS. Schvaľuje ho predseda NR SR po oboznámení sa so stanoviskom príslušného výboru NR SR. Rada je dozorným orgánom dohliadajúcim na dodržiavanie zákona o RTVS a plnenie úloh z neho vyplývajúcich, ako aj na hospodárnosť, efektívnosť a účelnosť hospodárenia s verejnými financiami pri riadení RTVS. Prerokáva a schvaľuje rozpočet RTVS, prerokáva návrh zmluvy so štátom či Výročnú správu o činnosti RTVS.

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) – verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania. Zriadená bola počnúc 1. januárom 2011 na základe *zákona č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, a to zlúčením dovtedajších verejnoprávných médií Slovenského rozhlasu (SRo) a Slovenskej televízie (STV). SRo a STV sú v súčasnosti jej organizačnými zložkami bez právnej subjektivity. Orgánmi RTVS sú rada a generálny riaditeľ, ktorého volí NR SR na návrh príslušného výboru na základe verejného vypočutia prihlásených kandidátov, a to na päť rokov (od augusta 2017 Jaroslav Rezník). Štát uzatvára s RTVS prostredníctvom Ministerstva kultúry SR zmluvu na päť rokov. RTVS je financovaná prevažne na základe úhrad za služby verejnosti v oblasti vysielania poskytované podľa osobitného predpisu, príspevku zo štátneho rozpočtu a príjmov z vysielania mediálnej komerčnej komunikácie.

sloboda tlače – sloboda sociálnej komunikácie prostredníctvom všetkých typov médií. Právne záruky slobody tlače koexistujú na medzinárodnej úrovni v podobe medzinárodnoprávných garancií slobody prejavu a slobody tlače predovšetkým vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a Európskeho dohovoru o ľudských právach a na úrovni národnej najmä ako ústavné garancie. Priznanie slobody tlače zo strany štátu patrí medzi najvýznamnejšie míľniky vo vývoji médií a mediálnych systémov vôbec. Zatiaľ čo sloboda prejavu je inštitútom známym už od čias gréckej demokracie a rímskej republiky, uvažovanie o slobode tlače sa začína objavovať až s Gutenbergovým vynálezom kníhtlače, ktorý zintenzívnil možnosti distribúcie informácií. Vonkajšia tlačová sloboda bola prvýkrát legislatívne upravená v Anglicku v roku 1695, vo Francúzsku v roku 1789, v USA v roku 1971 (ústavný dodatok) a v Nemecku v roku 1848. Podľa niektorých teoretikov (napr. mediálny právnik T. Vesting) je sloboda tlače v postmodernej spoločnosti už obsolétny pojem, pretože prenos informácií je

výrazne emotívne zafarbený, a teda bezobsažné citovo ladené spravodajstvo by si nemalo nárokovať na garanciu slobody tlače. V celosvetovom meradle v jednotlivých štátoch a regiónoch sveta mieru slobody vrátane miery slobody tlače hodnotí medzinárodná mimovládna organizácia Freedom House.

Slovenský filmový ústav (SFÚ) – štátna príspevková organizácia, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR. Vznikol 1. augusta 1999 rozhodnutím Ministerstva kultúry SR o zmene a doplnení Zriaďovacej listiny Národného centra pre audiovizuálne umenie (existujúceho od januára 1991). V súčasnosti ho právne definuje *zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Orgánmi SFÚ sú päťčlenná rada a generálny riaditeľ, ktorého volí rada na päť rokov. Poslaním SFÚ je uchovávať, ochraňovať a zveľaďovať audiovizuálne dedičstvo, spracúvať, sprístupňovať a propagovať poznatky, diela a dokumentačné materiály z oblasti audiovizuálnej kultúry. Jeho úlohou je tiež vytvárať a šíriť nové hodnoty v oblasti filmového umenia a kinematografickej kultúry. SFÚ je správcom filmového archívu a od apríla 2001 je riadnym členom Medzinárodnej asociácie filmových archívov.

spin – prenos informácie takým spôsobom, aby u prijímateľov vyvolala žiaducu reakciu. V zásade ide o prezentáciu politického konania v čo možno najpriaznivejšom svetle. Techniky riadenia správ alebo inými slovami „umenia“ spinu nadobúdajú v praxi viaceré podoby od kontroly zdrojov informácií, selekciu médií, ktorým bude informácia poskytnutá, cez brífingy alebo úniky až po uvoľňovanie informácií tesne pred uzávierkou tak, aby sa znemožnilo alebo sťažilo ich overovanie a protiargumentácia. Špecifickým príkladom je napríklad oboznamovanie verejnosti s „nepriaznivými“ informáciami v čase, keď sa verejná mienka zameriava na iné závažnejšie udalosti. Najďalej pokročilo riadenie správ „žiaducim smerom“ v USA a vo Veľkej Británii.

štátny jazyk – jeho používanie a ochranu stanovuje *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky*. Národná rada SR vychádzala pri jeho prijatí, podľa slov preambuly, zo skutočnosti, že „slovenský jazyk je najdôležitejším znakom osobitosti slovenského národa, najvzácnejšou hodnotou jeho kultúrneho dedičstva a výrazom suverenity Slovenskej republiky aj všeobecným dorozumievacím prostriedkom jej občanov“. Stanovila, že slovenský jazyk je štátnym jazykom na území SR a má prednosť pred ostatnými jazykmi. Kodifikovanú podobu štátneho jazyka vyhlasuje Ministerstvo kultúry SR. Orgány štátu, samosprávy a verejnoprávných ustanovizní používajú pri výkone svojich pôsobností povinne štátny jazyk. *Osobitný zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín upravuje túto oblasť*.

Tlačová agentúra Slovenskej republiky (TASR) – verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti

spravodajstva. Jej postavenie a činnosť, hospodárenie a financovanie, ako aj činnosť jej orgánov stanovuje zákon č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov. Orgánmi TASR sú Správna rada a generálny riaditeľ. Správna rada má piatich členov volených na päť rokov: štyroch členov volí NR SR z kandidátov navrhnutých príslušným výborom NR SR, jedného člena volia zamestnanci TASR. Generálneho riaditeľa, ktorý nemôže byť členom správnej rady, volí Správna rada na päť rokov. Poslaním TASR je vyhľadávanie aktuálnych, včasných, overených, neskreslených a nestranných informácií, ktoré sú spracúvané formou textových súborov, zvukových, obrazových alebo multimediálnych záznamov a sú sprostredkúvané v domácom a zahraničnom agentúrnom spravodajstve, ako aj uchovávanie zhromaždených informácií a ich sprístupňovanie.

TASR je financovaná prevažne z výnosov z hlavnej činnosti, z príspevku zo štátneho rozpočtu a z príjmov z podnikateľskej činnosti.

tlačový zákon – zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon). Upravuje práva a povinnosti vydavateľa periodickej tlače, práva a povinnosti tlačovej agentúry pri získavaní a šírení informácií, práva a povinnosti osôb pri uplatňovaní práva na opravu, na odpoveď a na dodatočné oznámenie v periodickej tlači, ako aj v agentúrnom spravodajstve, ďalej evidovanie periodickej tlače a ukládanie sankcií za porušenie zákonných povinností.

umenie – okrem divadelníctva patrí v umeleckej sfére do ingerencie MK SR hudba (na čele so Slovenskou filharmóniou), literatúra, výtvarné umenie a knižná kultúra. Podpore týchto oblastí sa venujú Hudobný fond, Literárny fond a Fond výtvarných umení. Sú to verejnoprávne inštitúcie zriadené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch. Monitorovanie a propagáciu slovenskej literatúry má za úlohu Literárne informačné centrum, podporovať hudobnú kultúru má Hudobné centrum, obe v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR, podobne ako Medzinárodný dom umenia pre deti Bibiana.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre kultúru a médiá**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- štatúty Rady RTVS a Rady pre vysielanie a retransmisiu (RVR);
- Správu o stave vysielania v SR a o činnosti RVR; výročné správy a správy o hospodárení inštitúcií v jeho gescii;
- návrhy na voľbu generálneho riaditeľa RTVS (verejné vypočutie), ako aj návrh na jeho odvolanie;
- návrhy na voľbu členov Rady RTVS, RVR, Správnej rady TASR;

- návrhy NR SR na udelenie štátneho vyznamenania
- návrh štátneho rozpočtu a záverečného účtu v kapitolách Ministerstvo kultúry SR a Všeobecná pokladničná správa (RVR).

VEREJNÁ SPRÁVA

miestne orgány štátnej správy – orgány štátnej správy, ktoré sa podieľajú na vykonávaní tej časti verejnej správy, ktorá je zameraná na bezprostrednú realizáciu funkcií štátu v jednotlivých územnosprávnych jednotkách. Okresný úrad je miestny orgán štátnej správy; za jeho činnosť zodpovedá prednosta okresného úradu, ktorého vymenúva a odvoláva vláda SR na návrh ministra vnútra SR. Sídla a územné obvody obvodných úradov ustanovuje zákon č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ak zákon ustanovuje pôsobnosť len okresnému úradu v sídle kraja, jeho územným obvodom pôsobnosti je územný obvod kraja, v ktorom má okresný úrad v sídle kraja sídlo; to sa nevzťahuje na Okresný úrad Košice-okolie. Okresný úrad so súhlasom ministerstva môže zriadiť na výkon niektorých činností štátnej správy pracovisko okresného úradu a určiť jeho územný obvod. Pôsobnosť okresných úradov ustanovuje tento zákon a osobitné zákony (napr.: ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon, zákon NR SR č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky, zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva, zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky, zákon č. 263/2008 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov). Štátnu správu, ktorú vykonávajú okresné úrady, riadia a kontrolujú v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi ústredné orgány štátnej správy, do ktorých pôsobnosti patria príslušné úseky štátnej správy. Okresný úrad v rozsahu svojej pôsobnosti spolupracuje s inými miestnymi orgánmi štátnej správy, vyšším územným celkom a obcami v jeho územnom obvode; môže spolupracovať s obdobnými orgánmi verejnej správy iných štátov.

normatívne správne akty – sú prameňom správneho práva a jednostrannými aktmi orgánov verejnej správy, sú formou činnosti orgánov verejnej správy, ktoré tieto vydávajú ako prejav svojej kompetencie s cieľom plniť stanovené úlohy v oblasti verejnej správy, sú podzákonnými aktmi správneho orgánu, ktoré obsahujú záväzné pravidlá správania, vzťahujúce sa na celú skupinu rovnakého druhu a neurčitého počtu. Normatívne správne akty sú považované za abstraktné formy správnej činnosti, ktoré rozlišujeme podľa

- formy publikácie [uverejnené v úplnom znení alebo len oznámením o ich vydaní (registráciou); resp. nepublikované],
- územnej pôsobnosti (všeobecne záväzné nariadenia samosprávnych celkov majú obmedzenú územnú pôsobnosť, tzn. platia len na vymedzenom samosprávnom území),
- publikačných zdrojoch, v ktorých boli uverejnené (Zbierka zákonov Slovenskej republiky, Úradný vestník Európskej únie, Vestník vlády Slovenskej republiky, úradná tabuľa obce, resp. internet),
- podľa právnej sily a orgánu, ktorý normatívny správny akt vydáva nariadenia vlády, na vydanie ktorých má vláda splnomocnenie v ústave a sú publikované v Zbierke zákonov Slovenskej republiky;
 - všeobecne záväzné právne predpisy ústredných orgánov štátnej správy (vyhlášky, výnosy a opatrenia) publikované v Zbierke zákonov Slovenskej republiky),
 - všeobecne záväzné právne predpisy miestnych orgánov štátnej správy (vyhlášky krajských úradov a obvodných úradov), ktoré sa vyhlasujú uverejnením vo Vestníku vlády Slovenskej republiky,
 - všeobecne záväzné právne predpisy orgánov územnej samosprávy (všeobecne záväzné nariadenia obcí a vyšších územných celkov) zverejňované spôsobom ustanoveným v zákone.

Tvorba a prijímanie týchto normatívnych správnych aktov je upravená *Legislatívnymi pravidlami vlády Slovenskej republiky* a postup miestnych orgánov štátnej správy *zákonom č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Od normatívnych správnych aktov je potrebné odlíšiť individuálne správne akty, považované za najdôležitejšiu formu činnosti verejnej správy a ústredný pojem správneho práva, ktoré vydáva orgán verejnej správy; nie sú prameňom správneho práva, keďže zaväzujú len konkrétnu osobu v konkrétnom prípade, teda nevyvolávajú právne záväzky voči ďalším osobám a nie sú určené na opakované použitie.

obec – základ územnej samosprávy; tvorí samostatný územný samosprávny a správny celok; združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt (*zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení*). Obec je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami (*zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov*). Územie obce je územný celok, ktorý tvorí jedno katastrálne územie alebo viac katastrálnych území. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Obyvatelia obce vykonávajú samosprávu obce prostredníctvom orgánov obce, miestnym referendom a zhromaždením obyvateľov obce. Obci pri výkone samosprávy možno ukladať povinnosti a obmedzenia len

zákonom alebo na základe medzinárodnej zmluvy podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR. Štát môže zasahovať do činnosti obce len spôsobom ustanoveným zákonom. Rozlišujeme samosprávnú pôsobnosť obce a prenesenú pôsobnosť obce. Samosprávna pôsobnosť je výrazom práva obce na samosprávu, prenesená pôsobnosť obce znamená, že zákon zveril obci v určitom rozsahu výkon štátnej správy. Na plnenie úloh samosprávy alebo ak tak ustanovuje zákon, vydáva obec pre územie obce všeobecne záväzné nariadenie obce. Vo veciach, v ktorých obec plní úlohy štátnej správy, môže vydávať nariadenie len na základe splnomocnenia zákonom a v jeho medziach. Na obec možno zákonom preniesť niektoré úlohy štátnej správy, ak je ich plnenie týmto spôsobom racionálnejšie a efektívnejšie (*zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky*); s prenesením úloh na obec poskytne štát obci potrebné finančné a iné materiálne prostriedky. Výkon štátnej správy prenesený na obec zákonom riadi a kontroluje vláda.

orgán štátnej správy – je zriaďovaný zákonom (čl. 122 Ústavy SR); je druhom štátneho orgánu, ktorého osobitosť vyplýva z druhu vykonávanej činnosti a

- má všetky základné znaky štátneho orgánu (disponuje pôsobnosťou a právomocou, tzn. oprávneniami a povinnosťami) a má možnosť použiť prostriedky štátneho donútenia,
- od iných orgánov sa odlišuje druhom činnosti, ktorý vykonáva,
- tvorí relatívne samostatnú organizačnú jednotku oddelenú od iných organizačných jednotiek štátneho aparátu (napr. súdy, resp. iné štátne orgány).

Orgán štátnej správy predstavuje v užšom vymedzení tie štátne orgány, ktoré sú právnymi predpismi výslovne označené ako orgány štátnej správy; v širšom vymedzení sa sem zaraďujú nielen orgány štátnej správy ale aj ostatné orgány, ktoré disponujú správno-právnou aktivitou.

Pre rozlíšenie druhov štátnych orgánov (tzn. orgánov štátnej správy, orgánov štátnej moci a súdov) sú rozhodujúce predovšetkým tieto kritériá:

- právny základ vzniku orgánu,
- vecný obsah jeho pôsobnosti,
- územný rozsah jeho pôsobnosti,
- zloženie orgánov a
- spôsob, akým rozhoduje vo veciach svojej pôsobnosti.

orgány samosprávy obcí – sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce. Obecné zastupiteľstvo ako zastupiteľský zbor obce je zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce (*zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov*) a rozhoduje o základných otázkach života obce; môže podľa potreby zriadiť výkonné, kontrolné a poradné orgány, najmä obecnú radu, komisie a ďalšie svoje

orgány a útvary a určiť im náplň práce. Starosta obce je predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce (*zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest*). Obecná rada, ktorú môže zriadiť obecné zastupiteľstvo, je iniciatívnym, výkonným a kontrolným orgánom obecného zastupiteľstva. Plní úlohy podľa rozhodnutia obecného zastupiteľstva. Zároveň plní funkciu poradného orgánu starostu. Obecný úrad zabezpečuje organizačné a administratívne veci obecného zastupiteľstva a starostu, ako aj orgánov zriadených obecným zastupiteľstvom. Na plnenie úloh samosprávy obce alebo ak tak ustanovuje zákon, vydáva obec pre územie obce všeobecne záväzné nariadenie obce (*zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení*). Obec môže vo veciach územnej samosprávy vydávať nariadenia, ktoré nesmú byť v rozpore s Ústavou SR, ústavnými zákonmi, zákonmi a medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada SR a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

orgány samosprávy vyšších územných celkov – sú zastupiteľstvo samosprávneho kraja a predseda samosprávneho kraja. Zastupiteľstvo samosprávneho kraja je zbor zložený z poslancov samosprávneho kraja, ktorí boli zvolení v priamych voľbách. Spôsob voľby poslancov zastupiteľstva samosprávneho kraja ustanovuje *zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Zastupiteľstvu samosprávneho kraja je vyhradené rozhodovať o základných otázkach samosprávneho kraja. Predseda samosprávneho kraja zastupuje samosprávny kraj navonok; v majetkovoprávných vzťahoch, pracovnoprávných vzťahoch a v iných vzťahoch je štatutárnym orgánom, rozhoduje aj vo veciach, v ktorých zákon zveruje samosprávnemu kraju rozhodovanie o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb v oblasti verejnej správy. Úrad samosprávneho kraja zabezpečuje administratívne a organizačné veci zastupiteľstva, predsedu a ďalších orgánov zriadených zastupiteľstvom [*zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)*].

pramene správneho práva – objektivizované pravidlá správania majúce podobu právnych pravidiel vyjadrených v určitej právnej forme. Kritérium formy rozdeľuje pramene správneho práva do viacerých skupín, z ktorých k najfrekvencovanejšej patria normatívne právne akty, ktoré sa rozdeľujú na:

- prvotné, tzv. zákonné akty upravujúce práva a povinnosti, ktoré môžu byť upravené výhradne zákonom a
- druhotné, tzv. podzákonné akty, ktoré sú vydávané príslušnými orgánmi na základe splnomocnenia na ich vykonanie obsiahnutého v prvotnom normatívnom právnom akte.

regionálna územná samospráva – je vyšší stupeň samosprávy územných celkov a najmladšou formou samosprávy na Slovensku; organizuje sa na teritóriu, ktoré je vyšším územným celkom (región). Ekonomické poňatie regiónu uprednostňuje možnosť reálnej hospodárskej kooperácie v rámci určitého teritória. Veľkosť a charakter regiónov môže vychádzať aj z historických tradícií teritória, jazyka obyvateľstva, prípadne z kombinácie rôznych činiteľov. Vznik regionálnej samosprávy podmienila snaha vytvoriť inštitucionálne predpoklady vzniku regionálnych vlád a prenechať im zodpovednosť za hospodársky a sociálny rozvoj územia a vznik jednotnej európskej regionálnej politiky, ktorá predpokladala existenciu kompetentných subjektov na úrovni regiónov – regionálnych samospráv.

samospráva – komponent a forma verejnej správy a tá časť správy štátu, ktorá je decentralizovaná na subjekty neštátneho verejného charakteru, odlišné od verejnoprávných subjektov v štátnej správe. Existencia samosprávy je zlučiteľná len s demokraciou. Samospráva je založená na partnerskom vzťahu štátu a subjektov samosprávy, jej metódy a formy nemajú povahu štátno-mocenského charakteru. Samospráva vykonáva určité presne vymedzené úlohy správy štátu, ktoré sa jej bezprostredne týkajú, samostatnými, štátom uznanými verejnoprávnymi subjektmi. Samospráva sa spravuje zákonmi a vlastnými mocenskými aktmi, ktorých je v medziach platného práva tvorcom. Na samotný výkon konkrétnych úloh si tieto samosprávne korporácie zriaďujú príslušné samosprávne orgány. Štát je oprávnený zasahovať do činnosti samosprávy len na základe zákona a v jeho rozsahu. Základom každej samosprávy sú tri na seba navzájom závislé súčasti, a to personálny základ (občania, ktorí na danom území žijú), územný základ (vymedzenie priestoru, ktorý občania spravujú) a ekonomický základ [osobitné právne normy, na základe ktorých samospráva hospodári (zostavuje rozpočet)]. Základné rozlíšenie na územnú samosprávu a záujmovú samosprávu je dané zameraním týchto dvoch samosprávnych foriem. Záujmová samospráva nepredstavuje jednoznačne právno-politický inštitút; jej osobitnú kategóriu predstavujú profesijné inštitúcie vznikajúce ex lege (napr. Notárska komora Slovenskej republiky).

správa – cieľavedomá ľudská činnosť, ktorá sleduje určité ciele. Vo všeobecnom zmysle slova je chápaná ako správa vecí (cieľov) verejných i súkromných, ako cieľová mnohostranná činnosť určitého charakteru, rozsahu a času určená na zabezpečenie chodu vecí spoločného záujmu. Na rozdiel od pojmu riadenie obsahuje pojem správa prvky práva a právnej subjektivity zúčastnených subjektov. Správu možno konkretizovať subjektom správy, objektom správy a cieľmi, ktoré sú stanovené.

správne akty – pojem, ktorý nie je definovaný právnymi predpismi – ide o pojem právnej vedy. Správne akty sú právne záväznými aktmi, sú výsledkom činnosti verejnej správy, jednostrannými právnymi úkonmi, ktoré možno vymedziť ako verejné mocenské akty vydávané orgánmi

verejnej správy na základe zákonov a v ich medziach v procese praktickej realizácie úloh verejnej správy. Rozlišujeme dva druhy správnych aktov:

- všeobecne záväzné správne akty, tzn. normatívne správne akty, ktorých vydávanie je prejavom realizácie zákonného splnomocnenia orgánov verejnej správy na výkon normotvornej činnosti v oblasti verejnej správy; sú vydávané ako tzv. podzákonné akty. Normatívnymi správnymi aktmi sú aj všeobecne záväzné nariadenia jednotiek územnej samosprávy, ktoré nie sú právnymi aktmi odvodenými od zákonov – samosprávne územné celky sú ústavne splnomocnené vydávať ich pri výkone samosprávy;
- individuálne záväzné správne akty, ktoré sú prejavom realizácie právom stanovených právomocí a pôsobností orgánov verejnej správy.

Pre platnosť a účinnosť normatívnych správnych aktov musia byť plnené tieto podmienky (musia byť vydané):

- len orgánmi na to splnomocnenými,
- v súlade s predpismi vyššej právnej sily,
- v predpísanej forme a ustanoveným postupom a
- publikované, resp. vyhlásené predpísaným spôsobom.

Okrem uvedených správnych aktov patria svojim právotvorným charakterom k týmto právotvorným správnym úkonom aj správne dohody ako dvojstranné a viacstranné úkony konštitutívnej povahy, ktoré svojim obsahom smerujú k plneniu úloh verejnej správy.

správne dohody (tzv. verejnoprávne zmluvy) – často využívaná forma činnosti verejnej správy – sú to dvojstranné alebo viacstranné zmluvy s konštitutívnym účinkom, ktorých obsahom sú verejnoprávne prvky, pričom jedným zo subjektov je vždy vykonávateľ verejnej správy, ktorý má k uzavretiu takejto dohody zákonné splnomocnenie. Tieto správne dohody sú uzatvárané vo verejnom záujme a realizujú sa nimi základné funkcie a úlohy verejnej správy. Podľa postavenia subjektov, ktoré sú stranami dohody rozlišujeme dohody medzi spravujúcimi a spravovanými subjektmi (subordinačné dohody) a dohody medzi spravujúcimi subjektmi navzájom (koordinačné dohody).

správna úvaha – inštitút, ktorý sa vzťahuje na realizáciu noriem správneho práva – možno ho použiť pri interpretácii noriem správneho práva, ak s existenciou určitého skutkového stavu nie je spojený jednoznačne len jeden právny následok. Správnu úvahu môže použiť správny orgán vtedy, ak mu norma správneho práva dáva pri rozhodovaní na výber z viacerých alternatív (ak stanovuje len jednu alternatívu, nie je možno správne uváženie použiť), ak vychádza zo spoľahlivého zistenia skutkového stavu veci a tento výber je odôvodniteľný. Výber konkrétnej alternatívy spočíva na znalostiach a skúsenostiach príslušného správneho orgánu, pričom však nemôže dôjsť k ľubovôli alebo k porušeniu právneho predpisu zo strany správneho orgánu.

správny orgán – je legislatívne vymedzený *zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok)* – nie je to špecifický druh orgánu v rámci verejnej správy. Rozoznávame viaceré „kategórie“ subjektov, ktoré môžu mať pozíciu správneho orgánu, a to predovšetkým orgány štátnej správy (ústredné orgány štátnej správy a miestne orgány štátnej správy), orgány územnej samosprávy, orgány záujmovej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby. Postavenie správneho orgánu môže mať ten štátny orgán, orgán územnej samosprávy, orgán záujmovej samosprávy, fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorým zákon zveril rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Postavenie správneho orgánu majú aj tie zákonom určené subjekty, ktoré vykonávajú prenesený výkon štátnej správy. Správnym orgánom je teda aj orgán, ktorý popri svojej činnosti vykonáva na základe zákonného splnomocnenia aj činnosť, ktorá má charakter štátnej správy. Pojem správny orgán teda vyznačuje pozíciu, do ktorej sa dostanú zákonom určené subjekty, ak vykonávajú štátnu správu. Správny orgán je vždy aj orgánom verejnej správy. Do oblasti verejnej správy sa zahŕňajú všetky orgány, ktoré nepatria ani do súdnej moci, a ani do zákonodarnej moci. Verejná správa je teda prejavom výkonnej moci (štátna moc sa delí na súdnu, výkonnú a zákonodarnú). Zjednodušene možno za správne orgány považovať všetky orgány okrem súdov a Národnej rady Slovenskej republiky.

správny poriadok – *zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok)*; predstavuje všeobecný procesný právny predpis, ktorý upravuje správne konanie, pokiaľ osobitným zákonom nie je stanovená iná procesná úprava. Vzťahuje na konanie, v ktorom v oblasti verejnej správy správne orgány rozhodujú o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

štátna správa – integrálna súčasť systému verejnej správy; samostatný a najrozsiahlejší druh činnosti štátu, ktorým sa zabezpečuje realizácia všetkých jeho funkcií – vnútorných aj vonkajších. Štátna správa sa uskutočňuje sústavou orgánov štátnej správy, ktoré sa od seba odlišujú činnosťou, ktorú vykonávajú. Pre štátnu správu je typická výkonná činnosť a nariadovacia činnosť. Výkonná činnosť vyjadruje vzťah štátnej správy k zastupiteľskej sústave (Národnej rade Slovenskej republiky) a spočíva vo vykonávaní zákonov a ostatných právnych aktov štátnej moci. Nariadovacia činnosť je vyjadrená vo vzťahu k fyzickým osobám a právnickým osobám; jej obsahom je vydávať normatívne správne akty a individuálne správne akty. Štátna správa je pôvodným nositeľom verejnej správy (delegovaným nositeľom verejnej správy je samospráva).

štátne orgány – predstavujú súčasť mechanizmu štátu, ktorý vo svojom súhrne zabezpečuje realizáciu jednotlivých funkcií a úloh štátu. Keďže štát

ako určitá abstrakcia nemôže vykonávať svoje úlohy bezprostredne, vytvára si na tento účel osobitné orgány, ktoré ho zastupujú v jeho jednotlivých činnostiach. Postavenie štátneho orgánu je upravené v čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb., ktorá súčasne ustanovuje rozsah jeho právomoci a pôsobnosti. Pre všetky štátne orgány je charakteristické, že ich rozhodnutia sú vynútitelne štátnou mocou, aj keď tento donucovací prvok nebýva vyslovene zvýrazňovaný. V zmysle teórie delby moci rozdeľujeme štátne orgány na orgány zákonodarnej moci (orgán štátnej moci), výkonnej moci (orgán štátnej správy) a súdnej moci (súdy). Osobitné postavenie patrí orgánom kontroly.

územná samospráva – inštitút, ktorý upravuje čl. 64 štvrtej hlavy Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. Územnú samosprávu tvorí obec (základ územnej samosprávy) a vyšší územný celok. Územná samospráva je organizačná forma verejnej správy, v ktorej miestne spoločenstvo samostatne (priamo alebo prostredníctvom volených orgánov) zabezpečuje riešenie úloh, ktoré sú odlišné od úloh štátu, a ktorých realizácia je regulovaná všeobecne záväznými právnymi predpismi vydanými štátom. Samostatnosť samosprávy znamená určitú nezávislosť na štáte v zmysle nepodriadenosti orgánom štátnej správy; štát môže zasahovať do činnosti samosprávneho celku len spôsobom ustanoveným zákonom.

Charakteristickými črtami územnej samosprávy sú:

- existencia záujmov a potrieb vlastných spoločenstvom osôb, ktoré je vytvorené na územnom princípe,
- miestne spoločenstvo je právnická osoba vytvorená zákonom,
- pôsobnosť miestneho spoločenstva je vymedzená zákonom,
- úlohy miestneho spoločenstva plnia volené samosprávne orgány zodpovedné obyvateľom.

Delenie územnej samosprávy:

- miestna územná samospráva (obce a mestá),
- regionálna územná samospráva (vyššie územné celky).

Základným predpokladom územnej samosprávy je vytvorenie optimálneho spojenia medzi parlamentarizmom, osobnou slobodou jednotlivca a komunálnou slobodou. Fyzická osoba ako subjekt samosprávy je do územnej samosprávy zaradená automaticky podľa miesta bydliska.

verejná správa – zahŕňa činnosti, ktoré súvisia s výkonnou funkciou štátu a sú prejavom výkonnej moci v štáte. Touto výkonnou mocou, ktorá je v podstate verejnou mocou majúcou svoj základ v štátnej moci nedisponuje len štát, ale aj ďalšie neštátne verejnoprávne subjekty (tzv. decentralizácia štátnej moci), ktoré spolu so štátom zabezpečujú verejnú správu ako správu štátu. Verejnú správu v organizačnom poňatí (tzv. statický aspekt) predstavuje štát, resp. jeho orgány a ďalšie verejnoprávne subjekty; vo funkčnom poňatí (tzv. dynamický aspekt) je to výkonná činnosť štátu

a verejnoprávnych korporácií zabezpečovaná ich orgánmi. Verejná správa zahŕňa štátnu správu, samosprávu a verejnoprávne korporácie. V rovine štátnej činnosti môžeme verejnú správu vymedziť ako jednu zo štátnych činností okrem zákonodarstva a súdnictva.

verejnoprávna inštitúcia (korporácia) – jeden zo základných komponentov verejnej správy, ktorý nemá povahu samosprávnej korporácie; býva označovaná aj ako nevládna organizácia (non- governmental organisation). Je to združenie založené za istým účelom na základe právneho predpisu, financované čiastočne zo štátnych prostriedkov a podliehajúce štátnemu dozoru. Podieľa na verejnej moci a poskytovaním verejných služieb podporuje plnenie štátnych, resp. iných verejných úloh (napr. Rozhlas a televízia Slovenska). Verejnoprávna inštitúcia (korporácia) je forma samosprávy, transformovaná zo štátnej správy, na konštituovanie ktorej sa vyžaduje vôľa zákonodarcu. Dôvod jej vzniku je verejná iniciatíva – okrem verejnoprospešných cieľov poskytuje aj verejné služby a má presne vymedzené výsady verejnej moci.

vláda Slovenskej republiky a ústredné orgány štátnej správy – vláda Slovenskej republiky je vrcholným orgánom výkonnej moci; skladá sa z predsedu, podpredsedov a ministrov; za výkon svojej funkcie je zodpovedná Národnej rade SR. Vláda SR rozhoduje v zbore a zabezpečuje medzinárodné, obranné, politické, ekonomické a iné záujmy štátu okrem iného aj tým, že predkladá Národnej rade SR návrhy zákonov, ktoré následne vykonáva. Vláda môže zriaďovať svoje poradné orgány (rady), ktoré plnia úlohy koordinačné, konzultačné a odborné. Vláda ďalej riadi a kontroluje činnosť ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti vlády plní Úrad vlády SR ako ústredný orgán štátnej správy na kontrolu plnenia úloh súvisiacich s výkonom štátnej správy; rovnaké úlohy plní aj pre predsedu vlády ako jeho výkonný orgán.

Ústrednými orgánmi štátnej správy sú:

- ministerstvá a
- ostatné ústredné orgány štátnej správy,

ktoré sa podľa povahy úloh rozdeľujú na tri skupiny, a to:

- vykonávajúce pôsobnosť v oblasti hospodárstva,
- realizujúce administratívno-politické úlohy a riadiace a spravujúce miestne orgány štátnej správy,
- zabezpečujúce plnenie úloh v kultúrno-sociálnej oblasti.

Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy sú právnické osoby, ktoré sa podieľajú na tvorbe jednotnej štátnej politiky v jednotlivých oblastiach, uskutočňujú túto politiku, vykonávajú v rozsahu svojej pôsobnosti štátnu správu a plnia ďalšie úlohy ustanovené v ústavných

zákonoch, zákonoch a iných všeobecne záväzných právnych predpisoch. Ministerstvá sú vecne špecializované ústredné orgány štátnej správy na čele s ministrom-členom vlády. Ministerstvo riadi a za jeho činnosť zodpovedá minister. Na rozdiel od ministerstiev predstaviteľ iného ústredného orgánu štátnej správy nie je členom vlády (napr. predseda Štatistického úradu Slovenskej republiky). Pôsobnosť ústredných orgánov štátnej správy je vymedzená *zákonom č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy*.

vyšší územný celok (samosprávny kraj) – samostatný územný samosprávny a správny celok [*zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)*]. Samosprávny kraj je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami (*zákon č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov, zákon č. 583/2004 o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov*) a zabezpečuje a chráni práva a záujmy svojich obyvateľov. Samosprávny kraj sa pri výkone samosprávy stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Územný obvod samosprávneho kraja je zhodný len s územným obvodom kraja (*zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky*). Samosprávny kraj môže vo veciach územnej samosprávy vydávať všeobecne záväzné nariadenia; vo veciach, v ktorých plní úlohy štátnej správy, môže vydávať nariadenia len na základe splnomocnenia zákonom a v jeho medziach. Samosprávnemu kraju možno vo veciach územnej samosprávy ukladať povinnosti a obmedzenia len zákonom alebo na základe medzinárodnej zmluvy. Samosprávny kraj pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje so štátnymi orgánmi, s inými samosprávnymi kraji, obcami a s inými právnickými osobami; upozorňuje orgány miestnej štátnej správy a obce na nedostatky, ktoré zistí v ich činnosti pri plnení svojich úloh. Štátne orgány vykonávajú dozor a kontrolu nad činnosťou samosprávneho kraja v rozsahu vymedzenom v zákone. Na samosprávny kraj možno zákonom preniesť niektoré úlohy miestnej štátnej správy (*zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky*). S prenesením úloh na samosprávny kraj poskytne štát samosprávnemu kraju potrebné finančné a iné materiálne prostriedky. Obyvateľom samosprávneho kraja je osoba, ktorá má trvalý pobyt v obci na jeho území. Obyvateľ samosprávneho kraja sa zúčastňuje na jeho samospráve a je oprávnený najmä voliť a byť volený do zastupiteľstva samosprávneho kraja (*zákon č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov*).

* * *

Pôsobnosť v oblasti verejnej správy vykonáva **Výbor NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj**, ktorý v rámci svojej pôsobnosti:

- sleduje plnenie Programového vyhlásenia vlády;
- prerokúva a odporúča Národnej rade SR stanoviská k návrhom zákonov a k medzinárodným zmluvám patriacim do jeho pôsobnosti;
- podporuje opatrenia zamerané na optimalizáciu výkonu štátnej správy, procesov a štruktúr ústredných orgánov štátnej správy a optimalizáciu procesov a výkonu samosprávy, ako aj aktivity zamerané na rozvoj analytických kapacít v štátnej správe a zavedenie systému strategického plánovania a riadenia vo verejnej správe. Všetky zámery a ciele sa naplňajú v kontexte odporúčaní Európskej komisie, OECD a Európskej centrálnej banky;
- na požiadanie Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre európske záležitosti zaujíma vecné stanoviská k návrhom Európskej únie, ktoré obsahovo patria do jeho pôsobnosti;
- rokuje o návrhu a plnení štátneho rozpočtu a štátnom záverečnom účte v rámci príslušných kapitol verejnej správy;
- prijíma a vybavuje petície, sťažnosti, podania, ktorá prijal alebo mu boli pridelené na vybavenie.

ZÁLEŽITOSTI EURÓPSKEJ ÚNIE

acte clair – francúzska doktrína výkladu/interpretácie právnych noriem (vyvinutá francúzskym Conseil d'État), ktorá znamená, že jednoznačný text nepotrebuje ďalší výklad. V práve Európskej únie ide o doktrínu stanovujúcu výnimku z povinnosti národného súdu predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie tzv. prejudiciálnu (predbežnú) otázku v prípadoch, keď je interpretácia normy obsiahnutej v právnom akte Európskej únie natoľko jednoznačná, že neexistuje žiadna pochybnosť o jej obsahu, alebo už o rovnako znejúcej otázke Súdny dvor Európskej únie rozhodol v inom konaní.

acquis communautaire – komunitárne právo predstavuje široký a členitý právny systém postavený na princípe delegovanej suverenity členských štátov. Pod komunitárne právo spadajú právne normy zakladajúce inštitúcie všetkých troch spoločenstiev (ESUO, EHS, EURATOM). K základným princípom aplikácie komunitárneho práva v členských štátoch patrí princíp nadradenosti a princíp priameho účinku, ktoré sú na sebe do značnej miery závislé. Priamy účinok konkrétneho aktu vyžaduje záruku nadradenosti európskeho práva v prípadoch, kedy dôjde k nesúladu medzi domácim a európskym právom.

Antici – pracovná skupina založená v roku 1975, ktorá pomáha organizovať zasadnutia stálych zástupcov t.j. veľvyslancov členských štátov Európskej únie – COREPER II. Je nazvaná po svojom zakladateľovi, talianskom úradníkovi Paolo Massimo Anticim.

biela kniha – dokument Európskej komisie, ktorý obsahuje návrh činnosti Európskej únie v určitej oblasti. V niektorých prípadoch biele knihy nadväzujú na zelené knihy. Biele knihy môžu obsahovať návrh znenia právneho aktu Európskej únie.

Brexit – spojenie anglických slov „Britain“ (Británia) a „exit“ (odchod), ktoré odkazuje na vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie. Občania v referende, ktoré sa konalo 23. júna 2016, rozhodli o vystúpení Spojeného kráľovstva z Európskej Únie. Dňa 29. marca 2017 britská vláda aktivovala čl. 50 Zmluvy o Európskej únii stanovujúci proces vystúpenia členského štátu z EÚ.

COREPER – skratka odvodená od francúzskeho názvu označujúceho „Výbor stálych zástupcov.“ Tento výbor sídli v Bruseli, tvoria ho zástupcovia členských štátov pri Európskej únii a jeho úlohou je príprava zasadaní Rady. V rámci COREPER-u sa rokuje o témach, ktoré majú byť na programe zasadnutia Rady. COREPER sa snaží o dosiahnutie dohody už na svojej úrovni, aby mohol Rade predložiť text na prijatie, nakoľko body, na ktorých sa COREPER zhodne, sa Rade predkladajú na prijatie bez diskusie. V praxi je tak o veľkej väčšine prerokovaných vecí rozhodnuté už pred zasadnutím samotnej Rady. Vzhľadom na široký rozsah záležitostí, ktoré sa v Rade prerokujú, COREPER zasadá v dvoch zloženiach. COREPER I. tvoria zástupcovia veľvyslancov členských krajín pri EÚ, pričom v tomto zložení sa rokuje o nasledovných témach: zamestnanosť, sociálna politika, zdravie, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť, doprava, telekomunikácie, energetika, poľnohospodárstvo, životné prostredie, vzdelávanie, mládež a kultúra. COREPER II. je zložený zo samotných veľvyslancov, a teda prerokúva otázky väčšej dôležitosti, t. j. zahraničnú politiku, hospodárske a finančné záležitosti, justíciu a vnútorné záležitosti.

COSAC – skratka označujúca Konferenciu parlamentných výborov pre záležitosti Únie parlamentov členských štátov Európskej únie, do ktorej sa zapájajú aj poslanci Európskeho parlamentu. Plenárne zasadnutia tejto konferencie sa konajú dvakrát ročne a každý národný parlament je na nich reprezentovaný šiestimi poslancami. Parlamenta kandidátskych štátov majú taktiež možnosť zúčastniť sa, a to vyslaním troch pozorovateľov. Plenárne zasadnutie je pripravované na stretnutí predsedov parlamentných výborov pre európske záležitosti, ktoré mu predchádza (obvykle na začiatku predsedníckeho polroka). Zasadnutia COSAC sa konajú spravidla v hlavnom meste štátu, ktorý aktuálne predsedá v Rade. COSAC bola založená v máji 1989 v Madride, kde sa predsedovia parlamentov členských štátov Európskych spoločenstiev zhodli na potrebe posilňovať úlohu národných parlamentov vo vzťahu k záležitostiam Európskych spoločenstiev, a to vytváraním priestoru pre stretnutia parlamentných výborov pre európske záležitosti. Prvé stretnutie COSAC sa konalo v dňoch

16. – 17. novembra 1989 v Paríži. COSAC bola formálno-právne uznaná Amsterdamskou zmluvou, platnou od 1. januára 1999, v Protokole o úlohe národných parlamentov v EÚ. Počas slovenského predsedníctva sa uskutočnilo 56. plenárne zasadnutie COSAC, a to v dňoch 13. – 15. novembra 2016 v Bratislave.

delegované akty – legislatívny akt môže na Európsku komisiu delegovať právomoc prijímať všeobecne záväzné nelegislatívne akty, ktorými sa dopĺňajú alebo menia určité nepodstatné prvky legislatívneho aktu. Hovoríme o delegovaných aktoch. Legislatívne akty výslovne stanovujú podmienky, za ktorých môžu byť prijímané delegované akty: podmienka, že Európsky parlament alebo Rada sa môžu rozhodnúť odvolať delegovanie alebo podmienka, v zmysle ktorej delegovaný akt nadobudne účinnosť len vtedy, ak Európsky parlament alebo Rada nevznesú žiadne námietky v lehote stanovenej legislatívnym aktom.

doložka flexibility – princíp, ktorý umožňuje prijať na únijnej úrovni potrebné opatrenia aj vtedy, ak k tomu zakladajúce zmluvy alebo ich revízie neposkytujú explicitné splnomocnenia. Do nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy bolo možné využiť tento postup na dosiahnutie cieľov a fungovanie vnútorného trhu, novo je rozšírený aj na oblasť ostatných politík s výnimkou spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Bariérou pre neadekvátne použitie tohto postupu je podmienka jednomyselného rozhodovania v Rade a nevyhnutnosť súhlasu Európskeho parlamentu namiesto doterajšej konzultácie. Poistkou je rovnako aj kontrolný mechanizmus spolupráce s národnými parlamentmi, kedy je Európska komisia povinná upozorniť národné parlamenty na návrhy založené na doložke flexibility.

EUR-Lex – on-line databáza (<http://eur-lex.europa.eu>) zabezpečujúca prístup k právnym aktom Európskej únie, ako aj k judikatúre Súdneho dvora Európskej únie.

eurokonformný výklad – povinnosť orgánov členského štátu Európskej únie vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva v maximálnej možnej miere v súlade s právom Európskej únie, nie však proti výslovnému zneniu vnútroštátnej normy (contra legem). Na základe eurokonformného výkladu nesmie byť jednotlivcovi uložená povinnosť.

Európska komisia (EK) – označenie pre celú inštitúciu, vrátane zboru komisárov, generálnych riaditeľstiev a ďalších útvarov. EK má iniciatívne, koordinačné, výkonné, vykonávacie a riadiace právomoci. Taktiež zastupuje EÚ navonok, a to vo všetkých oblastiach okrem spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a Európskej menovej únie. EK má právo legislatívnej iniciatívy. Funkčné obdobie EK je stanovené na päť rokov. EK vykonáva svoje funkcie nezávisle, komisári nesmú prijímať žiadne pokyny od žiadnej vlády či iného orgánu. Komisar sa vyberá podľa celkovej spôsobilosti, čím sa

zdôrazňuje nezávislosť a nadnárodná povaha funkcie komisára. V súčasnosti má každý členský štát jedného komisára a podľa konsolidovaného znenia Zmluvy o Európskej únii sa má EK po 1. novembri 2014 skladať z takého počtu členov, ktorý zodpovedá dvom tretinám počtu členských štátov, ak Európska rada nerozhodne jednomyselne inak. Avšak v decembri 2008 bol prijatý politický záväzok Európskej rady, potvrdený v decembri 2009 stanovujúci, že ak vstúpi Lisabonská zmluva do platnosti, bude prijaté rozhodnutie, že každý členský štát bude mať v EK aj naďalej svojho štátneho príslušníka. S týmto cieľom bude potrebné prijať zmenu čl. 17 ods. 5 Zmluvy o Európskej únii.

Európska občianska iniciatíva – prvý nadnárodný nástroj participatívnej demokracie. Iniciatívu občanov zaviedol článok 11 ods. 4 Zmluvy o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy, ktorý stanovuje: „*Občania Únie, ktorých počet dosiahne najmenej jeden milión a ktorí sú štátnymi príslušníkmi významného počtu členských štátov, sa môžu ujať iniciatívy a vyzvať Európsku komisiu, aby v rámci svojich právomocí predložila vhodný návrh vo veciach, o ktorých sa občania domnievajú, že na účely uplatňovania zmlúv je potrebný právny akt Únie.*” Podrobnosti o uplatňovaní iniciatívy občanov stanovuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 211/2011 zo 16. februára 2011 o iniciatíve občanov. Toto nariadenie stanovuje, že významný počet členských štátov, z ktorého má pochádzať jeden milión signatárov, je jedna štvrtina členských štátov (čl. 2 nariadenia). Pre každý štát je zároveň stanovený minimálny počet signatárov pochádzajúcich z tohto štátu. Tento minimálny počet signatárov je stanovený ako počet poslancov Európskeho parlamentu zvolených v danom štáte vynásobený číslom 750. Iniciatíva občanov nemôže byť Európskej komisii predložená jednotlivcom. Organizátori iniciatívy občanov musia vytvoriť občiansky výbor zložený z najmenej siedmich osôb, ktoré majú pobyt v najmenej siedmich členských štátoch. Organizátori určia jedného zástupcu a jedného náhradníka, ktorí budú ako kontaktné osoby počas celého postupu iniciatívy občanov zabezpečovať spojenie medzi občianskym výborom a inštitúciami Európskej únie a ktorí sú poverení hovoriť a konať v mene občianskeho výboru. Organizátori a signatári musia byť občanmi Európskej únie. Európska komisia poskytne možnosť prezentovať iniciatívu občanov na verejnom vypočutí v Európskom parlamente.

Európska rada – inštitúcia EÚ zložená z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, ako aj svojho predsedu a predsedu Európskej komisie. Od decembra 2009 je Európska rada oficiálnou inštitúciou so stálym predsedom. Cieľom tejto zmeny bolo zabezpečiť najmä väčšiu stabilitu a čitateľnosť Európskej rady ako v jej vnútornej, tak aj vonkajšej činnosti a nahradiť šesťmesačné rotačné predsedníctvo. Predseda Európskej rady predsedá jej zasadaniam a udržiava časovú a obsahovú kontinuitu zasadaní. Európska rada stanovuje všeobecné politické smerovanie a priority EÚ a dáva EÚ

potrebné podnety na jej rozvoj; nevykonáva legislatívnu funkciu. Európska rada zasadá zvyčajne dvakrát za polrok, predseda však môže zvolať zasadanie Európskej rady vo výnimočných situáciách aj častejšie. Európska rada rozhoduje vo väčšine prípadov konsenzom. Formálnym výstupom zo zasadnutia Európskej rady sú závery.

Európsky parlament (EP) – jediný priamo volený orgán EÚ zložený zo zástupcov občanov EÚ, ktorých záujmy zastupuje. V súčasnosti má EP 751 poslancov z 28 členských krajín, Slovenskú republiku zastupuje 13 poslancov. Celkový počet poslancov EP nesmie presiahnuť 750 plus predseda a jednému štátu nemôže byť pridelených viac ako 96 mandátov. Poslanci EP sa nezdužujú podľa národnosti, ale podľa politickej príslušnosti v poslaneckých frakciách. Sú volení na päť rokov vo všeobecných, slobodných a priamych voľbách s tajným hlasovaním. Medzi hlavné úlohy EP patrí legislatívna a rozpočtová funkcia spolu s Radou EÚ, politická kontrola (napr. vo forme schvaľovania nominácií na funkciu komisára).

implicitné právomoci Európskej únie (angl. „implied powers“) – doktrína implicitných právomocí Európskej únie je inšpirovaná americkou ústavnou doktrínou. Ide o právomoci Európskej únie, ktoré nie sú explicitne (výslovné) stanovené v pozitívnom práve (Zmluve o fungovaní Európskej únie, Zmluve o Európskej únii, atď.), ale vyplývajú z účelu pozitívneho práva. Implicitná právomoc Európskej únie teda vyplýva s účelovej súvislosti s výslovnou právomocou Európskej únie.

inštitúcie Európskej únie – v zmysle čl. 13 Zmluvy o Európskej únii má EÚ k dispozícii inštitucionálny rámec, ktorého účelom je podporovať jej hodnoty, sledovať jej ciele, slúžiť jej záujmom, záujmom jej občanov a členských štátov, ako aj zabezpečovať konzistentnosť, efektívnosť a kontinuitu jej politik a činností. Inštitúciami EÚ sú: Európsky parlament, Európska rada, Rada, Európska komisia, Súdny dvor Európskej únie, Európska centrálna banka a Dvor audítorov. Každá inštitúcia koná v medziach právomocí, ktoré sú jej zverené zmluvami, a v súlade s postupmi, podmienkami a cieľmi v nich ustanovenými. Inštitúcie navzájom v plnej miere spolupracujú.

IPEX (The platform for EU Interparliamentary Exchange – Platforma pre medziparlamentnú výmenu informácií v EÚ) – predstavuje prostriedok pre elektronickú výmenu dokumentov týkajúcich sa záležitostí EÚ medzi národnými parlamentmi členských krajín EÚ a inštitúciami EÚ. IPEX (www.ipex.eu) je významným zdrojom informácií o stave kontroly právnych aktov EÚ v národných parlamentoch, pričom umožňuje aktívne sledovať priebeh kontrolných procedúr a nahliadať do parlamentných dokumentov. Popri tom webové sídlo IPEX obsahuje aj sekciu venovanú medziparlamentným konferenciám a stretnutiam realizovaným v rámci parlamentnej dimenzie predsedníctva v Rade Európskej únie. Predsedníctvo v Správnej rade IPEX preberá ten parlament, ktorý aktuálne predsedal

(usporiadal) Konferenciu predsedov parlamentov členských štátov EÚ. V praxi tak predsedníctvo v Správnej rade IPEX prebrala na Konferencii predsedov parlamentov členských štátov Európskej únie v Bratislave v dňoch 23. až 24. apríla 2017 práve Kancelária NR SR. Počas jedného roka tak Kancelária NR SR usporiada dokopy tri zasadnutia Správnej rady IPEX (z toho jedno v Bruseli a dve v Bratislave) a jedno stretnutie pracovníkov kancelárií národných parlamentov zodpovedných za administráciu spolupráce v rámci IPEX (tzn. IPEX korešpondentov).

kodanské kritériá – politické a ekonomické podmienky, ktoré musí kandidátsky štát spĺňať, aby sa mohol stať členom EÚ. Tieto kritériá boli dohodnuté a prijaté na zasadnutí Európskej rady v Kodani v júni 1993. Kandidátsky štát musí spĺňať politické a ekonomické podmienky (fungujúce trhové hospodárstvo), dosiahnuť stabilitu inštitúcií rešpektujúcich demokraciu, právny štát, ľudské práva, úctu k menšinám a ich ochranu. Tieto kritériá boli potvrdené a doplnené Európskou radou v Madride v roku 1995, podľa záverov ktorej musí kandidátsky štát vytvoriť podmienky na integráciu tým, že prispôsobí svoje administratívne štruktúry a transponuje komunitárnu legislatívu do národného práva, ako aj implementuje legislatívu prostredníctvom dostatočných správnych a súdnych štruktúr.

komitológia (z angl. „committee“ resp. fran. „comité“, čiže „výbor“) – je označenie pre prijímanie právnych aktov Európskou komisiou v spolupráci s výborom zloženým zo zástupcov členských štátov Európskej únie, ktorého úlohou je EK kontrolovať. Systém komitológie vznikol už v roku 1961, kedy bol vytvorený výbor stanovujúci ceny poľnohospodárskych výrobkov. Dôvodmi pre jeho vznik bola rýchlosť prijímania aktov, flexibilita či efektívnosť. Postupne sa systém čím ďalej tým viac orientoval nielen na prijímanie technických podrobností, čo si začalo vyžadovať potrebu väčšej kontroly EK. Možno povedať, že komitológiou bol vytvorený európsky ekvivalent národných normotvorných oprávnení exekutívy, ktoré sú bežné vo všetkých štátoch Európskej únie.

korigendum („corrigendum“) – jazyková oprava úradne publikovaného znenia právneho aktu Európskej únie.

Lisabonská zmluva – z formálneho hľadiska štandardná reforma primárneho práva EÚ, ktorá vznikla ako výsledok rokovania členských štátov EÚ v rámci medzivládnej konferencie Európskej únie v roku 2007, pričom do platnosti vstúpila 1. decembra 2009. Jej cieľom bolo sprehľadniť rozhodovacie procesy a vzťahy medzi jednotlivými aktérmi v rámci EÚ. Lisabonská zmluva dopĺňa a aktualizuje predošlé zmluvy, ale ich nenahrádza. Zakladajúce zmluvy (Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva) ostávajú v platnosti, Lisabonská zmluva ich mení a dopĺňa. Zmluva o založení Európskeho spoločenstva sa premenovala na Zmluvu o fungovaní Európskej únie. Lisabonská zmluva

posilnila aj postavenie národných parlamentov, a to v nasledujúcich oblastiach:

- posilnenie včasnej a úplnej informovanosti národných parlamentov o činnosti orgánov EÚ a pripravovanej legislatíve [upravené v Protokole (č. 1) o úlohe národných parlamentov v Európskej únii]
- zapojenie sa národných parlamentov do kontroly dodržiavania zásady subsidiarity vytvorením mechanizmu predbežnej kontroly alebo následnej súdnej kontroly dodržiavania zásady subsidiarity [upravené v Protokole (č. 2) o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality]
- povinnosť informovať národné parlamenty o realizácii politiky v rámci oblasti slobody, bezpečnosti a práva a zakotvenie účasti národných parlamentov na kontrole činnosti Europolu a hodnotení činnosti Eurojustu
- zapojenie sa národných parlamentov do rokovania o návrhoch na zmenu Zmlúv a účasť zástupcov vnútroštátnych parlamentov v Konvente k ich prorokovaniu, vrátane možnosti jediného vnútroštátneho parlamentu vetovať zjednodušenú revíziu Zmlúv spočívajúcu v prechode na rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou
- zapojenie sa národných parlamentov do kontroly využívania doložky flexibility
- povinnosť Rady EÚ informovať vnútroštátne parlamenty o žiadostiach o členstvo v EÚ.

mechanizmus žltej a oranžovej karty – mechanizmus sledovania dodržiavania zásady subsidiarity. Každý národný parlament môže v lehote 8 týždňov od postúpenia návrhu legislatívneho aktu poslať predsedom Európskeho parlamentu, Rady a Európskej komisie tzv. odôvodnené stanovisko. Národné parlamenty vo svojich odôvodnených stanoviskách musia objasniť, prečo sa domnievajú, že návrh určitého návrhu legislatívneho aktu nie je v súlade so zásadou subsidiarity. EK odpovie na všetky odôvodnené stanoviská, ktoré dostane od národných parlamentov. Avšak formálny účinok odôvodnených stanovísk na legislatívny proces závisí od počtu predložených stanovísk. Na účely výpočtu týchto prahových hodnôt sa priradujú dva hlasy každému národnému parlamentu (t.j. jednokomorové parlamenty majú dva hlasy, dvojkomorové parlamenty jeden hlas pre každú komoru). Mechanizmus žltej karty sa uplatňuje vtedy, ak predložené odôvodnené stanoviská zodpovedajú najmenej jednej tretine hlasov priradených národných parlamentom alebo jednej štvrtine v prípade, ak sa predložený návrh legislatívneho aktu týka priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Pri uplatnení tohto postupu musí EK prehodnotiť svoj návrh. Na základe preskúmania sa môže EK rozhodnúť, či ho ponechá, zmení alebo stiahne. EK musí uviesť dôvody svojho rozhodnutia. Mechanizmus

oranžovej karty sa uplatňuje vtedy, ak predložené odôvodnené stanoviská predstavujú väčšinu hlasov priradených národným parlamentom a návrh je predložený v rámci riadneho legislatívneho postupu. Pri uplatnení tohto mechanizmu musí EK prehodnotiť svoj návrh. Na základe preskúmania sa EK môže rozhodnúť, či ho ponechá, zmení alebo stiahne. Ak sa EK rozhodne návrh ponechať, musí v odôvodnenom stanovisku vysvetliť EP a Rade, prečo je návrh v súlade so zásadou subsidiarity. V takýchto prípadoch EP a Rada ešte pred ukončením prvého čítania zvažia, či je návrh v súlade so zásadou subsidiarity. Ak sa jednoduchá väčšina členov EP alebo 55 % členov Rady zhodne na tom, že návrh porušuje zásadu subsidiarity, nebude predmetom ďalšieho postupu.

Mertens – pracovná skupina založená v roku 1993, ktorá pomáha plánovať aktivity týždenných zasadnutí zástupcov stálych zástupcov (zástupcov veľvyslancov) členských štátov Európskej únie – COREPER I.

mimoriadny legislatívny postup (angl. „special legislative procedure“, nem. „besonderes Gesetzgebungsverfahren“, fr. „procédure législative spéciale“) – predstavuje prijatie nariadenia, smernice alebo rozhodnutia Európskym parlamentom za účasti Rady alebo jeho prijatie Radou za účasti Európskeho parlamentu. Úprava tohto postupu je obsiahnutá v konkrétnych ustanoveniach zmlúv, ktoré predpokladajú prijatie právneho aktu Európskej únie. Právne akty prijíma buď Európsky parlament za účasti Rady alebo naopak Rada za účasti Európskeho parlamentu. V konkrétnom článku zmluvy je potom stanovené, ktorý z týchto orgánov je v danom legislatívnom procese hlavným činiteľom. Hoci je v zmluvách predpísaný mimoriadny legislatívny postup, môže Európska rada alebo Rada rozhodnúť o použití riadneho legislatívneho postupu. Hovoríme o tzv. premostovacej klauzule nazývanej tiež „passarella“.

notifikácia („oznámenie“) – ide o proces, pri ktorom členská krajina EÚ informuje Európsku komisiu o transpozícii (prevzatí) právnych noriem obsiahnutých v právnom akte Európskej únie (najčastejšie v smernici) do národného právneho poriadku.

obojstranná flexibilita – pravidlo stanovujúce, že právomoci môžu byť prenášané nielen z členských štátov na európsku úroveň, ale aj opačne z úrovne EÚ späť na členské štáty, pokiaľ sa výkon týchto kompetencií na nadnárodnej úrovni ukáže ako neefektívny. Obojstranná flexibilita umožňuje rozšírenie výlučných právomocí EÚ, ale aj ich redukciu.

Vo všeobecnosti rozlišujeme dva varianty naplnenia realizácie koncepcie obojstrannej flexibility v praxi. Prvá je možnosť odstránenia legislatívnych aktov z dôvodu porušenia zásady subsidiarity alebo proporcionality, druhou je zmena zakladajúcich zmlúv.

parlamentná dimenzia predsedníctva v Rade EÚ – každé predsedníctvo členského štátu EÚ v Rade obsahuje okrem podujatí na úrovni exekutívy aj

tzv. parlamentnú dimenziu spočívajúcu v niekoľkých veľkoformátových stretnutiach medzi predstaviteľmi národných parlamentov členských štátov (pri dvojkomorových parlamentoch zástupcovia oboch komôr), kandidátskych a partnerských krajín, ako aj EP či ďalšími pozvanými hosťami. V tejto súvislosti je povinnosťou parlamentu členského štátu, ktorý predsedá v Rade, usporiadať viaceré podujatia, a to konkrétne COSAC (predsednícky a plenárny), Medziparlamentnú konferenciu o Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike a Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike EÚ a Medziparlamentnú konferenciu o stabilite, hospodárskej koordinácii a riadení v EÚ. V prípade, ak daná krajina predsedá v Rade v druhom polroku, má jej parlament povinnosť zorganizovať aj Stretnutie vedúcich kancelárií parlamentov členských štátov EÚ a Konferenciu predsedov parlamentov členských štátov EÚ v nasledujúcom polroku. Okrem uvedených medziparlamentných konferencií môže parlament predsedníckeho štátu usporiadať aj ďalšie medziparlamentné stretnutia podľa potreby napr. zasadnutia vecných výborov. Parlament členského štátu, ktorý predsedá v Rade, zabezpečuje organizačno-logistickú a obsahovú stránku všetkých uvedených medziparlamentných konferencií a stretnutí, pričom týmto konferenciám a stretnutiam predsedajú predsedovia príslušných výborov národného parlamentu. Rokovacím jazykom je spravidla angličtina a francúzština príp. štátny jazyk usporiadateľskej krajiny. Výnimkou je plenárny COSAC, ktorý je tlmočený do všetkých oficiálnych jazykov EÚ.

politický dialóg – nástroj snažiaci sa o odstránenie demokratického deficitu prostredníctvom väčšieho zapojenia národných parlamentov do legislatívnej činnosti a do procesu formovania politik EK. Na rozdiel od mechanizmov sledovania dodržiavania zásady subsidiarity však nejde o formálny prostriedok založený na zmluvnom základe. Politický dialóg je v súčasnosti využívaný paralelne so systémom včasného varovania a predstavuje ďalšiu možnú formu komunikácie medzi národnými parlamentmi a EK. Ak národný parlament dospel k názoru, že návrh legislatívneho aktu EÚ porušuje zásadu subsidiarity, môže poslať príslušným inštitúciám EÚ odôvodnené stanovisko vysvetlené vyššie. Ak má však iné námietky k spomínanému aktu (napr. k podstate návrhu), môže začať politický dialóg s EK. V rámci politického dialógu môžu národné parlamenty zasielať svoje stanoviská EK, ktorá sa na ne snaží odpovedať do troch mesiacov. Stanoviská sa môžu týkať dokumentov EK alebo politických oblastí, ktoré spadajú do jej kompetencie. Častokrát práve politický dialóg umožní EK zohľadniť hlavné výhrady národných parlamentov k podstate návrhov a dáva priestor pre možné rokovania s Radou a EP za účelom prispôsobenia návrhu názorom národných parlamentov. Rovnako aj v prípadoch, ak sa nedosiahne potrebné kvórum na aktiváciu žltej alebo oranžovej karty, EK na odôvodnené stanoviská reaguje v rámci politického dialógu.

právne akty Európskej únie – pojem označujúci zvyčajne sekundárne právne pramene. Na rozdiel od Zmluvy o Ústave pre Európu, ktorá navrhovala zaviesť napr. pojem európsky zákon, Lisabonská zmluva zachováva pôvodné názvy právnych aktov, rozlišuje však legislatívne a nelegislatívne akty. Sekundárne právo EÚ sa prijíma na základe zakladajúcich zmlúv a ich revízií, ktoré sú primárnym právom EÚ a majú vyššiu právnu silu, ergo právne akty musia byť s nimi v súlade.

Právnymi aktmi sú:

- nariadenia – majú všeobecnú platnosť (sú záväzné pre členské štáty, fyzické a právnické osoby a pre orgány EÚ). Sú záväzné vo svojej celistvosti a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch. Majú prednosť pred vnútroštátnym právom;
- smernice – sú záväzné pre každý členský štát, ktorému sú určené, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom. Štáty sú potom povinné oznámiť EK, ktoré právne predpisy prijali na transpozíciu príslušnej smernice;
- rozhodnutia – sú individuálne právne akty, záväzné iba pre tých, ktorým sú adresované;
- odporúčania a stanoviská – nie sú právne záväzné a predstavujú iba politickú deklaráciu. Ich plnenie sa nedá vynútiť a sú vylúčené z preskúmania legality Súdny dvorom EÚ.

Právne akty prijaté legislatívnym postupom sú legislatívnymi aktmi.

predsednícke trio – skupina troch členských štátov EÚ, ktoré počas obdobia 18 mesiacov vykonávajú predsedníctvo v Rade. Predsednícke trio je kreované na základe princípu rotácie medzi členskými štátmi prihliadajúc na ich rozmanitosť, geografickú polohu či geopolitické hľadisko. Trio realizuje spoločný program, pričom každý člen tejto trojice v presne stanovenom poradí predsedá Rade počas obdobia šiestich mesiacov. Ostatní členovia tria sú predsedníckemu štátu nápomocní vo všetkých funkciách vychádzajúc zo spoločného programu.

premostovacia klauzula (passarelle clause) – inštitút, ktorý zavádza Lisabonská zmluva. Rozlišujeme všeobecnú premostovaciu klauzulu a zvláštne premostovacie klauzule. Podľa všeobecnej pasarely Európska rada môže tzv. zjednodušeným postupom so súhlasom EP jednomyseľne rozhodnúť o prechode od jednomyseľného rozhodovania v Rade k rozhodovaniu kvalifikovanou väčšinou alebo o prechode od mimoriadneho legislatívneho postupu k riadnemu legislatívnemu postupu. Všeobecná pasarella tak umožňuje zmenu potrebného kvóra pre prijatie rozhodnutia v Rade bez priamej zmeny dotknutej zmluvy a jej následnej ratifikácie v národných parlamentoch. Ak sa proti rozhodnutiu o použití všeobecnej premostovacej klauzuly v polročnej lehote vysloví niektorý národný

parlament, rozhodnutie je vetované. Všeobecnú pasarellu nie je možné použiť v prípade rozhodovania o zmene zmlúv a v prípadoch súvisiacich s vojenskými záležitosťami a obranou. Popri všeobecnej premostovacej klauzule obsahujú zmluvy aj ustanovenia týkajúce sa tzv. zvláštnych pasarell a to pre oblasť spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, sociálnu oblasť, oblasť životného prostredia, oblasť schvaľovania viacročného finančného rámca, oblasť posilnenej spolupráce a oblasť rodinného práva. Vo všetkých uvedených prípadoch ide ešte o jednoduchší spôsob zmeny zmlúv ako prostredníctvom všeobecnej passarely. Napr. v prípade spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky je ustanovená podobná procedúra v Európskej rade, ale bez účasti EP a bez práva veta národných parlamentov. Premostovacie klauzule majú *pro futuro* umožniť čiastkové procesné či materiálne zmeny zmlúv bez využitia klasického postupu pre zmeny zmlúv.

proces rozširovania – proces prebiehajúci v EÚ takmer neustále od jej vzniku. Aby sa zo zakladajúcich 6 členov dnešná EÚ dostala na súčasných 28 členských krajin, bolo potrebné prijímať nových členov šesťkrát. Najviac, až desať štátov, vstúpilo do EÚ v roku 2004, kedy sa súčasťou EÚ stala aj Slovenská republika. Posledným prístupujúcim štátom sa stala Chorvátska republika 1. júla 2013. Status kandidátskych krajín majú Albánsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Srbsko a Turecko.

proporcionalita – zásada stanovujúca, že činnosť EÚ nesmie prekročiť rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zmlúv. Toto poňatie zodpovednosti a rozhodovacieho procesu sa uplatňuje napr. v politike súdržnosti. EK použila zásadu proporcionality k obmedzeniu byrokracie, keď racionalizovala predpisy pre správu operačných programov na obdobie rokov 2007 – 2013. O pravidlách spôsobilosti sa teraz rozhoduje prevažne na úrovni členských štátov, a nie na úrovni EÚ.

Rada – inštitúcia EÚ predtým označovaná ako Rada EÚ, resp. Rada ministrov. Rada vykonáva spoločne s EP legislatívnu a rozpočtovú funkciu. Rada je zložená z jedného zástupcu každého členského štátu na ministerskej úrovni, pričom minister je splnomocnený zaväzovať vládu štátu, ktorú zastupuje svojím hlasovaním. Ak nie je ustanovené inak, Rada hlasuje kvalifikovanou väčšinou. Od 1. novembra 2014 je kvalifikovaná väčšina vymedzená ako väčšina rovnajúca sa najmenej 55 % členov Rady zastupujúcich členské štáty zahrňajúce najmenej 65 % obyvateľstva EÚ. Blokujúcu menšinu musia tvoriť najmenej štyria členovia Rady, v opačnom prípade sa kvalifikovaná väčšina považuje za dosiahnutú. Rada zasadá v rôznych zloženiach, resp. formáciách, a to podľa vecného zamerania ministrov (napr. všeobecné záležitosti, spravodlivosť a vnútorné veci, životné prostredie, konkurencieschopnosť a podobne). Rada teda funguje na základe princípu rovnosti (každý štát má jedného zástupcu), princípu špecializácie (vecne špecializované formácie) a princípe politického mandátu.

riadny legislatívny postup – spoločný postup EP a Rady pri prijímaní nariadení, smerníc alebo rozhodnutí. Tento postup nahrádza predchádzajúci spolurozhodovací postup. Rada aj EP tu majú rovnocenné postavenie. To znamená, že rozhodovanie v EÚ sa bude zakladať na dvojitej legitimite občanov (zastúpených ich poslancami v EP) a členských štátov (zastúpených ministrami v Rade). EK má právo legislatívnej iniciatívy (avšak nie výlučné právo). Riadny legislatívny postup prebieha v troch čítaniach, počas ktorých by mali byť vyriešené nezhody medzi jednotlivými inštitúciami. Okrem riadneho legislatívneho postupu existuje aj mimoriadny legislatívny postup.

rozpočet EÚ – rozpočet je pripravovaný Európskou komisiou, respektíve jej generálnym riaditeľom pre rozpočet, pričom musia byť zohľadnené pravidlá konzultácie medzi Radou a Európskym parlamentom. Rozpočet je na základe zmlúv a ďalších dohôd obmedzený niekoľkými základnými podmienkami a princípmi. Rozpočet je pripravovaný na jeden rok a platí vždy od 1. januára do 31. decembra. Druhou zásadou je princíp vyrovnanosti, ktorý stanovuje povinnosť vyváženia príjmov a výdavkov, čo znemožňuje jeho využitie ako nástroja hospodárskej regulácie.

Schengenský systém – termín označujúci súbor medzivládnych dohôd a aktivít, ktoré vytvárajú medzi členskými štátmi priestor bez vnútorných hraníc. Počiatky Schengenského systému sú spojené s podpisom tzv. Schengenskej dohody v roku 1985 medzi piatimi pôvodnými prístupujúcimi krajinami (Francúzsko, Nemecko, Belgicko, Luxembursko, Holandsko), jej záväzky boli postupne prijaté ďalšími členskými štátmi. Na Schengenskú dohodu, ktorá nepodliehala ratifikácii a vstúpila do platnosti okamžite po jej prijatí nadväzuje tzv. Schengenská vykonávacía dohoda z roku 1990 s konkrétnymi opatreniami a s radom presných definícií. Schengenský systém sa považuje za významný prvok vzájomnej solidarity, keďže odstránením vnútorných hraníc sa vyžiadalo adekvátne posilnenie hraníc vonkajších, ktoré sa stali nárazníkovým pásmom voči migračným vlnám, kriminalite a zločinu.

spolupráca Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie – súčasná právna úprava vzťahov medzi NR SR a vládou SR v záležitostiach Európskej únie je obsiahnutá v ústavnom zákone č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie a v zákone NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (konkrétne § 58a a § 58b). Podrobnejšiu úpravu obsahuje Systém tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stav koordinácie realizácie politik EÚ schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 627 z 27. októbra 2013. Tento dokument nastavuje pravidlá kooperácie medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a ďalšími aktérmi a procedurálny postup pri tvorbe stanovísk Slovenskej republiky k návrhom legislatívnych a iných aktov EÚ. Vzťah NR SR a vlády SR

v záležitostiach EÚ má v zásade dve roviny – povinnosť vlády SR predkladať určené materiály a právomoc NR SR schvaľovať stanoviská Slovenskej republiky. V tejto súvislosti je dôležité vysvetliť najmä nasledujúce pojmy:

- anotácia – východisko pre rokovanie Rezortnej koordinačnej skupiny a pre vypracovanie predbežného stanoviska. Anotáciu, ktorá vďaka svojmu technickému a informatívnemu charakteru slúži na lepšie identifikovanie či popis návrhu príslušného právneho aktu, vypracúva Stále zastúpenie SR pri EÚ v Bruseli v krátkom časovom horizonte (približne do jedného týždňa od doručenia návrhu) a distribuuje ju príslušnému ústrednému orgánu štátnej správy, Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Úradu vlády SR a NR SR, resp. Výboru NR SR pre európske záležitosti. Príslušný (gestorský) ústredný orgán štátnej správy anotáciu berie na vedomie a vychádza z nej pri príprave predbežného stanoviska;
- rezortná koordinačná skupina (RKS) – prvá (expertná) národná úroveň koordinácie rozhodovacieho procesu záležitostí EÚ, ktorá ďalej vplýva na prípravu pozície SR v ďalších štádiách rozhodovacieho procesu EÚ. RKS sa schádza za účasti expertov príslušného ústredného orgánu štátnej správy (ktorý zároveň gestoruje príslušný právny akt EÚ) príp. aj za účasti expertov iného ústredného orgánu štátnej správy a pri svojom rokovaní sa riadi štatútom RKS, ktorý schvaľuje jednotlivý ústredný orgán štátnej správy (ÚOŠS). Vedúcim RKS je štátny tajomník, podpredseda ÚOŠS, generálny riaditeľ sekcie alebo riaditeľ odboru. NR SR resp. Výbor NR SR pre európske záležitosti je informovaný o činnosti RKS, o vývoji a aktuálnej pozícii SR k príslušnému návrhu právneho aktu EÚ prostredníctvom účasti členov Výboru NR SR pre európske záležitosti a odborných zamestnancov Kancelárie NR SR na príslušnej RKS;
- predbežné stanovisko – jeden zo základných dokumentov SR pripravovaných v rámci rozhodovacieho procesu v EÚ a v zrejmej nadväznosti na proces koordinácie európskych záležitostí v SR. Predbežné stanovisko pripravuje v úvodnom štádiu rozhodovacieho procesu EÚ príslušný ústredný orgán štátnej správy, ktorý pri jeho príprave zohľadňuje informácie uvedené v anotácii a zároveň v ňom obsiahne stručnú informáciu o obsahu a cieľoch predmetného návrhu, prioritách SR v kontexte predkladaného návrhu, o druhu a časovom priebehu rozhodovacieho procesu v EÚ, o súlade návrhu s princípom subsidiarity a proporcionality a v neposlednom rade aj informácie hodnotiace vplyv a dosah návrhu z politického, ekonomického, legislatívneho, sociálneho a environmentálneho hľadiska. V kontexte ustanovení rokovacieho poriadku NR SR predbežné stanovisko Výboru NR SR pre európske záležitosti predkladá vláda SR najneskôr štyri týždne po prevzatí návrhu právneho aktu;

- návrh stanoviska SR – jeden zo základných dokumentov SR pripravovaných v rámci rozhodovacieho procesu v EÚ v nadväznosti na proces koordinácie európskych záležitostí v SR. Návrh stanoviska SR pripravuje príslušný ústredný orgán štátnej správy v záverečnom štádiu rozhodovacieho procesu EÚ (t. j. pred rokovaním o danej záležitosti na úrovni zástupcov vlád členských štátov EÚ), schvaľuje ho príslušný minister. Návrh stanoviska SR sa oficiálnym stanoviskom SR stáva až po jeho schválení NR SR/Výborom NR SR pre európske záležitosti, resp. jej/jeho nevyjadrením sa a súčasným uplynutím stanovenej (zákonnej) lehoty;
- tzv. tichá procedúra – procedúra, ktorá nastáva vtedy, ak sa NR SR resp. Výbor NR SR pre európske záležitosti v stanovenom zákonom rámci nevyjadrí k doručenému návrhu stanoviska SR (t. j. do dvoch týždňov od jeho predloženia) a zároveň v danej veci neprijme iné stanovisko. Vtedy je člen vlády SR je viazaný (pôvodným) predloženým návrhom stanoviska SR.

Súdny dvor EÚ – inštitúcia EÚ skladajúca sa zo Súdneho dvora, Všeobecného súdu a osobitných súdov. Zabezpečuje dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní zmlúv. Súdny dvor EÚ tvoria sudcovia, jeden za každý členský štát. Pomáhajú mu generálni advokáti. Všeobecný súd tvoria sudcovia, najmenej jeden za každý členský štát. Sudcovia a generálni advokáti Súdneho dvora a sudcovia Všeobecného súdu sú vybraní z osôb, ktoré poskytujú záruku úplnej nezávislosti a spĺňajú podmienky uvedené v čl. 253 a 254 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Sú vymenovaní na základe spoločnej dohody vlád členských štátov na funkčné obdobie šiestich rokov. Súdny dvor EÚ v súlade so zmluvami rozhoduje o žalobách podaných členským štátom, inštitúciou alebo fyzickou osobou alebo právnickou osobou o prejudiciálnych otázkach o výklade práva EÚ alebo platnosti aktov prijatých inštitúciami na základe žiadosti vnútroštátnych súdnych orgánov a v iných prípadoch ustanovených zmluvami.

symboly Európskej únie – vlajka Európskej únie, hymna Európskej únie, deň Európy, Motto Európskej únie. Symboly Európskej únie nie sú upravené v primárnom práve, v praxi sa však používajú. Motto Európskej únie „zjednotení v rozmanitosti“ (angl. „united in diversity“, lat. „in varietate concordia“) symbolizuje zjednotenie „Európanov“ v Európskej únii s cieľom žiť v mieri a prosperite, využívajúc bohatstvo rozličných kultúr, tradícií a jazykov. Dňom Európskej únie je 9. máj. Dňa 9. mája 1950 predstavil francúzsky minister zahraničných vecí Robert Schuman po prvýkrát myšlienky neskôr vedúce k vzniku Európskej únie. Za hymnu Európskej únie je považovaná časť 9. symfónie Ludwiga van Beethovena – Óda na radosť. Európska vlajka je tvorená kruhom dvanástich žltých hviezd na modrom podklade. Dvanásť hviezd v kruhu na vlajke Európskej únie predstavuje ideál jednoty, solidarity a harmónie národov Európy.

system včasného varovania – mechanizmus zavedený Lisabonskou zmluvou posilňujúci úlohu národných parlamentov pri tvorbe európskej legislatívy. Všetky navrhované právne predpisy EÚ sa musia zasielať národným parlamentom, ktoré majú na vyjadrenie osem týždňov. Ak dostatočný počet národných parlamentov vysloví námietky, návrh sa môže zmeniť a doplniť alebo stiahnuť. System včasného varovania má zabezpečiť, že EÚ neprekročí svoju právomoc a nezapojí sa do otázok, ktoré je najlepšie riešiť na národnej alebo nižšej úrovni, t. j. podrobne sa sleduje dodržiavanie zásady subsidiarity.

transpozícia – ide o legislatívny (normotvorný) proces, pri ktorom členská krajina EÚ prevezme do národného právneho poriadku právnu normu obsiahnutú v právnom akte Európskej únie.

Úradný vestník Európskej únie – oficiálne publikačné médium pre promulgáciu (najmä) právnych aktov Európskej únie (obdoba Zbierky zákonov SR). Je vydávaný Úradom pre vydávanie publikácií Európskej únie. Distribúciu Úradného vestníka Európskej únie v podmienkach Slovenskej republiky upravuje zákon č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie v znení neskorších predpisov.

ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie – jeho cieľom je upraviť postavenie NR SR voči vláde. Ide o rámcovú úpravu vzťahov zákonodarnej a výkonnej zložky štátnej moci v oblasti záležitostí EÚ. Tento vzťah má v zásade dve roviny – povinnosť vlády predkladať určené materiály a právomoc NR SR resp. Výboru NR SR pre európske záležitosti schvaľovať stanoviská SR k návrhom právne záväzných aktov a iných aktov EÚ, o ktorých sa rozhoduje na úrovni zástupcov vlád členských štátov EÚ. V zmysle čl. 2 ods. 2 tohto ústavného zákona, NR SR môže zákonom poveriť výkonom pôsobnosti v záležitostiach EÚ svoj výbor. Výbor NR SR pre európske záležitosti bol zriadený uznesením Národnej rady SR v apríli 2004.

vykonávacie akty – ak sú pre vykonávanie právne záväzných aktov Európskej únie potrebné jednotné podmienky, môžu tieto akty zveriť vykonávacie právomoci Európskej komisii alebo výnimočne Rade. Hovoríme o vykonávacích aktoch. Na kontrolu vykonávacích právomocí Európskej komisie sa uplatňuje komitológia.

výlučné právomoci Európskej únie – ide o taxatívne vymedzené právomoci Európskej únie, pri ktorých môže Európska únia prijímať právne záväzné akty, pričom členské štáty tak môžu urobiť len vtedy, keď sú na to splnomocnené Európskou úniou alebo keď vykonávajú právne akty Európskej únie. Ide o oblasť colnej únie, oblasť pravidiel hospodárskej súťaže potrebných na fungovanie vnútorného trhu, oblasť menovej politiky štátov, ktorých menou je euro, oblasť ochrany morských biologických zdrojov a oblasť spoločnej obchodnej politiky.

zelená karta – jedna z možných foriem koordinácie medzi národnými parlamentmi. Ide o mimozmluvný nástroj opierajúci sa o politický dialóg. Zelená karta znamená možnosť proaktívneho zapojenia sa národných parlamentov do procesu tvorby politik a legislatívy na úrovni EÚ cestou zasielania právne nezáväzných návrhov a podnetov EK. V praxi je na rozhodnutí EK, ako na konkrétnu zelenú kartu zareaguje. Inak povedané, zmluvný základ EÚ nezaväzuje EK osvojiť si návrhy politik alebo legislatívnych aktov doručené zo strany národných parlamentov cestou zelenej karty. Sila zelenej karty môže spočívať v tom, že môže mať potenciál vyvinúť politický tlak na konanie EK v určitej oblasti a zároveň môže motivovať národné parlamenty k väčšej angažovanosti sa v rámci tvorby politik a legislatívneho procesu na úrovni EÚ. Pilotná zelená karta bola iniciovaná Výborom Európskej únie Snemovne lordov Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska v máji 2015 na tému riešenia problematiky plytvania s potravinami. K tejto iniciatíve sa pridal aj Výbor NR SR pre európske záležitosti uznesením č. 195 z 25. júna 2015.

zelená kniha – konzultačný dokument Európskej komisie, ktorého cieľom je stimulovanie diskusie o určitej téme. Niekedy môžu byť zelené knihy podnetom na vypracovanie návrhov právnych predpisov, ktoré sú objasnené v bielych knihách.

zmierovací postup – je časť riadneho legislatívneho procesu Európskej únie prebiehajúca pod gesciou tzv. Zmierovacieho výboru, ktorá sa uplatňuje vtedy, keď sa Európsky parlament a Rada nezhodnú na obsahu legislatívneho aktu Európskej únie. Úlohou Zmierovacieho výboru, ktorý sa skladá z členov Rady a z rovnakého počtu členov zastupujúcich Európsky parlament, je dosiahnuť do šiestich týždňov od jeho zvolania dohodu o spoločnom návrhu na základe pozícií Európskeho parlamentu a Rady v druhom čítaní. S cieľom zblížiť pozície Európskeho parlamentu a Rady sa na rokovaní Zmierovacieho výboru zúčastňuje aj Európska komisia. Ak do šiestich týždňov od zvolania Zmierovacieho výboru tento výbor neschváli spoločný návrh Európskeho parlamentu a Rady, navrhovaný právny akt sa považuje za neprijatý. Bližšie pozri článok 294 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

žaloba vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom Európskej únie – podanie návrhu na Súdny dvor EÚ na začatie osobitného typu konania o neplatnosti legislatívneho aktu, čo predstavuje ex post kontrolu súladu legislatívneho aktu so zásadou subsidiarity. Takúto sťažnosť má právo podať členský štát, prípadne jeho parlament, ak to umožňuje vnútroštátny právny poriadok príslušného členského štátu. Predmetnú problematiku v podmienkach SR upravuje § 58b rokovacieho poriadku NR SR, podľa ktorého Výbor NR SR pre európske záležitosti alebo najmenej pätina poslancov NR SR môže písomne požiadať NR SR, aby sa nadpolovičnou väčšinou všetkých poslancov uzniesla na podaní žaloby vo

veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom. Návrh žaloby sa predkladá predsedovi NR SR, a to najneskôr pätnásť deň pred uplynutím lehoty na podanie žaloby. Podľa čl. 263 Zmluvy o fungovaní Európskej únie žaloba musí byť podaná do dvoch mesiacov odo dňa vyhlásenia daného legislatívneho aktu. Predseda NR SR zaradí návrh žaloby do programu najbližšej scshôdze NR SR alebo na jeho prerokovanie zvolá schôdzu NR SR, a to tak, aby umožnil včasné prerokovanie návrhu žaloby. V konaní pre Súdny dvorom EÚ zastupuje NR SR spravidla poverený poslanec alebo iná poverená osoba.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre európske záležitosti**, ktorý:

- prerokúva návrhy právne záväzných aktov a iných aktov Európskej únie,
- schvaľuje stanoviská Slovenskej republiky k návrhom podľa písmena a), o ktorých budú rokovať príslušné orgány Európskej únie,
- posudzuje súlad návrhov legislatívnych aktov Európskej únie so zásadou subsidiarity vrátane schvaľovania odôvodnených stanovísk,
- prerokúva návrhy žalôb vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom Európskej únie,
- prerokúva správy a informácie predkladané NR SR vládou SR a členmi vlády SR a akty predkladané NR SR orgánmi Európskej únie,
- môže požiadať ostatné výbory NR SR o ich stanoviská k návrhom podľa písmen a) a b),
- podáva NR SR správy o činnosti podľa písmen a) až f).

SOCIÁLNA POLITIKA

bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (BOZP) – stav pracovných podmienok eliminujúcich vplyv nebezpečných a škodlivých faktorov pracovného procesu alebo prostredia na zamestnancov. BOZP musia zabezpečovať všetci zamestnávatelia. Ich povinnosťou je starať sa o technické, technologické, organizačné, personálne a iné opatrenia potrebné na dosiahnutie tohto cieľa. Zamestnanci musia pri práci dbať o svoju bezpečnosť a zdravie, ako aj o bezpečnosť a zdravie ostatných osôb. Tieto povinnosti zamestnávateľov a zamestnancov primerane vo svojej činnosti plnia aj podnikajúce fyzické osoby - živnostníci (zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

dávka v nezamestnanosti – dávka poskytovaná z dôvodu straty zamestnania. Poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti, ak

v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie bol poistený v nezamestnanosti najmenej dva roky, ak zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení neustanovuje inak. Výška dávky v nezamestnanosti je podľa tohto zákona 50 % denného vymeriavacieho základu po dobu najviac šesť mesiacov.

dôchodca – osoba, ktorej bol priznaný dôchodok, a osoba, ktorá chce o priznanie dôchodku požiadať. To znamená, že poberá alebo chce požiadať o niektorú z týchto dôchodkových dávok:

- Starobný dôchodok
- Predčasný starobný dôchodok
- Invalidný dôchodok
- Vdovský dôchodok
- Vdovecký dôchodok
- Sirotský dôchodok

dôchodkový systém – Slovenská republika pristúpila po roku 2003 k rozsiahlej reforme dôchodkového systému, v dôsledku čoho sa jednopilierový systém so stanovenými dávkami PAYG (pay as you go - systém priebežného financovania s medzigeneračným prerozdelením) zmenil na systém postavený na troch samostatných pilieroch:

I. pilier – povinné dôchodkové poistenie je dávkovo definované a priebežne financované poistenie spravované Sociálnou poisťovňou.

II. pilier – starobné dôchodkové sporenie je príspevkovo definované poistenie financované prostredníctvom kapitalizácie, ktoré spravujú dôchodkové správcovské spoločnosti.

III. pilier – dobrovoľné doplnkové dôchodkové sporenie je príspevkovo definované poistenie financované prostredníctvom kapitalizácie, ktoré spravujú doplnkové dôchodkové spoločnosti.

dôchodkový vek – jedna z podmienok nároku na dôchodok. Podľa aktuálneho opatrenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (č. 227/2017 Z. z.) je dôchodkový vek pre rok 2018 stanovený na 62 rokov a 139 dní. Dôchodkový vek sa oproti roku 2017 predĺži o 63 dní.

Opatrenie nadobúda účinnosť od 1. januára 2018 sa týka poistencov narodených po 31. decembri 1954.

Netýka sa:

- žien narodených od 1. januára 1955 do 31. decembra 1961 → znížený dôchodkový vek v závislosti od počtu vychovaných detí
- poistencov, ktorí majú znížený dôchodkový vek → odpracovali potrebný počet rokov v zamestnaní zaradenom do I. pracovnej kategórie a/alebo do I./II. kategórií funkcií

- poistencov narodených do 31. decembra 1954 → dôchodkový vek už dovърšili do 31. decembra 2017.

hmotná núdza – stav, keď príjem členov domácnosti nedosahuje sumy životného minima a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem. Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje právne vzťahy pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi, osobitného príspevku a jednorazovej dávky. Výška dávky v hmotnej núdzi je 61,60 eura pre jednotlivca, 107,10 eura pre dvojicu bez detí. Pomoc v hmotnej núdzi a osobitný príspevok poskytujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a sú financované zo štátneho rozpočtu. Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi poskytujú obecné a mestské úrady a financujú sa z rozpočtu miest a obcí. Pomoc v hmotnej núdzi a osobitný príspevok sa neposkytujú do cudziny. Pomocou v hmotnej núdzi je:

- dávka v hmotnej núdzi,
- ochranný príspevok,
- aktivačný príspevok,
- príspevok na nezaopatrené dieťa,
- príspevok na bývanie.

choroba z povolania – je choroba uznaná príslušným zdravotníckym zariadením, zaradená do zoznamu chorôb z povolania, ak vznikla zamestnancovi pri plnení pracovných úloh alebo služobných úloh alebo v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh alebo služobných úloh a za podmienok uvedených v zozname (zoznam chorôb z povolania tvorí prílohu č. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení).

chudoba – označuje sociálny status človeka vyznačujúci sa hmotným nedostatkom. Chudoba je úzko spojená s pojmom hranica biedy, čo je pomyselná hranica v životnej úrovni. Hranica oddeľuje život v biede (pod minimom). Kadiaľ prechádza závisí od množstva faktorov, ako je napríklad geografická poloha, stupeň ekonomiky, úroveň rozvoja atď. Každá krajina sa snaží brániť prepadu pod hranicu biedy rôznymi metódami, napríklad zavedením minimálnej mzdy, sociálnymi dávkami, sociálnym zabezpečením apod.

koncentrovaná a generačne reprodukovaná chudoba – spravidla sa ňou rozumie dlhodobo pretrvávajúca nepriaznivá sociálna situácia skupiny fyzických osôb z dôvodu súčasného výskytu negatívnych javov, ktorými sú najmä vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, hmotná núdza, nízka úroveň vzdelanosti, nedostatočné hygienické návyky, nedostupnosť tovarov a služieb, výskyt sociálnopatologických javov a vysoká tolerancia k nim.

manželstvo – je zväzkom muža a ženy a spoločnosť tento jedinečný zväzok všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manžel a manželka sú si rovní

v právach a povinnostiach. Hlavným účelom manželstva je založenie rodiny a riadna výchova detí. Deti narodené v manželstve ako i mimo neho majú rovnaké práva. Definícia manželstva je upravená v zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

materské – nemocenská dávka, poskytovaná z dôvodu tehotenstva alebo starostlivosti o narodené dieťa. Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení určuje nárok na materskú dávku poistenkyni, ktorá je tehotná alebo ktorá sa stará o narodené dieťa, ak v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní. Nárok na materské vzniká 6 týždňov pred očakávaným pôrodom, najskôr od začiatku ôsmeho týždňa pred týmto dňom, a ak porodila skôr, odo dňa pôrodu. Dĺžka vyplácania dávky od vzniku nároku:

- narodenie 1 dieťaťa – 34 týždňov
- osamelá matka – 37 týždňov
- dvojčiky a viac detí – 43 týždňov.

Výška materskej dávky je 75 % denného vymeriavacieho základu.

miera nezamestnanosti – vyjadruje percento osôb vo veku nad 15 rokov, ktoré v sledovanom týždni nemajú prácu, ktoré si v posledných 4 týždňoch prácu hľadajú a sú schopné nastúpiť do práce v priebehu najviac 2 týždňov. Je to podiel nezamestnaných k ekonomicky aktívnym osobám (teda pracujúcim i nezamestnaným) podľa vzorca

$$U = \frac{U}{L+U}$$

kde je u – miera nezamestnanosti, U – počet nezamestnaných ľudí, L – počet pracujúcich ľudí. Medzi ekonomicky aktívne obyvateľstvo sa podľa metodiky Štatistického úradu SR nezapočítavajú osoby na rodičovskej dovolenke.

miera zamestnanosti – pomer počtu pracujúcich osôb vo veku 15 – 64 rokov k počtu obyvateľov v tomto veku $\times 100$. Vyjadrená je v % (podľa Štatistického úradu SR). Používa sa ako jeden z ukazovateľov sociálnoekonomickej situácie krajiny a v medzinárodných porovnaniach.

minimálna mzda – zákonom stanovená a vládou garantovaná najnižšia mzda za vykonanú prácu v stanovenom čase. Minimálna mzda je upravená zákonom č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde. Výšku minimálnej mzdy určí vláda SR nariadením. Výšku minimálnej mzdy určilo pre rok 2018 Nariadenie vlády SR č. 278/2017 Z. z. na 480,- eur mesačne, resp. 2,759 eura na hod.

minimálny dôchodok - účelom minimálneho dôchodku je zabezpečiť poistencovi dôchodkový príjem na takej úrovni, aby nebol odkázaný na pomoc v hmotnej núdzi. O priznanie minimálneho dôchodku nie je potrebné žiadať, o nároku na zvýšenie dôchodku na minimálny dôchodok rozhodne Sociálna poisťovňa. Minimálny dôchodok bol zavedený 1. júla 2015. Nárok na

zvýšenie dôchodku na minimálny dôchodok má poberateľ starobného dôchodku (aj keď bol predtým priznaný ako predčasný starobný dôchodok) alebo invalidného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku. Za 30 rokov kvalifikovaného obdobia patrí minimálny dôchodok v roku 2018 v sume 271,30 eur mesačne, čo predstavuje 1,36-násobok sumy životného minima (od 1.7.2017 je suma životného minima 199,48 eur mesačne). Za každý ďalší rok kvalifikovaného obdobia nad základnú hranicu 30 rokov sa minimálny dôchodok zvyšuje:

- o dve percentá sumy životného minima za 31. až 39. rok kvalifikovaného obdobia a
- o tri percentá sumy životného minima za 40. a ďalší rok kvalifikovaného obdobia.

Maximálnu výšku minimálneho dôchodku zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení nestanovuje.

náhrada príjmu pri pracovnej neschopnosti – poskytuje ju zamestnávateľ ako peňažné plnenie zamestnancovi, ktorý je uznaný za dočasne práceneschopného. Náhrada príjmu sa poskytuje len okruhu fyzických osôb, ktoré sa považujú podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení za zamestnancov, okrem osoby vo výkone väzby a osoby vo výkone trestu odňatia slobody. Nárok na náhradu príjmu má zamestnanec, ak bol pre chorobu alebo úraz uznaný za dočasne práceneschopného na výkon činnosti zamestnanca alebo mu bolo nariadené karanténne opatrenie a nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ podľa zákona o sociálnom poistení za obdobie, v ktorom nevykonáva činnosť zamestnanca z dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti. Náhradu príjmu poskytuje zamestnávateľ za kalendárne dni od prvého dňa trvania dočasnej pracovnej neschopnosti do skončenia dočasnej pracovnej neschopnosti. Najdlhšie do desiateho dňa trvania dočasnej pracovnej neschopnosti. Podrobnosti upravuje zákon č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

náhradná starostlivosť o dieťa – je viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť. Môže vzniknúť len rozhodnutím súdu a jej obsah tvoria práva a povinnosti vymedzené zákonom alebo súdnym rozhodnutím. Podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa náhradná starostlivosť delí na:

- zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča („náhradná osobná starostlivosť“),
- pestúnsku starostlivosť a
- ústavnú starostlivosť.

náhradné výživné – prispieva sa ním na zabezpečenie výživy nezaopatreného dieťaťa v prípade,:

- že si povinná osoba neplní vyživovaciu povinnosť stanovenú právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schválenou dohodou,
- že nezaopatrenému dieťaťu nevznikol nárok na sirotsky dôchodok alebo výška sirotského dôchodku nedosahuje výšku minimálneho výživného ustanoveného zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

nelegálna práca – je vykonávanie práce fyzickou osobou pre zamestnávateľa, pričom medzi zamestnávateľom a pracujúcim nie je založený pracovnoprávny vzťah podľa Zákonníka práce alebo štátnozamestnanecký pomer podľa zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov; zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa § 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti. Nelegálna práca má negatívny dopad na zamestnancov, podnikateľské prostredie i na celú spoločnosť a je v podmienkach Slovenskej republiky zakázaná (zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

nelegálne zamestnávanie – zamestnávanie fyzickej osoby u zamestnávateľa, pričom:

- medzi zamestnávateľom a pracujúcim nie je založený pracovnoprávny vzťah podľa Zákonníka práce alebo štátnozamestnanecký pomer podľa zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- medzi zamestnávateľom a pracujúcim je založený pracovnoprávny vzťah podľa Zákonníka práce alebo štátnozamestnanecký pomer podľa zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ale zamestnávateľ nespĺnil oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni podľa § 231 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení,
- zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa § 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti,
- zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je

príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti.

nezaopatrené dieťa - podľa § 9 a § 254 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení je nezaopatreným dieťaťom dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky a dieťa v období od skončenia povinnej školskej dochádzky do dosiahnutia 26. roku veku, ak :

- sa sústavne pripravuje na povolanie,
- sa nemôže sústavne pripravovať na povolanie ani vykonávať zárobkovú činnosť z dôvodu choroby alebo stavu, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa zákona,
- je neschopné sústavne sa pripravovať na povolanie alebo vykonávať zárobkovú činnosť pre svoj dlhodobý nepriaznivý zdravotný stav.

ošetrovné – nemocenská dávka, poskytovaná z dôvodu celodennej osobnej starostlivosti rodiča o choré dieťa, chorého manžela, chorú manželku, chorého rodiča alebo chorého rodiča manžela (manželky), ktorého zdravotný stav podľa potvrdenia príslušného lekára nevyhnutne vyžaduje ošetrovanie inou fyzickou osobou. Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení určuje výšku dávky na 55 % denného vymeriavacieho základu.

poistenie v nezamestnanosti – poistenie pre prípad straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku nezamestnanosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti. Poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti. Obdobie poberania dávky v nezamestnanosti je označované ako podporné obdobie v nezamestnanosti.

pracovný úraz- poškodenie zdravia, ktoré bolo zamestnancovi spôsobené pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním nezávisle od jeho vôle krátkodobým, náhlym a násilným pôsobením vonkajších vplyvov.

predčasný starobný dôchodok – je dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení poskytuje zo starobného poistenia. Cieľom predčasného starobného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v starobe. Nárok na predčasný starobný dôchodok má poistenec, ak

- bol najmenej 15 rokov dôchodkovo poistený,
- chýbajú mu najviac dva roky do dovŕšenia dôchodkového veku a
- suma predčasného starobného dôchodku ku dňu, od ktorého požiadal o jeho priznanie, je vyššia ako 1,2-násobok sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu; jeho suma sa zníži o 0,5 % za každých začatých 30 dní obdobia vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok až do dovŕšenia dôchodkového veku.

prídavok na dieťa – štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, upravená zákonom č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom

poistení v znení neskorších predpisov. Prídavok sa vypláca mesačne, najdlhšie do dovŕšenia 25 rokov veku dieťaťa, ak spĺňa podmienku nezaopatrenosti. Výška dávky sa upravuje každoročne k 1. januáru koeficientom rastu životného minima. Na rok 2018 výšku prídavku upravilo opatrenie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 234/2017 Z. z. (od 1. januára 2018 je to 23,68 eura mesačne).

príplatok k prídavku na dieťa – štátna sociálna dávka, ktorou štát pripláca oprávnenej osobe k prídavku na dieťa na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, na ktoré nemožno uplatniť daňový bonus podľa osobitného predpisu (v roku 2018 je možné si odrátať 21,56 eur mesačne z dane z príjmu na každé vyživované dieťa). Príplatok je upravený zákonom č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov. Výška príplatku (od 1. januára 2018 je to 11,10 eura) sa upravuje vždy od 1. januára koeficientom, ktorým sa upravili sumy životného minima.

príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa – podľa zákona č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov upravuje poskytovanie finančných príspevkov ako sociálnych dávok, ktorými štát podporuje náhradnú starostlivosť o dieťa, ak ju vykonáva osobne na základe rozhodnutia súdu alebo rozhodnutia príslušného orgánu iná fyzická osoba než rodič. Štát poskytuje viacero jednorazových, ale aj opakovaných a osobitných dávok, ktoré zabezpečujú tak deti, ako aj náhradných rodičov. V prípade, ak je dieťa ťažko zdravotne postihnuté, poskytuje sa náhradným rodičom osobitný opakovaný príspevok na každé postihnuté dieťa. Za náhradnú starostlivosť s nárokom na príspevky sa považuje:

- zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča (§ 45 až 47 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- pestúnska starostlivosť (§ 48, § 50 až 52 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- poručníctvo, ak sa poručník osobne stará o dieťa, to neplatí ak sa poručník osobne stará o dieťa, ktorého rodičia sú maloletí (§ 56 až 59 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- zverenie dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby rozhodnutím súdu o nariadení predbežného opatrenia (§ 75 a §75a zákona č. 99/1963 Z. z. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších prepisov), ak súd koná o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti tejto fyzickej osobe alebo ak súd koná o zverení dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti., (predbežné opatrenia nahradili od 1.júla 2016 neodkladné opatrenia podľa §367 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok),

- zverenie dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti (§ 103 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),

príspevok na pohreb – štátna sociálna dávka, ktorou štát podľa zákona č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zosnulého. Výška príspevku je 79,670 eur. Nárok na príspevok na pohreb zaniká uplynutím jedného roku od pohrebu zomretého.

príspevok na starostlivosť o dieťa – sociálna dávka, ktorou štát prispieva rodičovi alebo fyzickej osobe, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti, na úhradu výdavkov vynaložených na starostlivosť o dieťa do troch rokov veku dieťaťa alebo do šiestich rokov veku dieťaťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom. Príspevok upravuje zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Príspevok na starostlivosť o dieťa patrí oprávnenej osobe na každé dieťa. Sumy príspevku na starostlivosť o dieťa môže upraviť k 1. januáru kalendárneho roka nariadením vláda SR. Výška príspevku na starostlivosť o dieťa za kalendárny mesiac je v sume:

- úhrady za poskytovanú starostlivosť o dieťa dohodnutej medzi poskytovateľom a oprávnenou osobou, najviac v sume 280 eur,
- určených mesačných príspevkov najviac v sume 80 eur, ak starostlivosť o dieťa poskytuje poskytovateľ, ktorým je materská škola zaradená do siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky zriadená obcou alebo orgánom miestnej štátnej správy v školstve, alebo
- 41,10 eura, ak starostlivosť o dieťa zabezpečuje iná fyzická osoba (napr. starý rodič) a nevypláca sa jej rodičovský príspevok alebo rodič, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť a nezabezpečí starostlivosť o dieťa inak.

príspevok pri narodení dieťaťa – štátne sociálne dávky určené na zabezpečenie zvýšených výdavkov spojených s narodením dieťaťa a so zabezpečením nevyhnutných potrieb dieťaťa, upravené zákonom 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Výška príspevku pri narodení dieťaťa je 829,86 eur, ak ide o dieťa narodené z prvého pôrodu až tretieho pôrodu, ktoré sa dožilo najmenej 28 dní; 151,37 eur, ak ide o dieťa narodené zo štvrtého pôrodu a ďalšieho pôrodu alebo ak ide o dieťa z prvého pôrodu až tretieho pôrodu, ktoré sa nedožilo 28 dní. Ak sa súčasne narodili dve deti alebo sa súčasne narodilo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní, suma príspevku pri narodení dieťaťa sa zvyšuje o 75,69 eura na každé dieťa, ktoré sa dožilo najmenej 28 dní. Nárok na príspevok pri narodení dieťaťa zaniká uplynutím šiestich mesiacov od narodenia dieťaťa.

rodičovské práva a povinnosti – sú podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov najmä sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa, zastupovanie maloletého dieťaťa a správa jeho majetku. Nositeľom rodičovských práv a povinností sú obaja rodičia, ktorí pri ich výkone chránia záujmy maloletého dieťaťa.

rodičovský príspevok – štátna sociálna dávka, ktorá sa poskytuje rodičom, resp. oprávnenej osobe, ktorá zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa do troch rokov veku alebo do šesť rokov veku, ak má dieťa dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav a to osobne alebo prostredníctvom inej fyzickej alebo právnickej osoby. Rodičovský príspevok upravuje zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vypláca sa v jednotnej výške 214,70 eura mesačne (účinné od 1. januára 2018). V prípade, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dve a viac súčasne narodených detí, rodičovský príspevok sa zvyšuje o 25 % na každé dieťa. Ak je v rodine viac detí do troch rokov veku alebo do šesť rokov veku, ak má dieťa dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav, vzniká len jeden nárok na rodičovský príspevok a len jednej oprávnenej osobe určenej podľa ich dohody. Ak oprávnená osoba nedbá najmenej tri po sebe nasledujúce kalendárne mesiace o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky ďalšieho dieťaťa v jej starostlivosti, rodičovský príspevok sa zníži o 50 %. Oprávnená osoba popri poberaní rodičovského príspevku môže vykonávať zárobkovú činnosť. Sumy rodičovského príspevku platné k 31. decembru sa upravujú od 1. januára koeficientom, ktorým sa upravili sumy životného minima podľa osobitného predpisu.

rodina – rodina založená manželstvom je základnou bunkou spoločnosti. Definíciu rodiny zakotvuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Spoločnosť všetky formy rodiny všestranne chráni.

rodinná politika – spočíva v prístupe k rodine ako k inštitúcii s nezastupiteľnými funkciami. Predstavuje súbor cieľavedomých činností, vymedzených cieľmi, ktoré majú dopad na život a sociálnu situáciu rodín. Miera zasahovania štátu do života rodiny je závislá od politických rozhodnutí a je spojená s otázkou prerozdelenia zdrojov. V praxi štátov býva ponímaná ako súčasť sociálnej politiky, ako jedna z jej obsahových zložiek. Zahŕňa opatrenia smerom k podpore rodín s nezaopatrenými deťmi, ale aj starými, či invalidnými členmi. V podmienkach prevažujúcej časti európskych krajín sa sociálna (a rodinná) politika nevníma ako reziduálny model s minimom štátnej účasti na nej.

rozpočet Sociálnej poisťovne – ako verejnoprávnej inštitúcie, je oddelený od štátneho rozpočtu. Samostatne sa o ňom a o jeho priebežnom plnení rokuje, vo výboroch a na schôdzach národnej rady.

sirotský dôchodok – je podľa § 76 a § 77 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytuje zo starobného poistenia alebo z invalidného poistenia. Účelom sirotského dôchodku je zabezpečiť sirote príjem v prípade úmrtia jej rodiča alebo osvojiteľa.

sociálna kuratela – súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba. Podrobnosti upravuje zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

sociálna politika – časť štátnej politiky, ktorá v súlade s celkovými zámermi spoločnosti sleduje dosiahnutie vymedzených zámerov sociálneho rozvoja spoločnosti i jednotlivých skupín obyvateľstva. Realizáciou opatrení sociálnej politiky sa zabezpečuje uspokojovanie niektorých spoločnosťou uznávaných potrieb občanov. Sociálna politika konkrétnej vlády je súčasťou jej programového vyhlásenia, ktoré prerokúva príslušný parlamentný výbor a schvaľuje národná rada, ako podmienku vyslovenia dôvery vláde. Bežne sa rokuje vo výbore aj o priebežnom plnení programového vyhlásenia v jednotlivých vecných oblastiach, resp. rozpočtových kapitolách.

sociálna pomoc – tvorí tretí pilier sociálneho zabezpečenia, ktorým hlavne samosprávy zabezpečujú pomoc svojim občanom v situáciách sociálnej núdze, nedostatku, problémov v rodinnej starostlivosti o deti, prípadne o starších členov a zdravotne postihnuté osoby. Poskytovanie služieb je v kompetencii obcí, miest a VÚC, upravuje ich zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), ktorý zrušil pôvodný zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci.

sociálna práca – v zmysle zákona č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov je to odborná činnosť a špecializovaná odborná činnosť vykonávaná sociálnym pracovníkom alebo asistentom sociálnej práce na účel ustanovený osobitným predpisom. Sociálny pracovník a asistent sociálnej práce uplatňujú prístupy zodpovedajúce cieľu vykonávanej sociálnej práce a poznatkom odboru sociálna práca s využitím odborných metód práce v závislosti od zamerania sociálnej práce. Sociálna práca je vykonávaná vo vzájomnej súvislosti s inými odbornými činnosťami z oblasti psychológie, práva, medicíny, pedagogiky, sociológie a z ďalších oblastí.

sociálna služba – odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na:

- prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie osoby, rodiny alebo komunity,
- zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti osoby viesť samostatný život a podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb osoby,
- riešenie krízovej sociálnej situácie osoby a rodiny,
- prevenciu sociálneho vylúčenia osoby alebo rodiny.

sociálne poistenie – rozhodujúci pilier systému sociálneho zabezpečenia založený na princípe osobnej participácie občana, sociálnej solidarite a garancii štátu. Sociálne poistenie je postavené na poistnom princípe a na povinných platbách do jednotlivých fondov. Výška dávok sa počíta na základe odvedených príspevkov a pravidiel poistnej matematiky. Sociálne poistenie je upravené zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Tvorí ho:

1. nemocenské poistenie
2. dôchodkové poistenie
3. poistenie v nezamestnanosti
4. úrazové poistenie (platia iba zamestnávateľia)
5. garančné poistenie (platia iba zamestnávateľia)

Zo systému nemocenského poistenia sa vyplácajú:

- nemocenské dávky – náhrada príjmu počas práceneschopnosti,
- podpora pri ošetrovaní člena rodiny,
- vyrovnávací príspevok (v tehotenstve a v materstve),
- materské (predtým peňažná pomoc v materstve).

Zo systému dôchodkového poistenia sa vyplácajú dôchodky:

- invalidné, predčasné starobné, starobné, vdovské, vdovecké, sirotské.

Zo systému poistenia v nezamestnanosti sa vypláca:

- dávka (podpora) v nezamestnanosti.

Zo systému úrazového poistenia sa vypláca 11 rôznych dávok:

- úrazový príplatok, renta, vyrovanie, odškodnenie, rehabilitačné, náhrady za bolesť, liečenie, pohrebné náklady atď.

Zo systému garančného poistenia sa poskytuje:

- náhrada mzdy v prípade nesolventnosti zamestnávateľa, na ktorého bol podaný návrh na konkurz na príslušný súd.

sociálne vylúčené spoločenstvá – sídelná komunita, ktorá zotrúva v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby. Zotrúvanie v priestorovo segregovanej lokalite je zotrúvanie skupiny fyzických osôb s podobnými

sociálnymi znakmi v priestore vymedzenom napr. vchodom bytového domu, ulicou, mestskou časťou, obcou alebo v lokalite mimo územia obce bez základnej občianskej vybavenosti. Sociálne vylúčené spoločenstvá sú definované relatívne široko a kladú si za cieľ podchytiť všetky marginalizované skupiny občanov žijúcich koncentrovane vo vymedzenom teritóriu. Za takéto skupiny možno považovať rómske mestské getá a getá tvorené bezdomovcami, marginalizované rómske komunity, t. j. všetky osady definované v Atlase rómskych komunit.

sociálne zabezpečenie – systém zabezpečujúci občana v starobe, chorobe, počas práceneschopnosti, v prípade úmrtia člena rodiny, ako aj v prípade hmotnej a sociálnej núdze. Tvorí ho systém:

- sociálneho poistenia (nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, poistenie v nezamestnanosti, garančné a úrazové poistenie), finančne zabezpečený platbami poistného do fondov od zamestnancov, zamestnávateľov, samostatne zárobkovo činných osôb a od štátu, prípadne dobrovoľne poistených osôb;
- sociálnej podpory – štátne sociálne dávky financované zo štátneho rozpočtu;
- sociálnej pomoci – systém dávok a služieb financovaný prevažne z rozpočtov samosprávy. Pri prenesenom výkone štátu na obce je financovaný aj z cielených dotácií zo štátneho rozpočtu.

sociálnoprávna ochrana detí – súbor opatrení na zabezpečenie ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru; zabezpečenie výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí; zabezpečenie náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine. Podrobnosti upravuje zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

sociálny fond – upravuje zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov. Tvorí ho finančné prostriedky, ktoré sa používajú na realizáciu podnikovej sociálnej politiky v oblasti starostlivosti o zamestnancov. Sociálny fond je povinný tvoriť každý zamestnávateľ - právnická osoba so sídlom na území SR, alebo fyzická osoba s miestom trvalého pobytu alebo miestom podnikania na území SR, ktorá zamestnáva zamestnanca v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu.

sociálny podnik – na účely zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je právnická alebo fyzická osoba, ktorá:

- zamestnáva zamestnancov, ktorí pred prijatím do pracovného pomeru boli znevýhodnenými uchádzačmi o zamestnanie v zmysle zákona

o službách zamestnanosti v počte, ktorý predstavuje najmenej 30 % z celkového počtu jeho zamestnancov;

- poskytuje podporu a pomoc zamestnancom, ktorí pred prijatím do pracovného pomeru boli znevýhodnenými uchádzačmi o zamestnanie, najsť zamestnanie na otvorenom trhu práce;
- najmenej 30 % z finančných prostriedkov získaných z príjmu z predmetu činnosti, ktoré zostanú po úhrade všetkých výdavkov na predmet činnosti za príslušné zdaňovacie obdobie podľa daňového priznania, každoročne použije na vytváranie nových pracovných miest alebo na zlepšovanie pracovných podmienok;
- je zapísaná v registri sociálnych podnikov.

starobný dôchodok – je dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení poskytuje zo starobného poistenia. Cieľom starobného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v starobe. Nárok na starobný dôchodok má poistenec, ktorý získal najmenej 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia a dovŕšil dôchodkový vek. Vzorec na výpočet starobného dôchodku ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok sa určí ako $POMB \times ODP \times ADH$, kde je

POMB = priemerný osobný mzdový bod

ODP = súčet obdobia dôchodkového poistenia ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok

ADH = aktuálna dôchodková hodnota ku dňu vzniku nároku na výplatu dôchodku.

štátna sociálna podpora – jeden z troch podsystémov sociálneho zabezpečenia. Ide o podporu poskytovanú osobám a rodinám v štátom uznaných životných situáciách, a to hlavne pri:

- uzatvorení manželstva a zakladaní vlastnej domácnosti,
- narodení dieťaťa,
- starostlivosti o nezaopatrené dieťa,
- starostlivosti o dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté dieťa,
- starostlivosti o deti v náhradnej rodinnej starostlivosti.

Sústavu štátnych dávok tvoria jednorazové a opakované dávky. Financované sú predovšetkým zo štátneho rozpočtu, sú súčasťou rozpočtu kapitoly ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré podrobne prerokúva výbor pre sociálne veci a schvaľuje národná rada.

štátne dávky – sústava dávok poskytovaná na základe podmienok ustanovených osobitnými zákonmi, ktoré sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu. Ide o podporu štátu v životných situáciách hodných podpory. Sú to predovšetkým nasledujúce dávky:

- príspevok pri narodení dieťaťa a

- príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa,
- prídavok na dieťa,
- príplatok k prídavku na dieťa (alternatíva k daňovému bonusu),
- rodičovský príspevok,
- príspevok na starostlivosť o dieťa,
- príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá alebo viac detí súčasne,
- príspevok na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa,
- vianočný príspevok
- príspevok na pohreb a pod.

ťažké zdravotné postihnutie – je zdravotné postihnutie s mierou funkčnej poruchy najmenej 50 %. Funkčná porucha je nedostatok telesných schopností, zmyslových schopností alebo duševných schopností fyzickej osoby, ktorý z hľadiska predpokladaného vývoja zdravotného postihnutia bude trvať dlhšie ako 12 mesiacov. Jeho sociálnym dôsledkom je znevýhodnenie, ktoré má v porovnaní s fyzickou osobou bez zdravotného postihnutia rovnakého veku, pohlavia a za rovnakých podmienok a ktoré nie je schopná z dôvodu postihnutia prekonať sama. Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje kompenzáciu, t. j. zmiernenie alebo prekonanie jeho sociálneho dôsledku poskytovaním peňažných príspevkov alebo sociálnych služieb. Za kompenzáciu sa považuje aj osobitná starostlivosť podľa osobitného predpisu.

vdovecký dôchodok – dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení poskytuje zo starobného poistenia alebo z invalidného poistenia. Účelom vdoveckého dôchodku je zabezpečiť vdovcovi príjem v prípade úmrtia jeho manželky.

vdovský dôchodok – dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení poskytuje zo starobného poistenia alebo z invalidného poistenia. Účelom vdovského dôchodku je zabezpečiť vdove príjem v prípade úmrtia jej manžela.

vianočný príspevok – solidárna dávka financovaná zo štátneho rozpočtu, ktorá je určená najmä nízkopříjmovým dôchodcom. Bol zavedený v roku 2006. Názov vianočného príspevku súvisí s obdobím, počas ktorého sa tento príspevok vypláca. Jeho cieľom je zvýšiť životnú úroveň nízkopříjmových poberateľov dôchodkov práve vo vianočnom období. Podmienky nároku na výplatu vianočného príspevku upravuje zákon č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov. Vianočný príspevok sa vypláca poberateľovi dôchodku, ktorý má bydlisko na území Slovenskej republiky, ak suma dôchodku splatná v decembri kalendárneho roka nepresiahne 60%

priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky vykázanéj Štatistickým úradom Slovenskej republiky za kalendárny rok predchádzajúci kalendárnemu roku, v ktorom sa vypláca vianočný príspevok. Vianočný príspevok sa po splnení podmienok nároku na jeho výplatu vypláca automaticky, bez potreby podania žiadosti. Suma vianočného príspevku sa určuje podľa nasledujúceho vzorca:

$$VP = D - \check{Z}M,$$

kde:

VP - suma vianočného príspevku,

D - suma dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov,

$\check{Z}M$ - suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.

vymeriavací základ zamestnanca – na účely sociálneho poistenia je akýkoľvek zdaniteľný príjem zamestnanca za vykonanú prácu, ktorý sa podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov považuje za príjem zo závislej činnosti. Všeobecný vymeriavací základ je 12-násobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky za ten-ktorý kalendárny rok, ktorú zistil Štatistický úrad Slovenskej republiky (§ 11, § 63 ods. 9 až 11, § 66 ods. 8 a § 68 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení). Denný vymeriavací základ zamestnanca je podiel súčtu vymeriavacích základov na platenie poistného na nemocenské poistenie dosiahnutých v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Denný vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na štyri desatinné miesta nadol.

vyrovnávacia dávka – nemocenská dávka, poskytovaná zamestnankyni, ak

- je z dôvodu tehotenstva preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala, je podľa osobitného predpisu zakázaná tehotným ženám alebo podľa lekárskeho posudku ohrozuje jej tehotenstvo, a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje bez svojho zavinenia nižší príjem ako pri práci, ktorú vykonávala pred preradením;
- je počas materstva do konca deviateho mesiaca po pôrode preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala, je zakázaná matkám do deviateho mesiaca po pôrode alebo podľa lekárskeho posudku ohrozuje jej zdravie alebo materstvo a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje bez svojho zavinenia nižší príjem ako pri práci, ktorú vykonávala pred preradením. V zákone č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení sa určuje výška dávky z mesačného vyrovnávacieho základu, teda 55 % z rozdielu medzi mesačným vymeriavacím základom a vymeriavacím základom, z ktorého zamestnankyňa platí poistné po preradení na inú prácu.

výsluhový dôchodok – dávka výsluhového zabezpečenia pre osoby, ktoré vykonávajú službu v Policajnom zbore, Hasičskom a záchrannom zbore, Horskej záchrannej službe, Slovenskej informačnej službe, Národnom

bezpečnostnom úrade, Zbore väzenskej a justičnej stráže, v Colnom riaditeľstve Slovenskej republiky a v ozbrojených silách, predovšetkým tých, ktoré túto službu vykonávajú profesionálne. Sociálne zabezpečenie policajtov a profesionálnych vojakov bude pozostávať z nemocenského zabezpečenia z úrazového zabezpečenia, z výsluhového zabezpečenia a zo služieb. Vznik nároku na výsluhový dôchodok nie je odvodený od dovŕšenia veku potrebného pre vznik nároku na starobný dôchodok podľa všeobecných predpisov o sociálnom zabezpečení. Naopak je založený na princípe výsluhy, t. j. trvania služobného pomeru počas najmenej 25 rokov. Podmienky nároku na výsluhový dôchodok upravuje ¹⁹⁵ zákon č. 328/2002 Z. z o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

výživné – pravidelne sa opakujúca platba, ktorou povinná osoba prispieva na výživu oprávnenej osobe, ak nie je schopná sa živiť sama. Platí sa vždy na mesiac dopredu. Podrobnosti upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Druhy vyživovacej povinnosti:

- vyživovacia povinnosť rodičov k deťom
- vyživovacia povinnosť detí k rodičom
- vyživovacia povinnosť medzi ostatnými príbuznými
- vyživovacia povinnosť medzi manželmi
- príspevok na výživu rozvedeného manžela
- príspevok na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke.

životné minimum – spoločensky uznaná minimálna hranica príjmov osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze. Upravuje ju zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Výšku životného minima určuje každoročne MPSVR SR svojím opatrením na základe údajov Štatistického úradu SR, v zmysle konkrétnych ukazovateľov, ktorými sú rast životných nákladov nízkopříjmových domácností a čisté peňažné príjmy na osobu. Výška životného minima sa upravuje vždy k prvému júlu príslušného roka (momentálne je vo výške 199,48 € pri jednej plnoletej osobe).

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre sociálne veci**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- Správu o sociálnej situácii v SR za predchádzajúci rok (termín predloženia: zvyčajne apríl – máj);
- priebežné informácie o plnení rozpočtu Sociálnej poisťovne a financovaní dôchodkového poistenia;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR;
- financovanie štátnych sociálnych dávok.

DOSLOV

Práca so slovami, jazykom, je zložitým umením. Pre mnohé povolania predstavuje jazyk pracovný nástroj. To, že sila pera – jazyka je niekedy taká silná ako sila meča demonštrujú mnohé historické príklady. Možno spomenúť trebárs vplyv pamfletu Thomasa Paina „Common Sense“ („Zdravý rozum“) z roku 1776 na revolučné dianie amerických kolonistov smerujúce k vyhláseniu nezávislosti. Tento pamflet bol nahlas čítaný revolučným jednotkám tesne pred bitkou a jeho stotisíc kópií pomáhalo presvedčiť delegátov kongresu, aby prijali známu Deklaráciu nezávislosti.

Možno povedať, že jazyk, ako komunikačný prostriedok formuje naše abstraktné myslenie, spája nás so súčasníkmi, ale dokonca aj s minulými, či budúcimi generáciami. Vie to byť nástroj boja i nástroj porozumenia. A to i, či lepšie povedané, najmä v parlamente. Parlament je a musí byť kolbište názorov, teda kolbište prejavov jazyka... Veď i samotné slovo parlament je etymologicky spojené s jazykom – lepšie povedané rozprávaním, teda francúzskym výrazom „parler“ - „hovoriť“. Komunikácia prostredníctvom jazyka je teda zakódovaná už do DNA, čiže názvu tejto inštitúcie. A hoci sa to možno na prvý pohľad nezdá, nie je to práve ľahký osud.

Komunikácia prostredníctvom jazyka vie byť zložitou procedúrou. Teoreticky to vysvetľuje koncept sémantického trojuholníka – slovo – reč, je znakom komunikujúcim ideu/myšlienku, a tejto myšlienke zase zodpovedá nejaký predmet/entita v objektívnej realite. Zjednodušene, ak vidím napísané slovo „stolička“, toto slovo koreluje s myšlienkou/predstavou „stoličky“ a táto predstava koreluje s reálnym predmetom, teda fyzickou stoličkou. Jednoduché? Ani nie. Už len prostredníctvom jednoduchého slova „stolička, vyjadrujúceho myšlienku „stoličky“ môže dôjsť k fatálnemu nedorozumeniu. Mohlo ísť rovnako dobre o predmet na sedenie, ako aj o označenie zuba v ústnej dutine. To je moment, kde v oblasti prirodzeného jazyka pomáha kontext, čiže situácia, v ktorej komunikácia prebieha a v oblasti právneho jazyka okrem kontextu aj legálne definície. A niekde medzi tým sa nachádzajú výkladové slovníky umožňujúce správne pochopenie obsahu rôznych odborných výrazov. To bol tiež „motivačný imperatív“ vzniku Malého parlamentného slovníka a jeho aktualizovaného vydania, ktoré sa Vám dostáva do rúk. V mene kolektívu autorov z Parlamentného inštitútu Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky si dovoľujem vysloviť nádej, že tento slovník pozitívne prispeje k porozumeniu potrebnému pre činnosť každej inštitúcie, teda aj parlamentu.

JUDr. Milan Hodás, PhD.*

*Autor pôsobí ako riaditeľ Parlamentného inštitútu a ako odborný asistent na katedre Ústavného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

UŽITOČNÉ EXTERNÉ ODKAZY

- COSAC – konferencia parlamentných výborov pre záležitosti Európskej únie <http://www.cosac.eu/>
- Európsky parlament <http://www.europarl.europa.eu/portal/sk>
- Európsky súd pre ľudské práva <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>
- EuroVoc – viacjazyčný tezaurus Európskej únie <http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=sk>
- IPEX - platforma medziparlamentnej výmeny informácií v záležitostiach EÚ www.ipex.eu
- Medziparlamentná únia <https://www.ipu.org/>
- OSN <http://www.un.org/>
- Rada Európy <https://www.coe.int/en/web/portal/home>
- Súdny dvor Európskej únie <https://curia.europa.eu/>
- Tezaurus slovenského práva <https://www.slov-lex.sk/zoznam-tezaurov>
- Ústavný súd Slovenskej republiky <https://www.ustavnysud.sk>
- Viacjazyčný slovník parlamentných výrazov <http://www.v4dplplus.eu/dict/index.html>
- digitálna parlamentná knižnica krajín V4 Plus <http://www.v4dplplus.eu/>
- Zbierka zákonov Slovenskej republiky (elektronická) <https://www.slov-lex.sk/vyhľadavanie-pravnych-predpisov>

BIBLIOGRAFIA

A) Primárne zdroje

- Ústava č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.
- Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.
- Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení zákona č. 545/2005 Z. z.
- Ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie.
- Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti.
- Zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom.
- Zákon č. 99/1963 Z. z. Občiansky súdny poriadok.
- Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov.
- Zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovaní práve.
- Zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 377/1990 Zb. o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí.
- Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností.
- Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon).
- Zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska.
- Zákon č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní.
- Zákon Národnej rady slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva.
- Zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest.

- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky.
- Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici Slovenskej.
- Zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle.
- Zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb.
- Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín.
- Zákon č. 298/1999 Z. z. o správe štátnych hraníc.
- Zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín.
- Zákon č. 114/2000 Z. z. o Slovenskej filharmónii.
- Zákon č. 211/2000 Z. z. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).
- Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách.
- Zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch).
- Zákon č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi.
- Zákon č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore.
- Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.
- Zákon č. 438/2001 Z. z. o platových pomeroch a ďalších náležitostiach súvisiacich s vykonávaním funkcie predsedu samosprávneho kraja.
- Zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv.
- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.
- Zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu.
- Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.

- Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied.
- Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky.
- Zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.
- Zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.
- Zákon č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov.
- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení.
- Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa.
- Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).
- Zákon č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie.
- Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.
- Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

- Zákon č. 579/2004 Z. z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 656/2004 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov.
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti).
- Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa.
- Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 126/2006 Z. z. o verejnom zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní).
- Zákon č. 343/2007 Z. z. o podmienkach evidencie, verejného šírenia a uchovávanía audiovizuálnych diel, multimedialných diel a zvukových záznamov umeleckých výkonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (audiovizuálny zákon).
- Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka.
- Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde.
- Zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon).

- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov.
- Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 291/2009 Z. z. o Špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 137/2010 Z. z. o ovzduší.
- Zákon č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.
- Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach.

- Zákon č. 340/2012 Z. z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania.
- Zákon č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.
- Zákon č. 128/2015 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok.
- Zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon.
- Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti.
- Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 378/2015 Z. z. o dobrovoľnej vojenskej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

- Zákon č. 422/2015 Z. z. o uznávaní dokladov o vzdelaní a o uznávaní odborných kvalifikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok.
- Zákon č. 317/2016 Z. z. o požiadavkách a postupoch pri odbere a transplantácii ľudského orgánu, ľudského tkaniva a ľudských buniek a o zmene a doplnení niektorých zákonov (transplantačný zákon).
- Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky z 18. decembra 1996 č. 519 o schválení legislatívnych pravidiel tvorby zákonov
- Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 522/1997 – *Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky v znení uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 208/1999.* [online]. [cit. 2011-03-02] Dostupné online On:<<http://www.nrsr.sk/default.aspx?SectionId=124>>
- Stanoviská Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky k postupu podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. [online]. [cit. 2011-03-05] Dostupné online On:<<http://www.nrsr.sk/default.aspx?SectionId=124>>
- Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy (1948)
- Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov proti ľudskosti (1968)
- Maastrichtská zmluva
- Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Energetická politika SR. [online]. [cit. 2011-04-14] Dostupné online On:<<http://www.economy.gov.sk/energeticka-politika-sr-5925/127610s>>
- Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky (2003). Plán rozvoja vidieka 2004 – 2006. Slovenská republika. [online]. Júl 2003. [cit. 2011-04-21] Dostupné online On:<<http://www.cpk.sk/web/dokumenty/prv.pdf>>
- Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://www.mpsr.sk/?navID=1&id=9092>
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 42/95 z 2. mája 1996, zverejnený v Zbierke zákonov SR, čiastka 57, pod číslom 153/1996 Z. z. o nesúlade zákona Národnej rady Slovenskej republiky o referende s Ústavou SR
- Nariadenie Rady (ES) č. 1257/1999 zo 17. mája 1999 o podpore rozvoja vidieka z Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EPUZF) a ktorým sa menia a rušia niektoré nariadenia [online]. [cit. 2011-04-21] Dostupné online On:<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:03:25:31999R1257:SK:PDF>>
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 zo 16. septembra 2009 o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu
- Nariadenie vlády SR č. 280/2016 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2017

- Odbor pre európske záležitosti Kancelárie NR SR. Podkladový materiál na stretnutie vedúcich kancelárií parlamentov Európskej únie (12. – 13. marca 2015, Rím). Bratislava: 2015
- Odbor pre európske záležitosti Kancelárie NR SR. Zelená karta: Smerom k posilnenému politickému dialógu. Bratislava: 2015
- Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 572/1992 Z. z. o dojednaní Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 60/1995 Z. z. o pripustení Slovenskej republiky k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 34/1996 Z. z. o uzavretí Dohovoru o biologickej diverzite
- Oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 139/2005 Z. z. o uzavretí Kjótskeho protokolu k Rámcovému dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 43/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 548/2006 Z. z. o prijatí Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy
- Národná sieť rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Čo je NSRV SR. [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://nsrv.sk/index.php?pl=17>
- Pôdohospodárska platobná agentúra. Štatút pôdohospodárskej platobnej agentúry. [online]. November 2008. [cit. 2011-04-21] Dostupné online On: <http://www.apa.sk/index.php?navID=16>
- Schengenský dohovor o postupnom rušení kontrol na vonkajších hraniciach
- Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Priame platby v poľnohospodárstve. [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://www.sppk.sk/clanok/239>
- Stratégia Európa 2020 - Úrad vlády Slovenskej republiky. Stratégia Európa 2020. [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://www.eu2020.gov.sk/strategia-europa-2020/>
- Vláda Slovenskej republiky. *Systém tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stav koordinácie realizácie politik EÚ*. [online]. [cit. 2017-07-20]. Dostupné online On: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22946>
- Zmluva o EÚ
- Zmluva o Európskej únii
- Zmluva o fungovaní Európskej únie

B) Sekundárne zdroje

a) Monografie

- ARCHER, C. (1992). *International Organisations*. 2nd. ed. London: Routledge, 203 s. ISBN 0-415-07837-7
- ARCHER, C. (2000). *The European Union : Structure and Process*. 3rd. ed. New York: Continuum, 242 s. ISBN 0-8264-4781-3
- BOMFORD, R. (ed.) (2006). *The European Union Encyclopedia and Directory 2007*. 7th. ed. London: Routledge, 726 s. ISBN 978-1-85743-380-7
- CIBULKA, Ľ. – POSLUCH, M. (2000). *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 241 s. ISBN 80-7160-131-4
- CINI, M. (ed.) (2003). *European Union Politics*. Oxford: Oxford University Press, 450 s. ISBN 0-19-924836-2
- Cisko, L.: *Zodpovednosť za vady plnenia v procese rekodifikácie súkromného práva*, s. 153 – 165, in: SAVCHYN, M. V. MENDZHUL, M. V. (eds.): *Fundamentálne problémy jurisprudencie*. Zborník vedeckých prác. Užhorodská Národná Univerzita v Užhorode. Vydavateľstvo Olexandra Harkuša, Užhorod, 2016, 260 s., ISBN 978-617-531-154-7,
- CRAIG, P., GRÁINNE de BÚRCA (2011). *EU Law Text, Cases and Materials*. Oxford University Press, 1155 s. ISBN 978-0-19-957699-9
- DRGONEC, J. (2007). *Ústava Slovenskej republiky: komentár*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 1197 s. ISBN 80-89122-38-8
- DRGONEC, J. (2015) *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Bratislava : C.H. Beck, 1622 s. ISBN: 978-80-89603-39-8
- DRULÁK, P. (2003) *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Potrál, 220 s. ISBN 80-7178-725-6
- ERČIKOVÁ, Z. – BERČÍK, P. – BÚŠÍK, J. (2008). *Organizácia a výkon štátnej správy v Slovenskej republike*. Žilina: Municipalia, a.s., 474 s. ISBN 978-80-969122-7-8
- FRIDRICH, B., PALKO, D. (2012): *E-Justice: ústavnoprávny pohľad*. Bratislava: IURA Edition s.r.o., 223 s. ISBN 978-80-8078-477-5
- HALLIN, D.C. – MANCINI, P. (2008). *Systémy médií v postmoderním svete*. Praha: Portál, 367 s. ISBN 978-80-7367-377-2
- HAMALOVÁ,, M. BELAJOVÁ, A., GECÍKOVÁ, I., PAPCUNOVÁ, V. (2014), *Teória, riadenie a organizácia verejnej správy*. Prvé vydanie. Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 454 s. ISBN 978-80-8168-140-0
- HAŠANOVÁ, J. (2011), *Správne právo*. Prvé vydanie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, (437 s.) ISBN 978-80-224-1176-9
- HENDRYCH, D. a kol. (2003) *Právnícký slovník*. 2. rozšírené vydání. Praha : C.H. Beck, ISBN 80-7179-740-5
- HEYWOOD, A. (2004). *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 482 s. ISBN 80-86422-95-5
- JANDOUREK, J. (2001). *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 285 s. ISBN 80-7178-535-0

- KLUČKA, J. et al. (2004). Základy európskeho práva. Bratislava: IURA EDITION, 536 s. ISBN 80-8078-005-6
- KOSORÍN, F. (1999). Teória a prax verejnej správy na Slovensku. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 231 s. ISBN 80-225-1114-5
- KOVÁČOVÁ, E. (2014), Teória a prax verejnej správy v podmienkach Slovenskej republiky. Prvé vydanie. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 236 s. ISBN 978-80-557-0735-8
- KÖPPLOVÁ, B. – JIRÁK, J. (2007). Média a spoločnosť. 2. vydanie Praha: Portál s.r.o., 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4
- KREJČÍ, O. (2007) Mezinárodní politika. 3. rozšírené vydanie. Praha: EKOPRESS s.r.o., 743 s. ISBN 978-80-86929-21-7
- KUKLIŠ, P. (2003) O princípe subsidiarity vo verejnej správe. Právny obzor 2003, č. 6, s. 636 – 649
- MACHAJOVÁ, J. (2000). Občan a verejná správa. Bratislava: Nadácia Občan a demokracia, 327 s. ISBN 80-968528-0-9
- MARTIN, E. A. – LAW, J. (2006). Oxford Dictionary of Law. Sixth Edition. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-280698-X
- MCLEAN, I. – MCMILLAN, A. (2003). Concise dictionary of Politics. 2nd. ed. Oxford: Oxford University Press, 606 s. ISBN 0-19-280276-3
- NIKODÝM, Dušan. Volebné systémy. In SUB SPECIE AETERNITATIS : Život a dielo profesora Jána Švidroňa (1952 - 2014). 1. vyd. - Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve FABER, 2015, s. 247-256. ISBN 978-80-89019-30-4.
- NIŽŇANSKÝ, V. (2005). Verejná správa na Slovensku. Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky, 111 s. ISBN 80-969459-4-7
- ONDŘEJ, J. (2012) Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. Plzeň: Aleš Čeňek, 476 s. ISBN 978-80-7380-348-3
- PALÚŠ, I. (2002). Štátne právo porovnávacie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 235 s. ISBN 80-7097-483-4
- PECKA, E. (2010). Sociologie politiky. Praha: Grada publishing, a.s., 240 s. ISBN 978-80-247-2793-6
- PRUSÁK, J. (1999). Teória práva. 2. vydanie. Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 308 s. ISBN 80-7160-113-6
- PRUSÁK, J. – KRŠKOVÁ, A. – HOLLÄNDER, P. (1991). Slovník politických a právných pojmov súčasnosti. Bratislava: Omega, 181 s. ISBN 80-85311-01-1
- RICHARDSON, J. (ed.) (2006). European Union: Power and Policy-making. 3rd. ed. New York: Reutledge, 406 s. ISBN 978-0-415-35814-9
- SVÁK, J. – CIBULKA, Ľ. – KLÍMA, K. (2008) Ústavné právo Slovenskej republiky, Všeobecná časť. 1. vydanie. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 977 s. ISBN 978-80-88931-87-4
- SVOBODA, P. (2011). Úvod do evropského práva. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 362 s. ISBN 978-80-7400-334-9
- ŠKULTÉTY, P. (1995). Verejná správa a správne právo. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 56 s. ISBN 80-7160-034-2
- SYLLOVÁ, J. et al. (2010). Lisabonská smlouva: komentář. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 1302 s. ISBN 978-80-7400-339-4

- TICHÝ, L. et al. (2011). Evropské právo. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2

b) Elektronické zdroje

- African union. AU in a Nutshell [online]. [cit. 2017-07-11]. Dostupné online On: <<http://au.int/en/about/nutshell>>
- Agentúra na podporu výskumu a vývoja [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.apvv.sk/>
- Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <<https://www.ardal.sk/sk/ekonomicke-informacie>>
- Akreditačná komisia [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.akredkom.sk/>
- ASEAN. About ASEAN [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné online On: <<http://asean.org/asean/about-asean/overview/>>
- Audiovizuálny fond [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <<http://www.avf.sk/home.aspx>>
- Australian Politics. ANZUS. [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné online On: <<http://australianpolitics.com/foreign/anzus/>>
- BRICS. BRICS [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné online On: <http://brics2016.gov.in/content/innerpage/about-us.php>
- Central European Initiative. Mission and Objectives. [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné online On: <http://www.cei.int/content/mission-objectives>
- Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <https://vedatechnika.sk/SK/Stranky/default2.aspx>
- Council of Europe. Who we are. [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné online On: <<http://www.coe.int/en/web/about-us/who-we-are>>
- Divadelný ústav [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.theatre.sk/>
- EurActiv. Spoločná energetická politika EÚ. [online]. 11.12.2007 [cit. 2013-03-12] Dostupné online On: <http://www.euractiv.sk/energetika/analyza/spolocna-energeticka-politika-eu>
- EurActiv. CAP – Spoločná poľnohospodárska politika. [online]. 01.02.2010 [cit. 2011-04-13] Dostupné online On: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika
- EurActiv.cz. Čím se zabývá koordinace hospodářské politiky EU? [online]. 20.12.2005. [cit. 2013-03-12] Dostupné online On: <http://www.euractiv.cz/cl/24/2235/Cim-se-zabyva-koordinace-hospodarske-politiky-EU->>
- Europa.eu. European Agricultural Fund for Rural Development.[online]. 28.08.2009 [cit. 2011-02-25]. Dostupné online On:http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/160032_en.htm
- European Commission. Financing the common agricultural policy. [online]. [cit. 2011-02-25]. Dostupné online On: http://ec.europa.eu/agriculture/fin/archive_en.htm

- Európska centrálna banka: [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.sk.html>
- Európska komisia. Mechanizmus kontroly subsidiarity. [online]. [cit. 2017-07-20]. Dostupné online
On: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/relations/relations_other/np/subsidiarity_sk.htm
- Európsky parlament: [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: https://europa.eu/european-union/topics_en
- Fond na podporu umenia [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.fpu.sk/>
- Fond na podporu vzdelávania [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.fnpv.sk/>
- Fond výtvarných umení [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.fvu.sk/>
- Inter-parliamentary Union. Statutes of the Inter-parliamentary Union. [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné online On: <http://www.ipu.org/strct-e/statutes-new.htm#1>
- Inštitút zdravotnej politiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.health.gov.sk/?institut-zdravotnej-politiky>
- IPEX. Guidelines for Inter-Parliamentary Cooperation in the European Union. [online]. [cit. 2017-07-20]. Dostupné online
On: <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/euspeakers/getspeakers.do>
- Klimatická dohoda z Paríža [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.euractiv.cz/energetika/link-dossier/klimaticka-konference-v-parizi-2015-cop21-000137>
- Medzinárodný menový fond [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.imf.org/external/index.htm>
- Ministerstvo financií Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.finance.gov.sk/>
- Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.economy.gov.sk/>
- Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.culture.gov.sk/>
- Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky. Čo je NSRV SR. [online]. [cit. 2011-02-25]. Dostupné online On: <http://www.nsrv.sk/?pl=17>
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: <https://www.employment.gov.sk/sk/>
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.minedu.sk/>
- Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <https://www.mzv.sk/ministerstvo>
- Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: <http://www.health.gov.sk/Titulka>

- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.minzp.sk/o_nas/mzp-sr/>
- NATO. Official texts [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné online On: http://www.nato.int/cps/en/SID-CB574CAE31F096ED/natolive/official_texts.htm>
- Národná banka Slovenska [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika>
- Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné online On: <<http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=vybory/zoznam>>
- OAS. Who we are. [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné online On: <http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp>
- OECD. About the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). [online]. [cit. 2017-07-10] Dostupné online On: http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html>
- Organization for Economic Co-operation and Development [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <<http://www.oecd.org/>>
- OSCE. OSCE Factsheet. [online]. [cit. 2017-07-20]. Dostupné online On: <<http://www.osce.org/secretariat/35775>>
- PABSEC. Introduction. [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné online On: <<http://www.pabsec.org/Introduction.asp>>
- Poistovňa Dôvera [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <<https://www.dovera.sk/uvod>>
- Poistovňa Union [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <<https://www.union.sk/>>
- Pôdohospodárska platobná agentúra. Program rozvoja vidieka 2007-2013. [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupné online On: <<http://www.apa.sk/index.php?navID=121>>
- Rozhlas a televízia Slovenska [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.rtvs.sk/>
- SAARC. SAARC Charter [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné online On: <<http://www.saarc-sec.org/SAARC-Charter/5/>>
- Slovenská inšpekcia životného prostredia [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <<http://www.sizp.sk/>>
- Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Krížové plnenie. [online]. [cit. 2011-03-30]. Dostupné online On: <<http://www.sppk.sk/index.php?pl=141>>
- Slovenský filmový ústav [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.sfu.sk/>
- SLOV-LEX. [online] [cit. 30-7-2017]. Dostupné online On: https://www.slov-lex.sk/pravne_predpisy/SK/ZZ/1992/460/20170601
- Sociálna poisťovňa [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.socpoist.sk/dochodca/55164s>
- ŠOP SR. Čo je Natura 2000? [online]. [cit. 2011-04-20]. Dostupné online On: <<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=3&lang=sk>>

- Učiace sa Slovensko [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: http://www.minedu.sk/data/files/6987_uciace_sa_slovensko.pdf
- Union for the Mediterranean. About us. [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné online
On: <http://ufmsecretariat.org/who-we-are/>
- UN. Development [online]. [cit. 2011-03-02]. Dostupné online
On: <http://www.un.org/en/development/>
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online
On: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina-2.html?page_id=237
- Všeobecná zdravotná poisťovňa [online]. [cit. 2017-10-26].
Dostupné online On: <http://www.vszp.sk/>
- <http://www.bibiana.sk/sk> http://eur-lex.europa.eu/legal_content/SK/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0026
- http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html
- <http://www.filharmonia.sk/>
- <http://hc.sk/>
- <http://www.hf.sk/>
- http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html
- <http://www.filharmonia.sk/>
- <http://hc.sk/>
- <http://www.hf.sk/>
- <https://holocaustremembrance.com/media-room/stories/working-definition-antisemitism>
- <https://www.iuventa.sk/sk/IUVENTA-home.alej>
- <http://www.litcentrum.sk/>
- <http://www.litfond.sk/>
- <http://www.minv.sk/?extremizmus>
- <https://www.minv.sk/?schengensky>
- <http://www.mod.gov.sk/bielakniha/>
- <http://www.mosr.sk/nfiu/>
- <http://www.nocka.sk/>
- <http://www.radavs.sk/>
- <https://www.saia.sk/>
- <http://www.sav.sk/>
- <http://www.snd.sk/>
- <http://www.sng.sk/>
- <http://www.snk.sk/sk/>
- <http://www.snm.sk/>
- <https://www.srk.sk/sk/>
- <http://www.srvs.sk/> <http://www.v4dplplus.eu/dict/index.html>

- <http://www.ipex.eu>
- http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html
- <http://www.filharmonia.sk/>
- <http://hc.sk/>
- <http://www.hf.sk/>
- <https://holocaustremembrance.com/media-room/stories/working-definition-antisemitism>
- <https://www.iuventa.sk/sk/IUVENTA-home.alej>
- <http://www.litcentrum.sk/>
- <http://www.litfond.sk/>
- <http://www.minv.sk/?extremizmus>
- <https://www.minv.sk/?schengensky>
- <http://www.mod.gov.sk/bielakniha/>
- <http://www.mosr.sk/nfiu/>
- <http://www.nocka.sk/>
- <http://www.radavs.sk/>
- <https://www.saia.sk/>
- <http://www.sav.sk/>
- <http://www.snd.sk/>
- <http://www.sng.sk/>
- <http://www.snk.sk/sk/>
- <http://www.snm.sk/>
- <https://www.srk.sk/sk/>
- <http://www.srvs.sk/>
- <http://www.v4dplplus.eu/dict/index.html>
- <http://www.ipex.eu>

VECNÝ REGISTER

A

acquis communautaire 125
acte clair 125
Africká únia 42
Agentúra na podporu výskumu a vývoja 95
Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity 64
aide-mémoire 42
akreditácia 95
anexia 42
Antici 125
antisemitizmus 101
ANZUS 48
aplikácia práva 7
arbitráž 49
Aarhuský dohovor 83
ASEAN 42
audiovizuálny fond 107
audiovizuálny zákon 107
autarkia 43
autorské právo 107
azyl 51

B

Bailout 64
balancér 43
Balík šiestich legislatívnych aktov 64
bandwagoning 43
Banková únia 64
Bazilejský dohovor 83
Bezpečnostná rada Slovenskej republiky 52
Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 52
bezpečnosť 53
bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci 141
biela kniha 126
Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 53
biocentrum 84
biokoridor 84
biologická diverzita 84
biotop druhu 84
biotop európskeho významu 84

biotop národného významu 84
Bojová skupina (Battle Group) 53
bonitovaná pôdno-ekologická jednotka 77
Brexit 126
BRICS 43

C

celoživotné vzdelávanie 95
centrá voľného času 96
cenzúra 107
cirkvi a náboženské spoločnosti 108
civilná ochrana 54
COREPER 126
COSAC 126

Č

Čiernomorská hospodárska spolupráca 43

D

dávka v nezamestnanosti 141
deklarácia 44
delegované akty 127
deľba moci 7
demokracia 7
deti a mládež 96
diagnosticko-terapeutické systémy 90
Digitálna agenda 69
digitálne vysielanie 108
diskriminácia 101
dispenzarizácia 90
divadelníctvo 108
Dlhová brzda 65
dobrovoľná vojenská príprava 54
dohľad nad zdravotnou starostlivosťou 90
Dohovor CITES 84
Dohovor o biologickej diverzite 85
doložka flexibility 127
dotačný systém 109
dôchodca 142
dôchodkový systém 142
dôchodkový vek 142
droga 90

Druhé čítanie 26
duálny systém vysielania 109

E

ECOFIN 65
ekologická stabilita 85
ekologická ujma 85
ekosystém 85
emisie 85
emisná kvóta 85
Environmentálny fond 85
Etický kódex poslanca 27
EUR-Lex 127
EUROJUST 54
eurokonformný výklad 127
Europass 96
EUROPOL 55
Európa 2020 69
Euroskupina 65
Eurosystem 65
Európska centrálna banka 65
Európska komisia 127
Európska občianska iniciatíva 128
Európska rada 128
Európsky mechanizmus pre stabilitu 65
Európsky parlament 129
Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka 77
extrémizmus 55

F

Faktická poznámka 27
farmácia 90
Fiat peniaze 65
filibustering 7
financovanie cirkví a náboženských spoločností 109
financovanie školstva 97
Finančná perspektíva EÚ 65
Fiškálna politika 65
Fiškálny kompakť 65
Fond na podporu kultúry národnostných menšín 109
Fond na podporu umenia 109

Fond na podporu vzdelávania 97
frakcia 8
Funkcie Národnej rady Slovenskej republiky 27

G

geneticky modifikovaný organizmus 77
genocída 102
genofond 85
Gestorský výbor 27

H

Hasičský a záchranný zbor 56
hegemón 44
Hlasovanie 28
hlava štátu 8
hmotná núdza 143
Hodina otázok 28
HORIZONT 2020 70
hospodárska politika 70
Hospodárska politika Európskej únie 70
Hospodárska politika Slovenskej republiky 71
hospodárska súťaž 71
Hospodársky a finančný výbor 72
Hrubý domáci produkt (HDP) 65

CH

choroba 90
choroba z povolania 143
chudoba 143

I

imunita 8
implicitné právomoci Európskej únie 129
inštitúcie Európskej únie 129
integrovateľný záchranný systém 56
Interpelácia 28
intervencionizmus 44
IPEX 129
iredentizmus 44
IUVENTA 97

J

jazyk národnostných menšín 102
jednotka zníženia emisií 85

K

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky 29
Kapitálové výdavky 66
kataster nehnuteľností 77
Kjótsky protokol 86
Klimaticko-energetický balíček 2030 86
kodanské kritériá 130
komisár pre deti 102
komisár pre osoby so zdravotným postihnutím 102
komitológia 130
korigendum 130
koncentrovaná a generačne reprodukovaná chudoba 143
kriminalita 57
krízová situácia 57
krížové plnenie (Cross Compliance) 78
kultúrne dedičstvo 110
kultúrno-osvetová činnosť a tradičná kultúra 110
kúpeľná starostlivosť 90
Kvantitatívne uvoľňovanie 66
Kvórum 29

L

látka poškodzujúca ozónovú vrstvu Zeme 87
Leader 78
Legislatívne pravidlá tvorby zákonov 29
Legislatívny proces 30
legitimita 9
lekárska služba prvej pomoci 90
liečba 91
liečivo 91
liek 91
Liga arabských štátov 44
Lisabonská stratégia 72
Lisabonská zmluva 130

M

malé a stredné podniky 73
mandát 9
manželstvo 143
materské 144
Matica slovenská 111

masové médiá 110
mediálny systém 111
Medzinárodná zmluva 30
medzinárodné organizácie 45
medzinárodné orgány 45
Medzinárodný menový fond 66
Medziparlamentná únia 45
mechanizmus žltej a oranžovej karty 131
menšinové spoločenstvo 103
Mertens 132
miestna akčná skupina 79
miestne orgány štátnej správy 115
miera nezamestnanosti 144
miera zamestnanosti 144
mimoriadny legislatívny postup 132
minimálny dôchodok 144
minimálna mzda 144
ministerstvo 10
modus vivendi 46

N

NATO Force Integration Unit (NFIU) – Slovakia 58
NATO (The North Atlantic Treaty Organization) 57
Natura 2000 79
náhrada príjmu pri pracovnej neschopnosti 145
náhradná starostlivosť o dieťa 145
náhradné výživné 146
národ 104
Národná banka Slovenska 66
Národná sieť rozvoja vidieka 79
Návrh rozpočtového plánu 66
Návrh zákona 30
nelegálna práca 146
nelegálne zamestnávanie 146
neodkladná zdravotná starostlivosť 91
Nepriama novela právnej úpravy 30
neutralita 46
nevyvrátiteľná domnienka znalosti vyhlásených všeobecne záväzných
právných predpisov 11
nezaopatrené dieťa 147
nezávislosť súdnictva 11

normatívne správne akty 116

notifikácia 132

O

občianska spoločnosť 104

obec 116

objektivita 111

obojstranná flexibilita 132

Obranná stratégia Slovenskej republiky 58

odpad 86

ochrana prírody a krajiny 87

ochrana životného prostredia 87

odvetvia práva 12

Oficiálna rozvojová pomoc 66

Organizácia amerických štátov 46

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe 46

Organizácia spojených národov 46

orgán štátnej správy 117

orgány samosprávy obcí 118

orgány samosprávy vyšších územných celkov 118

osobitne chránená časť prírody a krajiny 87

Osobitné kontrolné výbory Národnej rady Slovenskej republiky 30

osobné údaje 105

ošetrovateľská prax 91

ošetrovateľská starostlivosť 91

ošetrovné 147

ošetrojúci zdravotnícky pracovník 92

Overovatelia 31

Ozbrojené sily Slovenskej republiky 59

P

pacient 92

Pakt stability a rastu 67

Parížska dohoda 87

parlament 12

parlamentarizmus 13

parlamentná dimenzia predsedníctva v Rade EÚ 132

parlamentná diplomacia 47

Parlamentná rada SR 13

petičné právo 14

Platnosť a účinnosť zákona 31

Plán rozvoja vidieka 2004 – 2006 80
plebiscit 14
Podpredsedovia Národnej rady Slovenskej republiky 31
Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky 32
poistenie v nezamestnanosti 147
Policajný zbor SR 59
politická kultúra 14
politické ideológie 15
politický dialóg 133
politický pluralizmus 15
poľnohospodárske priame platby 80
poskytovatelia záchranej zdravotnej služby 92
poskytovateľ zdravotnej starostlivosti 92
Poslanecké grémium 32
Poslanecký klub 32
Poslanecký prieskum 32
pozemkové úpravy 80
Pozmeňujúci návrh 33
Pôdohospodárska platobná agentúra 80
pracovný úraz 147
pramene práva 15
pramene správneho práva 118
právna norma 16
právne akty Európskej únie 134
právne vedomie 16
právny štát 17
predčasný starobný dôchodok 147
Predseda Národnej rady Slovenskej republiky 33
predsednícke trio 134
preliminárna dohoda 48
premostovacia klauzula 134
prevencia 92
priemyselné vlastníctvo a priemyselné právo 73
priestupková imunita 17
princíp právnej istoty 18
prídavok na dieťa 147
príplatok k prídavku na dieťa 148
prírodné zdroje 88
prírodný biotop 88
príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa 148

príspevok na pohreb 149
príspevok na starostlivosť o dieťa 149
Procedurálny návrh 33
Procedúra nadmerného deficitu 67
proces rozširovania 135
Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 34
Program rozvoja vidieka 2007 – 2013 81
Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 81
Program stability 67
proporcionalita 135
príspevok pri narodení dieťaťa 149
Prvé čítanie 34

R

Rada 135
Rada Európy 48
Rada pre hospodárske a finančné záležitosti 74
Rada pre rozpočtovú zodpovednosť 67
Rada pre vysielanie a retransmisiu 111
Rada Rozhlasu a televízie Slovenska 112
Rada vysokých škôl SR 98
rasizmus 105
Ratingová agentúra 67
Recesia 67
Rečnícky čas 34
referendum 19
retroaktivita právnych noriem 19
regionálna územná samospráva 119
regionálne školstvo 98
regulácia sieťových odvetví 74
riadny legislatívny postup 136
rodina 150
rodinná politika 150
rodičovské práva a povinnosti 150
rodičovský príspevok 150
Rokovací jazyk 35
Rokovanie o návrhu zákona 34
Rozhlas a televízia Slovenska 112
rozpočet EÚ 136
rozpočet Sociálnej poisťovne 150
Rozpočet verejnej správy 67

Rozpočtová kapitola 68
Rozpočtový proces 68
rozpor záujmov poslanca 20
Rozprava 35
Run (beh) na banku 68

S

SAARC 48
SAIA, n. o. 98
samospráva 119
Schengenský priestor 60
Schengenský systém 136
Schôdza Národnej rady Slovenskej republiky 35
sirotský dôchodok 151
skleníkové plyny 88
Skrátené legislatívne konanie 35
sloboda tlače 112
Slovenská akadémia vied 98
Slovenská rektorská konferencia 98
Slovenský filmový ústav 113
smart cities 74
smart energy city 74
sociálna kuratela 151
sociálna politika 151
sociálna pomoc 151
sociálna práca 151
sociálna služba 151
sociálne poistenie 152
sociálne vylúčené spoločenstvá 152
sociálne zabezpečenie 153
sociálnoprávna ochrana detí 153
sociálny fond 153
sociálny podnik 153
spin 113
spoločná obranná a bezpečnostná politika (SOBP) 60
Spoločná správa výborov 36
Spoločná poľnohospodárska politika 81
Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika 48
Spoločný spravodajca výborov 36
spolupráca Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie 136

Spravodajca 36
správa 119
Správa o lesnom hospodárstve za daný kalendárny rok 82
Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky 49
Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve za daný kalendárny rok 82
správna úvaha 120
správne akty 120
správne dohody (tzv. verejnoprávne zmluvy) 120
správny orgán 121
správny poriadok 121
stanica záchranej zdravotnej služby 92
starobný dôchodok 154
Stratégia riadenia štátneho dlhu 68
Strednodobý finančný výhľad 68
Stredoeurópska iniciatíva 49
subjekty medzinárodného práva 49
superveľmoc 50
suverenita 50
súdna moc 20
Súdny dvor EÚ 138
súkromná bezpečnostná služba (SBS) 61
Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) 93
symboly Európskej únie 138
systém včasného varovania 139

Š

školský systém v Slovenskej republike 98
Šport 99
štátna hranica 61
štátna sociálna podpora 154
štátna politika zdravia 93
štátna správa 121
štátne dávky 154
Štátne dlhopisy 68
štátne občianstvo 61
štátne orgány 122
štátne symboly 21
štátny jazyk 113
Štátny záverečný účet 68
Študentská rada vysokých škôl 99

T

Technická normalizácia, metrológia, skúšobníctvo 75
Tlačová agentúra Slovenskej republiky 114
tlačový zákon 114
tona ekvivalentu oxidu uhličitého 88
Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo /TTIP/ 74
transpozícia 139
Tretie čítanie 36
trvalo udržateľný rozvoj 88

Ť

ťažké zdravotné postihnutie 155

U

Učiace sa Slovensko 99
umenie 114
urgentná zdravotná starostlivosť 93
Ustanovujúca schôdza Národnej rady Slovenskej republiky 37
utajovaná skutočnosť 62
uznanie štátu 50
uznávanie dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií 99

Ú

Únia pre Stredomorie 50
únosné zaťaženie územia 88
ústava 21
úradný jazyk 105
Úradný vestník Európskej únie 139
Úroková sadzba ECB 68
Ústavnoprávny výbor Slovenskej republiky 40
Ústavný súd Slovenskej republiky 21
ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie 139
územná samospráva 122
územný systém ekologickej stability 88

V

vdovecký dôchodok 155
vdovský dôchodok 155
veda a technika 100
vedomostná spoločnosť 100
veľmoc 51

verejná správa 122
Verejné financie 68
verejné obstarávanie 75
verejné zdravie 93
verejné zdravotníctvo 93
verejnoprávna inštitúcia (korporácia) 123
Verejnosť a neverejnosť schôdzí Národnej rady Slovenskej republiky 38
Verejnosť a tajnosť hlasovania 38
verejný ochrana práv 105
vertikálna deľba moci 22
vianočný príspevok 155
vláda 23
vláda Slovenskej republiky a ústredné orgány štátnej správy 123
vojna 62
voľby 23
volebné právo 24
voľne rastúca rastlina 88
voľne žijúci živočích 88
volebný systém 24
vplyv na životné prostredie a jeho hodnotenie 88
Vrátenie zákona prezidentom Slovenskej republiky 39
vymeriavací základ zamestnanca 156
vyrovnávacia dávka 156
výsluhový dôchodok 156
výživné 157
vykonávacie akty 139
vysoké školstvo 100
vysoké školy v SR 101
vyšší územný celok 124
Výbor pre hospodársku politiku 76
Výbory Národnej rady Slovenskej republiky 39
Východiská rozpočtu 68
výchovné poradenstvo a prevencia 100
výlučné právomoci Európskej únie 139
významný krajinný prvok 89

X

xenofóbia 106

Z

zahraničné vysoké školy 101

záchranná zdravotná služba 93
Zákonodarná iniciatíva 40
zákonodarný proces 25
Zákon o rokovacom poriadku 40
závažná priemyselná havária 89
závislosť 93
Zbierka zákonov Slovenskej republiky 25
zbraň 63
zdravotná poisťovňa 94
zdravotná starostlivosť 94
zdravotné poistenie 94
zdravotný obvod 94
zdravotný výkon 95
zelená karta 140
zelená kniha 140
Zlatý štandard 68
zmena klímy 89
zmierovací postup 140
znečisťovanie a poškodzovanie životného prostredia 89
znevýhodnené oblasti 100

Ž

žaloba vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom Európskej únie 140
životné minimum 157
životné prostredie 89

